

Asiakirjatyyppi

Ympäristövaikutusten arviointi

Päivämäärä

10.9.2025

AJOKSENKANKAAN TUULIVOIMAHANKE

Maisema- ja kulttuuriympäristöselvitys

Arkeologisen kulttuuriperinnön selvitys

AJOKSENKANKAAN TUULIVOIMAHANKE

Maisema- ja kulttuuriympäristöselvitys

Arkeologisen kulttuuriperinnön selvitys

Projekti	Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arviointi
Asiakirjatyyppi	Maisema- ja kulttuuriympäristöselvitys
Päivämäärä	10.9.2025
Laatija	Ramboll Finland Oy
Hyväksyjä	Elements Suomi Oy

Ramboll
PL 25
Itsehallintokuja 3
02601 ESPOO

P +358 20 755 611
F +358 20 755 6201
<https://www.ramboll.com/fi-fi/>

Sisällysluettelo

SANASTO JA LYHENTEET	3
1. MAISEMA JA KULTTUURIYMPÄRISTÖ	4
1.1 Arvioinnin päätulokset	4
1.2 Vaikutusmekanismi	5
1.3 Lähtötiedot ja arviointimenetelmät	6
1.3.1 Havainnekuvat	6
1.3.2 Näkymäalueanalyysi	8
1.3.3 Etäisyysvyöhyketarkastelu	9
1.4 Nykytila	10
1.4.1 Maisema-analyysi	10
1.4.2 Maisemarakenne ja maisemakuva	11
1.4.3 Hankealue	15
1.4.4 Lähivaikutusalue 0–7 km tuulivoimaloista	18
1.4.5 Välivaikutusalue 7–15 km tuulivoimaloista	21
1.4.6 Kaukovaikutusalue 15–30 km tuulivoimaloista	23
1.4.7 Arvoalueet ja -kohteet	24
1.4.7.1 Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet	24
1.4.7.2 Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet	27
1.4.7.3 Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	30
1.4.7.4 Erityislaeilla suojellut rakennukset	48
1.4.7.5 Maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	53
1.4.7.6 Maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristökohteet	65
1.4.7.7 Paikallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet	68
1.4.7.8 Valtakunnallisesti arvokkaat geologiset muodostumat	71
1.4.7.9 Virkistyskäytön maisemat	74
1.4.8 Sähkönsiirtoreittien maisema	74
1.5 Vaikutuskohteen herkkyyys	78
1.5.1 Tuulivoima	78
1.5.1.1 Hankealue	78
1.5.1.2 Lähivaikutusalue 0–7 km tuulivoimaloista	79
1.5.1.3 Välivaikutusalue 7–15 km tuulivoimaloista	80
1.5.1.4 Kaukovaikutusalue 15–30 km tuulivoimaloista	81
1.5.2 Sähkönsiirto	82
1.5.2.1 SVE1	82
1.5.2.2 SVE2	82
1.5.2.3 SVE3	82
1.6 Vaikutukset maisemaan ja kulttuuriympäristöön	82
1.6.1 Hankkeen toteuttamatta jättäminen VEO	82
1.6.2 Tuuli- ja aurinkovoimaloiden vaikutukset	82
1.6.2.1 Vaihtoehto VE1	82
1.6.2.2 Vaihtoehto VE2	150

1.6.3	Sähkönsiirron vaikutukset	157
1.6.4	Vaihtoehtojen vertailu ja vaikutusten merkittävyys	163
1.7	Haitallisten vaikutusten ehkäiseminen ja lieventäminen	178
1.8	Arvioinnin epävarmuustekijät	179
2.	ARKEOLOGINEN KULTTUURIPERINTÖ	180
2.1	Arvioinnin päätulokset	180
2.2	Vaikutusmekanismi	181
2.3	Lähtötiedot ja arviointimenetelmät	182
2.4	Nykytila	183
2.4.1	Hankealue	183
2.4.1.1	Hankealueen ulkopuolella sijaitsevat maisemallisesti merkittävät arkeologisen kulttuuriperinnön kokonaisuudet	186
2.4.2	Sähkönsiirto	190
2.5	Vaikutuskohteen herkkyys	193
2.5.1	Hankealue ja tuulivoimarakentaminen	193
2.5.2	Sähkönsiirto	195
2.6	Vaikutukset arkeologiseen kulttuuriperintöön	195
2.6.1	Hankkeen toteuttamatta jättäminen VEO	197
2.6.2	Tuuli- ja aurinkovoimaloiden vaikutukset	198
2.6.2.1	Vaihtoehto VE1	198
2.6.2.2	Vaihtoehto VE2	202
2.6.3	Sähkönsiirron vaikutukset	207
2.6.3.1	Vaihtoehto SVE1	207
2.6.3.2	Vaihtoehto SVE2	208
2.6.3.3	Vaihtoehto SVE3	209
2.6.4	Vaihtoehtojen vertailu ja vaikutusten merkittävyys	211
2.6.4.1	Tuulivoimaloiden hankealue	211
2.6.4.2	Sähkönsiirto	211
2.7	Haitallisten vaikutusten ehkäiseminen ja lieventäminen	214
2.8	Arvioinnin epävarmuustekijät	215
3.	YHTEISVAIKUTUKSET	216
4.	LÄHTEET	226
LIITE 1	HERKKYYDEN ARVIOINTIKRITEERIT	233
LIITE 2	MUUTOKSEN SUURUUDEN ARVIOINTIKRITEERIT	235

SANASTO JA LYHENTEET

Lyhenne / termi	Määritelmä
ELY-keskus	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
GTK	Geologian tutkimuskeskus
ha	Hehtaari
km	Kilometri
km²	Neliökilometri
kV	Kilovoltti, 1 000 voltia
LUKE	Luonnonvarakeskus
m	Metri
m³	Kuutiometri
m mpy	Metriä merenpinnan yläpuolella
MRL	Maankäyttö ja rakennuslaki 132/1999
MW	Megawatti
Natura 2000	EU:n laajuinen luonnonsuojelualueiden verkosto, perustettu direktiivin 92/43/ETY perusteella
RKY-alue RKY-kohde	Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö tai kulttuuriympäristökohde
SVE	Sähkönsiirron vaihtoehto
SVE1	Sähkönsiirron vaihtoehto 1 YVA-menettelyssä
SVE2	Sähkönsiirron vaihtoehto 2 YVA-menettelyssä
SVE3	Sähkönsiirron vaihtoehto 3 YVA-menettelyssä
SYKE	Suomen ympäristökeskus
VAMA-alue	Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue
VE	Vaihtoehto
VARK-alue VARK-kohde	Valtakunnallisesti merkittävä arkeologinen alue tai kohde
VE0	Vaihtoehto 0 YVA-menettelyssä (hanketta ei toteuteta)
VE1	Vaihtoehto 1 YVA-menettelyssä
VE2	Vaihtoehto 2 YVA-menettelyssä
YVA	Ympäristövaikutusten arviointi (laki 277/2017, asetus 252/2017)

1. MAISEMA JA KULTTUURIYMPÄRISTÖ

1.1 Arvioinnin päätulokset

Arvioinnin päätulokset

Tuulivoimaloiden maisemavaikutukset koostuvat *konkreettisista maiseman rakenteen muutoksista*, joita tuulivoimaloiden ja niihin liittyvien rakenteiden rakentaminen aiheuttaa tuulivoimaloiden välittömässä läheisyydessä sekä *visuaalisista maisemakuvan muutoksista*, jotka näkyvät sekä tuulivoimalan välittömässä läheisyydessä että kaukomaisemassa tuulivoimaloiden näkyessä korkeina rakenteina sijaintipaikaltaan kauas horisontissa.

Maisema- ja kulttuuriympäristön vaikutustarkastelu toteutettiin 30 km säteelle tuulivoimaloista. Maisemavaikutuksia tarkasteltiin kahden eri toteutusvaihtoehdon sekä vaihtoehtoisten sähkönsiirtoreittien osalta. Lisäksi tarkasteltiin yhteisvaikutuksia muiden alueella olevien tai suunniteltavien tuulivoimaloiden osalta. Parhaiten vaikutukset tulevat esille liitteenä esitettävissä valokuvasovitteissa ja havainnollistavista 360 asteen pallopanoraamakuvista (Verkko-osoite: <https://3dee.fi/elements/sastamala/>).

Vaikutusalueella sijaitsee erilaisia kohteita, joiden maisemallinen herkkyys muutokselle vaihtelee vähäisestä suureen. Herkimät kohteet ovat maisemaltaan avoimia ja ne ovat luokiteltu valtakunnallisesti merkittäviksi maisema-alueiksi tai merkittäviksi rakennetuiksi kulttuuriympäristöiksi. Vaihtoehtojen VE1 ja VE2 maisemavaikutusten merkittävyys arvioidaan kokonaisuutena enintään **kohtalaiseksi kielteiseksi** vaikutusten painottuessa lähi- ja välivaikutusalueelle Kokemäenjokilaakson vesialueille ja peltoaukeille, niillä sijaitseville maiseman ja kulttuuriympäristön arvoalueille sekä muutamille jokilaakson ulkopuolisille peltoaukeille ja järville.

Yhteisvaikutuksia muiden olemassa olevien tuulivoimaloiden sekä tiedossa olevien tuulivoimahankkeiden kanssa on tarkasteltu tarkemmin enintään 20 kilometrin etäisyydelle Ajoksenkankaan hankealueesta. Eri hankkeiden tuulivoimaloiden aiheuttamat yhteismaisemavaikutukset ovat kokonaisuudessaan hieman voimakkaammat, kuin pelkästään Ajoksenkankaan aiheuttamat maisemavaikutukset. Yhteisvaikutukset on arvioitu merkittävyydeltään enintään **vähäiseksi kielteiseksi**. Yhteisvaikutuksia on arvioitu aiheutuvan huomattavimmin Kärmeälän ja Taraskallion tuulivoimahankkeiden kanssa, yhteisvaikutusten kohdistuessa laajimmille avoimille suo-, vesistö- ja peltoalueille, erityisesti avoimien alueiden keskelle.

Vaihtoehdossa VE0 hanketta ei toteuteta, joten siitä **ei aiheudu vaikutuksia** maisemaan, arvokkaille maisema-alueille tai rakennetun kulttuuriympäristön kohteille.

1.2 Vaikutusmekanismi

Tuulivoimaloiden maisemavaikutukset kohdistuvat maisemarakenteeseen ja maisemakuvaan eli visuaaliseen maisemakokemukseen. Maisemarakenteeseen kohdistuvat vaikutukset aiheutuvat rakennettavan alueen ja sen lähiympäristön muutoksista. Näitä muutoksia ovat tuulivoimaloiden perustusten ja pystytysalueiden rakentaminen sekä tarvittavien huoltoteiden ja voimajohtojen rakentaminen, jotka vaativat kasvillisuuden poistamista ja maa- ja kallioperän muokkausta.

Maisemakuvaan vaikuttavat maiseman piirteet, tuulivoimaloiden koko, määrä, etäisyys, näkyminen, sijoittelu ryhmässä, lentoestevalot ja toiminnassa olevien tuulivoimaloiden liike ja äänet. Myös sähkönsiirron ilmajohdot ja muut rakenteet vaikuttavat maisemakuvaan.

Tuulivoimaloiden suuri koko voi aiheuttaa kilpailutilanteen jo olemassa olevien maisemaelementtien kesken joko mittakaavallisesti tai symbolisten merkitysten suhteen. Vaikutusten myötä esimerkiksi ennen maisemassa tärkeänä maamerkinä sijainnut kirkko tai muu alueen luonteen kannalta tärkeä elementti voi menettää merkitystään maisemassa.

Tuulivoimaloiden ja sähkönsiirron välittömässä läheisyydessä korostuvat tuulivoimaloiden ja sähkönsiirron ilmajohdteiden rakenteet sekä parannettava tieverkosto. Kauemmaksi mentäessä maisemaan jäävät näkyviin ainoastaan tuulivoimalat, vaikka maastonmuodot, kasvillisuus ja rakennukset voivat estää tuulivoimaloita näkymästä. Ympäristössä tapahtuva liike (esim. vilkas liikenne tai puiden oksien heiluminen) voi lieventää tuulivoimaloiden pyörimisliikkeen maisemavaikutusta.

Säätillä, vuoden- ja vuorokauden ajalla (kuten valon suunta ja määrä, sade, pilvisyys, sumu) on merkittävä vaikutus tuulivoimaloiden näkymiseen. Tuulivoimalat erottuvat eri tavoin riippuen valon suunnasta ja taivaan väristä. Tuulivoimaloiden varoitus- eli lentoestevalot korostuvat pimeällä, hämärässä ja harmaalla säällä, kun tuulivoimalat ovat muuten vaikeammin havaittavissa. Kirkkaana yönä valaistus voi näkyä laajalle.

Edellä mainitun lisäksi maiseman ja tuulivoimaloiden kokemiseen vaikuttavat monet muut aineettomat asiat: alueen historia, ihmisten kokemukset, toiveet, arvostukset ja asenteet. Maisema on luonnon prosessien sekä ihmisen toiminnan tuloksena jatkuvasti muuttuva kokonaisuus, jolla on vahva visuaalinen ja kokemuksellinen merkitys. Maiseman ominaisluonne tekee siitä tunnistettavan ja ainutlaatuisen. Maisema on osa ihmisen elinympäristöä ja yhteisön identiteetti on sidoksissa maisemaan. Tämän vuoksi tuulivoimaloiden aiheuttamien visuaalisten vaikutusten kokeminen on subjektiivista, mikä tekee vaikutusten merkittävyyden yksiselitteisen arvioimisen haastavaksi. Tuulivoimalat eivät välttämättä aiheuta merkittäviä maisemavaikutuksia, vaikka niiden aiheuttama visuaalinen muutos olisikin huomattava. Maiseman muuttumista ei voi suoraan luokitella haitalliseksi vaikutukseksi. Uusien toimintojen myötä maisemassa tapahtuu muutoksia jatkuvasti.

Tuulivoimaloiden kulttuuriympäristövaikutuksia ovat puolestaan välittömät, kulttuuriympäristöä muokkaavat toimenpiteet (esim. ympäristön, toiminnallisten yhteyksien tai niiden kokemisen muuttuminen), välilliset muutokset kulttuuriympäristössä (esim. muutokset kulkutavoissa, muuttuneet olosuhteet kulttuuriympäristön kehittämiselle, alkuperäisten toimintojen päättyminen), ja vaikutukset alueen elämyksellisyyteen. Kulttuuriympäristöt ovat syntyneet ihmisen toiminnan vaikutuksesta ja niiden muodostumiseen ovat vaikuttaneet erilaiset tekijät globaaleista paikallisiin ja sosiaalisista taloudellisiin ja ekologisiin tekijöihin. Historian vaiheet jättävät aina aineelliset ja aineettomat jälkensä alueeseen. Kulttuuriympäristöt muodostuvat täten usein monista ajallisista kerroksista ollen koko ajan alttiina uusille muutoksille.

1.3 Lähtötiedot ja arviointimenetelmät

Maiseman ja kulttuuriympäristön nykytilan kuvauksessa sekä vaikutusten arvioinnissa hyödynnettiin Maanmittauslaitoksen, Geologian tutkimuskeskuksen (GTK), Suomen Ympäristökeskuksen (SYKE), Museoviraston ja maakuntamuseoiden, maakuntaliittojen ja kuntien paikkatietoaineistoja, selvityksiä ja lähdemateriaaleja. Arvojen osalta lähtötietoina olivat valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaita maisemia ja kulttuuriympäristöjä koskevat inventoinnit sekä maakuntakaavoitusta varten laaditut selvitykset ja päivitysinventoinnit. Maiseman nykytilaa selvitettiin myös Rambollin maisemavaikutusalueelle valokuvausta varten tekemällä maastokäynnillä 5-7.4.2024. Lisäksi lähtötietoina olivat tuulivoimahankkeen suunnitelmat.

Arviointimenetelmänä käytettiin asiantuntija-arviota, joka perustui maastohavaintoihin, maisema-analyysiin, näkemäalueanalyysiin, valokuvasovitteina tehtyihin havainnekuviin ja etäisyysvyöhyketarkasteluun. Arvioinnissa määriteltiin maisemaan ja kulttuuriympäristöön kohdistuvien vaikutusten laajuus, luonne ja merkittävyys. Vaikutukset kuvattiin tekstein, ja niitä havainnollistettiin kartoilla ja kuvilla. Maisemavaikutusten merkittävyys kohteittain arvioitiin perustuen vaikutuskohteen herkkyyteen ja hankkeen aiheuttaman maiseman muutoksen suuruuteen. Maisemavaikutusten arvioinnissa sovelletut herkkyyden ja muutoksen suuruuden arvioinnin kriteerit perustuvat *Maisemavaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa* -ohjeeseen (Ympäristöministeriö, 2024), ja kriteerit esitetään selvityksen liitteissä 1. ja 2.

1.3.1 Havainnekuvat

Tuulivoimaloiden näkyvyyttä, vaikutuksen luonnetta ja merkittävyyttä maisemassa havainnollistettiin valokuviin tehtyjen kuvasovitteiden avulla, joita tehtiin 15 eri sijainnista. Valokuvasovitteiden katselupisteet (Kuva 1-1) valittiin niin, että kuvat havainnollistavat mahdollisimman hyvin tälle hankkeelle tyypillisiä maisemallisiin arvoihin, asutukseen ja virkistyskäyttöön kohdistuvia maisemallisia vaikutuksia. Pisteiden valinnassa hyödynnettiin näkymäalueanalyysejä, jotta kuvat voitiin ottaa kohteista, joihin tuulivoimalat näkyvät.

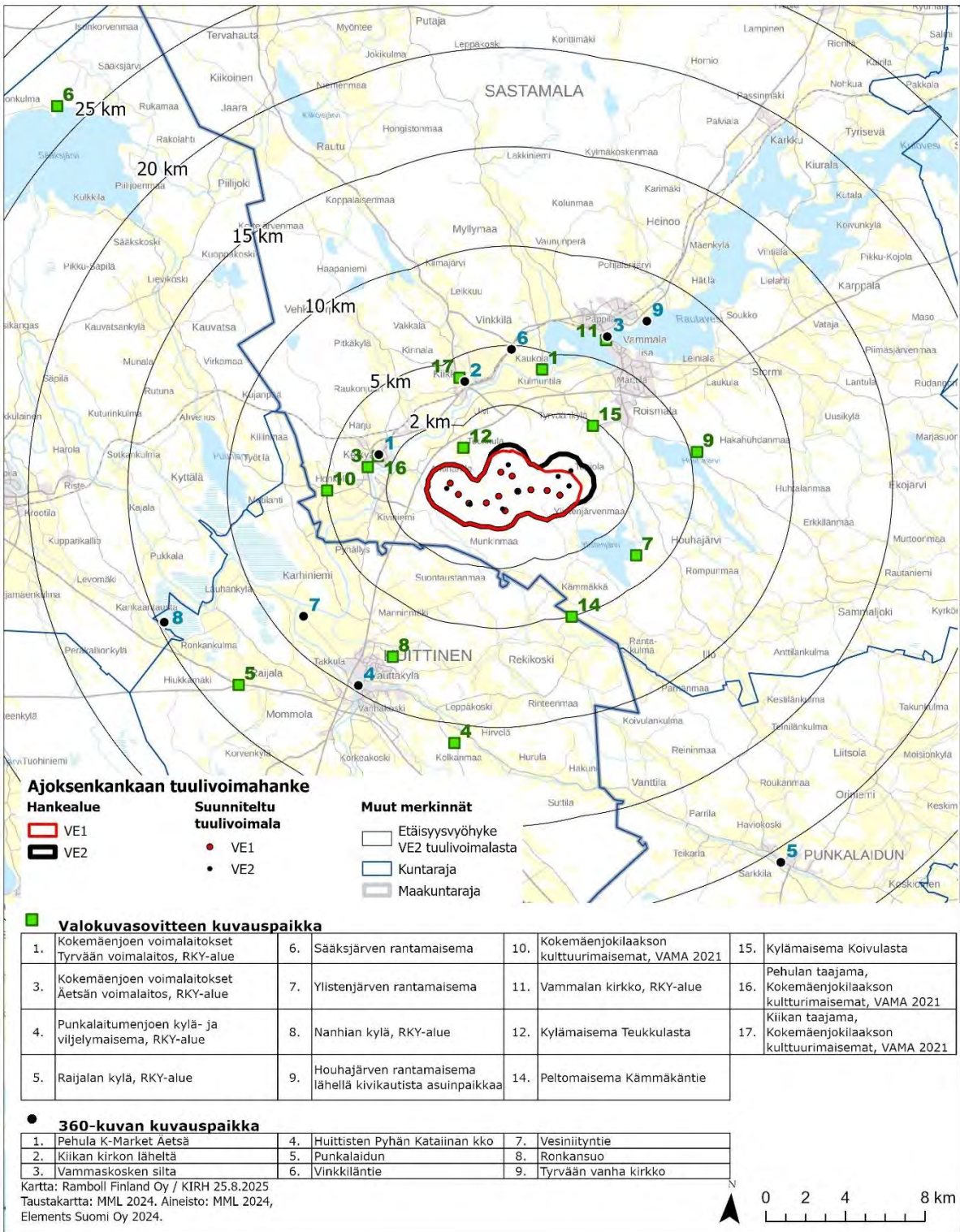
Eri tuulivoimahankkeiden maisemavaikutuksia havainnollistetaan myös 360 asteen pallopanoraamakuville (Verkko-osoite: <https://3dee.fi/elements/sastamala/>). Niitä laadittiin yhdeksästä eri katselupisteestä. Pallopanoraamakuville on esitetty neljä eri tuulivoimahanketta Sastamalan lähialueella.

Hankkeesta on tehty lisäksi havainnekuvia Pirkanmaan elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavaa varten (Verkko-osoite: <https://pirkanmaa.julkaisu.ktweb.fi/ktwebscr/files/show?doctype=3&docid=232766>), mutta havainnekuvia katsellessa on huomioitava, että havainnekuvan tuulivoimaloiden määrä poikkeaa tämän YVA:n tuulivoimalavaihtoehtoista. Maakuntakaavan aineiston havainnekuville tuulivoimaloita on 9 kpl ja niiden kokonaiskorkeus on 260 m.

Tässä raportissa esitettävät pienikokoiset ja -resoluutioiset havainnekuvat toimivat suuntaa antavana kuvituksena. Havainnekuvia on suositeltavaa tarkastella havainnekuvaliitteestä (Liite 19), jossa kuvat ovat suurikokoisina ja parhaalla mahdollisella resoluutiolla. Tarkasteltaessa havainnekuvia tietokoneelta kuva tulee asettaa mahdollisimman suurelle näytölle suurennettuna 100 %:iin, jotta tuulivoimaloiden näkyvyydestä ja koosta maisemassa voi saada mahdollisimman oikean kuvan.

Havainnekuvien (valokuvasovitteiden) pohjiksi otetuissa valokuvissa on käytetty Ympäristöministeriön "Maisemavaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa" -oppaan suosituksen mukaisesti

50 mm:n polttoväliä (normaaliobjektiivi), joka vastaa kuvakulmaltaan nk. täysikennoisessa (kino-koko = noin 36 x 24 mm) järjestelmäkamerassa käytettynä mahdollisimman hyvin ihmissilmän näkymää. Osassa kohteita on käytetty useammasta kuvasta koostettua panoramaa, jotta tuulivoima-alue on pystytty esittämään koko laajuudessaan. Havainnekuvien laadinnassa käytetään todellisen ympäristön tiedoista muodostettua virtuaalista maastomallia. Maastomallin lähtöaineistona on käytetty EU DEM 25 m korkeusmallia (2023). Tuulivoimalat on mallinnettu kolmiulotteiseen maastomalliin mittatarkasti voimaloiden dimensiot ja tyyppi huomioiden. Tuulivoimaloiden mallintamiseen käytetään alalla yleisesti käytössä olevaa EMD WindPro -ohjelmistoa ja sen Photomontage -työkalua. Mallinnuksessa voimalat tuodaan aitoon maastossa otettuun kuvaan osoittamalla sekä kuvasta että kartalta havaittavissa olevia kohdistuspisteitä. Havainnekuville esitettyjen tuulivoimaloiden torni on 172,5 metriä korkea, roottori on halkaisijaltaan 174 metriä ja voimalan kokonaiskorkeus on 260 metriä. Sovellus laskee voimaloiden sijainnin sekä korkeuden matemaattisesti käytössä olevien lähtötietojen sekä valokuvasta poimittujen kohdistuspisteiden perusteella. Tuulivoimalat esitetään havainnekuville suunnitellun kokoisina suhteessa ympäröivän maiseman elementteihin ja katseluetäisyyteen. Havainnekuvamallinnuksessa huomioidaan valokuvan ottohetken säätilanne ja valaistus. Jotta tuulivoimaloiden aiheuttamat enimmäisvaikutukset tulisivat varmasti esiin, on voimaloiden näkyvyyttä väriin sekä valaistukseen kohdistetuilla muokkauksilla korostettu havainnekuville, joissa tuulivoimalat eivät vallitsevan sääolosuhteen tai taustan kontrastin vuoksi erottuisi havainnekuville selvästi.

Kuva 1-1. Valokuvasovitteinä ja 360-kuvina laadittujen havainnekuvien sijainnit.

1.3.2 Näkymäalueanalyysi

Maisemavaikutusten arvioinnissa hyödynnettiin näkymäalueanalyysiä, jonka avulla voitiin arvioida tuulivoimaloista aiheutuvien vaikutusten laajuutta ja niiden kohdistumista. Analyysi antoi käsityksen mahdollisista näkymäsuunnista, joihin vaikutusarvioinnissa kiinnitettiin erityistä huomiota.

Näkymäalueanalyysi tehtiin ArcGisPro-paikkatieto-ohjelmalla. Näkymäalueet mallinnettiin voimaloiden kokonaiskorkeudella (torni + lapa) 260 metriä. Analyysissa käytettiin Maanmittauslaitoksen 10 metrin korkeusmallia. Korkeusaineisto muutettiin analyysia varten yhtenäiseksi rasteriksi, johon lisättiin puuston korkeustiedot Luonnonvarakeskuksen puuston keskipituus 2021 (dm) -aineistosta.

Näkymäalueanalyysi huomioi puuston korkeuden ja peittovaikutuksen metsän takaa katsottuna. Ohjelma kuitenkin ymmärtää puuston kiinteänä pintana ja mallintaa metsän kohdalla voimaloiden näkyvyyden puuston latvustoon. Todellisessa tilanteessa latvusto peittää metsän keskellä seisovan ihmisen näkymät, minkä vuoksi yhtenäiset metsäalueet on poistettu analyysin tuloksista. Metsäalueet saatiin CORINE Land Cover 2018 -aineistosta.

Näkymäalueet mallinnettiin erikseen kahdelle eri hankevaihtoehdolle, joissa voimaloita on 12 (VE1) tai 8 (VE2). Yhteisvaikutusten arviointia varten näkymäalueet mallinnettiin samoin lähialueen tuulivoimahankkeet huomioiden.

Mallinnetut näkymäalueet kuvaavat alueita, joilla voimalat voivat näkyä. Voimaloiden todellinen näkyvyys on erityisesti rakennetuilla alueilla pienempi, sillä mallinnus ei huomioi esimerkiksi rakennusten tai piha- ja tienvarsikasvillisuuden peittovaikutusta. Lisäksi mallinnuksessa käytetty voimaloiden kokonaiskorkeus saattaa joillain alueilla kärjistää näkyvyysvaikutusta, sillä käytännössä pelkkä lavan kärki ei välttämättä varsinkaan kauempaa katsottuna erotu maisemasta kovinkaan hyvin. Mallinnus ei myöskään huomioi sään vaikutusta voimaloiden näkyvyyteen.

1.3.3 Etäisyysvyöhyketarkastelu

Etäisyys tuulivoimalan ja arvioitavan kohteen välillä on merkittävä tekijä maisemavaikutuksien muodostumisessa. Arvioinnissa hyödynnettiin *Maisemavaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa: Päivitys 2024-oppaan* (Ympäristöministeriön julkaisuja 2024:29) etäisyysvyöhykkeitä huomioiden, että hankkeessa suunnitellut voimalat ovat 260 metriä korkeita. Kirkkaalla säällä tuulivoimalan torni voi erottua jopa 40 kilometrin etäisyydelle. Tuulivoimaloiden maisemavaikutus voi tämän korkuisilla voimaloilla olla dominoiva vielä 7 km etäisyydellä, ja tätä suuremmilla etäisyyksillä voimaloiden hallitsevuus vähitellen vähenee. Tässä hankkeessa käytetyt etäisyysvyöhykkeet olivat seuraavat:

- Lähivaikutusalue (0–7 km etäisyys tuulivoimaloista)
- Välivaikutusalue (7–15 km etäisyys tuulivoimaloista)
- Kaukovaikutusalue (15–30 km etäisyys tuulivoimaloista).

Maisema- ja kulttuuriympäristön vaikutustarkastelu rajattiin tässä hankkeessa ulottumaan korkeintaan 30 km säteelle tuulivoimaloista. Seuraava taulukko (Taulukko 1-1) esittää tarkemmin tarkasteltavat vaikutusalueet vaikutuksen aiheuttajan ja vaikutusten kohteiden mukaan jaoteltuna. Mikäli yleispiirteisessä tarkastelussa todettiin, että joihinkin taulukon ulkopuolelle jääviin, kaukaisempiin kohteisiin saattaa kohdistua merkittäviä vaikutuksia, on vaikutusarviointia laajennettu tarpeen mukaan.

Taulukko 1-1. Tarkasteltavat vaikutusalueet vaikutuksen aiheuttajan ja vaikutuksen kohteiden mukaan jaoteltuna.

Vaikutuksen aiheuttaja	Tarkasteltava vaikutusalue (kilometriä tuulivoimaloista) ja kohteet, joihin vaikutuksia arvioidaan.		
	0–7 km	0–15 km	0–30 km
Tuulivoimalat	• Paikallisesti merkittävät maisemat ja perinnebiotoopit sekä rakennetut kulttuuriympäristöt • Paikallisesti ja maakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet • Virkistyskäytön kannalta merkittävät maisemat *	• Maakunnallisesti arvokkaat maisemat, rakennetut kulttuuriympäristöt ja rakennetun kulttuuriympäristön laajemmat alueet • Valtakunnallisesti arvokkaat geologiset muodostumat, jotka ovat maisemallisesti merkittäviä *	• Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet • Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt • Erityislaeilla suojellut rakennukset • Asuinympäristöjen keskittymien (taajamien ja kylien) maisemat • Luonnonmaisemat ja järvi-maisemat.
	Tarkasteltava vaikutusalue (kilometriä voimalinjasta) ja kohteet, joihin vaikutuksia arvioidaan.		
	0,5 km	Näkyvyysalue tai enintään 2 km	
Sähkön siirto, maakaapeli	• Kaikki maiseman ja kulttuuriympäristön arvoalueet ja kohteet • Asutus- ja virkistyskäyttö-maisemat sekä luontoalueiden maisemat		
Sähkön siirto, ilmajohto		• Kaikki maiseman ja kulttuuriympäristön arvoalueet ja kohteet • Asutus- ja virkistyskäyttö-maisemat sekä luontoalueiden maisemat	
* Maisemallisesti merkittävillä tarkoitetaan sellaisia kohteita, joiden arvoon maisemalla on mainittava vaikutus.			

1.4 Nykytila

1.4.1 Maisema-analyysi

Vaikutusten arvioinnin perustana toimi maisema-analyysi, jonka maisema- ja kulttuuriympäristökuvaukseen hankkeen vaikutuksia peilattiin. Maisema-analyysissä kuvattiin seudun maisemarakennetta, maisemalliset kokonaisuudet sekä maiseman ja rakennettujen kulttuuriympäristöjen valtakunnalliset, maakunnalliset ja paikalliset arvot. Maisema-analyysi koostuu karttatarkastelusta, kirjallisista lähtötiedoista ja maastokäynnin huomioista. Maisema-analyysi esitetään tässä arviointiraportissa nykytilan kuvauksessa teksti- ja karttamuotoisena. Vaikutusarvioinnin taustaksi määriteltiin arvioitavan arvokkaan alueen tai kohteen herkkyys muutokselle eli ns. maisemallinen sietokyky.

Sietokyky koostuu muun muassa maiseman mittasuhteista, maiseman visuaalisesta luonteesta eli maisemakuvasta ja historiallisesta kerroksellisuudesta.

1.4.2 Maisemarakenne ja maisemakuva

Maisemamaakunnat ja maisemaseudut

Maisemallisessa maakuntajaossa Ajoksenkankaan tuulivoimaloiden hankealue ja suurin osa vaikutusalueesta sijoittuvat Lounaismaan maisemamaakuntaan ja siellä tarkemmin Ala-Satakunnan viljelyseudun maisemaseutuun. Vaikutusalueen pohjois- ja eteläosat ulottuvat saman maisemamaakunnan eri maisemaseuduille: pohjoisosa Pohjois-Satakunnan viljelyseudun puolelle ja eteläosa niin vähäisesti Lounaisen viljelyseudun puolelle, ettei maisemaseutua käsitellä tässä yhteydessä tämän enempää. Lisäksi vaikutusalueen koillisreuna ulottuu Hämeen viljely- ja järvimaan maisemamaakuntaan ja siellä Keski-Hämeen viljely- ja järvisseudulle. (Kuva 1-3.)

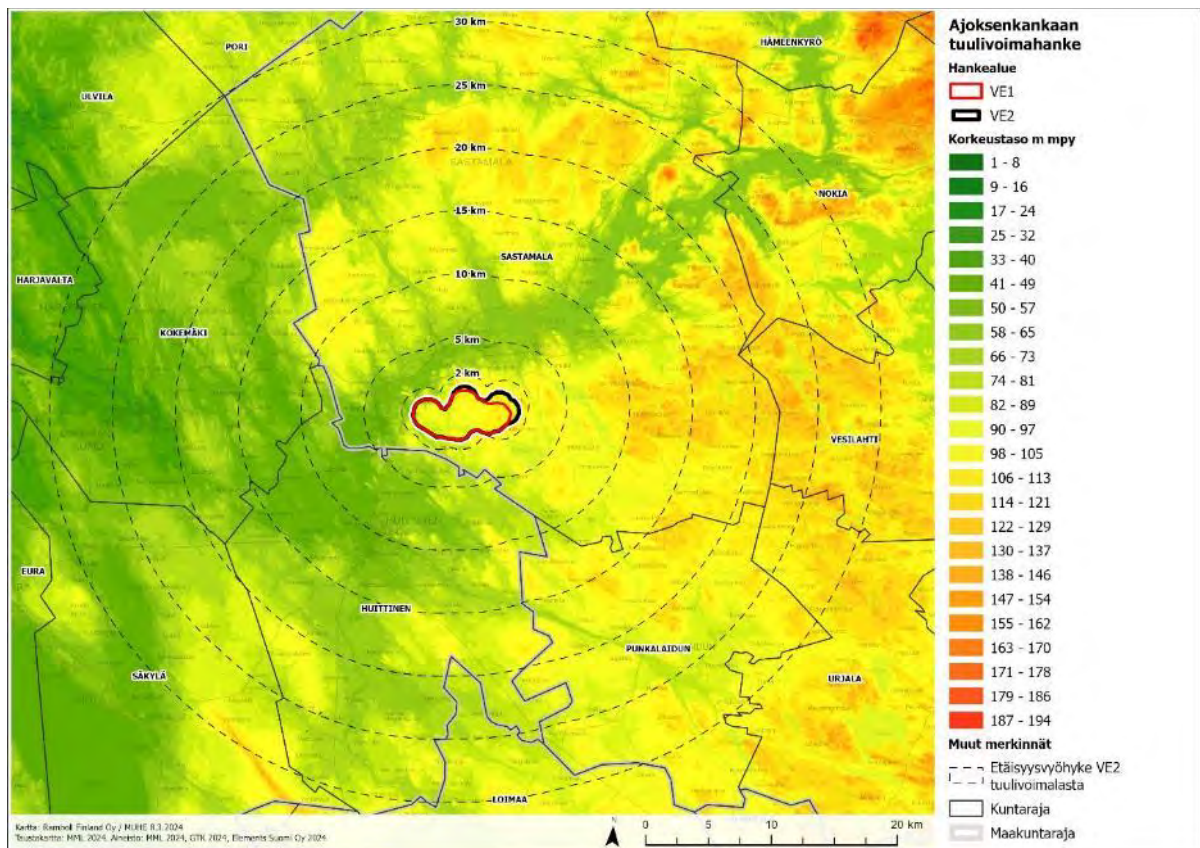
Lounaismaa on monimuotoinen maisema-alue, jossa yhdistyvät korkeusvaihtelut, tasangot viljelyalueineen ja rannikon saaristo. Pitkä kasvukausi ja suotuisa ilmasto tukevat monipuolista maankäyttöä, ja historiallinen asutus vauraine kartanoineen on maisemassa näkyvissä. (Maisema-alue työryhmä, 1993)

Ala-Satakunnan viljelyseutu on vaurasta viljelyaluetta, mutta siellä on myös runsaasti karuja, metsäisiä ja soisia syrjäseutuja. Seutu on maastomuodoiltaan hyvin tasaista, ja maiseman erityispiirteinä korostuvat Lounaismaan suurin järvi Säkylän Pyhäjärvi ja Kokemäenjoen halkoma viljelyalue. Säkylänharjun - Kokemäenjokilaakson - Yyterin mittavat harjumuodostot kulkevat seudun poikki. (Maisema-alue työryhmä, 1993)

Ala-Satakunnan viljelyseudun karut maisemat, suot ja metsät keskittyvät Pyhäjärven lounaisosaan karulle rapakivigraniittialueelle ja seudun muissa osissa ympäristöään karummille kallioisille ja moreenisille vedenjakaja-alueille. Viljelymaat ovat pääasiassa viljavilla savikoilla, jotka Kokemäenjokilaaksossa levittäytyvät poikkeuksellisen suurina tasankoina. Karuimmilla alueilla viljely on hajanaisempaa. Asutus keskittyy savikoiden tuntumaan, ja taajamien ulkopuolella asutus ryhmittyy nauhamaisesti. Löyhähköjä ryhmäkyliä on myös paikoin. (Maisema-alue työryhmä, 1993)

Pohjois-Satakunnan järvisseudulla savikkojen ja siten myös peltojen määrä vähenee verrattuna eteläisempään Lounaismaahan. Samalla karujen, metsäisten ja soisten syrjäseutujen määrä kasvaa muuhun Lounaismaahan verrattuna. Yleisilme on verrattain metsäinen, ja sitä rytmittävät järvet ja pienet peltokuviot. Maasto on kumpuilevaa kumpu- ja pohjamoreeni- sekä kalliomaata. Asutus sijoittuu maisemassa pääosin pienten jokilaaksojen tuntumaan. (Maisema-alue työryhmä, 1993)

Hankealueen koillispuolella maisema muuttuu vähitellen pienipiirteisemmäksi, kun kuljetaan maisemamaakunnan rajan yli Hämeen viljely- ja järvimaalle. Keski-Hämeen viljely- ja järvisseudun maisema on monimuotoista vaihtelevine luonnonoloineen ja vesireitteineen. Tyypillistä tälle seudulle on myös maaston suuntautuneisuus kaakko-luode suuntaisesti, mikä ilmenee harju- ja saumamuodostumissa. Perinteisesti kylät ovat alueella sijoittuneet harjun tai muun selänteen notkokohtaan, josta on yhteydet sekä harjua pitkin että ympäröiville alavimmille alueille. (Maisema-alue työryhmä, 1993)

Kuva 1-2. Hankealueen ja sen ympäristön korkeusvaihtelut.

Maisemarakenne

Maisemarakenne on maastorakenteen sekä siinä toimivien luonnonprosessien ja kulttuuriprosessien muodostama dynaaminen kokonaisuus, jonka perusosia ovat maa- ja kallioperä, ilmasto, vesi, elollinen luonto ja kulttuurisysteemit (Rautamäki, 1990). Maisemarakenne muodostuu maiseman perustekijöiden keskinäisestä suhteesta ja vaihtelusta, jossa maiseman solmukohdat ja maamerkit jäsentävät maisemaa (Nyman, 2013).

Koko maisemavaikutusalueen maisemamaakunnat, suurmaiseman rakenne ja maisemaa luonnehtivat elementit on esitetty seuraavalla kartalla (Kuva 1-3).

Hankealueen tavoin valtaosa maisemavaikutusalueesta sijaitsee Lounaismaan maisemamaakunnassa. Maisemassa kuitenkin liikutaan vaihteluväyhytyksellä eri Lounaismaan maisemaseutujen välillä ja koillisessa sivutaan myös Hämeen viljely- ja järvimaan maisemamaakuntaa.

Hankealueen pohjois- ja länsipuolelle sijoittuva Kokemäenjokilaakso laajoina peltoineen määrittää isoa osaa vaikutusalueesta. Joenvarsi on pääosin tasainen savisine peltoineen. Alueen harjut tuovat kuitenkin vaihtelevuutta maisemarakenteeseen suuntautuen luoteesta kaakkoon.

Pohjoista kohden savikkojen määrä vähenee ja samalla karujen, metsäisten ja soisten syrjäseutujen määrä kasvaa. Maasto on kumpuilevaa kumpu- ja pohjamoreeni- sekä kalliomaata.

Länttä kohden maiseman muutos on nähtävissä siirtymisenä kohti pienipiirteisempää maisemaa. Tyypillistä tälle seudulle on myös maaston suuntautuneisuus kaakko-luode suuntaisesti, mikä ilme-
nee harju- ja saumamuodostumissa. Säkylänharjun - Kokemäenjokilaakson - Yyterin mittavat har-
jumuodostot kulkevat Ala-Satakunnan viljelyseudun poikki.

Kokemäen jokilaaksossa voimalaitokset ja kirkot torneineen toimivat alueen maamerkkeinä. Maiseman solmukohdat muodostuvat paikkoihin, missä esimerkiksi joet haarautuvat, järvet kapenevat salmiksi ja maastonmuodot tuovat vaihtelua maisemaan.

Maisemakuva ja maisematila

Maisemakuva on maisemarakenteen optisesti havaittava ilmiasu ja maisematilan muodostama visuaalinen kokonaisuus. Erityyppisiä maisematiloja:

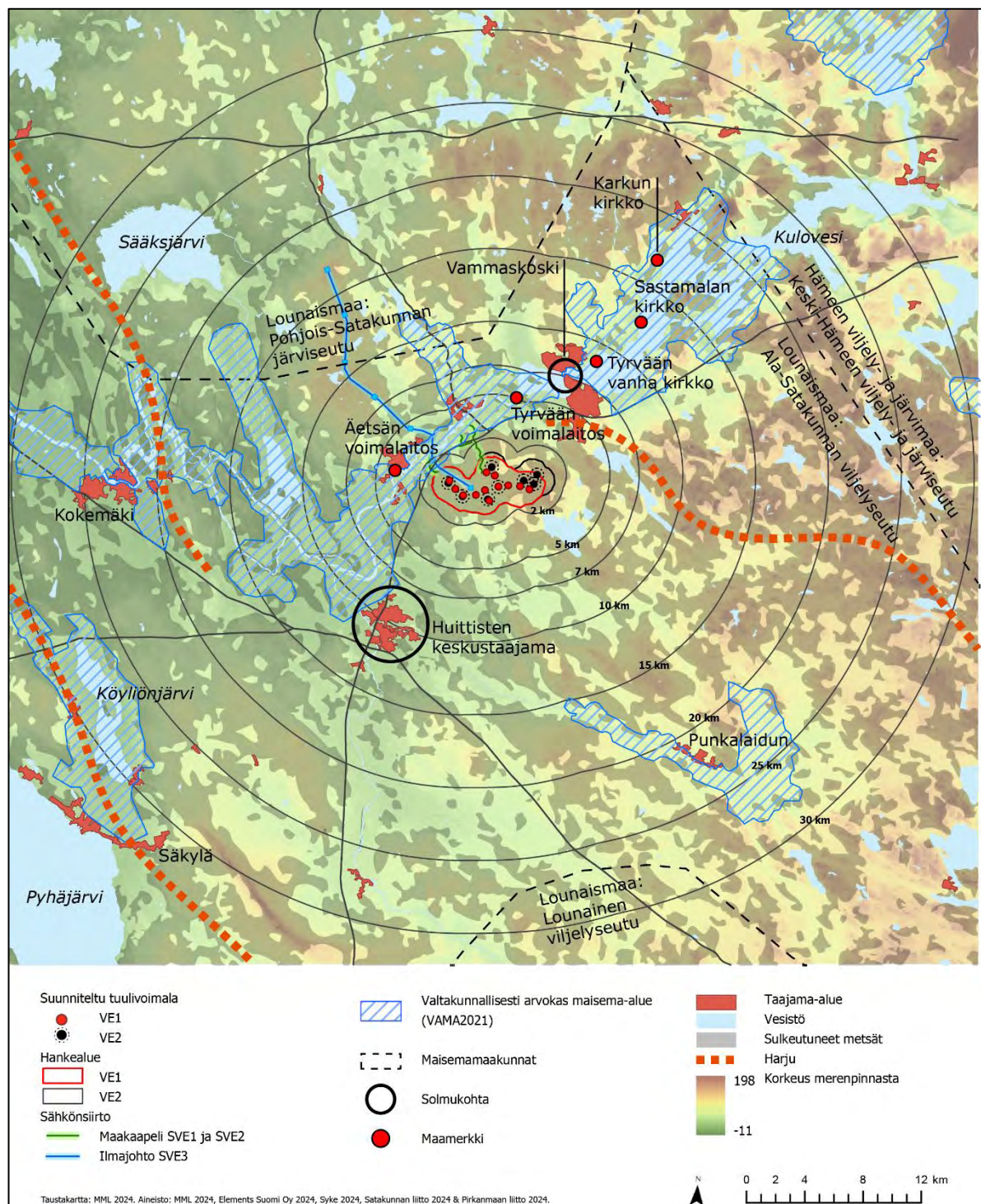
- avoin, rajaamaton (esim. rannaton meri, lakeus)
- avoin osittain rajattu
- avoin, rajattu (esim. joka puolelta metsän ympäröimä avosuo)
- suljettu, sulkeutunut, vastakohtana avoimelle (esim. metsä). (Rautamäki, 1990).

Maisematilan muodostavat maiseman perustekijät ja niiden keskinäiset suhteet. Maisematilat voivat olla selkeästi rajoittuvia tilakokonaisuuksia tai laajoja rajautumattomia avoimia alueita. Maisematilat voivat muodostaa tilasarjoja. (Nyman, 2013)

Hankealueen maisemakuvaa ja maisematiloja laajalla maisemavaikutusalueella leimaa maa- ja metsätalousalueiden vaihtelu ja maaston suhteellinen tasaisuus. Alueen erityispiirteinä ovat jokilaaksot, joihin viljelyalueet, asutus ja taajamat keskittyvät. Maisemakuvaltaan hankealue poikkeaa lähiympäristöstään metsäisyydellään ja sulkeutuneisuudellaan. Hankealueen ulkopuolella maisema on lännestä avoimempaa ja viljelypainotteisempaa Kokemäenjoen sekä siihen laskevien jokien jokilaaksojen varrella. Pohjoista kohden peltojen määrä vähenee ja samalla karujen, metsäisten ja soisten syrjäseutujen määrä kasvaa. Yleisilme pohjoisessa on verrattain metsäinen, mitä järvet ja pienet peltokuviot rytmittävät. Itään siirryttäessä maisema muuttuu pienipiirteisemmäksi ja korkeusvaihtelut suuremmiksi. Vesistöjen määrä lisääntyy ja luonnonolot monipuolistuvat.

Kokemäenjoen valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella on sekä pieni- että suurpiirteisiä maisematiloja. Laajat, avoimet peltotasangot, jotka rajautuvat melko tasaisella alueella yhtenäisiin metsän reunoihin, ovat enemmän suurpiirteisiä. Maalaisympäristön rakennukset, pihapiirit, metsäsaarekkeet, mutkittileva joen uoma ja polveilevat maastonmuodot tuovat maisemaan pienipiirteisyyttä. Vaikka modernit maatalousrakennukset ovat verrattain isokokoisia, poikkeaa tuulivoimarakentaminen niistä suuresti.

Vaikutusalueiden maisemaa on kuvailtu tarkemmin luvuissa 1.4.3 - 1.4.6. Lähivaikutusalueen (0–7 km etäisyys tuulivoimaloista) ja välivaikutusalueen (7–15 km etäisyys tuulivoimaloista) maisemakuvaa ja maisematiloja on analysoitu kartoilla (Kuva 1-8 ja Kuva 1-9).

Kuva 1-3. Maisemamaakunnat, suurmaiseman rakenne ja maisemaa luonnehtivat elementit.

1.4.3 Hankealue

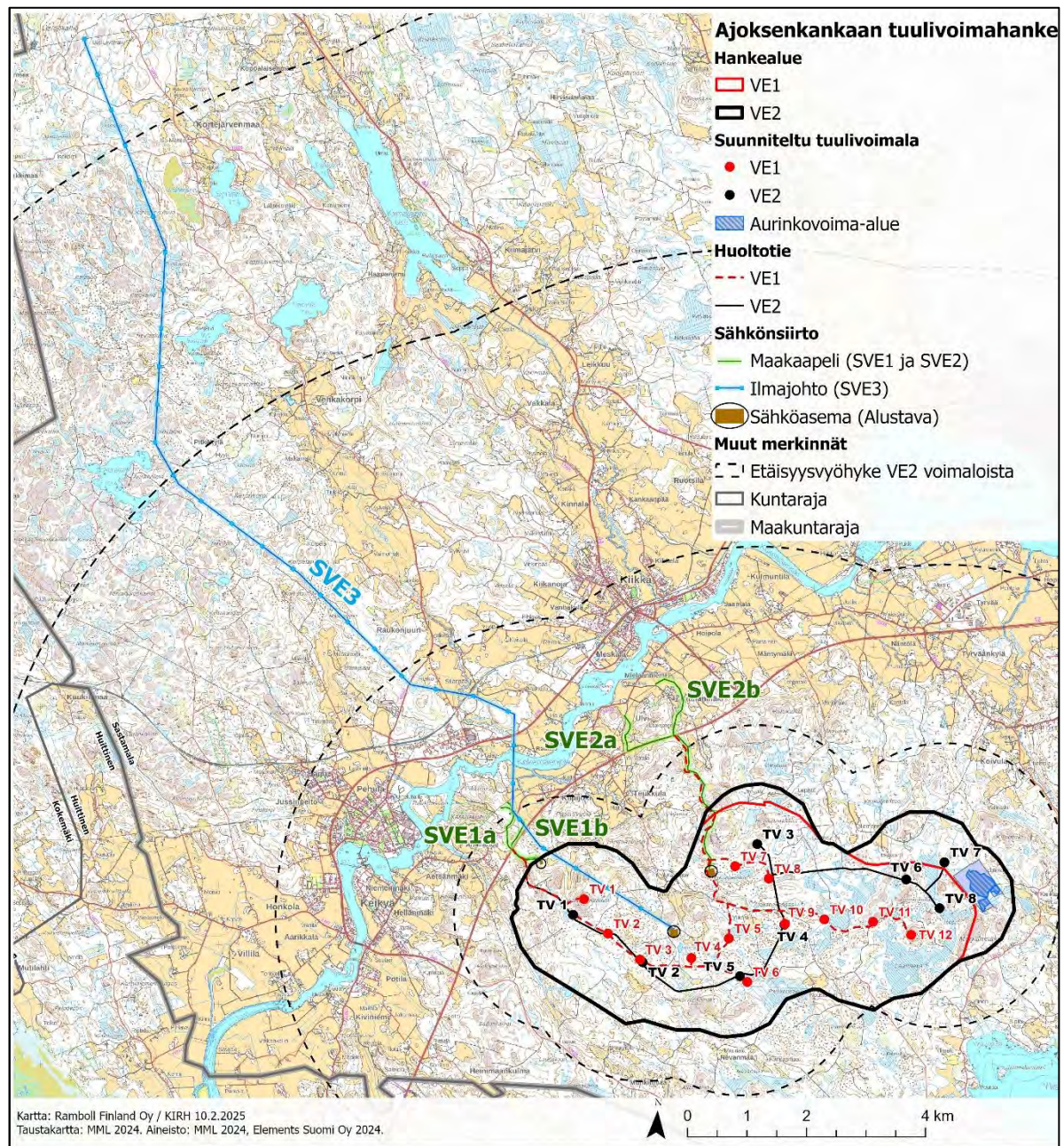
Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen vaihtoehdot ja niiden rakentaminen kuvataan Ajoksenkankaan ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa eli YVA-selostuksessa. Vaihtoehdossa VE1 rakennetaan 12 tuulivoimalaa ja vaihtoehdossa VE2 8 tuulivoimalaa ja 34 hehtaarin kokoinen aurinkovoima-alue. Tuulivoimaloiden kokonaiskorkeus on enintään 260 metriä.

Hankealue sijoittuu Kokemäenjoen läheisyyteen Huittisten ja Sastamalan keskustojen väliin. Tarkemmassa tarkastelussa hankealue sijoittuu Kokemäenjoen, Ylistenjärven ja Houhajärven väliselle kallioiselle moreenimäelle, joka on pääasiassa sulkeutunutta metsää. Metsä koostuu pääosin havumetsästä, mutta seassa on myös sekametsää. (Kuva 1-5) Metsissä on kalliopaljastumia jyrkkine rinteineen ja kallioiden välissä pieniä savikoita ja turvemaa-alueita, joilla on puustoisia soita ja peltoja. Kaikki suurimmat suot ovat ojitettuja.

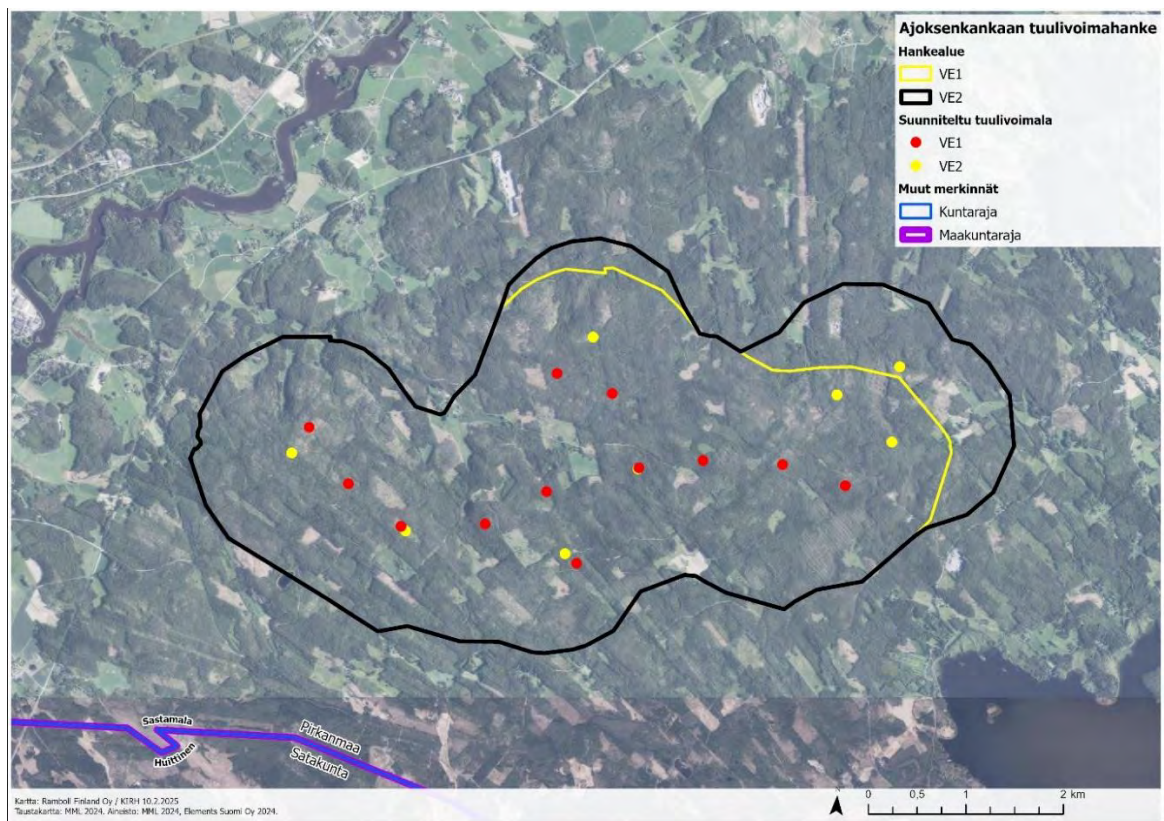
Hankealueella sijaitsee muutama pieni pelto. Maisema-arviointia tehdessä molemmissa vaihtoehdoissa hankealueella sijaitisi kaksi asuinrakennukseksi rekisteröityä rakennusta. Toisesta rakennuksesta on tehty sopimus, minkä seurauksena rakennuksen käyttötarkoitus muuttuu. Toinen rakennus sijaitsee 1 200 m etäisyydellä lähimmästä suunnitellusta tuulivoimalasta. Vaihtoehdossa VE2 on lisäksi yksi asuinrakennukseksi rekisteröity rakennus, josta hankevastaava käy neuvotteluja rakennuksen käyttötarkoituksen muutoksesta.

Hankealueelle ja sen rajalle sijoittuu kaksi pientä, noin hehtaarin kokoista järveä tai lampea, joiden molempien nimi on Lammijärvi. Alueella virtaa useita pieniä puroja ja oja. Hankealueella on pienten paikallisteiden ja metsäautoteiden muodostama tieverkosto. Suurin tie on alueen keskiosien läpi kulkeva Pieskamaantie.

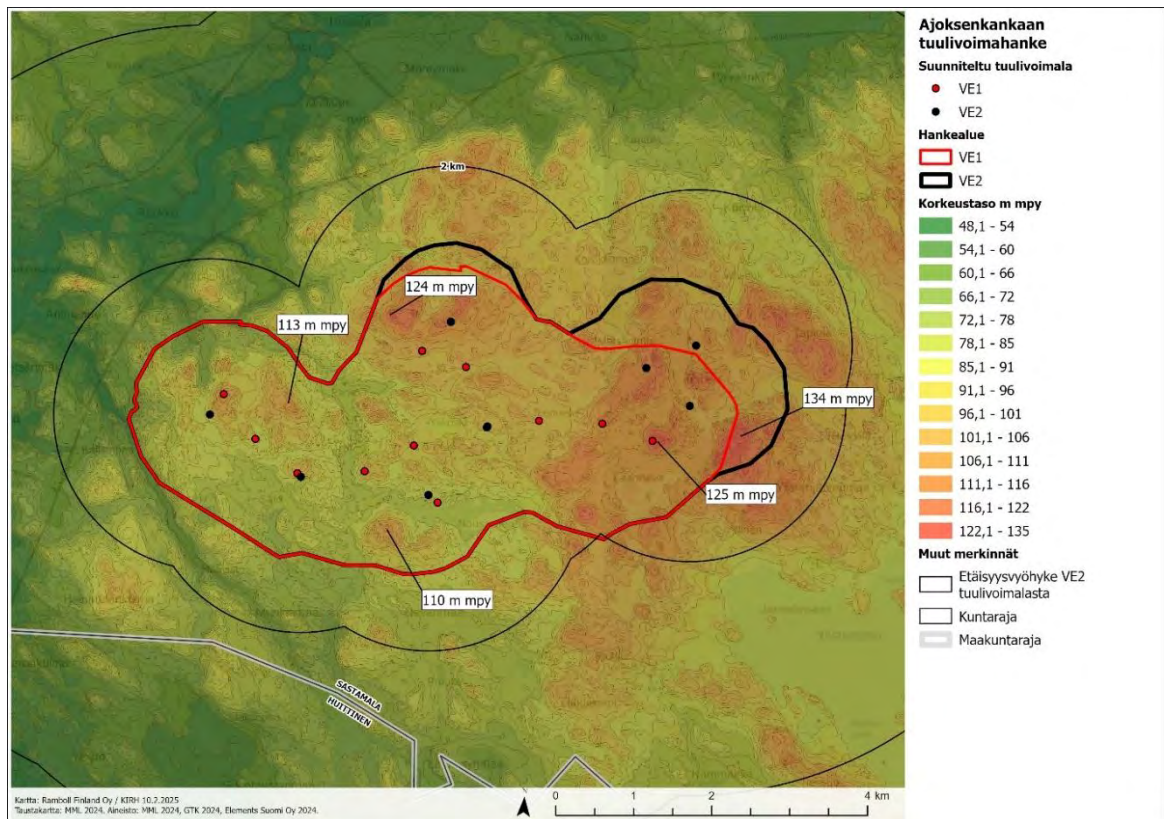
Hankealueella ei sijaitse maiseman tai rakennetun kulttuuriympäristön arvokohteita, mutta sieltä tunnetaan useita arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita, joista kerrotaan enemmän Arkeologisen kulttuuriperinnön selvityksessä luvussa **Error! Reference source not found.**

Kuva 1-4 Ajoksenkankaan hankealueet vaihtoehtoisissa VE1 ja VE2 sekä sähkönsiirron vaihtoehdot.

Kuva 1-5. Ilmakuva hankealueesta ja sen lähiympäristöstä.

Kuva 1-6. Korkeusmalli hankealueesta ja sen lähiympäristöstä. Hankealue kohoaa korkeimmilta osiltaan noin 85 metriä Kokemäenjokilaaksoa ylemmäksi.

1.4.4 Lähivaikutusalue 0–7 km tuulivoimaloista

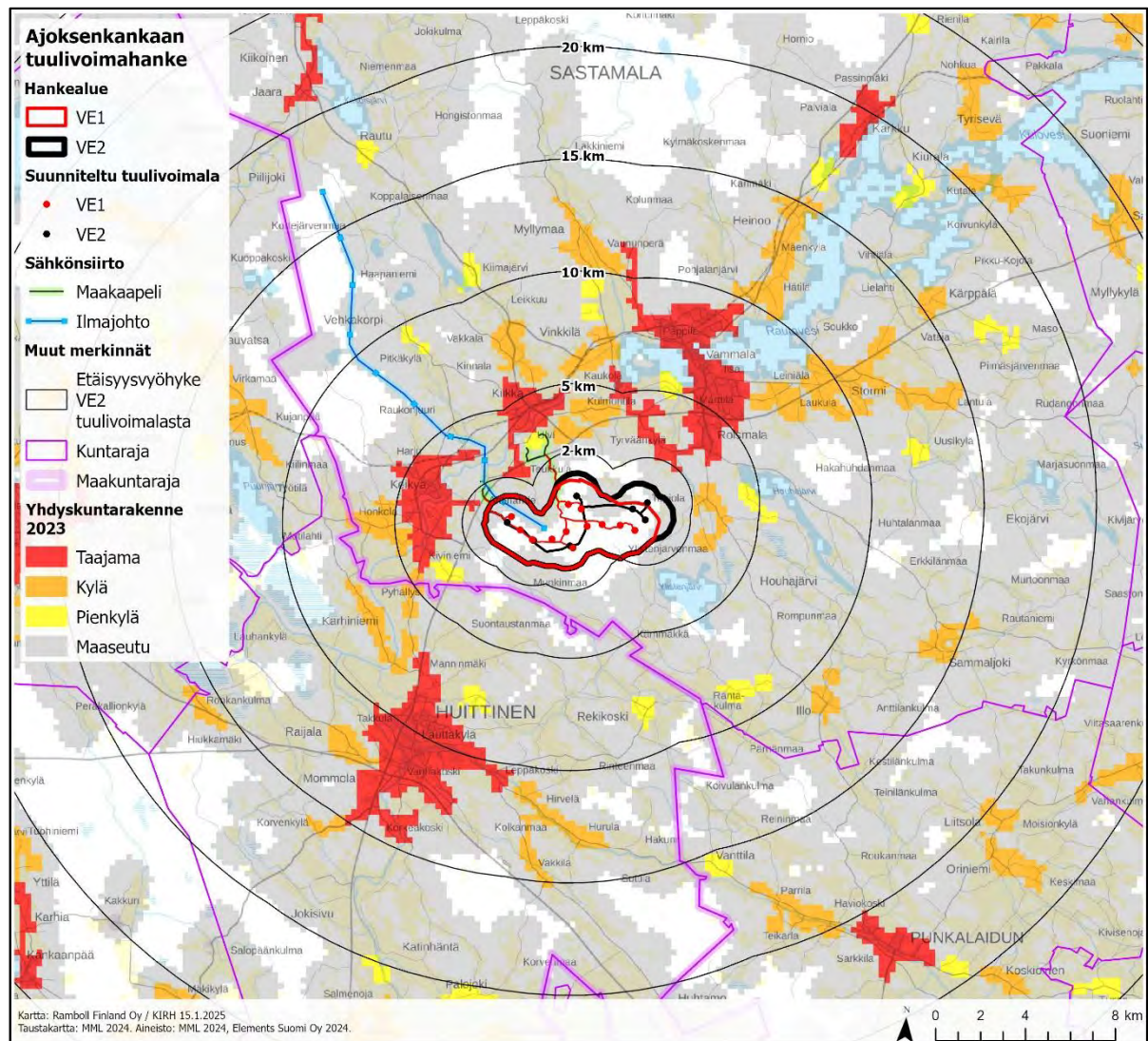
Lähivaikutusalueesta hieman yli puolet on metsää ja alle puolet peltoa. Maiseman keskeisin elementti on Kokemäenjoki, jonka ympärille suurin osa pelloista keskittyy. Vastaavasti suurin osa alueen asutuksesta sijoittuu jokilaaksoon. Jokilaakson taajamia ovat Vammalan keskustaajama, Keikyän ja Kiikan taajamat. (Kuva 1-8) Kyliä lähivaikutusalueella sijoittuu useita Kokemäenjokilaaksoon hankealueen länsi- ja pohjoispuolelle sekä harvemmin hankealueen itä- ja eteläpuolelle. Runsaan asutuksen vuoksi alue on varsin elävää suomalaista maaseutua. (Kuva 1-7)

Lähivaikutusalueen itä- ja kaakkoisosassa ovat metsäisiä ja maiseman kohokohtina ovat Houhajärvi ja Ylistenjärvi, joiden rannoilla on runsaasti loma-asuntoja. Lähivaikutusalueen itäosassa on myös muutamia muita pieniä järviä tai lampia, kuten Hanhi-, Tapiolan- ja Keskistenjärvi, jotka ovat myös luonnonsuojelualueita.

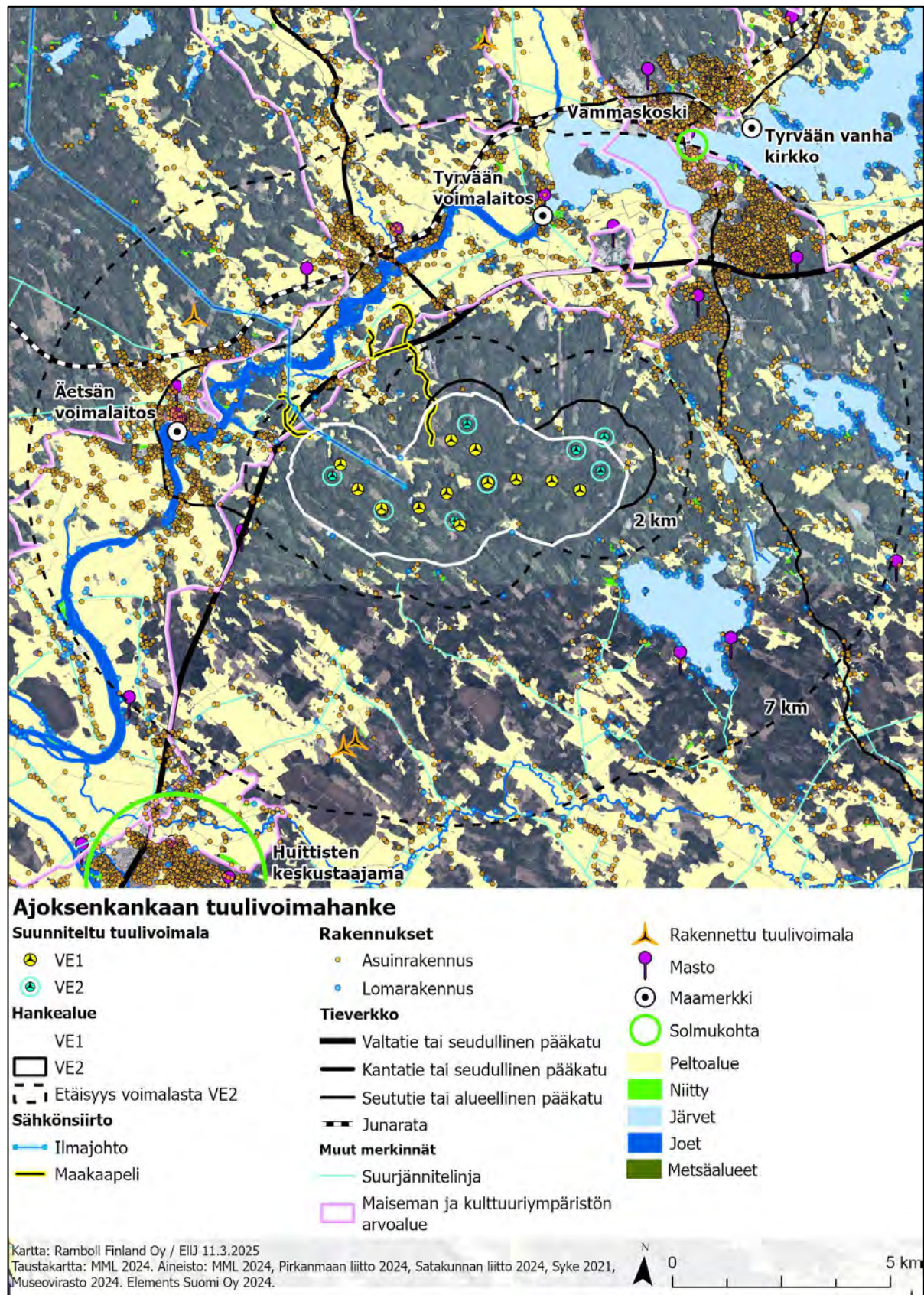
Lähivaikutusalueen eteläosassa on kaksi turvetuotantoaluetta: Nanhiansuo ja Vittassuo. Kokemäenjokeen laskeva Sammaljoki poikkeaa lyhyesti lähivaikutusalueen eteläosaan. Lisäksi välittömässä maisemassa on useita pienempiä jokia, puroja ja ojia. Näidenkin jokien ja purojen rannoilla on peltoja.

Alueen suurin tie, valtatie 12, myötäilee Kokemäenjoen etelälaitaa. Kantatie 44 (Kiikkapääntie) lähtee hankealueen pohjoispuolelta kohti Kankaanpäästä ja seututie 249 (Äetsäntie) kulkee Kokemäenjoen pohjoislaitaa pitkin. Pohjoislaitaa myötäilee myös rautatie Tampereelta Raumalle. Seututie 252 (Punkalaitumentie) lähtee Sastamalan keskustasta hankealueen itäpuolitse kohti etelää. Edellä mainittujen suurempien teiden lisäksi alueella risteilee kattava yhdysteiden ja pienempien teiden verkosto.

Lähivaikutusalue on ympäröivän seudun tavoin vanhaa kulttuurivaikutteista aluetta, jolla on runsaasti maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön arvoja sekä arkeologista kulttuuriperintöä. Lähes puolella alueen pinta-alasta on jokin maiseman tai kulttuuriympäristön luokiteltu arvo. Arvoalueet ja -kohteet sijoittuvat asutuksen tavoin pääosin Kokemäenjokilaaksoon. Kokemäenjokilaakson tärkeimmät maisemalliset elementit lähivaikutusalueella ovat jokilaakson laajat peltoaueat, mutkitteleva ja vaihteleva jokiuoma sekä kulttuuriympäristön arvokohteet. Lähivaikutusalueen maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön arvoalueita ja -kohteita kuvataan tarkemmin luvussa 1.4.7.

Kuva 1-7 Hankealueen ympäristön yhdyskuntarakenne 20 km:n säteellä.

Kuva 1-8. Maisema-analyysi lähivaikutusalueelta.

1.4.5 Välivaikutusalue 7–15 km tuulivoimaloista

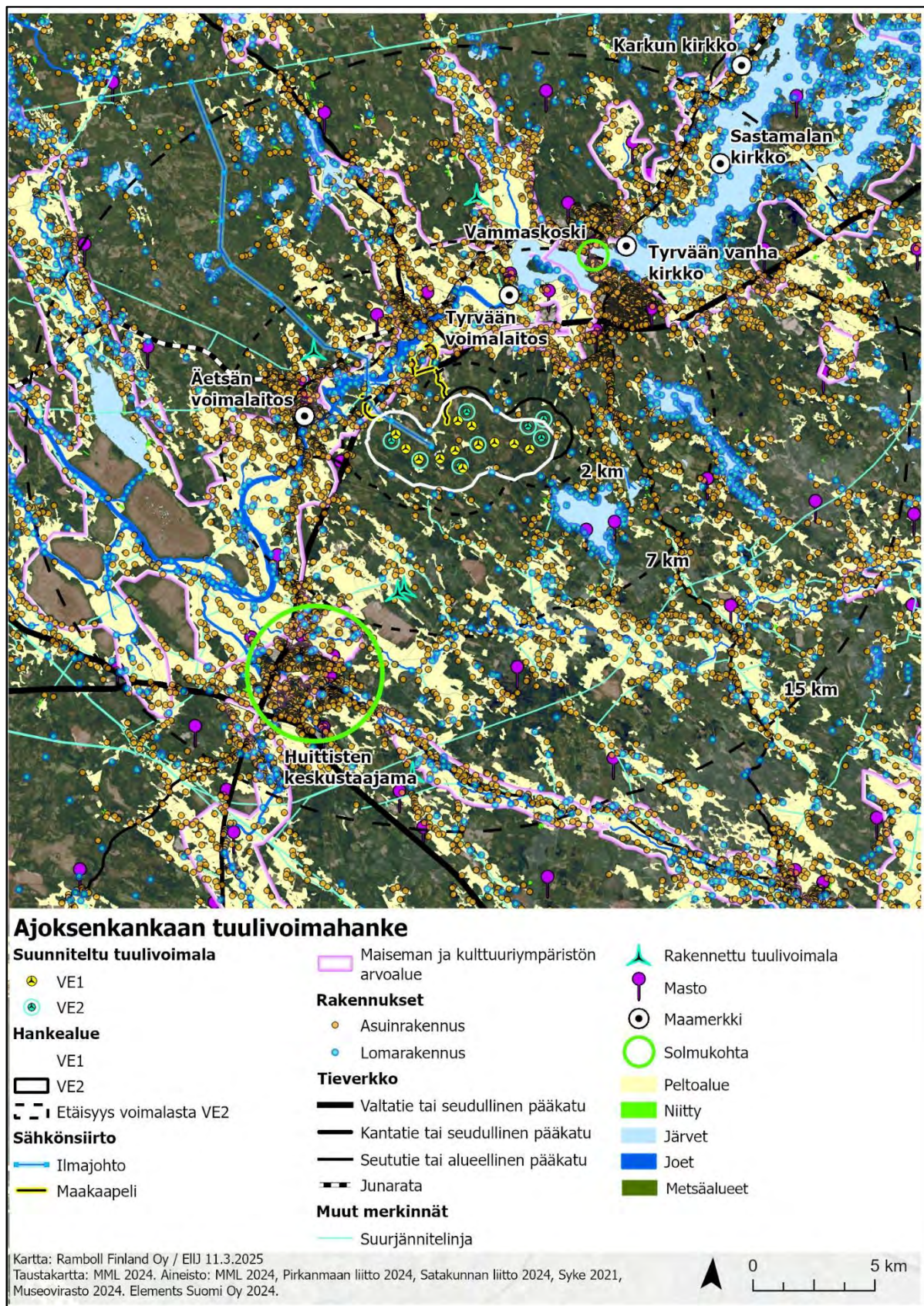
Välivaikutusalueen pinta-alasta suurin osa on metsää ja alle puolet on peltoa. Lisäksi alueella on jonkin verran rakennettuja taajamia, soita ja vesistöjä.

Kokemäenjoki kulkee välivaikutusalueen poikki sen koillis- ja lounaisosissa ja suurimmat yhtenäiset vesialueet ovat Liekovesi ja Rautavesi hankealueen pohjois-koillispuolella. Välivaikutusalueen etelälaidalla Sammaljoki/Sammunjoki, Punkalaitumenjoki ja Loimijoki virtaavat kohti Kokemäenjokea. Pellot sijoittuvat jokilaaksoihin ja asutus sijoittuu peltojen ja teiden yhteyteen. Metsän peittämillä moreenimäillä ja -selänteillä ei ole paljoakaan asutusta. Metsäisillä alueilla on useampia pieniä järviä: Houhajärvi idässä ja luoteessa mm. Kiima-, Kaita-, Lammi-, Syvä-, Kivi- ja Aurajärvi sekä Tyrisevä.

Suurimmat taajamat ovat Vammalan keskustaajama hankealueen koillispuolella, joka ulottuu noin 3–9 km etäisyydelle hankealueesta. Huittisten keskusta sijoittuu Loimi- ja Punkalaitumenjoen sekä valtatie 2:n ja 12:n risteämäkohtaan hankealueen lounaispuolelle noin 7–15 km etäisyydelle hankealueesta. Välivaikutusalueen kylä sijoittuu tiheimmin hankealueen pohjois- ja koillispuolille sekä lounais-länsipuolille vesistöjen läheisyyteen. Idässä, kaakossa ja etelässä kylä on harvemmin (Kuva 1-7). Välivaikutusalueen länsiosassa sijaitsee Puurijärven-Isosuo kansallispuisto, jonka laajat suoalueet sijoittuvat Kokemäenjoen haarojen, Kyttälänhaaran ja Kiettareenhaaran, molemmin puolin.

Välivaikutusalueen suurimmat tiet ovat valtatiet 2 ja 12 ja kantatiet 41 ja 44. Niiden lisäksi alueella risteilee tiheähkö pienempien teiden verkosto.

Välivaikutusalue on vanhaa kulttuurivaikutteista aluetta, jolla on runsaasti maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön arvoja sekä arkeologista kulttuuriperintöä. Arviolta lähes puolella alueesta on jokin maiseman tai kulttuuriympäristön luokiteltu arvo. Arvoalueet ja -kohteet sijoittuvat asutuksen tavoin pääosin Kokemäenjokilaaksoon, Rautaveden alueelle sekä Loimi- ja Punkalaitumenjoen varrelle. Kokemäenjokilaakson tärkeimmät maisemalliset elementit välivaikutusalueella ovat jokilaakson laajat peltoaukeat, mutkitteleva ja vaihteleva jokiuoma, kulttuuriympäristön arvokohteet sekä kasvillisuudeltaan monipuoliset kosteikkoalueet. Välivaikutusalueen arvokkaita kulttuurimaisemia sekä merkittäviä rakennetun kulttuuriympäristön arvoalueita ja -kohteita on kuvattu tarkemmin kappaleessa 1.4.7.

Kuva 1-9. Maisema-analyysi lähi- ja välivaikutusalueelta.

1.4.6 Kaukovaikutusalue 15–30 km tuulivoimaloista

Kaukovaikutusalueesta suurin osa on metsää, mutta alueella on myös runsaasti peltoa. Lisäksi alueella on jonkin verran järviä ja soita. Suurimmat joet ovat samat kuin välivaikutusalueellakin: Kokemäenjoki, Loimijoki ja Punkalaitumenjoki.

Kaukovaikutusalueella on nähtävissä maiseman suuntautuneisuus luoteesta kaakkoon. Koillisen puoli on lounaista puolta pienipiirteisempää sisältäen enemmän järviä sekä maaston korkeusvaihteluita. Lounainen puoli taas erottautuu maastoltaan tasaisempana sisältäen useita jokia kuten Kokemäenjoki, Kokemäenjokeen laskeva Loimijoki ja Loimijoen sivujoki Punkalaitumenjoki. Lounaassa on myös paljon soita, joista valtaosa on ojitettuja. Kaukovaikutusalueella on tasaisesti sekä metsää että peltoa, mutta peltojen määrä korostuu lounaisella puoliskolla, jossa on myös enemmän jokia savisine rantoineen.

Kaukovaikutusalueen koillisreunassa sijaitsee Kulovesi, joka liittyy Liekoveteen, josta Kokemäenjoki alkaa ja levenee seuraavaksi Rautavedeksi. Kokemäenjoki mutkittellee myös kaukovaikutusalueen länsiosassa, jossa sen ympärillä levittäytyy laajat peltoaukeat erityisesti Kokemäen kohdalla. Muita isoja järviä kaukovaikutusalueella ovat muun muassa Sääksjärvi, Kiikoisjärvi, Mouhijärvi, Suonojärvi sekä lounaassa sijaitseva Köyliönjärvi.

Kaukovaikutusalueen suurin taajama on Kokemäki. Muita taajamia alueella ovat Karkku, Kiikoisten kirkonkylä, Punkalaitumen kirkonkylä, Uotsola, Häijää, Vampulan kirkonkylä, Kankaanpää sekä Kerpola - Pajula. Kaukovaikutusalueella on yhteensä 43 kylää ja 23 pienkylää (YKR-aineisto).

Kaukovaikutusalueen suurimmat tiet ovat valtatiet 2 ja 12 ja kantatiet 41 ja 44. Niiden lisäksi alueella risteilee tiheähkö pienempien teiden verkosto.

Kaukovaikutusalue on vanhaa kulttuurivaikutteista aluetta, jolla on runsaasti maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön luokiteltuja arvoja sekä arkeologista kulttuuriperintöä. Arviolta noin neljänneksellä kaukovaikutusalueesta on jokin maiseman tai kulttuuriympäristön luokiteltu arvo. Kaukovaikutusalueen arvokkaita kulttuurimaisemia sekä merkittäviä rakennetun kulttuuriympäristön arvoalueita ja -kohteita on kuvattu tarkemmin kappaleessa 1.4.7.

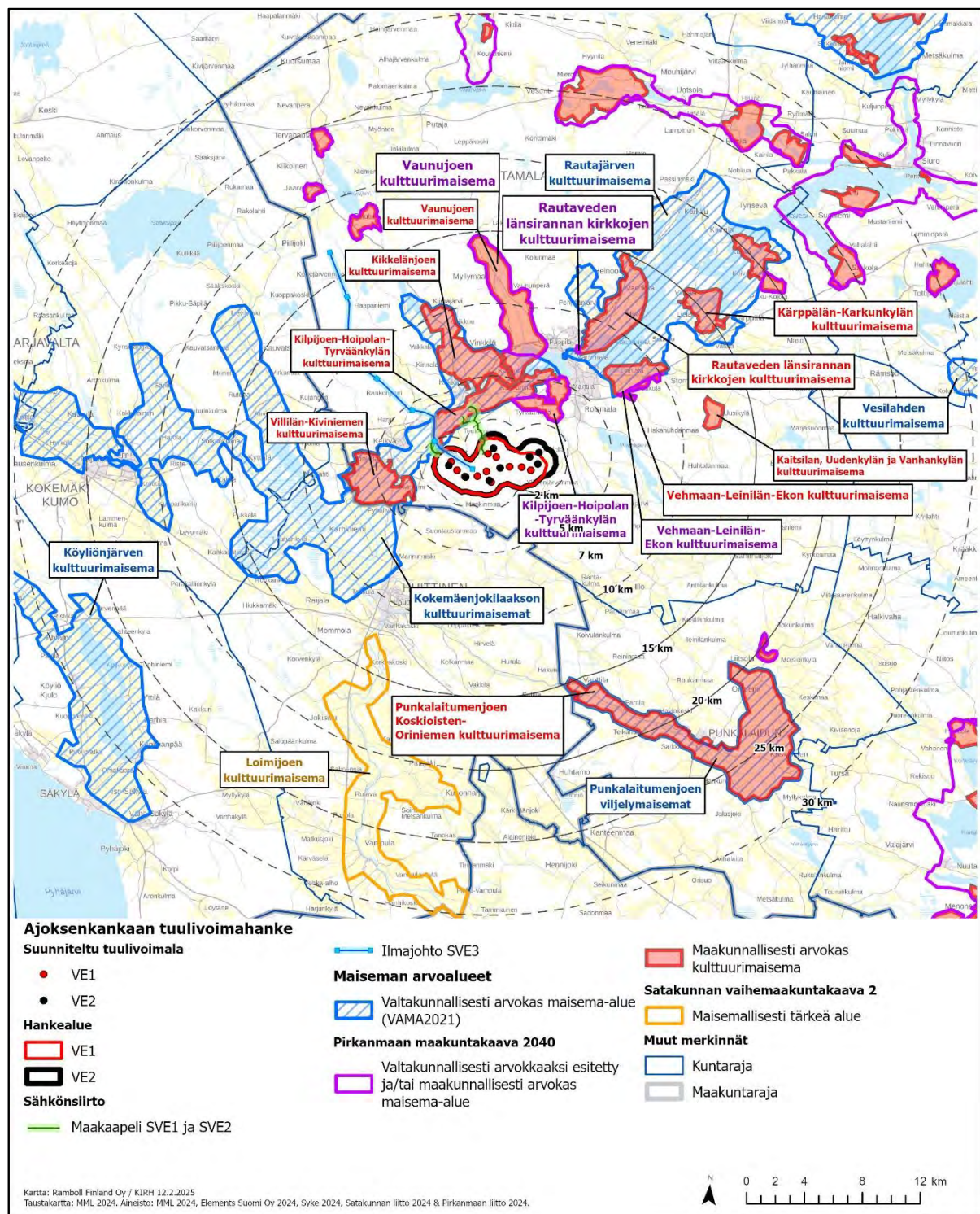
1.4.7 Arvoalueet ja -kohteet

1.4.7.1 Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

Tässä luvussa kuvataan valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden nykytilaa ja ominaispiirteitä. Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen ympäristöön sijoittuu 30 km:n säteellä viisi valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta, jotka on listattu taulukkoon Taulukko 1-2 ja esitetään kartalla kuvassa Kuva 1-10.

Taulukko 1-2. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (VAMA 2021) ja niiden etäisyydet tuulivoimala- ja sähkönsiirtovaihtoehtoista. Sähkönsiirtovaihtoehtojen etäisyydet on esitetty kahteen kilometriin asti. Sitä pidemmät etäisyydet on merkitty viivalla, koska etäisyys on tällöin jo niin pitkä, ettei sähkönsiirtovaihtoehdosta aiheudu kohteelle maisemavaikutuksia.

Kohde	Etäisyys VE1 tuuli- voima- lat (km)	Etäisyys VE2 tuuli- voima- lat (km)	Etäisyys maa- kaa- peli SVE1 (km)	Etäisyys maa- kaa- peli SVE2 (km)	Etäisyys ilma- johto SVE3 (km)
Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat	1,3	1,4	0	0	0
Rautaveden kulttuurimaisema	7,6	6,4	-	-	-
Punkalaitumenjoen viljelymaisemat	14,6	14,7	-	-	-
Köyliönjärven kulttuurimaisema	25,7	25,4	-	-	-
Vesilahden kulttuurimaisema	29,6	28,8	-	-	-

Kuva 1-10. Hankealueen ympäristössä 30 km:n säteellä tuulivoimaloista sijaitsevat valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet.

Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat

Kokemäenjokilaakson 121 km pitkä kulttuurimaisema ulottuu Sastamalasta Porin edustalle merelle. Maisema on satakuntalaista ja länsipirkanmaalaista maaseutumaisemaa, jossa asutus- ja elinkeinohistoria yhdistyvät maankohoamisrannikon luonnonhistoriaan. Tärkeimmät maisemalliset ele-

mentit ovat jokilaakson laajat peltoaukeat, mutkittileva ja vaihteleva jokiuoma, kulttuuriympäristön arvokohteet sekä kasvillisuudeltaan monipuoliset kosteikkoalueet. Maisema-alue muodostaa poikkeuksellisen laajan ja arvokkaan maisemakokonaisuuden, jota voi pitää koko satakuntalaisen maatalousmaiseman selkärangana.

Kokemäenjoki on toiminut merkittävänä liikenneväylänä ja sen varrelle on rakentunut ja keskittynyt historian saatossa muun muassa merkittäviä kauppapaikkoja, maaliikenneväyliä, asutusta ja kartanoita sekä teollisuutta. Jokivarren pellot ovat olleet viljelyssä monin paikoin hyvin pitkään ja laajojen, polveilevien peltoaukeiden näkymät ovat kulttuurimaisemassa keskeisiä. Maisema-alueella on useita perinteisen rakenteensa säilyttäneitä maatalouskylä, vanhoja pelto-, laidun- ja niittyaloja sekä yksittäisiä rakennusperinnöltään arvokkaita maatilakohteita.

Maiseman peruselementtejä ovat avarat ja polveilevat savitasangot sekä niitä pitkin avautuvat paikoin lakeusmaiset näkymät. Siellä täällä maisemaa elävöittävät jyrkähköt kalliot tai metsän peittämät mäet. Maiseman moni-ilmeisyys perustuu laajoihin viljelyksiin, niiden takaa hämmöittäviin taajamiin tai teollisuusympäristöihin sekä viljelyalojen keskellä vaihtelevasti mutkittilevaan jokiuomaan. Alueella on lukuisia arvokkaita luontokohteita, kuten Puurijärven ja Isosuo kansallispuisto sekä Kokemäenjoen suistoalue luotoineen.

(Ympäristöministeriö; Suomen ympäristökeskus, 2021)

Punkalaitumenjoen viljelymaisemat

”Punkalaitumenjoen viljelymaisemien rungon muodostavat syvässä uomassaan virtaavan Punkalaitumenjoen ympärillä avautuvat laajat ja yhtenäiset peltoalat. Maisema-alueen itäosissa, Kuparinjärviön kuiviopeltojen ja Oriniemen kylän välillä jokivarren viljelykset avautuvat loivasti kumpuilevaksi lakeudeksi. Jokilaakson asutus on sijoittunut pääasiassa viljelyalaa rajaavien moreeniselänteiden tuntumaan, mutta siellä täällä näkyy myös peltoalan keskellä sijaitsevia yksittäistiloja. Asutusmaisemassa on satunnaisia jälkiä toisen maailmansodan jälkeisestä asutustoiminnasta.

Yhtenäisen kulttuurimaiseman kiintopiste on Punkalaitumen keskustaajama, joka on säilyttänyt vanhan ilmeensä etenkin kirkon ympäristössä. Taajamassa on useita arvokkaita rakennuksia 1800- ja 1900-lukujen vaihteesta. Keskustaajaman länsipuolella jokivarsi jatkuu itäpuolta kapeampana ja selväpiirteisempänä kohti Vanttilan kylää, jonka tuntumassa Punkalaitumenjoen valtakunnallisesti arvokas maisema-alue yhtyy Satakunnan puolella jatkuvaan maakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen.” (Ympäristöministeriö; Suomen ympäristökeskus, 2021)

Rautaveden kulttuurimaisema

Rautaveden kulttuurimaisema on yksi Suomen 27 kansallismaisemasta, ja se edustaa monipuolista, historiallisesti ja maisemallisesti poikkeuksellisen arvokasta maaseutumaisemaa. Maiseman kulttuuriarvot muodostuvat esihistoriallisesta kulttuurikerrostumasta, eri-ikäisistä kirkoista ympäristöineen, pitkään viljellyistä peltoalueista, vanhoista laitumista ja perinnebiotoopeista sekä maatalojen hyvin säilyneestä rakennuskannasta. Alueella on paljon muinaisjäännöksiä ja arvokkaita luontokohteita.

Kulttuurimaiseman keskiössä ovat Rautaveden ja Kuloveden vesistöt, joita ympäröivät savikoille sijoittuneet pellot, kallioiset ja jylhät moreeniselänteet ja -mäet ja paikoin jyrkätkin kalliokohoumat. Metsät ovat karuja, mutta asutuksen yhteydessä on myös lehtoja. Alueen lukuisat muinaisjäännökset ja 4 kivikirkkoa kertovat 4500 vuotta vanhasta asutushistoriasta. Monissa kylissä on jäljellä alueelle tyypillinen ryhmäkylämuoto sekä vanhaa hyvin säilynyttä rakennuskantaa, joka antaa maisemalle historiallisen tunnun, jota uusi rakentaminen ei ole kokonaan hävittänyt. Maatalous pitää maiseman edelleen elinvoimaisena, ja maisemaan kuuluvat niin nykyaikainen tehomaatalous kuin perinnebiotoopitkin. (Ympäristöministeriö; Suomen ympäristökeskus, 2021)

Köyliönjärven kulttuurimaisema

”Köyliönjärven kulttuurimaiseman peruselementti on matalarantainen Köyliönjärvi, jota reunustavat laajat, alavat viljelykset, viljelyksiin rajoittuva nauhamainen asutus sekä metsävyöhykkeet. Aluetta halkoo harjujakso, joka nousee Köyliönjärvestä omaleimaisina Köyliönsaarena ja Kaukosaaarena, ja jatkuu maisema-alueen kaakkoiskulmassa Säkylänharjuna. Köyliönsaarella sijaitsevat maiseman kulttuuriset kiintopisteet, Köyliön Vanhakartano ja kirkko.

Köyliönjärven kulttuurimaisema avartuu etelässä laajaksi viljelyaukeaksi, joka sulautuu Säkylän alaviin peltomaisemiin. Köyliönjärven maiseman vaikuttavuus perustuu pitkiin rauhallisiin näkymiin, hyvin hoidettuihin vanhoihin maatiloihin ja vaihtelevaan rakennuskantaan.

Perinteistä maisemarakennetta rikkovat Köyliönjärven rantojen paikoin melko runsaat loma-asunnot sekä Yttilän ja Köyliön kirkonkylän ympäristöjen uudisrakennukset. Säkylän laajalle peltoaukealle on rakennettu suuria broilerikasvattamoita ja Köyliön puolelle kookas vihannespakkaamo. Näiden rakennusten maisemallinen vaikutus on kuitenkin pieni laaja-alaisessa kulttuurimaisemassa.” (Ympäristöministeriö; Suomen ympäristökeskus, 2021)

Vesilahden kulttuurimaisema

”Vesilahden kulttuurimaisema on laajojen järvinäkymien rikastama maaseutumaisemakokonaisuus, joihin liittyy esihistoriaan asti ulottuvia asutus- ja maankäyttökerrostumia. Maisema-alueen rungon muodostaa saarten ja niemien jakama Pyhäjärven eteläosa, jonka lahdet ulottuvat syvälle sisämaahan. Lahtien rannoilla on vehmaita lehtoja ja arvokkaita niittyalueita. Järvien ja vanhan viljelymaiseman yhdistelmä avautuu monina hienoina näkyminä alueen vanhoille maanteille. Erityisesti Narvantie ja Hulausjärven itärantaa kulkeva vanha Turuntie ovat maisemallisesti vaikuttavia. Alueen kulttuurimaiseman kiintopisteitä ovat Vesilahden kirkonkylä ja Laukon kartano.

Vesilahden kylissä näkyvät vanhojen raittikylien ja ryhmäkylien muodot. Alueen tilakeskukset sijoittuvat tyypillisimmin loivasti kohoaville puustoisille kivennäismaasaarekkeille tai mäenrinteeseen metsänrajaan. Näkymät peltoaukeille avautuvat tilakeskusten pihapiireistä moneen suuntaan. Vesilahden maaseutumaisemien asutusrakenne kertoo isonjaon jälkeisestä tilallisten ja maattomien muodostamasta maatalousyhteiskunnasta, jonka jännitteet purkautuivat Suomen itsenäistymisen jälkeen sisällissotana. Alueella käytyjen taistelujen jäljet näkyvät muun muassa runsaana 1920-luvulta periytyvänä rakennuskantana.” (Ympäristöministeriö; Suomen ympäristökeskus, 2021)

1.4.7.2 Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

Tässä luvussa kuvataan maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden nykytilaa ja ominaispiirteitä. Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen ympäristöön sijoittuu 15 km:n säteellä viisi maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta tai niiden osaa, jotka eivät ole päällekkäisiä VAMA 2021-alueiden kanssa. Nämä maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet on listattu taulukkoon Taulukko 1-3 ja esitetään kartalla kuvassa Kuva 1-10.

Taulukko 1-3. Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ja niiden etäisyydet tuulivoimala- ja sähkönsiirtovaihtoehtoista. Harmaalla merkityt alueet sijaitsevat yli 15 km etäisyydellä tuulivoimaloista, eikä niitä ole otettu mukaan arviointiin. Sähkönsiirtovaihtoehtojen etäisyydet on esitetty kahteen kilometriin asti. Sitä pidemmät etäisyydet on merkitty viivalla, koska etäisyys on tällöin jo niin pitkä, ettei sähkönsiirtovaihtoehtosta aiheudu kohteelle maisemavaikutuksia.

Kohde	Etäisyys VE1 tuuli- voima- loista	Etäisyys VE2 voima- loista km	Etäisyys maakaa- peli SVE1 (km)	Etäisyys maakaa- peli SVE2 (km)	Etäisyys il- majohto SVE3 (km)
-------	---	--	--	--	--------------------------------------

	(km)				
PIRKANMAA					
Kilpijoen - Hoipolan - Tyrväänkylän kulttuurimaisema	1,3	1,5	0	0	0
Vaunujoen kulttuurimaisema	5,2	4,7	-	-	-
Vehmaan - Leinilän - Ekon kulttuurimaisema	7,7	6,5	-	-	-
Rautaveden länsirannan kirkkojen kulttuurimaisema	8,6	7,3	-	-	-
Raudun kulttuurimaisema	16,6	16,8	-	-	1,9
Liitsolan kulttuurimaisema	19,7	19,5	-	-	-
Kutalan kulttuurimaisema	20,0	18,8	-	-	-
Jaaran kulttuurimaisema	20,4	20,6	-	-	-
SATAKUNTA					
Loimijoen kulttuurimaisema	12,5	12,5	-	-	-

Pirkanmaa

Kilpijoen - Hoipolan - Tyrväänkylän kulttuurimaisema

Kilpijoen - Hoipolan - Tyrväänkylän kulttuurimaisema on 1800-luvulta tai kauempaa viljelyksessä säilynyt, historiallisesti arvokas maatalousalue. Alueella on historiallisia kylätontteja ja alueen läpi kulkee historiallinen, merkittävä tielinja. Alueella on säilynyt kiinteitä muinaisjäännöksiä. Kilpijoen - Hoipolan - Tyrväänkylän kulttuurimaisema edustaa perinteistä ja vaihtelevaa maisemakuvaa. Alue on luokiteltu arvokkaaksi maisema-alueeksi (2013), ja alueella on arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY 2009). (Pirkanmaan liitto)

Vaunujoen kulttuurimaisema

Vaunujoen kulttuurimaisema on 1800-luvulta tai kauempaa viljelyksessä säilynyt, historiallisesti arvokas maatalousalue. Alueella on historiallisia kylätontteja. Alueella maisemallisesti keskeisillä sijainneilla sijaitsee myös 1950-luvun arkkitehtuuria edustavat Tyrvään voimalaitos sekä Kaukolan mylly. Alueella on säilynyt kiinteitä muinaisjäännöksiä. Vaunujoen kulttuurimaisema edustaa perinteistä ja vaihtelevaa maisemakuvaa. Alue on luokiteltu arvokkaaksi maisema-alueeksi (2013). (Pirkanmaan liitto)

Vehmaan - Leinilän - Ekon kulttuurimaisema

Vehmaan - Leinilän - Ekon kulttuurimaisema on 1800-luvulta tai kauempaa viljelyksessä säilynyt, historiallisesti arvokas maatalousalue. Alueella on historiallisia kylätontteja ja alueen läpi kulkee historiallinen, merkittävä tielinja. Alueella on säilynyt kiinteitä muinaisjäännöksiä. Vehmaan - Leinilän - Ekon kulttuurimaisema edustaa perinteistä ja vaihtelevaa maisemakuvaa. Alue on luokiteltu arvokkaaksi maisema-alueeksi (2013). (Pirkanmaan liitto)

Rautaveden länsirannan kirkkojen kulttuurimaisema

Rautaveden länsirannan kirkkojen kulttuurimaisema on 1800-luvulta tai kauempaa viljelyksessä säilynyt, historiallisesti arvokas maatalousalue. Sastamalan kirkko ja Tyrvään vanha kirkko sijaitsevat alueella. Alueella on historiallisia kylätontteja ja alueen läpi kulkee historiallinen, merkittävä tielinja. Alueella on säilynyt kiinteitä muinaisjäännöksiä. Rautaveden länsirannan kirkkojen kulttuurimaisema edustaa perinteistä ja vaihtelevaa maisemakuvaa. Alue on luokiteltu arvokkaaksi maisema-alueeksi (2013), ja alueella on arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY 2009). (Pirkanmaan liitto)

Satakunta

Loimijoen kulttuurimaisema (sis. Korkeakosken kylä)

”Loimankylästä löydetty kalmisto osoittaa jokivarren asutuksen olevan rautakautista perua. Varhaiskeskiajalla asutus Loimijokilaaksossa tiheni ja silloin syntyivät mm. Korkeakosken, Kaharilan ja Mommolan kylät. Joen varrella kulkeva tie on mainittu ensi kerran 1550-luvulla, mutta on varmaankin vanhempi. Loiman kylän kohdalla on ollut silta jo 1585. Korkeakoskella on ollut mylly.

Yhtenäiset joenrantaviljelmät jatkuvat Vampulaan saakka ja muodostavat maakunnallisesti merkittävän maisema-alueen. Presidentti Risto Ryti on syntynyt Rytin tilalla, jossa on asiasta kertova muistomerkki. Joen länsirannalla sijaitsevan, vuonna 1892 perustetun Länsi-Suomen kansanopiston päärakennus on Usko Nyströmin suunnittelema ja valmistunut alun perin vuonna 1895. Rakennusta on myöhemmin laajennettu. Härkälän tilan päärakennus on vuodelta 1908 ja sen on suunnitellut arkkitehtitoimisto Paatola & Lindroos. Pihapiirissä on lisäksi tiilinen navetta vuodelta 1906 ja luhtirivi 1800-luvulta. Pietilän tilan päärakennus on valmistunut vuonna 1904. Pihapiirissä on lisäksi kaksi hirsiaittoa 1800-luvun puolivälistä ja sementtitiilestä rakennettu makasiini 1930-luvulta. Jokisivun koulu on rakennettu vuonna 1916.

Joen itärannalla on harvinaisen vanhakantaisessa asussa säilynyt Syvärannan tilan talouskeskus. Rakennusten iästä ei ole tietoa, mutta paritupatyypinen päärakennus lienee 1800-luvun alkupuolelta. Talousrakennuksiin kuuluu vanha luhti, aittarivi, vilja-aita ja liiteri. Rakennusten ulkoseinissä on käytetty pärevuorausta.

Loimijoen itäpuolella on Korkeakosken kylä paikalla, jossa vanha Turuntie on ylittänyt Loimijoen. Yksittäisistä rakennuksista ovat mainittavia Hurri, Ala-Äyhö, Praadi ja Kyssälä. Kaikki päärakennukset ovat 1800-luvun lopulta tai 1900-luvun alusta. Hurrin päärakennus on suojeltu lailla rakennusperinnön suojelemisesta.

Arviointi: Jokivarren kulttuurimaisema, jossa monipuolista talonpoikaista rakennuskantaa vanhojen teiden varsilla.

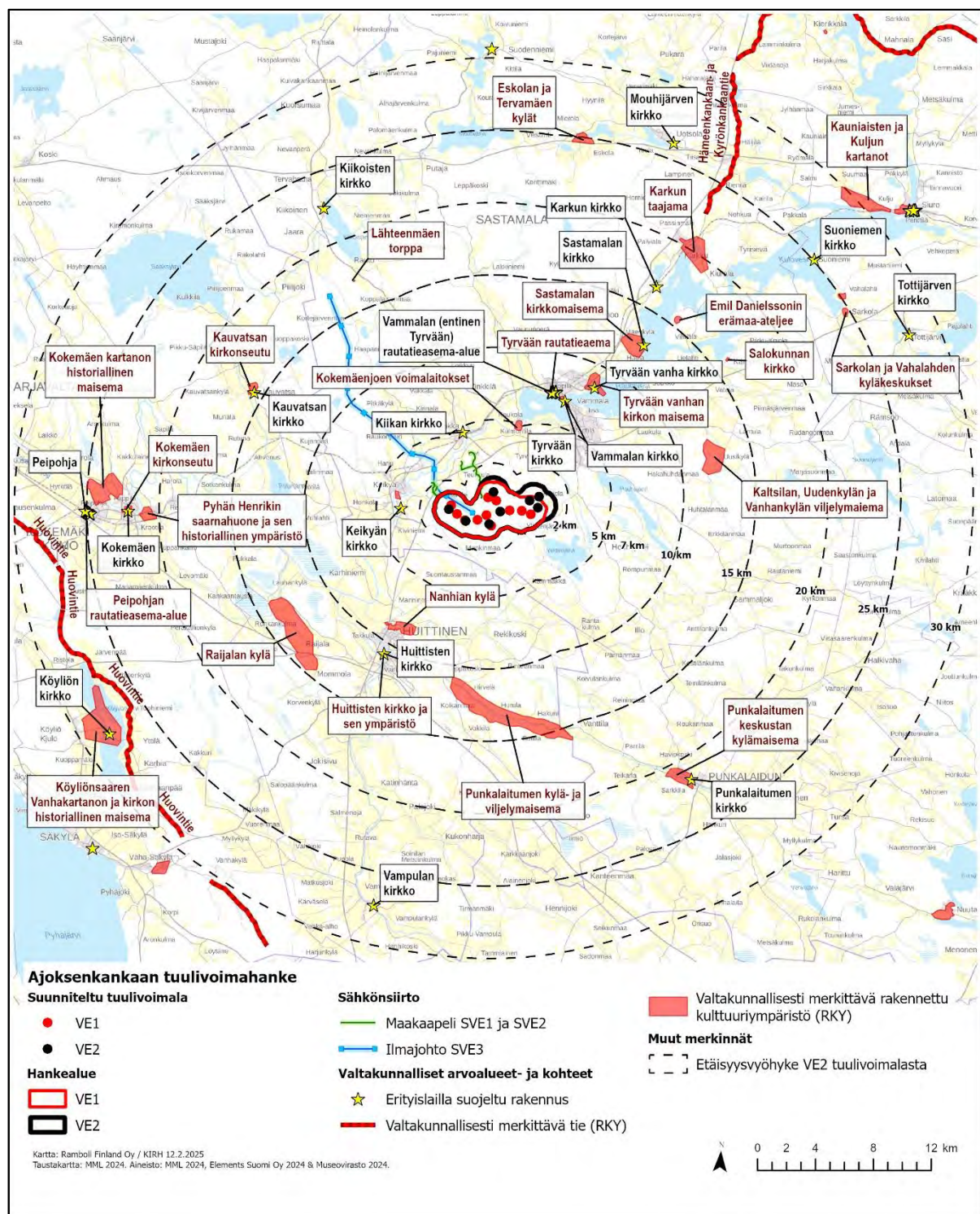
Arvot: Historiallinen: asutushistoria, liikenteen historia, sivistyshistoria, henkilöhistoria, sosiaalishistoria. Rakennushistoriallinen: edustavuus, alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus Maisemallinen: osa maakunnallisesti tärkeää maisema-aluetta.” (Ramboll Finland Oy, 2023)

1.4.7.3 Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

Tässä luvussa kuvataan valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen nykytilaa ja ominaispiirteitä. Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen ympäristöön sijoittuu 30 km:n säteellä 28 valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä, jotka on listattu taulukkoon Taulukko 1-4 ja esitetään kartalla kuvassa Kuva 1-11.

Taulukko 1-4. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt ja niiden etäisyydet tuulivoimalavaihtoehtoista. Sähkönsiirtovaihtoehtojen reitit sijaitsevat yli kahden kilometrin etäisyydellä RKY-alueista, jolloin niillä ei ole huomattavia maisemavaikutuksia RKY-alueihin, eikä niitä ei ole esitetty taulukossa.

Kohde	Etäisyys VE1 tuulivoimalat (km)	Etäisyys VE2 tuulivoimalat (km)
PIRKANMAA		
Kokemäenjoen voimalaitokset, Äetsän voimalaitos	3,5	3,4
Kokemäenjoen voimalaitokset, Tyrvään voimalaitos	5,1	4,6
Vammalan kirkko (Tyrvään kirkko)	8,1	6,8
Tyrvään rautatieasema	8,4	7,2
Tyrvään vanhan kirkon maisema	9,4	8,1
Kaltsilan, Uudenkylän ja Vanhankylän viljelymaisema	12,2	11,4
Sastamalan kirkkomaisema	13,0	11,7
Emil Danielssonin erämaa-ateljee	16,6	15,3
Lähteenmäen torppa	16,9	17,0
Salokunnan kirkko	17,2	16,0
Punkalaitumen keskustan kylämaisema	20,1	20,2
Karkun taajama	20,4	19,1
Pyhän Henrikin saarnahuone ja sen historiallinen ympäristö	20,4	20,2
Eskolan ja Tervämäen kylät	25,3	24,6
Sarkolan ja Vahalahden kyläkeskukset, Sarkola	25,6	24,5
Sarkolan ja Vahalahden kyläkeskukset, Vahalahti	26,0	24,9
SATAKUNTA		
Nanhian kylä	8,1	8,1
Huittisten kirkko ja sen ympäristö	10,5	10,5
Punkalaitumenjoen kylä- ja viljelymaisema	10,8	10,8
Raijalan kylä	13,0	12,7
Kauvatsan kirkonseutu	15,4	15,4
Kokemäen kirkonseutu	22,0	21,8
Kokemäenkartanon historiallinen maisema	22,7	22,6
Hämeenkaan- ja Kyrönkankaantie	24,0	22,7
Peipohjan rautatieasema-alue	24,9	24,7
Huovintie	26,1	25,8
Köyliönsaaren Vanhakartanon ja kirkon historiallinen maisema	27,4	27,1
Kauniaisten ja Kuljun kartanot	30,6	29,3

Kuva 1-11. Hankealueen ympäristössä 30 km:n säteellä sijaitsevat valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt ja erityislaeilla suojellut rakennukset.

Pirkanmaa

Kokemäenjoen voimalaitokset, Äetsän voimalaitos

Äetsän voimalaitos on yksi Kokemäenjoen varrelle rakennetuista, nimekkäiden teollisuusarkkitehtien suunnittelemista ja arkkitehtuuriltaan korkeatasoisista voimalaitoksista. Punatiilinen rationalistinen voimalaitos on rakennettu 1920-luvulla. Voimalaitos ja sen itäpuolella Kokemäen ylittävä maan pisin puurakenteinen riippusilta korkeine tukipylväineen ja vaijerikaarineen leimaavat vahvasti jokivarren maisemaa. (Museovirasto, 2009)

Kokemäenjoen voimalaitokset, Tyrvään voimalaitos

Tyrvään voimalaitos on yksi Kokemäenjoen varrelle rakennetuista, nimekkäiden teollisuusarkkitehtien suunnittelemista ja arkkitehtuuriltaan korkeatasoisista voimalaitoksista. Pelkistetty punatiilinen voimalaitos on rakennettu 1951. Voimala sijoittuu maisemallisesti keskeisesti Kokemäenjoen alku-kohtaan Hartolankoskeen, Liekoveden eteläpäähän. Voimalan yläpuolella avautuu järvimaisema ja alapuolella on jyrkkärantainen jokiuoma, jonka etelärannalla on puistoalue. (Museovirasto, 2009)

Vammalan kirkko (Tyrvään kirkko)

Kirkko sijaitsee maisemallisesti vaikuttavassa ympäristössä Vammaskoskeen pistävällä niemellä, historiallisen maantien ja vesireitin yhtymäkohdassa. Punatiilinen kirkko on 1800-luvun jälkipuoliskon monimuotoisen kirkkoarkkitehtuurin edustavimpia esimerkkejä. Kirkko on myöhäisempiretyylinen ja ulkoarkkitehtuuriltaan katedraalimaisen komea. Kirkon vastarannalla sijaitsee 1890 rakennettu Pappila ja viereinen Vammaskosken ylittävä silta on rakennettu 1913–1915. (Museovirasto, 2009)

Tyrvään rautatieasema

”Entinen Tyrvään rautatieasema (vuodesta 1955 Vammalan rautatieasema) on edustava ja hyvin säilynyt Tampere-Pori-radan IV luokan maaseutuasema. Asema-alueen monipuolista rakennuskantaa rikastuttaa poikkeuksellisen komea vesitorni, tiilinen osuuskaupan mylly ja viljamakasiini.

Asemarakennuksen ohella asema-alueeseen kuuluvat tavaramakasiini, kaksoisvahtitupa sekä asuinkasarmi liitereinään ja kellareineen. Asemapihan itäpuolella on kaksoisvahtitupa talousrakennuksineen. Asemakokonaisuuteen liittyy puisto, tiilinen vesitorni sekä entinen OTK:n mylly.” (Museovirasto, 2009)

Kuva 1-12. Tyrvään rautatieasema, Sastamala. Taustalla näkyy vaneritehdas ja Liekovesi. (Kuva: Museovirasto, RHO/H. Vallas, 1997)

Tyrvään vanhan kirkon maisema

Tyrvään Kirkkoniemi Rautavedellä, keskiaikaisen asutuksen ytimessä, muodostaa maisemallisesti ja historiallisesti merkittävän kohteen. Alueeseen kuuluu Pyhälle Olaville omistettu myöhäiskeskiaikainen harmaakivikirkko ja säilynyt Kallialan ryhmäkylä, joka on säilyttänyt keskiaikaisen sijaintinsa ja tiiviin rakenteensa. Kallialan kylän vanhat talot muodostavat tiiviitä ryhmiä, ja alueelle laskevat pellot ja maisemat kehystävät kylää. Alueella on myös esihistoriallisia jäännöksiä. Alun perin vuonna 1500-luvulla rakennettu kirkko paloi tuhopoltossa vuonna 1997, mutta se palautettiin alkuperäiseen asuunsa vuonna 2000 ja vihittiin uudelleen käyttöön 2003. (Museovirasto, 2009) Tyrvään vanhan kirkon maisema on osa Rautaveden kulttuurimaiseman valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta.

Kuva 1-13. Vammalan kirkko (Tyrvään kirkko), Sastamala. (Kuva: Museovirasto, RHO/J. Heiskanen, 2007)

Kaltsilan, Uudenkylän ja Vanhankylän viljelymaisema

”Kaltsila, Uusikylä ja Vanhakylä ovat keskiaikaisia maarekisterikylä. Kolmen lähekkäin sijoittuneen kylän muodostama hyvin säilynyt kylämaisema on syntynyt isonjaon jälkeen, jolloin talot rakennettiin lähemmäksi peltoja. – – Kylien maisemakuvalle ovat ominaisia korkeat, havumetsän peittämät mäet ja niiden väliin jäävät järveä kohti loivasti viettävät viljelysmaat, joita metsäsaarekkeet katkovat. Kantatilat sijaitsevat peltojen yhteydessä mäenkumpareilla ja maiseman muotoja seuraavien paikallisten hiekkateiden varsilla.” (Museovirasto, 2009)

Kuva 1-14. Kaltsilan, Uudenkylän ja Vanhankylän viljelymaisema, Sastamala. Kaltsilan vanha kyläkeskusta. (Kuva: Museovirasto, RHO/J. Heiskanen, 2007)

Sastamalan kirkkomaisema

”Sastamalan eli Karkun Pyhän Marian kirkko oli keskiajalla Pohjois-Satakunnan ja Pirkanmaan merkittävin seurakunnallinen keskuspaikka. – – Peltojen ja vesistön rajaamalla matalalla harjanteella on kirkon lisäksi vanha pappila ja sen maatila. – – Kivikirkon pohjoispuolella olevan peruskiveyksen on oletettu liittyvän kirkon edeltäjään ns. Luukkaan kappeliin 1200-luvulta. – – Karkun vanha kirkko, kellotapuli ja pappila talousrakennuksineen liittyvät Rautaveden länsirannan laajaan kulttuurimaisemaan. Sastamalan kirkkomaisema on osa valtakunnallisesti merkittävää Karkku - Tyrvää -maisema-aluetta.” (Museovirasto, 2009)

Kuva 1-15. Sastamalan kirkkomaisema, Sastamala. Sastamalan kirkko, pappila ja pappilan maatala Rautaveden rannalla. (Kuva: Museovirasto, RHO/H. Vallas, 1996)

Emil Danielssonin erämaa-ateljee

”Taiteilija Emil Danielssonin Pirunvuoren kivilinna kuuluu kansallisromantiikan ajan merkittäviin taiteilijahuviloihin kuten Kalela, Ainola, Visavuori tai Hvitträsk. Danielssonin (1882–1967) itselleen 1900-luvun alussa suunnittelema ja rakennuttama Pirunvuoren taiteilija-ateljee on suurista ja kärkeästi muotoilluista luonnonkivistä kylmämuurauksella toteutettu huvila. Se sijaitsee Rautaveden itärannalla korkean Pirunvuoren laella, josta on laaja näköala yli Rautaveden. Ympäristö on kivikkoista pirunpeltoa. Danielsson maalasi Pirunvuoren maisemia puolen vuosisadan ajan.” (Museovirasto, 2009) Pirunvuori sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Rautaveden kulttuurimaisemien maisema-alueella.

Kuva 1-16. Ateljeen sisäänkäynti. (Kuva: Museovirasto/J. Heiskanen, 2003)

Lähteenmäen torppa

Lähteenmäen torppa on aikanaan yleisen torppa-asutuksen tyypillinen edustaja. Umpipihainen kokonaisuus on hyvin säilynyt.

Vakkalan kylään kuuluva torppa sijaitsee metsän reunassa Raudun kylän peltoaukean takana. Rakennusryhmä muodostuu miespihan päärakennuksesta ja luhdistä sekä karjapihan eläinsuojista. Miespihaa ja karjapihaa on aikaisemmin erottanut riukuaita. Päärakennus on paritupatyyppiä. Pihaa reunustavat vanha luhti, sikala, navetta- ja tallirakennus. Läpiajettava tallirakennus toimii porttina pihaan. Pihapiirin ulkopuolella sijaitsevat aitta, ratashuone, liiteri, sauna sekä paja. Rakennukset ovat vuoraamattomia. (Museovirasto, 2009)

Salokunnan kirkko

”Salokunnan kirkko on erityisesti sisätiloiltaan korkeatasoinen esimerkki uudemman kirkkoarkkitehtuurin muotoratkaisujen soveltamisesta paikallisseurakunnan mittakaavallisesti vaatimattomampiin tarpeisiin.

Mäntykankaalla sijaitsevan suojaisen sisäpihan ympärille ryhmitelty, puhtaaksi muuratusta tiilestä tehty rakennusryhmä sisältää pulpettikattoisen kirkkorakennuksen ohella seurakuntasalin ja työtiloja. Kirkon asemaa korostaa erillinen valkoiseksi kalkittu kellotorni risteineen.” (Museovirasto, 2009) Salokunnan kirkko sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Rautaveden kulttuurimaisemien maisema-alueella.

Kuva 1-17. Salokunnan kirkko. (Kuva: Museovirasto/J. Heiskanen, 2007)

Punkalaitumen keskustan kylämaisema

"Punkalaitumen kirkonseudun vaikuttavan kulttuurimaiseman muodostavat jokivarren avointa viljelymaisemaa seurailevat tiet, niihin liittyvät talonpoikaistilat ja pienasutus sekä maisemallisina kohokohtina kirkko, pappila, työväentalo ja kansakoulu. Hyvin säilynyt kokonaisuus on jokivarsiasutuksen ydinaluetta Satakunnassa. Suurmaiseman runko on Punkalaitumenjoki, jonka kulkua vanha tiestö ja asutusnauha seuraavat. Jokivarren rannat ovat avointa maanviljelysmaisemaa. Asutus on seurannut näitä jokilaaksoja syvälle sisämaahan jo varhain, paikoin yhtenäiseksi nauhaksi. Punkalaitumen keskustaajama on muodostunut jo keskiajalta asuttujen kylien paikalle.

Kirkko ympäröivine puistoinen on yksi maiseman kiinnostavista. Puukuja ja riippusilta johtavat suoraan 1770-luvulla rakennetusta kirkosta kohtisuoraan joen yli puiston ympäröimään kirkkoheranpappilaan, jonka poikkeuksellisen suuri uusrenessanssityylinen päärakennus on valmistunut 1897. Joen pohjoispuolella, korkealla mäellä on maamerkinä Mäenpään työväentalo. 1908 valmistuneen työväentalon ympäristön mäkimaastoon on ryhmittynyt vanhaa pientasustusta.

Sarkkilan kansakoulu on valmistunut 1874, sen jugend-henkinen ulkoasu ja laajennusosa ovat 1900-luvun alkupuolelta. Komeaa talonpoikaista rakennuskantaa on mm. Mäkelän ja Taalikan tilakeskuksissa.” (Museovirasto, 2009)

Kuva 1-18. Punkalaitumen työväentalo. (Kuva: Museovirasto/T-P. Heima, 2007)

Karkun taajama

Karkun taajama on hyvin säilynyt 1900-luvun alkupuolen maaseututaajama. Taajaman halki kulkee keskiaikaisperäinen Turusta Tyrvään kautta Pohjanmaalle johtava maantie ja 1895 valmistunut Tampere-Pori-radan rautatie. Rinteeseen sijoittuva asutus käsittää peltoineen suhteellisen kapean, maantien ja metsän rajaaman vyöhykkeen.

Karkun taajaman nykyinen rakennuskanta muodostuu vuosisatoja samoilla paikoilla olleista maatiilojen talouskeskuksista ja maantien sekä Karkun aseman ympäristöön pääasiassa 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla syntyneistä pientaloista. Vanhimmat säilyneet rakennukset ovat 1800-luvun alusta. Merkittäviä yksittäisiä rakennuksia ovat Ylisen kartanon ja Tuomiston kantatilan päärakennukset sekä lähekkäin sijaitsevien Huidan, Seikun ja Harsun tilojen vanhat talouskeskukset.

Karkun taajama sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Karkku - Tyrvää -maisema-alueella. (Museovirasto, 2009)

Pyhän Henrikin saarnahuone ja sen historiallinen ympäristö

”Kokemäenjoen törmällä, keskiaikaisen Teljän kauppapaikan alueella sijaitseva uusgoottilainen kahdeksankulmainen tiilikappeli on rakennettu suojaamaan pientä hirsirakennusta, minkä perimätieto on liittänyt Suomen kansallispyhimyksen saarnamatkoihin 1100-luvun puolivälin vaiheilla. Piispa Henrikin on uskottu yöpyneen tai saarnanneen rakennuksessa. Ensimmäiset kirjalliset lähdetiedot 1600-luvun alusta mainitsevat paikan olleen pyhiinvaelluskohteena.

Saarnahuoneen ympäriltä on erotettu Kokemäenjokeen rajautuva alue, josta on muodostettu puisto arkkitehti G.Th. Chiewitzin laatiman suunnitelman mukaan. Kappelin molemmin puolin, laajojen peltoaukeiden laidoilla, ovat Kylä-Horellin, Malmin, Mäki-Horellin, Mäki-Ketalan, Kylä-Pertolan ja Ala-Parman tilakeskukset puistomaisine pihapiireineen.” (Museovirasto, 2009)

Eskolan ja Tervämäen kylät

”Varhaiskeskiajalla asutettujen yläsatakuntalaisten Eskolan ja Tervämäen kylien tiivis isoajakoa edeltävä ryhmäkylärakenne sekä historiallinen metsiin ja mäkiin rajautuva viljelymaisema ovat hyvin säilyneet.

Eskolan ja Tervämäen kylät sijaitsevat kahden järven välisellä kannaksella ja niiden ympärillä leviittäytyvät vuosisatoja viljeltyinä olleet peltoaukeat.

Eskolan ryhmäkylässä on säilynyt huomattavan paljon vanhaa rakennuskantaa Mouhijärven vanhimpiin kuuluvien tilojen Tullun, Simon ja Märrin pihapiireissä. Kylän neljäs talo, Äijälän tila, on viljelyaukean reunassa, muista taloista muutamia satoja metrejä kaakkoon. Tervämäen kylässä perinteistä rakennuskantaa edustavat Kahnun, Turpan ja Holpin pääarakennukset, Yliskallon entinen kansakoulu vuodelta 1897 sekä 1914 rakennettu rukoushuone.” (Museovirasto, 2009)

Sarkolan ja Vahalahden kyläkeskukset

”Sarkolan ja Vahalahden kyläkeskukset ovat hyvä esimerkki Kokemäenjoen vesistöön liittyvän jyrkkäpiirteisen metsäseudun pienimuotoisista vanhoista ryhmäkylästä. Erityisesti Vahalahden vanhassa kyläkeskustassa on säilynyt kolmen kantatalon muodostama tiivis kylämaisema.

Sarkolan ja Vahalahden kylät sijaitsevat Kuloveteen kuuluvan pitkän ja kapean lahden pohjukassa. Metsäisten mäkien rajaamat pellot viettävät loivasti kohti vesistöä. Maisemahistoriallisesti kylät ja vanha asutus ovat keskittyneet ranta-alueella oleville moreenisarekkeille, joita savipohjaiset rinnepellot rajaavat. Kyläkeskustan lisäksi asutusta on levinnyt peltojen laidoille ja tien varsille.

– –

Kyläkeskittymien ympärillä levittäytyy avoin, vuosisatoja vanha viljelymaisema, jota soratiet luontevasti halkovat. Perinnemaisema-alueella sijaitsee myös kivi- ja rautakautinen muinaisjäännöskeskittymä.” (Museovirasto, 2009)

Sarkola

”Sarkolan harjanteella olevaa kyläkeskusta suojaavat mäet ja rajaavat pellot. Sarkolan kylän kokonaishahmo on säilynyt isonjaon jälkeenkin perinteisenä, kun käsityöläiset ja tilaton väestö ovat asettuneet vainioidensa lähelle muuttaneiden vanhojen maatalojen paikalle. Vanhan kylän alueella on edelleen sarkajaon aikaisella paikallaan mm. Erkkilän tila, jonka vanhimmassa rakennuksessa on toiminut kauppa 1875–1879 ja posti 1933–1951. Kylän raitilla ovat lisäksi mm. Valosen ja Kallion tilojen pääarakennukset 1800-luvulta. Tapola on yksi kylän vanhimista rakennuksista, luultavasti

1800-luvun alkupuolelta. Vanha- ja Uusi-Mattila sijaitsevat Sarkolan vanhan kylän laidalla Pöysärinmäen juurella.” (Museovirasto, 2009)

Vahalahti

”Vahalahden vanhalla kylätontilla, rantaan johtavan raitin varrella, ovat tiiviinä ryhmänä Ala-Uotilan, Ala-Hemmingin ja Yli-Hemmingin tilat. Ala-Uotilan päärakennus on 1800-luvun puolivälistä ja Ala-Hemmingin rakennuskanta luultavasti 1900-luvun alusta. Ala-Hemmingin tilalla on säilynyt lisäksi vanha humalatarha. Vahalahden 1913 valmistunut kansakoulu on rantaan johtavan raitin ja Vahalahdentien risteyksessä. Tien varrella on lisäksi 1931 rakennettu seuratalo Päivölä.” (Museovirasto, 2009)

Kuva 1-19. Sarkolan kylänraittia. (Kuva: Museovirasto/J. Heiskanen, 2007)

Satakunta

Nanhian kylä

Hankealueesta etelän suunnassa sijaitsevat Nanhian ja Sammun kylien perinteiset rakennukset, erityisesti Takkulan ratsutila, ovat säilyneet hyvin. Alueella on rautakautinen kalmisto, joka viittaa pitkään asutushistoriaan Sammunjoen varrella. Takkulan päärakennus edustaa 1700-luvun säätyläisrakentamista. Nanhian kylä on uuden yhdyskuntarakenteen keskellä, kun taas Sammun kylätontin vanha asutus on tuhoutunut, lukuun ottamatta Takkulan tilaa. Historiallisesti alueen asutus juontaa juurensa esihistorialliseen aikaan, ja alueella kulki keskiaikainen maantie. Takkula oli keskiajalla syntynyt ratsutila, jonka päärakennus rakennettiin 1790-luvulla empiretyylillä. (Museovirasto, 2009)

Huittisten kirkko ja sen ympäristö

”Huittisten myöhäiskeskiaikainen kivikirkko ympäristöineen edustaa entisen suurpitäjän kulkuväylien risteykseen syntyntä näyttävää historiallista keskustaa. Kirkko sijaitsee kahden Kokemäenjoen merkittävän sivujoen, Loimijoen ja Punkalaitumenjoen, välisellä kannaksella. – – Kirkonmäen kulttuurimaisemaan kuuluvat mm. harmaakivinen viljamakasiini (Huittisten museo), pitäjän suurmiehen, tasavallan presidentti Risto Rytin patsas, pappila, entinen poikakoulu ja Lauttakylän yhteiskoulu. Koulun ohi kulkeva maantie on osa vanhaa, keskiajalta periytyvää Satakunnan runkotietä, joka seuraili Kokemäenjokea pohjoiseen.” (Museovirasto, 2009)

Punkalaitumenjoen kylä- ja viljelymaisema

Punkalaitumenjoen varren koskipaikkoihin keskittyneet kylät muodostavat yhdessä joenrantapeltosen, jokea mutkitellen seurailevan vanhan maantien ja siltojen kanssa edustavan ja harmonisen kokonaisuuden. Useimmat jokivarren kylistä on asutettu keskiajalla, ja alueella näkyy asutuksen keskittyminen viljavaan jokilaaksoon ja erityisesti sen koskipaikkoihin. Alueen kylien talot vanhoilla kylätonteilla ovat sijoittuneet tasaisin välimatkoin lähelle rantaa muodostaen jokivarteen harvan ketjun. Asuin- ja tilarakennusten lisäksi kulttuurimaisemaan kuuluvat eri-ikäiset sillat ja nuorisoseurantalo. Pääosin kapea peltomaisema laajenee Ali-Naatulan länsipuolella laajahkoksi joenvarsi-tiljelmäksi. (Museovirasto, 2009)

Raijalan kylä

”Raijala on keskiaikaisperäinen kylä, jonka talot ovat keskittyneet vanhalle kylätontille. Se on edustava esimerkki satakuntalaisesta Kokemäenjokilaakson maatalouskylästä ja -maisemasta, jolle kylätontin pohjoispuolella oleva, 1800-luvulta alkaen kuivatettu Raijalan järvi antaa historiallisen lisäperspektiivin. Raijalan kylän talot ovat keskittyneet Huittisista Poriin vievän vanhan maantien varrella olevalle kylätontille. Kylän länsipuolella maantien varrella olevat asuinpaikat ovat olleet käytössä jo 1700-luvulla. Uusi Helsinki-Pori-valtatie erottaa nykyisin tilakeskukset peltomaisemastaan, joka laajana levittäytyy pohjoiseen Raijalanojan molemmiin puolin. Kylän huomattavimpia yksittäisiä kohteita ovat Mattilan, Heikkilän, Uusi-Perttulan, Kylä-Laurilan ja Pelto-Laurilan talonpoikaiset rakennusryhmät hyvin hoidettuine rakennuksineen ja piha-alueineen.” (Museovirasto, 2009)

Kuva 1-20. Kylätie ja viljelysmaisemaa Raijalan kylässä. (Kuva: Museovirasto/T.-P. Heima, 2007)

Kauvatsan kirkonseutu

Sääksjärvestä Kokemäenjokeen laskevan viljavan Kauvatsajoen varrella kohoavalla Kauvatsan kirkonmäellä on yhtenäinen ryhmä pitäjän hallintoon 1900-luvun alussa kuuluneita rakennuksia. Kirkko, pappila, kunnantalo, lainamakasiini ja kolmen kantatilan rakennukset sekä kirkolle johtavan maantien vartta rajaavat talousrakennukset ja talonpoikaisrakennuksiin liittyvät viljelysmaat muodostavat kokonaisuuden, joka hyvin kuvastaa pienissä kirkonkylissä ennen sotia vallinnutta rakentamista.

Länsitornillinen pitkäkirkko on valmistunut 1879. Rakennukseen liittyvät runkokuoneen korkuiset ristivarret. Julkisivukoristelu noudattaa aikansa kertaustyyliä. Kirkon vieressä on 1800-luvun alkupuolella rakennettu pappila ja tien toisella puolella on Yli-Mikolan kivinen makasiini vuodelta 1858. Kauvatsan entinen kunnantalo on 1800- ja 1900-luvun vaihteesta.

Kirkonkylän muodostavan Yttilän kylämaiseman runko koostuu kirkon ja maantien ympärille keskittyneistä Yli-Kouhin, Uusi-Porran ja Yli-Reikon tilakeskuksista. Yli-Mikolan päärakennus on rakennettu 1879, hirsityöt ovat kirkonrakentajien tekemät. (Museovirasto, 2009)

Kokemäen kirkonseutu

”Kokemäenjoen etelärannalla sijaitseva Kokemäen kirkonkylä, Tulkila, on säilyttänyt kirkon ympäristössä pitkälti perinteisen, 1800-luvun loppupuolella ja 1900-luvun alkupuolella syntyneen, koulujen sekä kauppa- ja asuinrakennusten muodostaman kirkonkyläluonteen.

Kokemäen 1786 valmistunut kivikirkko hautausmaineen, pitäjänmakasiineineen ja kivisine paarihuoneineen on Tulkkilan kylän keskipiste. Kirkonmäen vieritse kulkevan, Kokemäenjoen suuntaisen Tulkkilantien ja kirkkomaata kiertävän Kirkkopolun varrella on pitkä, yhtenäinen rivi Kokemäen kirkonkylävaiheesta periytyviä puisia asuin- ja liikerakennuksia.

Kokemäenjoen ylitse johtaa Tulkkilan kohdalla 1918 rakennettu 90,6 metriä pitkä, kolmiaukkoinen teräsbetoninen kaarisilta. Se on yksi Tiehallinnon valitsemista museosilloista. Tulkkilan 1877 rakennettu kansakoulu on säilynyt osana kirkonkylän kulttuurihistoriaa.” (Museovirasto, 2009)

Kokemäenkartanon historiallinen maisema

”Kokemäenkartanon historiallisessa maisemassa on poikkeuksellista ajallista syvyyttä. Alue on ollut asuttu jo esihistoriallisella ajalla, ja keskiajalla siellä on sijainnut Satakunnan hallinnollinen keskus, johon ovat kuuluneet sekä Kokemäenkartano että Kokemäenjoen Isoluodon ja Forsbyn Linnaluodon saarissa sijainneet linnat.

Kartanoalueella, jonka rakennuskanta on uusiutunut, sijaitsee edeltäjiään pienimuotoisempi pääarakennus 1880-luvulta. Kartanolle johtaa pitkä koivukujanne halki peltoaukean. Puolustusvarustuksista ei ole juurikaan säilynyt näkyviä rakenteita.

Pohjoisrannalla Villiö-Orjapaaden alue muodostaa laajan peltomaiseman, jonka laidalla kohoaa pitkänomainen Orjapaaden kalliomuodostelma. Kallion laidassa, pitkän peltoja halkovan puukujanteen päässä, sijaitsevat Simulan ja Väylän maatilat kookkaine rakennuksineen. Kallion kuvetta seuraavan kylätien varrella ja kallion rinteessä on tiheänä nauhana entisiä maattoman väen mökkejä ja mäkitupa-asutusta. Orjapaadenkalliot on asuttu jo esihistoriallisella ajalla, mistä on kalliolla muistona uhrilähde sekä pronssikautinen hautaröykkiö.” (Museovirasto, 2009)

Hämeenkaan- ja Kyrönkankaantie

”Satakunnassa Kyrönkankaantienä, Pirkanmaalla Hämeenkankaantienä ja Pohjanmaalla Pohjankankaantienä tunnettu tie on yksi Suomen keskiaikaisista pääteistä ja ainoa kesäaikaan kuljetta- vissa ollut reitti Satakunnasta ja Hämeestä Pohjanmaalle. Tie on muodostanut yhdessä Ylisen Viipurintien kanssa lyhimmän reitin Pohjanmaalta Viipuriin. Edelleen suurelta osin Suomenselän asu- mattomien kankaiden kautta kulkeva, paikoitellen hiekkapintaisena säilynyt tie on säilyttänyt his- toriallisen linjauksensa ja vanhan maantien luonteen.” (Museovirasto, 2009)

Kuva 1-21. Hämeenkancaantietä Vatulanharjulla Ikaalisissa. (Kuva: Museovirasto/J. Heiskanen, 2007)

Peipohjan rautatieasema-alue

”Peipohja rautatieasema-alue on risteysasemana rakennuskannaltaan poikkeuksellisen laaja ja edustava. Kokonaisuuteen kuuluu asemarakennuksen ja tavaramakasiinin lisäksi useita eri ikäisiä asuinrakennuksia, mm. asemapäällikön talo, ja lukuisia talousrakennuksia.

Peipohjassa risteävät Tampere-Pori-rata sekä haararata Raumalle. Aseman alkuperäinen, radan valmistumisen yhteydessä rakennettu rakennuskanta edustaa tyyllillisesti uusrenessanssia. Yksikerroksinen, ulkoasultaan jugend-sävyinen asemarakennus on alun perin ollut kaksikerroksinen. Veturitalli vesitorneineen sijaitsee asema-alueen länsipäässä. Asema-alueeseen kuuluu puisto.” (Museovirasto, 2009)

Kuva 1-22. Peipohjan rautatieasema ympäristöineen. (Kuva: Museovirasto/H. Vallas, 1997)

Huovintie

”Huovintie on keskiajan huomattavimpiin kuulunut tie, joka yhdisti Kokemäenjoen suun kauppa- ja asutusalueen sisempään Euran-Säkylän-Köyliön asutusalueeseen ja Varsinais-Suomen jokiasutuksen latvoihin. Tien vesistöä ja harjujaksoa seuraava linjaus edustaa vanhinta, jo esihistorialliselta ajalta periytyvää linjausta.

– –

Ulvilan kirkolta Huovintie seuraa Kokemäenjoen vartta aina Harjavallan Lammaistenkoskelle ja Torttilaan, josta alkaa Kokemäen, Köyliön, Säkylän, Oripään, Loimaan ja Marttilan kuntien läpi kulkeva pitkä harjujen ja kankaiden muodostama vedenjakajakannas, joka päättyy Koski Tl:n länsiosaan. Lammaistenkosken pohjoispuolella hiekka- ja moreenipohjainen kangas jatkuu Kokemäenjoen suuntaisesti aina Porin Yyteriin saakka.

Kokemäenjoelta lähdettäessä asumattomien kankaiden ketjun Harjavallanvuori-Järilänvuori-Koosmankangas katkaisee vasta Köyliönjärven itärannan kylä- ja peltomaisema, jonka halki Huovintie kulkee. Tien varrelle jäävät vanhat kylät, Järvenpää-Lähteenkylä-Korvenkylä-Tuohiniemi-Yttilä-Karhia-Kankaanpää muodostavat Köyliönjärven valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen.” (Museovirasto, 2009)

Köyliönsaaren Vanhakartanon ja kirkon historiallinen maisema

”Köyliönjärven Kirkkosaaren kulttuurimaisema on sekä historiallisesti että maisemallisesti arvokas kokonaisuus, yksi kansallismaisemistamme.

Kulttuurimaisemaan lukeutuvat rantojen alavat viljelykset, Kirkkosaari eli Köyliönsaari, Kirkkoluoto ja Kaukosaari sekä kirkonkylästä Kirkkosaareen johtava koivukuja. Esihistorialliselta ajalta periytyvästä asutuksesta kertovat mm. Tuhkanummen ja Yttilän Otan rautakautiset kalmistot. Kirkkokarilla on keskiaikaisen kappelin jäännökset. Järven itärannalla kulkee Pyhän Henrikin tie.

Kirkkosaarella sijaitsevan Köyliönkartanon eli Vanhakartanon uusklassistinen päärakennus ja toinen asuinrakennus ovat 1800-luvun alusta. Asuinrakennusten välissä oleva Lallin kellariksi kutsuttu holvattu kivikellari liittyyneen 1500-luvun rakennusvaiheeseen. Kaksikerroksinen, punamullattu Alapytinki lienee palvelusväelle rakennettu asuinrakennus 1700-luvun lopulta. Kartanon hedelmäpuutarha periytyy 1600-luvulta. Päärakennusta ympäröivän puiston nykykuoto on 1800-luvulta. Puistossa on kaksi rautakautista kalmistoa ja vanhan kirkon paikka.

Köyliönsaarella on myös Köyliön 1752 rakennettu puukirkko. Sen nykyasu on vuodelta 1890. Kirkkoa ympäröi vanha hautausmaa ja hongikko.” (Museovirasto, 2009)

Kuva 1-23. Köyliön kirkkosaari. (Kuva: Museovirasto/H. Vallas, 2006)

Kauniaisten ja Kuljun kartanot

”Kauniaisten ja Kuljun kartanot lähekkäin sijaitsevine talouskeskuksineen, puistoineen ja viljelyksiineen muodostavat 1600-luvun läänityksestä juontuvan kartanomaiseman. Kartanoiden nykyistä rakennuskantaa ja ympäristöä leimaa 1900-luvun alussa toteutettu kokonaissuunnitelma.

Kauniaisten ja Kuljun kartanot runsaine rakennuskantoineen ja puistoineen sijoittuvat laajaa viljelymaisemaan Kuloveden ja Piikkilänjärven rannalla entisen Suonimen kunnan alueella. Maisemallisesti yhteen liittyvät kartanot sijoittuvat peltoaukeiden keskelle, maantien eteläpuolelle. Molemmat kartanot edustavat 1900-luvun alussa vallinnutta kartanoarkkitehtuuri-ihannetta, jossa muuten yksinkertaisuutta tavoitteleviin julkisivuihin on yhdistetty edellisen vuosisadan tyylipiirteitä, voimakkaita nurkkaliseenejä, kaarevapäätteisiä frontoneja tai pylväikköjä.” (Museovirasto, 2009)

1.4.7.4 Erityislaeilla suojellut rakennukset

Tässä luvussa kuvataan erityislaeilla suojeltujen rakennusten nykytilaa ja ominaispiirteitä. Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen ympäristöön sijoittuu 30 km:n säteellä 18 erityislailla suojeltua rakennusryhmää, jotka on listattu taulukkoon Taulukko 1-5 ja esitetään kartalla kuvassa Kuva 1-11.

Taulukko 1-5. Erityislaeilla suojellut rakennukset ja niiden etäisyydet tuulivoimalavaihtoehtoista. Sähkönsiirtovaihtoehtojen reitit sijaitsevat yli kahden kilometrin etäisyydellä erityislaeilla suojelluista rakennuksista, jolloin niillä ei ole maisemavaikutuksia suojeltuihin rakennuksiin, eikä niitä esitetä taulukossa.

Kohde	Etäisyys VE1 tuulivoimalat (km)	Etäisyys VE2 tuulivoimalat (km)	Suojelun pe- ruste
PIRKANMAA			
Keikyän kirkko	3,5	3,3	Kirkkolaki
Kiikan kirkko	4,8	4,7	Kirkkolaki
Tyrvään kirkko	8,2	6,8	Kirkkolaki
Vammalan (ent. Tyrvään) rautatieasema- alue (sis. 12 rautatierakennusta)	8,4	7,2	Rautatiesopi- mus 1998
Tyrvään vanha kirkko	9,8	8,5	Kirkkolaki
Sastamalan kirkko	14,0	12,7	Kirkkolaki
Karkun kirkko	18,0	16,6	Kirkkolaki
Punkalaitumen kirkko	21,4	21,6	Kirkkolaki
Kiikoisten kirkko	22,4	22,5	Kirkkolaki
Suoniemen kirkko	26,3	25,1	Kirkkolaki
Mouhijärven kirkko	27,5	26,2	Kirkkolaki
Tottijärven kirkko	28,9	27,9	Kirkkolaki
SATAKUNTA			
Huittisten kirkko	10,8	10,8	Kirkkolaki
Kauvatsan kirkko	15,7	15,7	Kirkkolaki
Kokemäen kirkko	22,3	22,2	Kirkkolaki
Peipohjan rautatieasema-alueen raken- nukset	25,1	24,9	Rautatiesopi- mus 1998
Vampulan kirkko	27,3	27,3	Kirkkolaki
Köyliön kirkko	28,4	28,1	Kirkkolaki

Pirkanmaa

Keikyän kirkko

Puinen jugendkirkko on rakennettu 1912. Kirkontorni toimii maamerkkinä metsäisellä jokeen laskeavalla mäellä. Vakantie ja Käsiyöläistie muodostavat raitin kirkon suuntaan kaakosta. (Pirkanmaan liitto, 2016)

Kiikan kirkko

Puukirkko on nykyisin muodoltaan päätytornillinen ristikirkko. Kirkon torni päättyy korkeaan ja terävään huippuun. Nykyasu on pääosin vuosien 1884 ja 1934 korjauksien mukainen. Kirkkomaan vieressä sijaitseva hirsinen lainamakasiini on rakennettu 1858. (Museovirasto, 2009)

Tyrvään kirkko

”Kivikirkko, ristikirkko. Tyrvään kirkkopitäjän keskusta, maanteiden ja vesireitin yhtymäkohtaan Vammaskoskeen pistävälle niemelle rakennettu myöhäisempiretyylinen tiilikirkko on ulkoarkkitehtuuriltaan katedraalimaisen komea.” (Museovirasto, 2010) Ks. 1.4.7.2 Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt: Vammalan kirkko (Tyrvään kirkko).

Vammalan (entisen Tyrvään) rautatieasema-alue

Ks. 1.4.7.3 Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt: Tyrvään rautatieasema.

Tyrvään vanha kirkko

Myöhäiskeskiaikainen harmaakivikirkko hallitsee laajaa maisema-aluetta ja muodostaa historiallisesti vaikuttavan kiintopisteen Rautaveden länsirannalla. Kirkko sijaitsee Vanhankirkkonniemellä, joka on nykyisin yhdistetty mantereeseen sillalla. Arkkitehtuuriltaan se kuuluu keskiajan satakuntalaiseen kirkkotyyppiin, jonka luonnonkivistä rakennetut seinät on päätykolmioissa korotettu tiili-muurauksella koristekomeroineen. Tuhopoltto hävitti kirkon puurakenteet ja 1700-luvulta peräisin olleen kiinteän sisustuksen vuonna 1997. Kirkko on ulkohahmoltaan palautettu paloa edeltäneeseen asuunsa vuoden 2000 aikana. Kirkossa oli Antti Piimäsen 1748 rakentama paanukatto, joka kuului Suomen vanhimpiin. (Museovirasto, 2012)

Kuva 1-24. Tyrvään vanhan kirkon maisema, Sastamala. (Kuva: Museovirasto, RHO/H. Vallas, 1996)

Sastamalan kirkko

”Sastamalan kirkko rakennettiin 1497–1505. – Alkuperäisiin suunnitelmiin nähden kirkko jäi keskeneräiseksi, mm. kivirakenteisiksi suunnitellut asehuone, länsipääty ja holvit korvattiin puurakenteilla. Rakennusta tukevat kivipilarit rakennettiin 1797. Huonokuntoinen katto uusittiin 1866–1867, jolloin kattomuodoksi tuli alkuperäistä huomattavasti matalampi ja loivempi. – Rautaveteen pistävän niemen kärjessä oleva korkea kellotapuli on rakennettu 1700-luvun lopulla Tukholman yli-intendentinviraston piirustusten mukaan.” (Museovirasto, 2009)

Karkun kirkko

”Riippilänjärven ja Rautaveden erottavan kannaksen maiseman eräänä kohokohtana erottuu Karkun uusi kirkko. Länsitornillisen hallikirkon julkisivut ovat karkeata graniittikvaaderia. Alttaripäädystä ulkonee puolipyöreä apsis, länsitorni on pyramidikattoinen. Seinät ovat melko matalat ja niissä on tasapäätteiset ikkunat. Kirkkosali on kolmilaivainen. Kirkon lounaispuolella on hautausmaa ja O.-I. Meurmanin suunnittelema siunauskappeli vuodelta 1950. Oiva Kallion suunnittelema Karkun kirkko on järjestyksessään seurakunnan kolmas. Se rakennettiin 1913.” (Museovirasto, 2008)

Kuva 11-25. Karkun kirkko. (Kuva: Museokeskus Vapriikki, 1920–1949)

Punkalaitumen kirkko

”Punkalaitumen kirkko ympäröivine puistoinen muodostaa selkeän kiinnekohdan kirkonkylän maisemassa. Puukirkko on muodoltaan päätytornillinen pitkäkirkko. Päädyn torni on 1870-luvun korjauksen asussa. Vastakkaisessa päädyssä on luultavasti samanaikainen, runkokuonetta kapeampi ja matalampi, sakaristo. Kirkkosalia kattaa taitekatto, katonkannattimet ovat näkyvillä. – Kirkolta kulkee puukuja ja riippusilta Punkalaitumenjoen yli kirkkoherranpappilaan, jonka kookas uusrenessanssityylinen päärakennus on vuodelta 1897.” (Museovirasto, 2009)

Kiikoisten kirkko

”Puukirkko, ristikirkko. Kiikoisjärven länsirantaa seurailevan tien varrelle rakentuneen Kiikoisten kirkko on ristikirkko, jonka kuorin vastakkaisessa sakarassa on torni. Kuorin takana on sakaristo. – – Kirkkoa ympäröi vanha hautausmaa. Arkkitehti P.J. Gylichin 1848 suunnittelema Kiikoisten kirkko rakennettiin 1851. Tornia korotettiin 1924. Viimeksi kirkkoa on korjattu 1977.” (Museovirasto, 2008)

Suoniemen kirkko

”Puukirkko, tasavartinen sisäviisteinen ristikirkko. Suoniemen puukirkko on sisäkulmistaan viistetty tasavartinen ristikirkko. Kirkon sisäänkäynnin yhteyteen on liitetty länsitorni 1820-luvulla. Ristivartret ovat satulakattoiset. Julkisivua leimaavat tummaksi maalatut listoitukset. – – Kirkon vieressä on vanha hautausmaa ja pitäjänmakasiini.” (Museovirasto, 2008)

Mouhijärven kirkko

”Kivikirkko, päätytornillinen ristikirkko. Korkealla mäellä, hautausmaan ympäröimänä, seisova Mouhijärven tiilikirkko edustaa myöhäisempireä. Muodoltaan se on länsitornillinen ristikirkko. Sisäviisteillä laajennetun ristikeskuksen yllä kohoaa pyramidimainen katto. Päätykolmioin varustettuja ristivarsia kattavat loivat satulakatot. Mouhijärven järjestyksessä kolmas kirkko rakennettiin 1855–1858. Suunnitelmat oli piirtänyt Intendentinkonttorissa P.J. Gylich. Kirkkoa on korjattu 1895, 1927 ja 1965. Mouhijärven edellinen kirkko rakennettiin 1641 Selkeen kylän maille. Puukirkko purettiin 1878 uuden kirkon valmistumisen jälkeen. Vuonna 1728 rakennetun tapulin ensimmäinen kerros on säilynyt ja se on kunnostettu ruumishuoneeksi. Hautausmaalla on lisäksi kaksi hirsistä ja yksi tiilinen hautakarmi.” (Museovirasto, 2008)

Tottijärven kirkko

”Puukirkko, pitkäkirkko. Tottijärven myöhäistä empireä edustava puukirkko on matala, torniton pitkäkirkko. Runkohuone on satulakattoinen ja siihen liittyvät pitkällä sivuilla kylkiäisinä eteinen ja sakaristo. Julkisivuja jäsentävät pilasterit ja pyörökaariset ikkunat. Nurkissa on voimakkaat harkotukset. Kirkon vieressä on kaksinivelinen kellotapuli. Kirkkoa ympäröi vanha hautausmaa, jonka aidan vieressä on viljamakasiini vuodelta 1871.” (Museovirasto, 2008)

Satakunta

Huittisten kirkko

”Myöhäiskeskiaikaiseen suorakaiteen muotoiseen harmaakivikirkkoon liittyy uudempi, kahdessa osassa rakennettu mansardikattoinen poikkilaiva sekä korkea länsitorni. – – Porttiholvein varustetun kiviaidan ympäröimässä tunnelmallisessa kirkkotarhassa on säilynyt paljon merkittäviä vanhoja hautamuistomerkkejä. Useaan eri otteeseen laajennettu hautausmaa on kirkon länsipuolella.” (Museovirasto, 2009)

Kuva 1-26. Huittisten kirkko. (Kuva: Museovirasto/M.-T. Knapas, 1985)

Kauvatsan kirkko

"Kauvatsan kirkonmäki kohoaa laajan maanviljelysmaiseman laidalla. Kauvatsan puukirkko on muodoltaan tornillinen pitkäkirkko, joka kuitenkin ristivarsineen antaa vaikutelman ristikirkosta. Runkohuoneeseen liittyy alttaripäädyssä monikulmainen sakaristo.

Kirkkosalia kattaa puinen taitekatto. – – Kirkkoa ympäröi hautausmaa. Kirkko sekä läheiset pappila, kunnantalo, lainamakasiini ja kolmen kantatilan rakennukset sekä kirkolle johtavan maantien vartta rajaavat talousrakennukset ja talonpoikaisrakennuksiin liittyvät viljelysmaat muodostavat Kauvatsan kirkonmäelle yhtenäisen ryhmän." (Museovirasto, 2008)

Kokemäen kirkko

"Kokemäen kivistä kirkko hautausmaineen, pitäjänmakasiineineen ja kivisine parihuoneineen on Tulkilan kylän keskipiste. Kirkko on harmaagraniitilla vuorattu pitkäkirkko, jonka kuoripääty on monikulmainen. Lyhyet ja leveät ristivarret on rakennettu 1880-luvulla. Kirkon torni päättyy kupukattoon ja lyhtyyn. – – Kirkonmäen vieritse kulkevan, Kokemäenjoen suuntaisen ja kirkkomaata kiertävän kadun varrella on pitkä, yhtenäinen rivi Kokemäen kirkonkylävaiheesta periytyviä puisia asuin- ja liikerakennuksia." (Museovirasto, 2008)

Peipohjan rautatieasema-alueen rakennukset

"Peipohja rautatieasema-alue on risteysasemana rakennuskannaltaan poikkeuksellisen laaja ja edustava. Kokonaisuuteen kuuluu asemarakennuksen ja tavaramakasiinin lisäksi useita eri ikäisiä asuinrakennuksia, mm. asemapäällikön talo, ja lukuisia talousrakennuksia.

Peipohjassa risteävät Tampere-Pori-rata sekä haararata Raumalle. Aseman alkuperäinen, radan valmistumisen yhteydessä rakennettu rakennuskanta edustaa tyyllisesti uusrenessanssia. Yksikerroksinen, ulkoasultaan jugend-sävyinen asemarakennus on alun perin ollut kaksikerroksinen. Veturitalli vesitorneineen sijaitsee asema-alueen länsipäässä. Asema-alueeseen kuuluu puisto.

Peipohjan uusi asemarakennus valmistui 1919, mutta sen nykyasu syntyi 1929 tulipalon jälkeen. Veturitalli ja vesitorni valmistuivat 1895, tallin uudempi osa 1928.” (Museovirasto, 2009)

Vampulan kirkko

”Puukirkko, päätytornillinen ristikirkko. Loimijoen rannalla sijaitseva Vampulan puukirkko on muodoltaan päätytornillinen erivartinen ristikirkko. Jyrkkälapeisen satulakaton kattamasta päävarresta erkanee sitä matalampi sakaristo. – – Kirkkoa ympäröi vanha hautausmaa. Lähistöllä on aiempien puukirkkojen paikat. Vampulan järjestyksessään neljäs kirkko rakennettiin Helge Rancken suunnitelmien 1894. Korjauksia on suoritettu 1961 ja 1977.” (Museovirasto, 2008)

Köyliön kirkko

”Puukirkko. Köyliönjärven Köyliönsaarella eli Kirkkosaarella sijaitseva puukirkko on rakennettu 1752. Nykyiseen uusgoottilaiseen asuunsa erivartinen ristikirkko on muutettu 1890. Tuolloin on vuorauksen uusimisen lisäksi rakennettu pääoven yllä sakarasta kohoava korkea torni.

Kirkko sijaitsee vanhalla hautausmaalla ikihongikon keskellä. Kirkkomaa on aidattu kivimuurilla. Kirkolle johtaa kirkonkylästä pitkä puukujanne. Kirkkosaarella on kaksi rautakautista kalmistoa ja Köyliön kartanon puistossa keskiaikaisen kappelin jäännökset.

Pyhän Henrikin tie kulkee Köyliönjärven itärannalla ja Köyliönsaareen liittyvä Lallin ja Pyhän Henrikin traditio tekee sen yhdeksi Suomen historian keskeisimmistä paikoista. Köyliönjärven kulttuuri- maisemaan liittyvät lisäksi Kirkkokari ja Kaukosaari.” (Museovirasto, 2008)

1.4.7.5 Maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

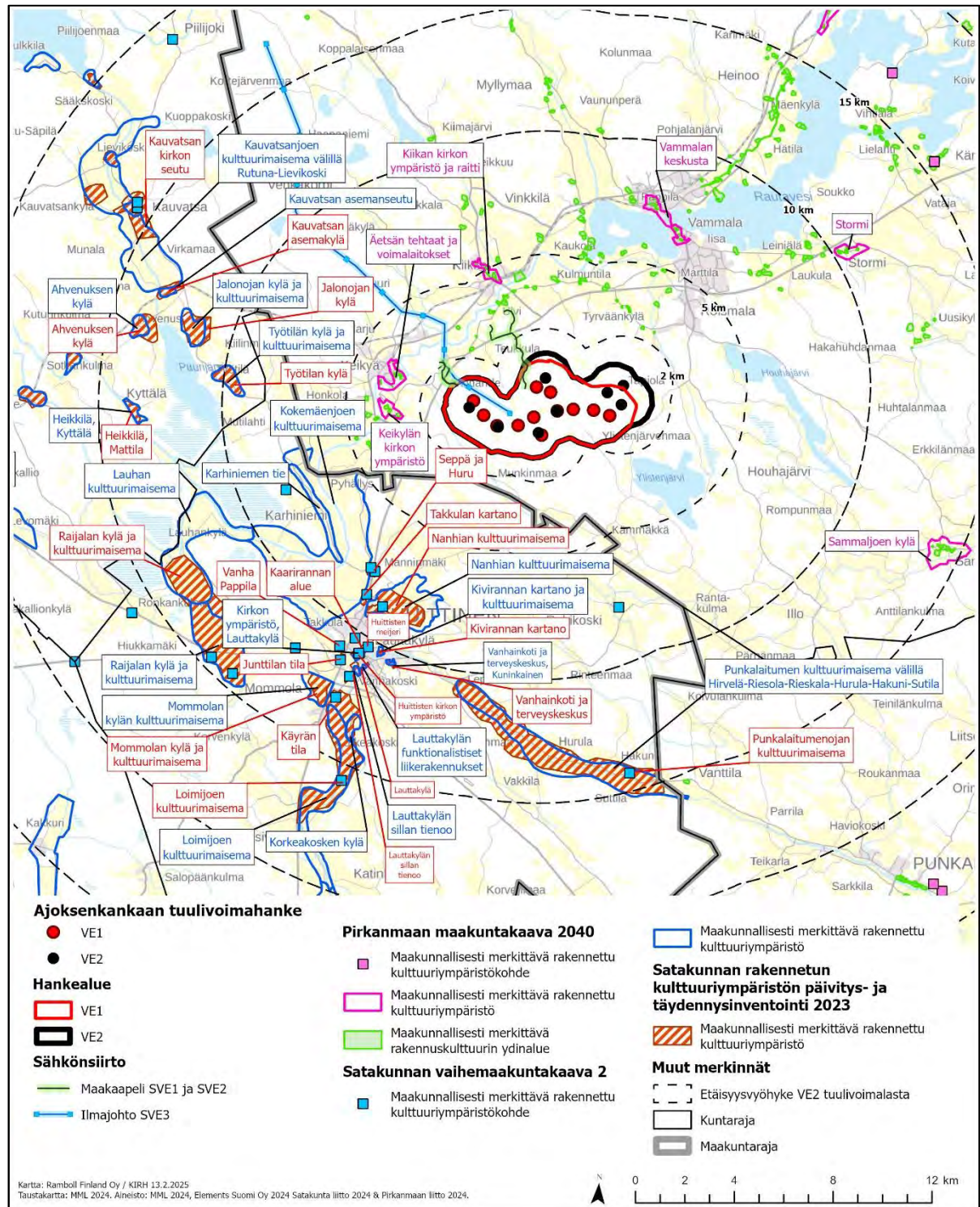
Tässä luvussa kuvataan maakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen nykytilaa ja ominaispiirteitä. Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen ympäristöön sijoittuu 15 km:n säteellä 32 maakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä, jotka on listattu taulukkoon Taulukko 1-6 ja esitetään kartalla kuvassa Kuva 1-27. Maakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen tiedot ovat peräisin Pirkanmaan ja Satakunnan voimassa ja vireillä olevista maakuntakaavoista.

Taulukko 1-6. Maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt ja niiden etäisyydet tuulivoimala- ja sähkönsiirtovaihtoehtoista. Sähkönsiirtovaihtoehtojen etäisyydet on esitetty noin kahteen kilometriin asti. Sitä pidemmät etäisyydet on merkitty viivalla, koska etäisyys on tällöin jo niin pitkä, ettei sähkönsiirtovaihtoehdosta aiheudu kohteelle maisemavaikutuksia. Taulukossa on käytetty Satakunnan osalta seuraavia lyhenteitä ilmaise-
maan maakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön lähdettä: VMK2 = Satakunnan vaihemaakuntakaava 2, KYI23 = Satakunnan rakennetun kulttuuriympäristön päivitys- ja täydennysinventointi 2023.

Kohde	Etäisyys VE1 tuuli- voima- loista (km)	Etäisyys VE2 voima- loista km	Etäisyys maa- kaapeli SVE1 (km)	Etäisyys maaka- peli SVE2 (km)	Etäisyys ilmajohto SVE3 (km)
PIRKANMAA					
Keikyän kirkon ympäristö	2,9	2,7	2,2	-	2,6
Äetsän tehtaat ja voimalaitokset	2,9	2,8	1,5	-	1,7
Kiikan kirkon ympäristö ja raitti	4,4	4,2	-	1,1	2,4
Vammalan keskusta	7,4	6,1	-	-	-
Stormi	11,3	10,1	-	-	-
Sammaljoen kylä	13,9	13,6	-	-	-
SATAKUNTA					
Kokemäenjoen kulttuurimaisema VMK2	5,5	5,2	-	-	-
Nanhian kulttuurimaisema VMK2, KYI23	6,8	6,8	-	-	-
Karhiniemen tie VMK2	7,4	7,1	-	-	-
Sepän ja Hurun tilat KYI23	7,5	7,7	-	-	-
Takkulan kartano KYI23	8,7	8,6	-	-	-
Työtilän kylä ja kulttuurimaisema VMK2, Työtilän kylä KYI23	9,3	9,1	-	-	-
Kivirannan kartano ja kulttuurimaisema VMK2, Kivirannan kartano KYI23	10,0	10,0	-	-	-
Huittisten meijeri KYI23	10,2		-	-	-
Kaarirannan alue KYI23	10,2	10,3	-	-	-
Lauhan kulttuurimaisema VMK2, Raijalan kylä ja kulttuurimaisema VMK2, KYI23	10,3	10	-	-	-

Vanhainkoti ja terveyskeskus, Kuninkainen VMK2, Vanhainkoti ja terveyskeskus KYI23	10,3	10,3	-	-	-
Punkalaitumen kulttuurimaisema välillä Hirvelä-Riesola-Rieskala-Hurula-Hakuniusutla VMK2, Punkalaitumenjoen kulttuurimaisema KYI23	10,3	10,3	-	-	-
Kirkon ympäristö, Lauttakylä VMK2, Huittisten kirkon ympäristö KYI23	10,5	10,5	-	-	-
Vanha Pappila KYI23	10,8	10,9	-	-	-
Lauttakylän funktionalistiset liikerakennukset VMK2, Lauttakylä KYI23	10,8	11,0	-	-	-
Jalonojan kylä ja kulttuurimaisema VMK2, Jalonojan kylä KYI23	11,0	11,2	-	-	-
Junttilan tila KYI23	11,1	11,1	-	-	-
Lauttakylän sillan tienoo VMK2, KYI23	11,1	11,1	-	-	-
Käyrän tila KYI23	11,7	11,7	-	-	-
Mommolan kylän kulttuurimaisema VMK2, Mommolan kylä ja kulttuurimaisema KYI23	12,3	12,3	-	-	-
Loimijoen kulttuurimaisema VMK2, KYI23	12,3	12,3	-	-	-
Kauvatsan asemanseutu VMK2, Kauvatsan asemakylä KYI23	12,8	12,7	-	-	-
Kauvatsanjoen kulttuurimaisema välillä Rutuna-Lievikoski VMK2, Yttilän kylä Kauvatsa VMK2, Kauvatsan kirkon seutu KYI23	12,7	12,8	-	-	-
Ahvenuksen kylä VMK2, KYI23	13,4	13,3	-	-	-

Korkeakosken kylä VMK2	13,0	13,0	-	-	-
Heikkilä Kyttälä VMK2, Heikkilä ja Mattila KYI23	13,2	13,0	-	-	-

Kuva 1-27. Hankealueen ympäristössä 15 km:n säteellä tuulivoimaloista sijaitsevat maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt nimettyinä.

Pirkanmaa

Keikyän kirkon ympäristö

Keikyän kirkon ympäristössä on kirkko, hautausmaa, seurantalo sekä maatilojen pihapiirejä, pien-asutusta ja historiallinen tie. Kyseessä on kauppapaikka ja kirkonpaikka 1600-luvulta. Josef Stenbäckin suunnitteleman kirkon torni on maamerkki metsäisellä, jokeen laskevalla mäellä. Kirkkorakennus on pidetty kunnossa, ja pihapiirit ja rakennukset ovat säilyttäneet alkuperäisen hahmonsä. Maisemallista arvoa on raitin rakennusten koolla ja korkeudella. Vakintie ja Käsityöläistie muodostavat raitin kirkon suuntaan kaakosta. Kirkonkylä kertoo alueen rakentamisen perinteestä, asutuksesta, sosiaali-, elinkeino- ja arkkitehtuurin historiasta. (Pirkanmaan liitto, 2016)

Äetsän tehtaot ja voimalaitokset

Äetsän tehtaot ja voimalaitokset ilmentävät vesivoimaan perustuvaa teollista rakentamista 1900-luvun alkupuolelta asuinrakennuksineen. Kohde sisältää kaksi voimalaitosta, tuotanto- ja asuinrakennuksia sekä puiston ja sillan. Kohteen maisemallinen arvo perustuu joenvarressa sijaitsevien voimalaitosten ja tuotantorakennusten arkkitehtuuriin, rakenteiden mittakaavaan ja massoitteeluun sekä voimalaitosten ja riippusillan näkymiseen Kokemäenjoen maisemassa. (Pirkanmaan liitto, 2016)

Kiikan kirkon ympäristö ja raitti

Kiikan kirkon ympäristö koostuu kirkosta ja hautausmaasta sekä viljamakasiinista, meijeristä, koulusta ja seurantalosta. Kohteeseen kuuluu raitin linjaus ja asutus sekä liiketalot, lisäksi tuotantorakennus ja ns. vanhakylä. Kyseessä on 1900-luvun alkupuolen kirkonkylän ympäristöä ilmentävä kokonaisuus, jossa kirkko toimii maamerkinä. Maisemallista arvoa on raitin linjauksella ja rakennusten massoitteella, ja kohde liittyy kiinteästi alueen pohjoispuolella sijaitsevaan Kikkälänjoen kulttuurimaisemaan. Kiikan kirkon ympäristö kertoo alueen asutuksen, hallinnon- ja elinkeinohistoriasta sekä rakentamisen perinteestä ja arkkitehtuurin historiasta. (Pirkanmaan liitto, 2016)

Vammalan keskusta

Vammalan keskustassa on säilynyt runsaasti sekä asuin- että julkista arkkitehtuuria, mm. kirkon, rautatieaseman ja työväen asuinalueet, kunnantalon ja asuin- ja liikerakennuksia. Keskustan osat alueet ovat rakennuskannaltaan ajallisesti ja mittakaavallisesti yhtenäisiä kokonaisuuksia. Erityisesti kirkko ja koskenseutu muodostavat näyttävän maisemakuvan, ja lisäksi maisemallista arvoa on asemanseudulla ja vehreillä asuinalueilla. Alueen rakentaminen on jatkunut 2010-luvulle asti, ja alueella näkyy edelleen hyvin eri alueiden rakennustapa ja arkkitehtuuri. (Pirkanmaan liitto, 2016)

Stormi

Stormi on 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alkupuolen maaseutukylän ympäristöä ilmentävä kokonaisuus. Pääosin Stormin raitin varrelle sijoittuvat rukoushuone, meijeri, asuin- ja liiketaloja, koulu, paja ja saha, seurantalo, maatilojen pihapiirejä sekä pienasutusta. Stormi liittyy kiinteästi Vehmaan-Leinilän-Ekon kulttuurimaisemaan. (Pirkanmaan liitto, 2016)

Sammaljoen kylä

Sammaljoen kylä asettuu kylänraitin varrelle pitäen sisällään kirkon, hautausmaan, liiketaloja, meijeri, koulu, seurakuntatalo, terveystalo, maatilojen pihapiirejä sekä pienasutusta. Liikerakennukset ovat nykyisin muussa käytössä ja koulu on lakkautettu. Julkisia rakennuksia ja asuinrakennuksia on pidetty kunnossa. Sammaljoen kylä edustaa 1900-luvun puolivälin kirkonkylää. Ilmari Launin suunnittelema kirkko toimii maamerkinä alueella. (Pirkanmaan liitto, 2016)

Satakunta

Kokemäenjoen kulttuurimaisema

”Ympäristöstään voimakkaasti kohoavat Ripovuoren kalliot tarjoavat harvinaisen näköalan Kokemäenjoen edustavimpaan viljelymaisemaan. – Loimijoki, Punkalaitumenjoki ja Sammunjoki yhtyvät täällä leveään Kokemäenjokeen, joka kiertää jyrkässä mutkassa Karhiniemen kylän rantapellot. Lossiliikenne loppui 1988, kun uusi silta valmistui. Kulttuurimaisema jatkuu pohjoisessa Keikyän puolelle.” (Satakunnan Museo, 2005)

Maakunnallisesti arvokas Kokemäenjoen kulttuurimaisema on jatkoa valtakunnallisesti arvokkaalle Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemille. Ks. kuvaus 1.4.7.1: Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat.

Nanhian kulttuurimaisema

”Sammunjoen varteen syntynyt Sammun ja Nanhian kylien asutus on todennäköisesti peräisin esihistorialliselta ajalta, mihin viittaavat löydettyt kaksi rautakautista kalmistoa sekä Keikyään johtavan tien varrella oleva Käräjämäki. Tien länsipuolelle jäänyt Takkulan kartano kuuluu tähän maisemaan, joka jatkuu edelleen Karhiniemen suuntaan. Yksittäisistä rakennuksista ovat mainittavia Kylä-Juusela, **Ytti**, Mäki-Juusela (päärakennus 1800-luvun lopulta), Ali-Juusela (päärakennus 1900), Yli-Juusela ja Hemmo. Rakennukset sijaitsevat kauniisti jokeen laskeutuvien viljelysten reunoilla.” (Satakunnan Museo, 2005)

Maakunnallisesti arvokas Nanhian kulttuurimaisema on jatkoa Nanhian kylän RKY-alueelle. Ks. kuvaus 1.4.7.3 Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt: Nanhian kylä.

Karhiniementie

Karhiniementie sijaitsee Kokemäenjokilaakson valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella sekä on osa maakunnallisesti merkittävää Kokemäenjoen kulttuuriympäristöä. Asutus asettuu Karhiniementien varrelle nauhamaisesti. Maisema on avointa, tasaista viljelymaisemaa. Tien linja mukailee Kokemäenjoen uomaa. Karhiniementieltä avautuu paikoitellen pitkiä näkymiä Kokemäenjoelle. (Satakunnan Museo, 2005)

Sepän ja Hurun tilat

”Tampereentien varrella, avoimen viljelymaiseman reunalla, on vanhojen maatilojen keskittymä. Hurun 1920-luvun klassismia edustavan päärakennuksen lisäksi talouskeskukseen kuuluu pihapiirissä sijaitsevat toinen asuinrakennus ja puotirivi. Viereisen tilan (Protinki) talouskeskukseen kuuluu 1960-luvulla uudistetun asuinrakennuksen lisäksi toinen, paremmin alkuperäiset ominaispiirteensä säilyttänyt asuinrakennus/kellaritupa ja komea ja maisemassa hyvin näkyvä kivinavetta, jotka sijaitseva Karhiniementien pohjoispuolella. Tien eteläpuolella on lisäksi aitta ja sen vieressä saunasta kuivuriksi muutettu rakennus. Tampereentien itäpuolella Sepän tilaan kuuluu barokkiklassismin kartanoarkkitehtuuria jäljittelevän asuinrakennuksen lisäksi U-mallinen talousrakennus, joka käsittää päätyluhdin, kivinavetan, kuivaamon ja tallin. Tampereentien vieressä maisemallisesti merkittävällä paikalla sijaitsee lisäksi kuivurirakennus, joka on kolmeen kertaan jatkettu ja eri ikäisiä osia käsittävä. Vanhaa rakennuskantaa on myös Maantielaaurilan tilalla, jossa 1920-luvun klassismia edustava päärakennus on säilyttänyt ominaispiirteensä hyvin.

Arviointi: Etelä-Satakunnalle tyypillisiä suuria talonpoikaistiloja valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella.

Arvot: Historiallinen: asutushistoria, sosiaalihistoria. Rakennushistoriallinen: tyypillisuus, edustavuus, historiallinen todistusvoimaisuus. Maisemallinen: osa valtakunnallisesti arvokasta maisemaa- aluetta.” (Ramboll Finland Oy, 2023)

Takkulan kartano

”Kartanokokonaisuus, jossa päärakennus on runko-osaltaan vuodelta 1796. Rakennuksen suunnit- teli aikansa huomattava fysiokraatti ja amatööriarkkitehti Gabriel von Bonsdorff. Alun perin yksi- kerroksinen, pohjakaavaltaan karoliininen rakennus uusittiin 1800-luvun alkukymmenillä empiren hengessä. Kuisti ja vuoraus on uusittu myöhemmin. Vellikellolla kruunattu pakarirakennus on 1700- luvulta. Talon kaksi aittaa ovat vuosilta 1732 ja 1784. Myös erikoinen luhtiaitta lieenee 1700-luvulta. Tuuhea puisto on istutettu alun perin 1700-luvulla. Kartanon päärakennuksen alla oleva rautakauti- nen kalmisto kertoo paikan pitkästä asutushistoriasta.

Arviointi: 1700-luvun lopun kartanoympäristö, osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua ym- päristöä.

Arvot: Historiallinen: asutushistoria, sosiaalihistoria. Rakennushistoriallinen: edustavuus, alkupe- räisyys, historiallinen todistusvoimaisuus. Maisemallinen: taajamakuvallisesti merkittävä.” (Ramboll Finland Oy, 2023)

Työtilän kylä ja kulttuurimaisema / Työtilän kylä

”Työtilän kylän asutus on viereistä Jalonojan kylää vanhempaa juontaen juurensa varhaiskeski- ajalta. Asutus on täällä säilynyt tiheämpänä maantien varressa. Kakkistenojan varrella olevat vilje- lykset ovat varsin pienialaisia. Kylän pohjoispuolella kohoaa Kirkkokallio, jonka nimen alkuperästä ei ole tarkkaa tietoa. Perinteistä rakennustapaa edustaa Jallin päärakennus vuodelta 1883, Kinkun, Einolan ja Heikkilän tiivis rakennusryhmä sekä Mattilan rakennukset. Tien vieressä huomio kiinnit- tyy myös vanhaan tiiliseen muuntamorakennukseen, joka on säilytetty, vaikka ei enää olekaan käytössä.” (Ramboll Finland Oy, 2023)

Kivirannan kartano ja kulttuurimaisema / Kivirannan kartano

”Punkalaitumenjoen rannalla sijaitsevan Kivirannan kartanon kustavilainen päärakennus on raken- nettu vuonna 1791. Päärakennuksen länsipuolella oleva, alun perin maatalouskouluksi rakennettu uusrenessanssityylinen asuinrakennus on vuodelta 1895. Harmaakivinen navetta on vuodelta 1862. Siihen liittyy kivinen talli vuodelta 1890. Myös pakaritupa on samalta ajalta. Pitäjän vanhin meijeri perustettiin tilalle 1876. Puistomaisesta pihapiiristä johtaa tielle koivukuja, jonka toisessa päässä on rakennusmestari Heikki Silkosken suunnittelema klassistinen makasiinirakennus vuodelta 1925. Siikonen suunnitteli samaan aikaan myös muita Kivirannan rakennuksia.” (Ramboll Finland Oy, 2023)

Huittisten meijeri

”Osuusmeijeri toiminta alkoi Huittisissa vuonna 1900. Hankkijan suunnitteleman vuonna 1922 ra- kennetun edustavan tuotantorakennuksen alkuperäinen ulkoasu on säilynyt melko hyvin myöhem- mistä muutoksista huolimatta. Tuotantolaitokseen liittyy puinen asuinrakennus 1900-luvun alusta ja puistomaiset istutukset Punkalaitumenjoen varrella. Huittisten meijeri edusti suomalaista meije- riteollisuutta Valistuksen opetustaulussa vuonna 1924. Meijeritoiminta loppui 1988.

Arviointi: 1900-luvun alkupuolen edustava suuri meijerirakennus Punkalaitumenjoen varrella.

Arvot: historiallinen: elinkeinohistoria. Rakennushistoriallinen: edustavuus, alkuperäisyys, histori- allinen todistusvoimaisuus. Maisemallinen: kaupunkikuvallisesti merkittävä.” (Ramboll Finland Oy, 2023)

Kaarirannan alue

”Punatilliset kaupunginkirjasto ja Palvelukoti Kaariranta muodostavat yhtenäisen modernin kokonaisuuden Punkalaitumenjoen rantaan. Palvelukoti muodostuu palveluosasta ja rivitalo-osasta, jotka seuraavat rannan muotoa ja kiertyvät suljetuksi sisääntulopihaksi. Palvelutalo on valmistunut vuonna 1998 ja kirjasto vuonna 2001. Rakennukset on suunnitellut arkkitehti Marja-Riitta Norri.

Arviointi: Modernia arkkitehtuuria hienovaraisesti jokimaisemaan sovitettuna.

Arvot: Historiallinen: kaavahistoria, sosiaalihistoria, kulttuurihistoria. Rakennushistoriallinen: edustavuus. Maisemallinen: kaupunkikuvallisesti merkittävä.” (Ramboll Finland Oy, 2023)

Lauhan kulttuurimaisema

”Lauhan kulttuurimaisema kattaa Kokemäenjoen rantaviljelmät välillä Lauhankylä-Naarassaari, jossa maisema yhtyy Ripovuoren näkymään.” (Satakunnan Museo, 2005)

Vanhainkoti ja terveystakeskus, Kuninkainen / Vanhainkoti ja terveystakeskus

Klassistinen, kolmikerroksinen, entisen kunnalliskodin päärakennus on vuodelta 1931. Rakennuksen on suunnitellut arkkitehti Arttur Gauffin. Pihapiirissä on myös muun muassa paritupatyypinen entinen miesten osasto, puinen talousrakennus, tiilinavetta sekä makasiini. Pihasta johtaa koivukuja tielle. Vieressä sijaitsee Huittisten pääterveysasema, jonka ytimenä on funktionalistinen, vaaleaksi rapattu sairaalarakennus vuodelta 1939. Rakennuksen on suunnitellut arkkitehti Lauri Pajamies. Rakennukset edustavat arkkitehtonisesti merkittävää kunnallisen sosiaalitoimen historiaa 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä. (Ramboll Finland Oy, 2023)

Punkalaitumen kulttuurimaisema välillä Hirvelä-Riesola-Rieskala-Hurula-Hakuni-Sutila / Punkalaitumen kulttuurimaisema

”Punkalaitumenjokivarren asutus on ilmeisesti varhais- ja myöhäiskeskiaikaista perua ainakin Riesolan, Rieskalan ja Naatulan osalta. Ali-Naatulasta länteen avautuu laajahko joenvarsiviljelämä. Rieskalan Yli-Toikan päärakennus on vuodelta 1886 ja jatkettu poikittaissiivellä 1916. Riesolan kylän rakennuksista ovat mainittavia Erkkilä, Tapala ja Hekali sekä nuorisoseurantalo Kalliola. Hurulassa muodostavat Hurun tilan punamullatut rakennukset tasapainoisen kokonaisuuden. Sutilan kylän kulttuurimaisema muodostuu Punkalaitumenjokea myötäilevästä maantiestä ja tienvarren rakennuksista, joista merkittävimpiä ovat Hakunin ja Yli-Hakunin rakennusryhmät. Joen eteläpuolella levittäytyvät Sutilan kylän pellot. Vanhojen koivujen reunustama Sutilan kylätie on säilyttänyt viehättävän luonteensa. Tien varrella sijaitsee Mikolan edustava, 1895 rakennettu päärakennus sekä kaksi vanhaa aittaa.” (Satakunnan Museo, 2005)

Kirkon ympäristö, Lauttakylä / Huittisten kirkon ympäristö

”Vanhan hautausmaan ympäröimä kirkko ja lehtevä kirkkopuisto, joka johtaa kirkolta nykyiselle torille, muodostavat miellyttävän näkymän. Puisto on aiemmin toiminut Lauttakylän markkinaplas-sina. Kirkon vieressä sijaitsee vuonna 1902 rakennettu harmaakivinen pitäjänmakasiini (suunn. C.A. Brander), joka on vuodesta 1950 toiminut museona. Puiston alapäässä on vuonna 1873 perustettu ja rakennettu poikakansakoulu, joka hyvin säilyneenä edustaa kansakoululaitoksemme vanhinta vaihetta. Uudempi, 1952 valmistunut kivikoulu on tyypillistä jälleenrakennuskauden kouluarkkitehtuuria. Sitä on laajennettu 1991. Lauttakylänkadun varrella sijaitsee Lauttakylän lukion rakennusryhmä. Lauttakylän Yhteiskoulu perustettiin 1909. Lukion vanha koulurakennus on valmistunut vuonna 1926. Klassistisen puurakennuksen on suunnitellut arkkitehti Toivo Salervo. Uudempi osa on vuodelta 1954. Jokirannassa sijaitsee kirkkoherranvirasto, joka on perustettu entisen kappalaisenpappilan tuntumaan. 1800-luvun loppupuolella rakennetun pappilan päärakennuksen ulkovaalaus on uusrenessanssia. Päärakennuksen jatkeena on harjakattoinen rivitalosiipi. Pihapiiri on laajennettu laajaksi sorakentäksi, jota rajaa tasakattoinen autotallirivi.” (Satakunnan Museo, 2005)

Vanha pappila

”Loimijoen rannalla sijaitseva entinen pappilan päärakennus on valmistunut vuonna 1826. Rungoltaan vanhemman suuren hirsirakennuksen koristeellinen uusrenessanssivuoraus on 1800-luvun lopulta. Suuren pappilan molemmissa päissä on poikkipäädyt. Keskelle jäävässä osassa on lasikuisti koko matkalla. Myös takana on lasikuisti, josta on käynti Loimijoen rantaan. Kaakkoispään poikkipäätyyn on tehty rapattu laajennus ehkä noin 1920-luvulla. Vanhaa pakaria on todennäköisesti jatkettu ja uudistettu 1950-luvulla. Puistomaiseen pihapiiriin kuuluu lisäksi viljamakasiini.

Arviointi: 1800-luvun pappilarakennus puistomaisessa ympäristössä Loimijoen rannalla.

Arvot: historiallinen: hallintohistoria, kulttuurihistoria. Rakennushistoriallinen: tyypillisuus, edustavuus, historiallinen todistusvoimaisuus. Maisemallinen: taajamakuvallisesti merkittävä.” (Ramboll Finland Oy, 2023)

Lauttakylän funktionalistiset liikerakennukset / Lauttakylä

”Lauttakylänkadun ja Risto Rydin kadun risteuksen tuntumassa on säilynyt mielenkiintoinen liikerakennusten kokonaisuus 1930- ja 1940-luvulta. Vaikka Huittisista tuli kauppalaksi vasta 1972 ja kaupunki 1977, on tällä alueella kauppalamainen ilme. Liikerakennuksista kaksi, Huittisten Säästöpankki ja Kansallisosakepankki ovat arkkitehti Erkki Huttusen 1939 suunnitteleita. Huttusesta, joka on merkittävimpiä funktionalistisen kauden arkkitehtejä, tuli myöhemmin Rakennushallituksen pääjohtaja. Lauttakylän Rauta ja Talous toimii 1900-luvun alkupuolen puisessa, hyvin hoidetussa kiinteistössä. Samaan kokonaisuuteen kuuluvat myös SOK:n varasto ja Huittisten Valtakulma.” (Satakunnan Museo, 2005)

Jalonojan kylä ja kulttuurimaisema / Jalonojan kylä

”Myöhäiskeskiajalla asutettu Jalonojan kylä on nykyisin vailla selvää keskusta. Suurimmat tilat sijaitsevat koulun ja Jalonojan sillan välisellä alueella. Yksittäisinä maisemakohteina ovat huomattavia 1900-luvun alussa rakennettu kansakoulu, Niurun, Eskolan, Erkkilän ja Jonkan rakennusryhmät sekä Penttisenmäen tiheä pienasutus. Vuonna 1890 rakennetun kivisillan pielessä on Setälän perinteinen rakennusryhmä. Jalonojan alavat viljelykset laskeutuvat Puurijärveen.” (Satakunnan Museo, 2005)

Junttilan tila

”Junttila on Lauttakylän kantataloja, joka sijaitsee maisemallisesti merkittävällä paikalla Loimijoen rannalla. Talouskeskukseen kuuluu 1910 rakennetun suuren päärakennuksen lisäksi U-mallinen talousrakennus, joka käsittää todennäköisesti navetan, tallin ym. karjasuojia. Sen läheisyydessä on pieni sauna. Nämä rakennukset näkyvät maisemassa hyvin Turuntielle. Talouskeskukseen kuuluu lisäksi Junttilantien eteläpuolelle jäävät vilja- aitta 1800-luvun alusta sekä talousrakennus, jossa luultavasti kellari- ym. varastotilaa. Pihaa rajaa talon ympärillä matala, tiheä kuusiaita.

Arviointi: Vanhan kantatilan edustava pihapiiri maisemallisesti merkittävällä paikalla.

Arvot: Historiallinen: asutushistoria. Rakennushistoriallinen: edustavuus, alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus. Maisemallinen: taajamakuvallisesti merkittävä.” (Ramboll Finland Oy, 2023)

Lauttakylän sillan tienoo

”Vuonna 1987 rakennetun Lauttakylän sillan ympärillä Loimijoen rannalla on mielenkiintoinen rakennuskanta. Lauttakylän puolella on torimainen aukio, jota reunustavat vuonna 1904 rakennettu Vapaapalokunnan talo ja entinen paloasema vuodelta 1933 (V.E. Toivola). Loimijoen toisella rannalla on paritupatyypinen entinen nimismiehen talo 1800-luvulta.

Vanha-Raution ja Ranta-Raution tilojen rakennuskanta muodostaa yhtenäisen talonpoikaisen pihapiirin Loimijoen rantaan. Rakennukset muodostavat yhdeltä sivulta avonaisen umpipihan, johon kuuluu kaksi asuinrakennusta ja talousrakennus sekä nykyisin myöskin omalla tontillaan sijaitseva entinen saunarakennus.

Joen molemmin puolin Kaalikadun ja Väinöläntien varrella on asuinrakennuksia lähinnä jälleenrakennuskaudelta. Vanhat pihapiirit muodostavat vehreän ympäristön jokivarteen.” (Ramboll Finland Oy, 2023)

Käyrän tila

”Käyrän tila on Huittisten vanhoja kantatiloja. Tilan rakennukset ovat jääneet uuden asutuksen ympäröimiksi. Jugendtyylinen päärakennus ja talousrakennus ovat 1900-luvun alusta. Tien varrella on lisäksi tiilinen viljamakasiini samalta ajalta.

Arviointi: Talonpoikaistalon pihapiiri, jossa jugend-tyylinen päärakennus ja hieman etäämmällä pihapiiristä sijaitseva tiilimakasiini.

Arvot: historiallinen: asutushistoria, sosiaalishistoria. Rakennushistoriallinen: tyypillisuus, edustavuus, alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus. Maisemallinen: taajamakuvasestisesti merkitävä.” (Ramboll Finland Oy, 2023)

Mommolan kylän kulttuurimaisema / Mommolan kylä ja kulttuurimaisema

”Turun ja Helsingin valtateiden risteykseen rajautuva viljelymaisema, josta erottuvat Kuikon, Kirran ja Heikkilän rakennusryhmät. Kuikon päärakennus on vuodelta 1906, tiilinen karjarakennus on valmistunut 1921 ja lisäksi tilalla on säilynyt kaksi vanhaa aittaa. Kirran jugendtyylinen päärakennus on vuodelta 1923 ja lienee Jalmari Karhulan suunnittelema. Heikkilän päärakennus on rakennettu vuonna 1900, toinen asuinrakennus 1860 ja kavinavetta vuonna 1906.” (Ramboll Finland Oy, 2023)

Kauvatsan asemanseutu / Kauvatsan asemakylä

”Kauvatsan rautatieasema on perustettu 1895, nykyinen asemarakennus on rakennettu 1920-luvulla. Aseman ympäristössä on tiivistä, säännöllisesti palstoitettua omakotiasutusta 1900-luvun alkupuolelta. Asemakylässä on ollut 1900-luvun alkuvuosikymmeninä vilkasta kaupallista ja teollisuustoimintaa. Kylään rakennettiin mm. elokuvateatteri 1950-luvun alussa.

Arviointi: 1900-luvun alun tiivis asemaympäristö, jossa paljon vanhaa rakennuskantaa.

Arvot: Historiallinen: asutushistoria, teollisuuden, kaupankäynnin ja liikenteen historia, sosiaalishistoria. Rakennushistoriallinen: tyypillisuus, edustavuus, historiallinen kerroksisuus.

Maisemallinen: osa valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta.” (Ramboll Finland Oy, 2023)

Raijalan kylä ja kulttuurimaisema

”Varhaiskeskiajalla syntynyt kylä ja siihen liittyvä viljelymaisema. Nykyisin kyläkeskus jää Pori-Helsinki valtatie eteläpuolelle ja pääosa pelloista pohjoispuolelle. Peltojen pohjoispuolella avautuu kuivatettu Raijalanjärvi. Järven kuivatustyöt aloitettiin 1826 ja loppuunsaatettiin tälle vuosisadalle tultaessa.

Raijalan kylän huomattavimpia yksittäiskohteita ovat **Mattilan**, Heikkilän, Uusi-Perttulan, Erkkilän, Kylä-Laurilan ja **Pelto-Laurilan** rakennusryhmät. Päärakennukset ovat enimmäkseen 1800-luvun lopun tai 1900-luvun alun asussa, mikä kuvastaa tuolloin tapahtunutta talollisten vaurastumista. Lisäksi kylässä on säilynyt muutama entinen torppa. Kylän keskustassa oleva kansakoulurakennus on vuodelta 1900.” (Satakunnan Museo, 2005)

Kauvatsanjoen kulttuurimaisema välillä Rutuna-Lievikoski

”Viljava jokilaakso, joka avautuu laajaksi peltoaukeaksi Kauvatsankylän ja Lievikosken välillä. Yksittäisinä kohteina erottuvat Vanha-Korpelan rakennusryhmä ja koivukuja, Korpelan rakennusryhmä, Kauvatsankylä, jossa erityisesti Kleemolan vanha päärakennus, Kossilan rakennusryhmä sekä Lievikosken kyläkeskus. Yttilän kylässä on entinen Kauvatsan meijeri. Kauvatsan meijeri osakeyhtiö on perustettu 1887 ja nykyinen meijeri rakennettiin 1900-luvun alkupuolella Valion piirustusten mukaan. Siinä toimii nykyisin maalitehdas. Rutunassa oli Kauvatsan kirkonpaikka 1646–1800. Paikalla on muistomerkki.” (Satakunnan Museo, 2005)

Yttilän kylä Kauvatsa / Kauvatsan kirkon seutu

”Kauvatsan entinen kuntakeskus, jossa on monipuolista rakennuskantaa eri vuosikymmeniltä. Kauvatsan kirkko on rakennettu vuonna 1879 arkkitehti C.J. von Heidekenin piirrosten mukaan. Tyypiltään se on länsitornillinen pitkäkirkko, johon liittyvät runkokuoneen korkuiset ristivarret. Julkisivujen koristelu on aikakaudelleen tyypillistä kertaustyyliä. Kirkkomaan ympäröimä puukirkko sijaitsee mäenkumpareella ja näkyy edustavasti maantielle peltoaukean takaa. Kirkon lähellä sijaitseva uusrenessanssityylinen pappilan päärakennus lienee samanikäinen kirkon kanssa. Kauvatsan entinen kunnantalo (seurakuntatalo) on rakennettu 1900-luvun alussa. Vieressä ovat Yli-Mikolan päärakennus vuodelta 1879 ja luonnonkivestä muurattu viljamakasiini vuodelta 1858. Yli-Reikon pihapiiri sijaitsee peltoaukean reunalla pappilan koillispuolella. Lähempänä Kauvatsanjokea on Uusi-Porran pitkä päärakennus vuodelta 1903 sekä Ala-Reikon osin kaksikerroksinen päärakennus vuodelta 1879.

Kauvatsan meijeri osakeyhtiö on perustettu 1887 ja nykyinen meijeri rakennettiin 1900-luvun alkupuolella Valion piirustusten mukaan. Siinä toimii nykyisin maalitehdas. Kauvatsan Seuratalon perustava kokous on pidetty vuonna 1930. Rakennusmestari V. Lehtisen suunnittelema 20-luvun klassismia edustava talo tehtiin pitkälti talkootyönä. Seuratalon vieressä on urheilukenttä.

Lähteenmäen vanha koulu on rakennettu vuonna 1911. 1950-luvulla pihapiiriin rakennettiin uusi koulu, joka on tehty samoilla tyyppi- ja rakennustyyppien kuin Tulkkilan koulu, mutta vähän pienempänä. Kirkonkylän pääraitin varrella on entisiä kaupparakennuksia ja 1950-luvulla rakennettu, rapattu kerrostalo.

Arviointi: Hyvin säilynyt entinen kuntakeskus, jossa monipuolista rakennuskantaa eri vuosikymmeniltä. Kirkon ympäristö on valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö.

Arvot: Historiallinen: asutushistoria, teollisuuden ja kaupankäynnin historia, sivistyshistoria, sosiaalishistoria, hallintohistoria. Rakennushistoriallinen: tyypillisuus, edustavuus, historiallinen kerroksisuus. Maisemallinen: osa valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta.” (Ramboll Finland Oy, 2023)

Ahvenuksen kylä

”Ahvenuksen kylä lienee saanut pysyvän asutuksensa jo varhaiskeskiajalla kuten useimmat Kauvatsan kylistä. 1560-luvulla kylässä oli 5 taloa. Kyläkeskusta on säilyttänyt tiiviin luonteensa Hässärin ja Lompin talojen ympäristössä. Vainuantien varrella on säilynyt 1920-luvun tyyppitaloja.

Arviointi: Tiiviin rakenteensa säilyttänyt kylä valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella.

Arvot: Historiallinen: asutushistoria, sosiaalishistoria. Rakennushistoriallinen: edustavuus, alkupe-
räisyys, historiallinen todistusvoimaisuus. Maisemallinen: Osa valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta.” (Ramboll Finland Oy, 2023)

Kuva 1-28. Ahvenuksen kylä. (Kuva: Y-Pakki/L. Putkonen, 2004)

Korkeakosken kylä

Ks. 1.4.7.2 Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet: Loimijoen kulttuurimaisema (sis. Korkeakosken kylä)

Heikkilä, Kyttälä / Heikkilän ja Mattilan tilat

”Kyttälän Heikkilä on vanha talonpoikaistila, jonka tiedetään olleen saman suvun hallussa aina 1540-luvulta. Paritupatyypinen pitkä päärakennus on 1700-luvulta ja sitä lienee jatkettu 1800-luvulla. Rakennuksen poikkeuksellisen koristeellinen ulkoasu lienee 1800-luvun lopulta. Pykninkirakennus on 1800-luvulta. Siinä on erittäin edustava viistokulmainen uusrenessanssikuisti vuosisadan lopulta. Pihapiiriin kuuluu lisäksi hirsinen navetta, vaja, kuusikulmainen kaivonkehä sekä vanha aitta. Kokemäenjoen rannalla on Mattilan salirivi, jonka takaa pellot laskeutuvat kauniisti Kyttälänhaaraan.” (Ramboll Finland Oy, 2023)

1.4.7.6 Maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristökohteet

Tässä luvussa listataan ja esitetään kartalla maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristökohteet. Kulttuuriympäristökohteilla tarkoitetaan laajempia kulttuuriympäristöjä pienialaisempia kohteita, kuten yksittäisiä rakennuksia ja niiden pihapiirejä. Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen ympäristöön Pirkanmaan puolelle sijoittuu 7 km:n säteellä 61 maakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristökohdetta, jotka on listattu taulukkoon Taulukko 1-7 ja esitetään kartalla kuvassa Kuva 1-29. Näiden Pirkanmaan rakennuskulttuurin ydinalueiden tiedot ovat peräisin Pirkanmaan maakuntakaava 2040:stä.

Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennuskulttuurin ydinalueet

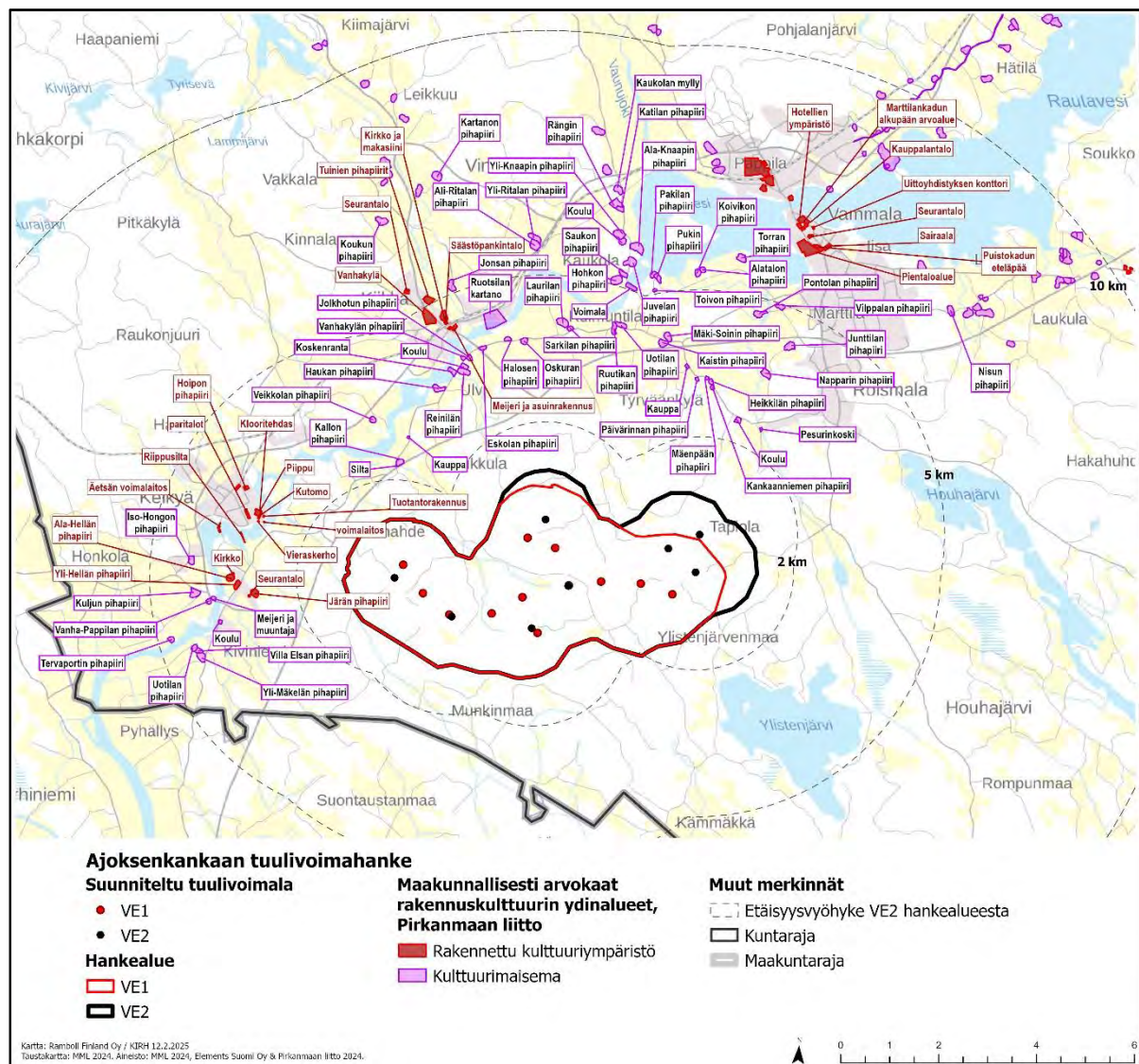
Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennuskulttuurin ydinalueet ovat pääasiassa maatilojen ja asuinrakennusten pihapiirejä, mutta ydinalueiden joukossa on myös muun muassa kouluja, kauppia, seurantaloja, meijereitä, pappiloita ja kartanoita sekä laajempia alueita kuten palvelukeskuksia ja kyliä.

Taulukko 1-7. Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennuskulttuurin ydinalueet ja niiden etäisyydet tuulivoimala- ja sähkönsiirtovaihtoehtoista. Kohteet on jaoteltu sen mukaan, missä Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaassa kulttuurimaisemassa tai maakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä kohde sijaitsee.

Kohde	Etäisyys VE1 voimaloista (km)	Etäisyys VE2 voimaloista (km)	Etäisyys maakaa- peli SVE1 (km)	Etäisyys maakaa- peli SVE2 (km)	Etäisyys ilma- johto SVE3 (km)
Kilpijoen-Hoipolan-Tyrvään- kylän kulttuurimaisema					
Silta	2,0	2,3	1,1	1,0	1,0
Kallon pihapiiri	2,0	2,3	1,1	0,8	1,0
Kauppa	2,6	2,9	1,6	0,6	1,3
Veikkolan pihapiiri	3,0	3,2	1,4	1,2	0,5
Haukan pihapiiri	3,5	3,4	2,7	0,3	1,9
Reinilän pihapiiri	3,5	3,3	3,3	0,2	2,4
Koskenranta	3,6	3,5	3,2	0,3	2,3
Koulu	3,7	3,5	3,4	0,3	2,5
Koulu	3,7	2,4	7,8	4,8	6,3
Pesurinkoski	3,8	2,4	8,3	5,3	6,7
Jokihoutun pihapiiri	3,8	3,6	3,6	0,5	2,7
Vanhakylän pihapiiri	3,9	3,7	3,5	0,5	2,6
Eskolan pihapiiri	3,9	3,7	4,0	0,7	3,0
Oskuran pihapiiri	3,9	3,6	4,7	1,3	3,9
Halosen pihapiiri	4,0	3,7	4,4	1,1	3,6
Kankaanniemen pihapiiri	4,2	3,0	7,6	4,6	6,3
Päivärinnan pihapiiri	4,3	3,1	7,4	4,3	6,2
Sarkian pihapiiri	4,3	3,9	5,6	2,2	4,8

Heikkilän pihapiiri	4,3	3,1	7,6	4,6	6,4
Laurilan pihapiiri	4,4	3,9	5,5	2,1	4,7
Mäenpään pihapiiri	4,4	3,2	7,5	4,6	6,4
Kauppa	4,5	3,4	7,3	4,2	6,2
Ruutikan pihapiiri	4,5	4,0	6,3	2,9	5,7
Kaistin pihapiiri	4,6	3,9	7,0	3,8	6,2
Uotilan pihapiiri	4,7	4,2	6,4	3,1	5,8
Mäki-Soinin pihapiiri	4,8	4,0	7,2	3,9	6,4
Napparin pihapiiri	4,8	3,5	8,6	5,7	7,3
Junttilan pihapiiri	5,5	4,1	9,3	6,2	8,0
Toivon pihapiiri	5,6	5,0	7,5	4,1	6,8
Pukin pihapiiri	5,8	5,2	7,6	4,3	6,9
Pakilan pihapiiri	5,9	5,3	7,6	4,2	6,8
Pontolan pihapiiri	5,9	4,6	9,0	5,8	8,0
Vilppalan pihapiiri	6,2	4,9	9,5	6,3	8,4
Koivikon pihapiiri	6,2	5,3	8,4	5,0	7,7
Alatalon pihapiiri	6,4	5,4	8,5	5,1	7,8
Torran pihapiiri	6,9	5,6	9,2	5,9	8,6
Villilän-Kiviniemen kulttuuri-maisema					
Koulu	3,9	3,6	3,2	5,7	3,6
Meijeri ja muuntaja	3,9	3,7	3,0	5,5	3,4
Vanha-Pappilan pihapiiri	4,0	3,8	3,1	5,6	3,5
Kuljun pihapiiri	4,2	4,0	3,2	5,7	3,6
Iso-Hongon pihapiiri	4,3	4,1	3,1	5,5	3,3
Yli-Mäkelän pihapiiri	4,4	4,2	3,9	6,4	4,3
Villa Elsan pihapiiri	4,4	4,2	3,9	6,4	4,3
Uotilan pihapiiri	4,5	4,3	3,9	6,4	4,3
Tervaportin pihapiiri	4,9	4,7	4,2	6,7	4,6
Kikkelänjoen kulttuurimaisema					
Ruotsilan kartano	4,3	4,1	4,3	1,2	3,3
Jonsan pihapiiri	5,3	5,0	4,6	1,9	3,3
Ali-Ritalan pihapiiri	5,9	5,5	6,2	3,1	5,1
Yli-Ritalan pihapiiri	6,0	5,6	6,4	3,2	5,2
Koukun pihapiiri	7,0	6,9	5,4	3,7	3,8
Vaunujoen kulttuurimaisema					
Hohkon pihapiiri	5,5	5,0	6,9	3,5	6,0
Voimala	5,5	5,0	7,1	3,7	6,3
Saukon pihapiiri	5,7	5,2	7,1	3,7	6,3
Juvelan pihapiiri	5,9	5,4	7,3	3,9	6,4
Ala-Knaapin pihapiiri	6,2	5,7	7,6	4,2	6,7
Koulu	6,3	5,8	7,5	4,1	6,6

Yli-Knaapin pihapiiri	6,4	5,9	7,5	4,2	6,6
Katilan pihapiiri	6,9	6,5	8,0	4,6	6,9
Rängin pihapiiri	7,0	6,5	7,9	4,6	6,9
Kaukolan mylly	7,3	6,8	8,2	4,9	7,1
Vehmaan-Leinilän-Ekon kulttuuri- maisema					
Nisun pihapiiri	8,0	6,8	12,6	9,7	11,2
Keikyän kirkon ympäristö					
Järän pihapiiri	3,0	2,8	2,2	4,8	2,6
Seurantalo	3,2	3,0	2,4	4,9	2,8
Yli-Hellän pihapiiri	3,3	3,1	2,4	4,9	2,8
Ala-Hellän pihapiiri	3,5	3,3	2,5	5,0	2,8
Kirkko	3,5	3,3	2,5	4,9	2,8
Kiikan kirkon ympäristö ja raitti					
Meijeri ja asuinrakennus	4,5	4,3	3,9	1,2	2,7
Koulu	4,5	4,4	3,9	1,2	2,7
Säästöpankintalo	4,7	4,5	3,9	1,3	2,7
Kirkko ja makasiini	4,8	4,6	3,9	1,4	2,7
Vanhakylä	4,8	4,6	3,7	1,4	2,4
Tuinien pihapiirit	5,2	5,0	4,1	1,8	2,8
Seurantalo	5,5	5,4	4,1	2,2	2,7
Vammalan keskusta					
Pientaloalue	7,4	6,1	10,5	7,2	9,6
Puistokadun eteläpää	7,6	6,3	10,7	7,4	9,8
Sairaala	7,7	6,3	10,9	7,6	9,9
Seurantalo	7,8	6,5	10,7	7,4	9,9
Kauppalantalo	7,9	6,6	10,7	7,3	9,9
Hotellien ympäristö	7,9	6,6	10,7	7,3	9,9
Marttilankadun alkupään arvo- alue	8,0	6,6	10,7	7,4	10,0
Uittoyhdistyksen konttori	8,0	6,7	10,9	7,6	10,1
Äetsän tehtaات ja voimalai- tokset					
Voimalaitos	3,0	2,9	1,6	3,9	1,7
Tuotantorakennus	3,0	2,9	1,5	3,8	1,7
Vieraskerho	3,1	3,0	1,7	4,0	1,8
Kutomo	3,1	3,0	1,6	3,9	1,8
Klooritehdas	3,1	3,0	1,6	3,9	1,7
Piippu	3,1	3,0	1,6	3,9	1,8
Riippusilta	3,3	3,1	2,0	4,4	2,3
Paritalot	3,3	3,2	1,8	4,1	2,0
Hoipon pihapiiri	3,5	3,5	1,8	4,0	2,0
Äetsän voimalaitos	3,8	3,7	2,4	4,7	2,6

Kuva 1-29. Hankealueen ympäristössä 7 km:n säteellä tuulivoimaloista sijaitsevat Pirkanmaan maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristökohteet nimettyinä. Satakunnan puolella ei ole maakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristökohteita 7 km:n etäisyydellä.

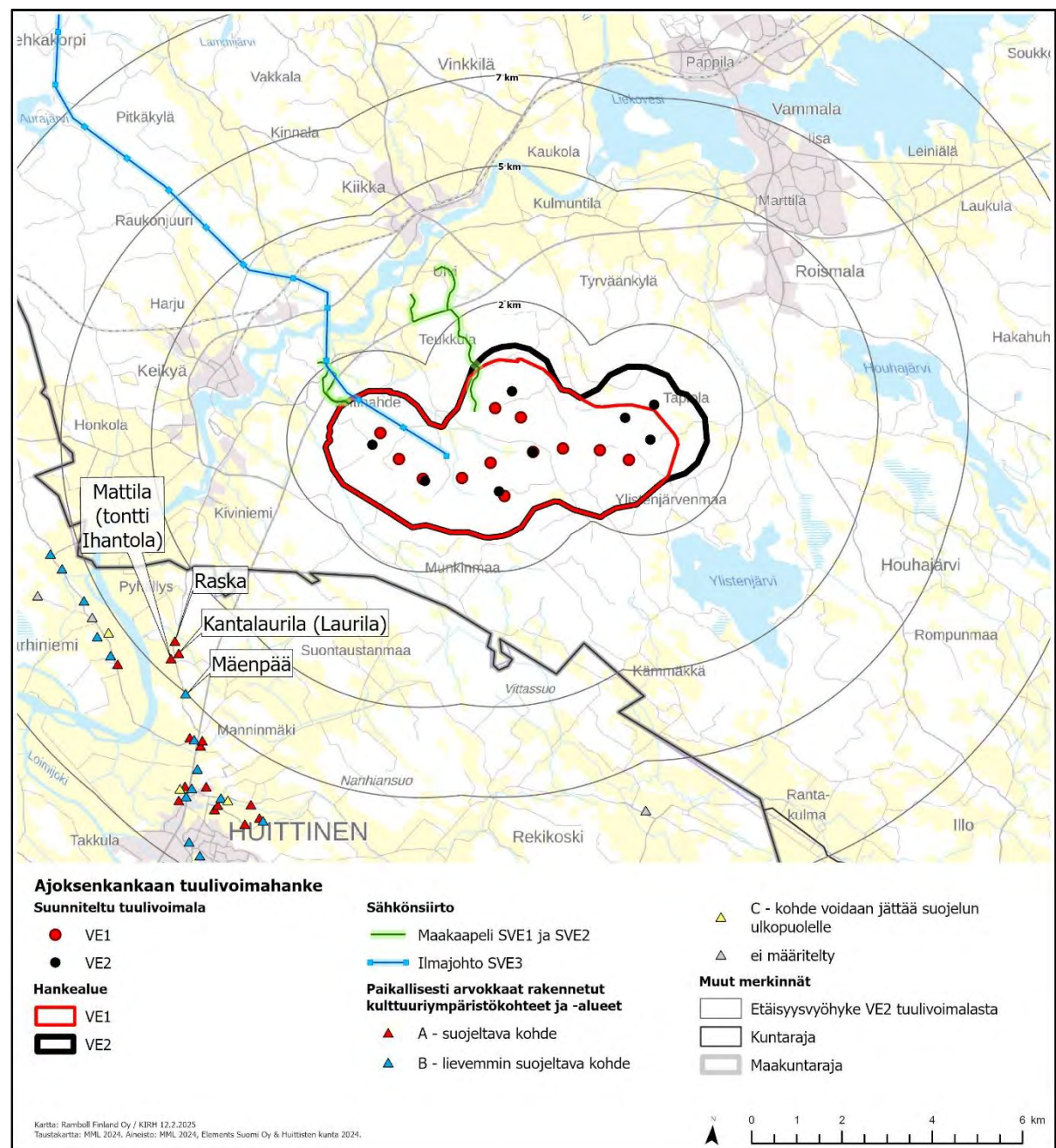
1.4.7.7 Paikallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet

Tässä luvussa kuvataan paikallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristökohteiden nykytilaa ja ominaispiirteitä. Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen ympäristöön Satakunnan puolelle sijoittuu 7 km:n säteellä neljä paikallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristökohdetta, jotka on listattu taulukkoon Taulukko 1-8 ja esitetään kartalla kuvassa Kuva 1-30. Paikallisesti merkittävien rakennetun kulttuuriympäristön kohteiden tiedot ovat peräisin Satakunnan museon ylläpitämästä Satakunnan rakennusperintötietokanta Y-Pakista.

Pirkanmaan puolellakin sijaitsee paikallisesti merkittäviä rakennetun kulttuuriympäristön kohteita, mutta niiden luokittelu on kesken eikä aineisto ei ole toistaiseksi vapaasti saatavilla paikkatietomuodossa (Pirkanmaan museon tiedoksianto 5.7.2024)

Taulukko 1-8. Paikallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet ja niiden etäisyydet tuulivoimala- ja sähkönsiirtovaihtoehtoista. Sähkönsiirtovaihtoehtojen reitit sijaitsevat yli kahden kilometrin etäisyydellä paikallisesti arvokkaista kohteista, jolloin niillä ei ole maisemavaikutuksia paikallisesti arvokkaisiin kohteisiin, eikä niitä esitetä taulukossa.

Kohde	Etäisyys VE1 voimaloista (km)	Etäisyys VE2 voimaloista (km)
SATAKUNTA		
Raska	6,4	6,2
Kantaurila (Laurila)	6,5	6,3
Mattila (tontti Ihantola)	6,7	6,5
Mäenpää	7,0	6,9

Kuva 1-30 Hankealueen ympäristössä 7 km:n säteellä tuulivoimaloista sijaitsevat paikallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristökohteet.

Raska (A - suojeltava kohde)

Raskan tila koostuu kahdesta Raskalan kylän kantatalosta. Talouskeskus edustaa talonpoikaista rakennustapaa ja on säilyttänyt ominaispiirteensä melko hyvin. Tila sijaitsee tienvarsimaisemassa näkyvällä paikalla laajojen peltojen ympäröimänä. (Satakunnan Museo, 2006)

Kuva 1-31. Raskalan rakennuksia. (Kuva: Satakunnan Museo/P. Tiusanen)

Kantaurila (Laurila) (A - suojeltava kohde)

Kantaurilan tila on kantatilana asutushistoriallisesti merkittävä. Se sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla peltojen ympäröimänä osana nauhamaisesti tien varteen rakentunutta kylää. Asuinrakennus on säilyttänyt hyvin alkuperäisen jugendtyylinsä ja muu rakennuskanta edustaa perinteistä talonpoikaista tyyliä. (Satakunnan Museo, 2006)

Mattila (tontti Ihantola) (A - suojeltava kohde)

Mattilan tila on kantatilana asutushistoriallisesti arvokas. Siihen kuuluu mm. jugend-piirteensä hyvin säilyttänyt asuinrakennus ja talonpoikaista rakennustapaa edustava riihirivi. Tila sijaitsee näkyvällä paikalla peltoaukealla. (Satakunnan Museo, 2006)

Mäenpää (B - lievemmin suojeltava kohde)

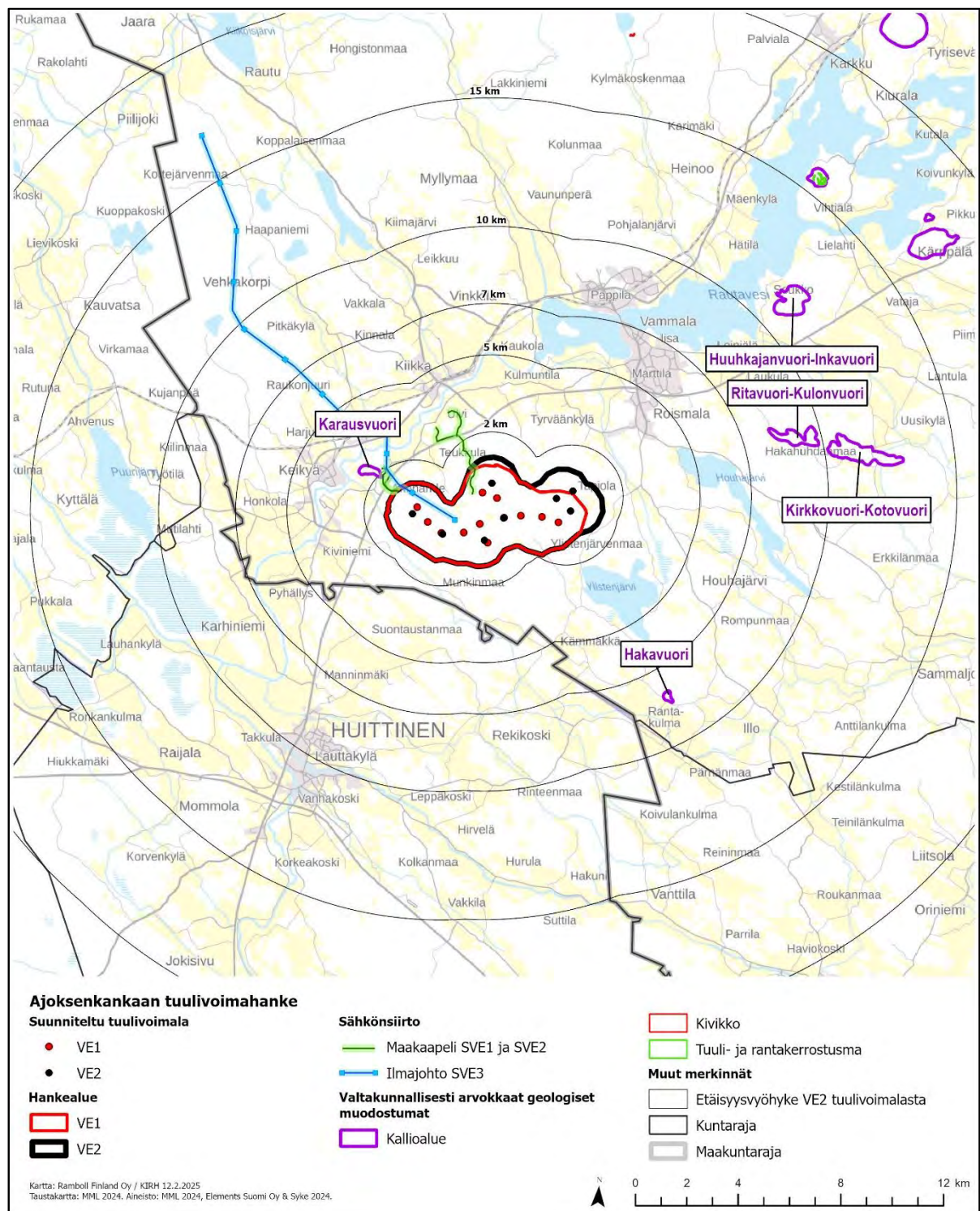
Mäenpää on asutushistoriallisesti merkittävä lohkotila tai torppa, joka sijaitsee tienvarsimaisemassa näkyvällä paikalla. Rakennuskanta on säilyttänyt melko hyvin alkuperäiset pientilan ominaispiirteensä ja rakennuksia ympäröi kaunis puutarha. (Satakunnan Museo, 2006)

1.4.7.8 Valtakunnallisesti arvokkaat geologiset muodostumat

Tässä luvussa kuvataan valtakunnallisesti arvokkaiden geologisten muodostumien nykytilaa ja ominaispiirteitä. Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen ympäristöön sijoittuu 15 km:n säteellä viisi valtakunnallisesti arvokasta geologisesti arvokasta kallioaluetta, jotka on listattu taulukkoon Taulukko 1-9 ja esitetään kartalla kuvassa Kuva 1-32.

Taulukko 1-9. Valtakunnallisesti arvokkaat geologiset muodostumat ja niiden etäisyydet tuulivoimala- ja sähkönsiirtovaihtoehtoista. Sähkönsiirtovaihtoehtojen etäisyydet on esitetty kahteen kilometriin asti. Sitä pidemmät etäisyydet on merkitty viivalla, koska etäisyys on tällöin jo niin pitkä, ettei sähkönsiirtovaihtoehdosta aiheudu kohteelle maisemavaikutuksia. Kaikki taulukon kohteet ovat valtakunnallisesti arvokkaita kallioalueita.

Kohde	Etäisyys VE1 tuuli- voimalat (km)	Etäisyys VE2 tuuli- voimalat (km)	Etäisyys maakaapeli SVE1 (km)	Etäisyys maakaapeli SVE2ab (km)	Etäisyys ilmajohto SVE3 (km)
PIRKANMAA					
Karausvuori	1,8	1,8	0,05	2,4	0,3
Hakavuori	7,8	8,0	-	-	-
Ritavuori-Kulon- vuori	8,9	8,0	-	-	-
Kirkkovuori-Ko- tovuori	10,9	10,1	-	-	-
Huuhkajanvuori- Inkavuori	11,8	10,5	-	-	-

Kuva 1-32. Hankealueen ympäristössä 15 km:n säteellä sijaitsevat valtakunnallisesti arvokkaat geologiset muodostumat.

Karasvuori

”Jyrkkärinteisen massiivinen granodioriittimäki, joka kohoaa yli 50 metriä viereisen Kokemäenjoen tason yläpuolelle. Alueella on merkittäviä maisemallisia arvoja sekä kohtalaisen merkittäviä biologisia ja geologisia arvoja. Se rajautuu monelta suunnalta melko selväpiirteisesti ympäristöstään ja

erottuu pohjoispuolelta erityisen selvästi - osittain voimakkaiden hakkuiden johdosta. Laelta avautuu puuston rajoittamia, paikoin hyvin edustavia näköaloja Kokemäenjoen laaksoon. Lakiosa on varsin lohkareinen, pohjoisreunalla on pieniä lähes pystyjyrkkiä hioutuneita silokalliopintoja. Lakiosissa ja rinteillä on laajoja, melko massiivisia muinaisen Itämeren Ancylysvaiheen aikaisia lohkaraisia muinaisrantoja. Luonnontilaisuudeltaan alue on keskinkertainen, osin hakattu, mutta kuitenkin biologisesti kohtalaisen merkittävä. Kasvillisuus ja kasvilajisto ovat hieman keskimääräistä monipuolisempia.” (Heikkinen & Husa, 1995)

Hakavuori

”Laajojen viljelysaukeiden reunalla kohoava jyrkkärinteinen, osin voimakkaan jyrkänteinen kalliomäki, jolla on varsin merkittäviä maisemallisia arvoja ja merkittäviä luonnonarvoja. Alue sijaitsee maisemallisesti varsin aralla paikalla ja rajautuu peltoihin ja etelärinteiden paikallistiehen jyrkkäviivaisesti. Se erottuu ympäristöään korkeampana metsäselänteinä. Paljaat kallioseinämät pilkottavat paikoin puuston seasta. Lounaisreunan dioriittijyrkänte on noin 20 metriä korkea voimakkaasti rakoilun lohkomaa pysty kallioseinä, jonka edustalla on hyvin edustavaa louhikkoa. Jyrkänteen yläpuoliselta laelta avautuu etelään ja länteen komeita kauas ulottuvia näköaloja yli Rantakulman viljelysaukeiden. Hakavuorella on monikäyttöarvoa suosittuna näköalapaikkana. Alueen sisäiset maisemat ovat massiivisten jyrkännemuotojen ja kohtalaisen luonnontilaisten kalliometsien osalta edustavia.” (Heikkinen & Husa, 1995)

Ritavuori-Kulonvuori

”Metsäisessä kumpuilevassa maastossa sijaitseva, eteläreunastaan muutamien kymmenten jyrkänteinen kalliobelänteinen alue, jolla on merkittäviä maisemallisia ja geologisia arvoja. Selänteen keskiosan avoimet jyrkänteiset kallioseinämät erottuvat silmiinpistävästi läheiselle maantielle. Kauemaksi ympäristöön alue ei kuitenkaan erotu erityisen selvästi maaston kumpuilevuuden johdosta. Lakiosista avautuu eri puolille ympäristöön kauas ulottuvia hyvin edustavia metsä- ja peltomaisemia. Myös alueen sisäiset maisemat ovat jylhien jyrkännemaisemien ja luonnontilaisten kalliomäntien ansiosta tavanomaista edustavammat, vaikka paikoin notkelmissa hakkuut hieman rumentavat näkymiä. Geologisesti alue on moni-ilmeinen, sen kivilaji vaihtelee gabrosta kvartsi-dioriittiin. Jyrkänteiset pystyseinämät ovat louhikkoineen geomorfologisesti edustavia. Merkittävin jyrkänteinen sijaitsee kalliobelänteen keskiosassa Kilvakkalanvuoren lounaisreunalla, jossa kohoaa noin 20 metriä korkea, harvan rakoilun lohkomaa pystyseinä. Seinämän tyvellä on edustavaa, kohtalaisen massiivista louhikkoa. Lakiosissa ja rinteillä ovat silokalliot rakoilun lohkomia, porrasmaisia melko pienialaisia selänteitä. – – Monikäyttöarvoa alueella on paikallisena retkeily- ja näköalapaikkana.” (Heikkinen & Husa, 1995)

Kirkkovuori-Kotovuori

”Peltoalueiden rajaama, sekä topografisesti, geomorfologisesti että biologisesti varsin monimuotoinen kalliobelänteinen alue, jolla on merkittäviä maisema- ja luonnonarvoja. Kotovuori kohoaa hyvin jyrkkärinteisenä, osin jyrkänteisenä yli 50 metriä viereisen Kotojärven pintaa ylemmäksi. Massiiviset pohjoisrinteet erottuvat silmiinpistävästi alueen pohjoispuolelle. Kotovuoren länsireunan jyrkänteet sekä Kirkkovuoren länsirinne ovat lähimaisemassa komeita. Lakiosista avautuu monelta kohtaa hyvin edustavia kauas ulottuvia näköaloja. Myös alueen sisäiset maisemat ovat kallioalueen topografian voimakkaan vaihtelun sekä komeiden jyrkännemuotojen ansiosta tavanomaista edustavampia. Granodioriitista muodostuvat pystyseinämät ovat korkeimmillaan 5–10 metrisiä, koska rinteet ovat useimmiten porrasmaisesti rakoilun lohkomia. Kirkkovuoren pohjoisrinteen tyvellä on kohtalaisen laajaa rantalohkarikkoa, joka on syntynyt muinaisen Itämeren Yoldiavaiheen lopulla.” (Heikkinen & Husa, 1995)

Huuhkajanvuori-Inkavuori, Vammala

”Peltoalueiden reunalta kohoava laaja, erillisistä selänteistä muodostuva kallioalue, jolla on

merkittäviä maisemallisia ja biologisia arvoja. Alue rajautuu paikoin selväpiirteisesti peltoihin ja kalliopinnat erottuvat puuston seasta melko kauas ympäristöön. Lakiosista avautuu puuston rajoittamia varsin edustavia pelto- ja metsämaisemia. Hakkuut ja taimikot rumentavat alueen sisäisiä maisemia paikoin, mutta puronvarsilehtojen ja lakimänniköiden osalta ne ovat edustavia. Geologisesti alue on tavanomainen, mutta kohtalaisen monipuolinen. Pääkivilajeja kiilleliusketta ja granodioriittia leikkaavat kallioperän leveät pegmatiittigraniittijuonet. Alueen kasvillisuus ja kasvilajisto ovat monipuolisia.” (Heikkinen & Husa, 1995)

1.4.7.9 Virkistyskäytön maisemat

Tässä luvussa kuvataan virkistyskäytön kannalta merkittävien maisemien nykytilaa ja ominaispiirteitä. Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen ympäristön merkittävin virkistysellinen maisema on Puurijärven-Isosuon kansallispuisto (Taulukko 1-10) hankealueen länsipuolella Sastamalan ja Kokemäen rajalla. Muut virkistyskäytön kannalta merkittävät kohteet ja niiden vaikutukset käsitellään Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa luvussa 27. Elinolot ja viihtyvyys.

Taulukko 1-10. Virkistyskäytön maisemat noin 7 km etäisyydellä suunnitelluista tuulivoimaloista. Taulukkoon on merkitty viivalla ne etäisyydet, joissa kohde sijaitsee niin etäällä, ettei tuulivoimahankkeen rakenteella ole kohteelle merkitystä.

Kohde	Etäisyys VE1 tuuli- voimalat (km)	Etäisyys VE2 tuuli- voimalat (km)	Etäisyys maa- kaapeli SVE1 (km)	Etäisyys maa- kaapeli SVE2 (km)	Etäisyys ilma- johto SVE3 (km)
Puurijärven-Isosuon kansallispuisto	8,4	8,3	-	-	-

Puurijärven-Isosuon kansallispuisto

Puurijärven-Isosuon kansallispuisto sijaitsee Kokemäenjokilaaksossa joen haarojen ja Puurijärven välisellä alueella. Kansallispuisto on muinaista merenpohjaa, joka on soistunut. Puurijärvin on rehevä, lähes umpeenkasvanut järvi. Alueella on ollut asutusta kivikaudelta lähtien, ja siellä on runsaasti muinaisjäännöksiä. Nykyisin kansallispuistossa on hyvät palvelut retkeilyä varten sisältäen mm. tulenteko- ja yöpymispaikan, esteettömän polun ja lintulavan, lintutornin, venelaiturin ja muutaman kilometrin luontopolkua ja pitkospuupolkua. Kansallispuiston polkuverkosto on kuitenkin suppea, koska suurin osa soista on rajattu kansallispuiston rajoitusosaksi, jossa liikkuminen on kiellettyä osan vuodesta. Toisaalta jokia pitkin pääsee melomaan ja veneilemään kansallispuiston alueelle. Puurijärvi ja suot ovat merkittäviä lintualueita ja tärkeitä lintujen levähdyspaikkoja muutoaikoina. (Metsähallitus, ei pvm)

1.4.8 Sähkönsiirtoreittien maisema

Sähkönsiirtolinjojen vaihtoehdot on esitelty ja niiden rakentaminen kuvattu Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa eli YVA-selostuksessa. Sähkönsiirron vaihtoehtoja on kolme, joista SVE1 ja SVE2 ovat maakaapeleita ja SVE3 on ilmajohto (ks. Kuva 1-4).

SVE1:n ja SVE2:n maakaapelit sijoittuvat alle 3 km etäisyydelle tuulivoimaloiden hankealueesta ja ne sijoittuvat Lounaismaan maisemamaakunnan Ala-Satakunnan viljelyseudulle. Ilmajohto

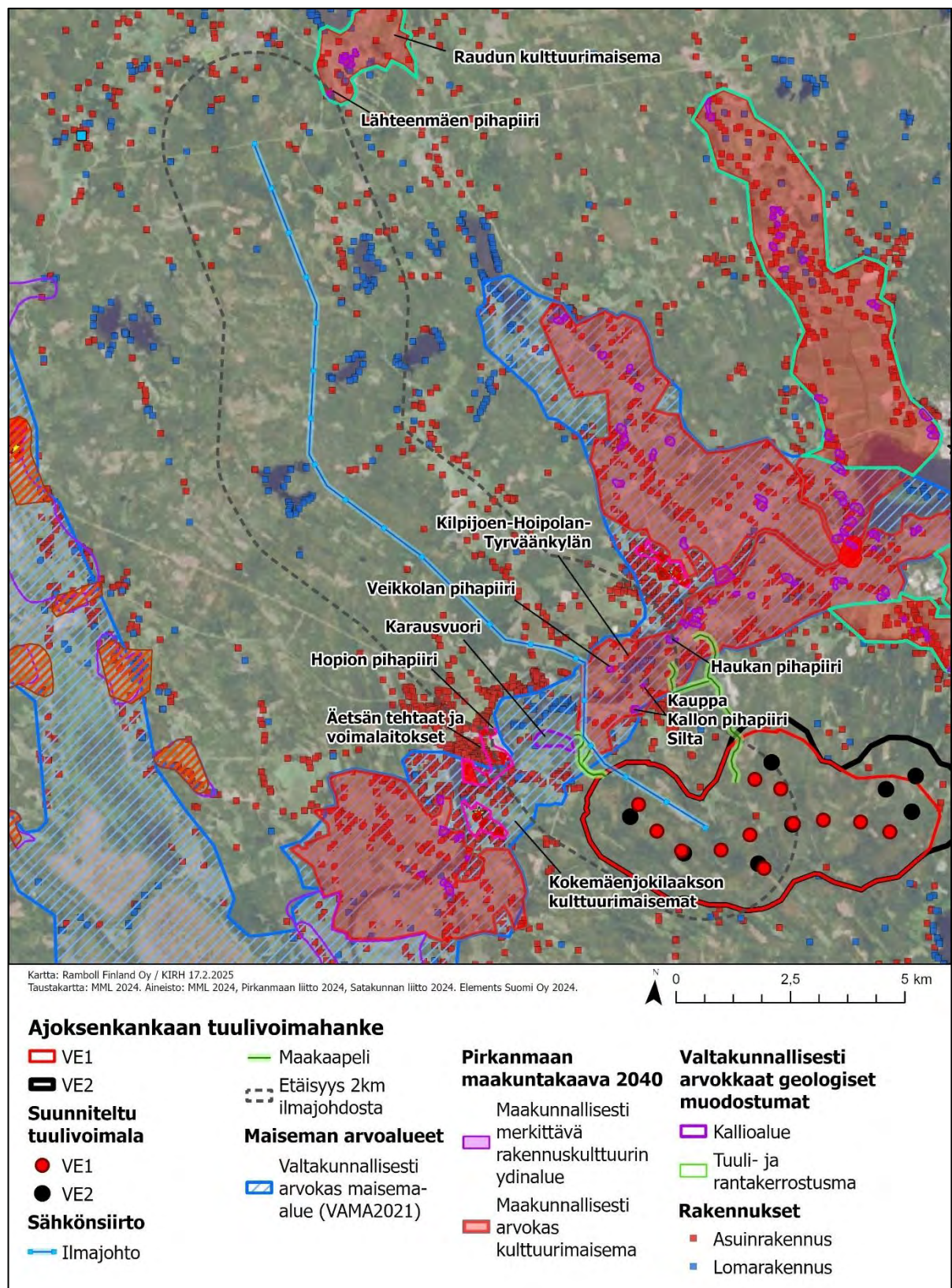
SVE3 sijoittuu myös pääosin Ala-Satakunnan viljelyseudulle mutta ulottuu lisäksi Lounaismaan maisemamaakunnan Pohjois-Satakunnan järvisseudulle. Maisemamaakuntia on kuvattu kappaleessa 1.4.1.

SVE1-vaihtoehdot kulkevat samaa reittiä Huittistentielle asti: ensin talousmetsän halki ja sitten Tanninvuorentien laitaa ja metsänreunaa pitkin Huittistentielle. Huittistentien jälkeen **SVE1a** kulkee talousmetsässä sekä Keikyäntien laitaa metsänviertä koukaten myös pellon laitaa noin 100 metrin matkalla. **SVE1b** kulkee haarautumisen jälkeen Huittistentien laitaa metsänviertä ja sitten pellolla noin puolen kilometrin verran. Molemmat vaihtoehdot alittavat Huittistentien (valtatie 12) ja Keikyäntien. SVE1-vaihtoehtojen pohjoispäässä sijaitsee yhteensä 28 asuin- tai lomarakennusta alle 500 metrin päässä maakaapelin linjauksesta.

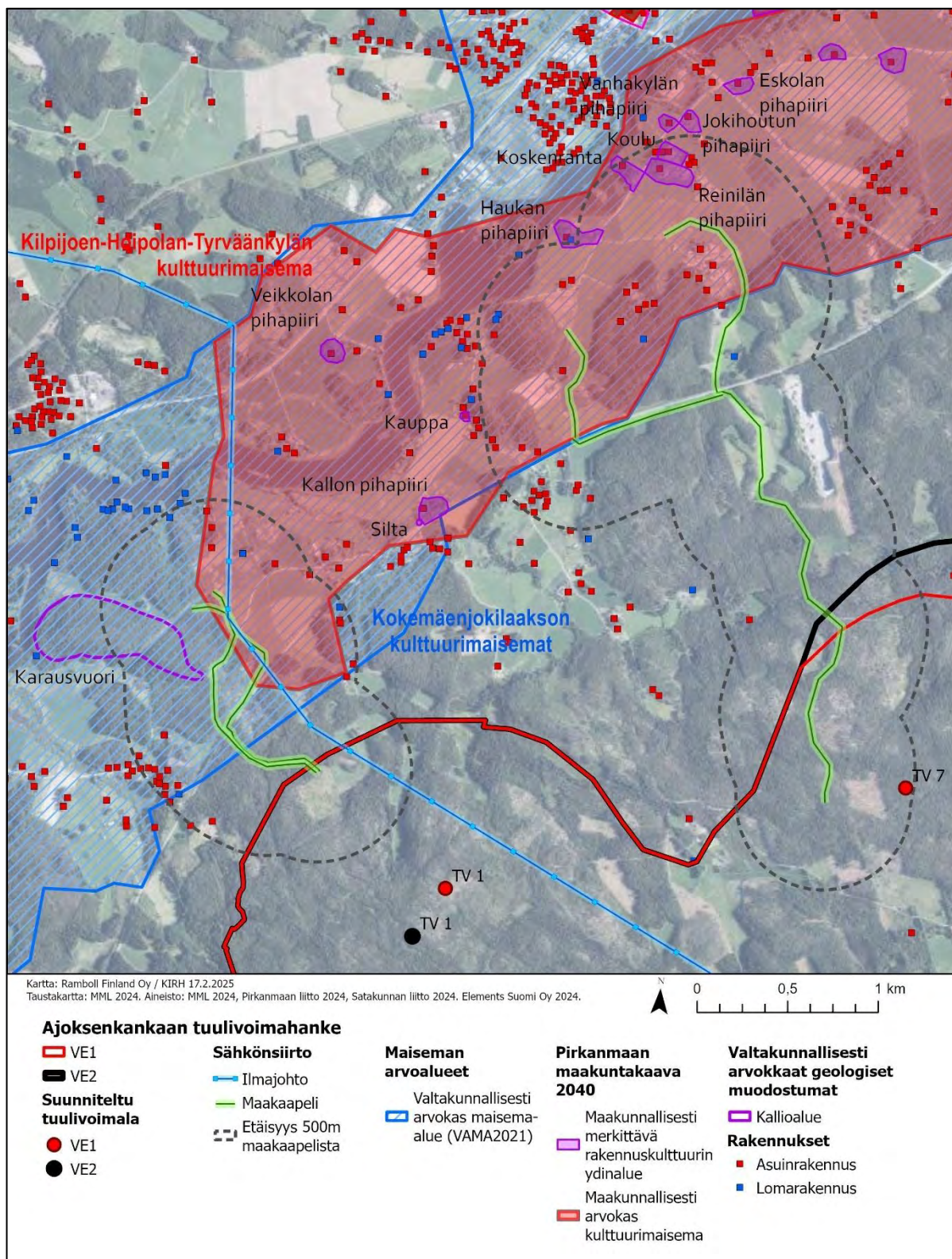
SVE2-vaihtoehdot kulkevat Huittistentielle asti pääosin nykyisen, tuulivoimahanketta varten parannettavan yhdystien reunaa pitkin. Tie rajautuu muuten metsään mutta Huittistentien eteläpuolella tien vierellä on myös peltoa. Hankealueella ja sen rajalla tielinjausta oikaistaan metsän läpi, ja maakaapeli on linjattu uuden tien suuntaisesti. Huittistentien pohjoispuolella SVE2 haarautuu kahdeksi alavaihtoehdoksi, joista **SVE2a** kulkee ensin noin 300 m Huittistentien vartta ja metsänviertä ja sen jälkeen loppumatkan pääosin pellolla. **SVE2b** kulkee vaihtoehtojen haarautumisen jälkeen hieman yli 100 m metsän poikki ja loppumatkan pellolla. SVE2-vaihtoehtojen läheisyydessä sijaitsee yhteensä 47 asuin- tai lomarakennusta 500 metrin säteellä.

SVE3-ilmajohdon pituus on noin 19,8 km, ja se kulkee pääosin talousmetsässä. Linjauksen varrella on myös hakkuuaukeita ja ojitettuja soita. Kokemäenjoen ylityksen kohdalla Sastamalassa, Raukon kylän länsipuolella, on myös peltoaukeita. Ilmajohdon ylittää myös Huittistentien (valtatie 12), Äetsäntien (seututie 249), muutamia yhdysteitä sekä Tampere-Pori- junaradan Talankylän pohjoispuolella Sastamalassa. SVE3-ilmajohdon läheisyyteen sijoittuu yhteensä useita asuin- ja lomarakennuksia 500 metrin säteellä.

Kaikki sähkönsiirron vaihtoehdot sijaitsevat osittain kahdella kulttuurimaisemaltaan merkittävällä alueella: **Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien VAMA2021-alueella** ja **Kilpijoen-Hoilpolan-Tyrväänkylän maakunnallisesti arvokkaassa kulttuurimaisemassa**, jossa sijaitsee myös useita **maakunnallisesti merkittäviä rakennuskulttuurin ydinalueita** 500 metrin - kahden kilometrin säteellä sähkönsiirtovaihtoehdoista (ks. Kuva 1-33, Kuva 1-34 ja Taulukko 1-3, Taulukko 1-6 ja Taulukko 1-7). Sähkönsiirron vaihtoehto SVE3 kulkee 1,8 km:n päästä Raudun maakunnallisesti arvokkaasta kulttuurimaisemasta ja siellä sijaitsevasta Lähteenmäen pihapiiristä, joka on maakunnallisesti merkittävä rakennuskulttuurin ydinalue. Lisäksi SVE1-vaihtoehdot kulkevat lähimmillään noin 40 metrin päästä ja SVE3-ilmajohdon lähimmillään alle 300 metrin päästä valtakunnallisesti arvokkaasta geologisesta muodostumasta, **Karausvuoren kallioalueesta**, jolla on myös merkittävää maisemallista arvoa. Arvoalueiden ja -kohteiden tarkemmat kuvailut ovat luvussa 1.4.7 Arvoalueet ja -kohteet.

Kuva 1-33 Sähkönsiirron vaihtoehdot, maiseman ja kulttuuriympäristön arvoalueet ja -kohteet sekä asutus.

Kuva 1-34 Sähkönsiirron maakaapelivaihtoehdot, maiseman ja kulttuuriympäristön arvoalueet ja -kohteet sekä asutus.

1.5 Vaikutuskohteen herkkyys

Maisemien, rakennettujen kulttuuriympäristöjen ja niiden kohteiden herkkyyttä on arvioitu sen perusteella, kuinka hyvin ne sietävät tuulivoimaloista ja sähkönsiirrosta aiheutuvaa visuaalista muutosta. Herkkyys voi olla vähäinen, kohtalainen, suuri tai erittäin suuri, ja se määräytyy maisemarakenteen ja maisemakuvan ominaisuuksien perusteella. Herkkyyttä on arvioitu seuraavien teemojen mukaisesti:

- Lainsäädäntö, luokiteltu arvo: maiseman ja kulttuuriympäristön arvokohteet sekä -alueet perustuen lainsäädäntöön, ohjelmiin, kaavoitukseen ja erillisinventointeihin.
- Yhteiskunnallinen merkitys: maisemallinen merkitys vakitukselle tai vapaa-ajan asumiselle, virkistyskäytölle, luonto- tai kulttuurimatkailulle.
- Kyky sietää muutoksia: maisematyyppi ja maiseman luonne, ihmisen toiminnot maisemassa, ympäristön ajallinen luonne ja toimintojen jatkuvuus.
- Kyky sietää muutoksia: maisemakuva, erityispiirteet, näkymäsektorit ja maamerkit.

Herkkyyden arviointikriteerit ovat kokonaisuudessaan liitteessä 1. Herkkyyden arviointi perustuu *Maisemavaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa* -ohjeessa esitettyihin kriteereihin (Ympäristöministeriö, 2024).

1.5.1 Tuulivoima

1.5.1.1 Hankealue

Hankealueen maiseman herkkyyden arvioitiin vaihtelevan **vähäisestä kohtalaiseen**.

Hankealueella ei ole maiseman tai rakennetun kulttuuriympäristön arvoalueita tai -kohteita. VE1-vaihtoehdossa sijaitsee 13 muinaisjäännöstä ja VE2-vaihtoehdossa 17 muinaisjäännöstä, jotka ovat kivirakenteita ja historiallisia torpan paikkoja. Muinaisjäännökset eivät ole maisemallisesti erityisen merkittäviä, mutta niiden rajausten alueet arvioitiin herkkyydeltään suuriksi arkeologisten kulttuuriperintöarvojen takia, ks. luku 2.

Ihmisen vaikutus näkyy hankealueella muun muassa talousmetsissä ja pelloilla, mutta vaikutus ei ole luonteeltaan teollista. Hankealueen maisemakuva on tavanomainen. Merkittävimpiä maisemahäiriöitä ovat hakkuuaukeat. Talousmetsien maiseman herkkyys tuulivoimaloiden aiheuttamille muutoksille arvioitiin kohtalaiseksi ja hakkuuaukeiden herkkyys vähäiseksi.

Hankealueella sijaitsee muutama pieni pelto. Maisema-arviointia tehdessä molemmissa vaihtoehdoissa hankealueella sijaitsi kaksi asuinrakennukseksi rekisteröityä rakennusta. Toisesta rakennuksesta on tehty sopimus, minkä seurauksena rakennuksen käyttötarkoitus muuttuu. Toinen rakennus sijaitsee 1 200 m etäisyydellä lähimmästä suunnitellusta tuulivoimalasta. Vaihtoehdossa VE2 on lisäksi yksi asuinrakennukseksi rekisteröity rakennus, josta hankevastaava käy neuvotteluja rakennuksen käyttötarkoituksen muutoksesta. Rakennusten ympäristöt ja pellot ovat muuta hankealuetta pienipiirteisempiä ja niiden herkkyyttä arvioitiin kohtalaiseksi.

Hankealueen maisemilla on merkitystä lähialueen asukkaille ja niillä voi olla merkitystä virkistyskäytössä mm. ratsastajille, marjastajille, sienestäjille ja metsästäjille. Laajemmassa maisemakuvassa hankealue sijoittuu osaksi jokilaaksoa rajaavia metsäisiä mäkiä ja selänteitä, jolloin hankealueen metsä on osaltaan mukana muodostamassa jokilaakson metsäisiä rajoja.

1.5.1.2 Lähivaikutusalue 0–7 km tuulivoimaloista

Lähivaikutusalueen herkkyyden arvioitiin vaihtelevan **vähäisestä kohtalaiseen ja suureen**. Valtakunnallisten ja maakunnallisten arvoalueiden sekä niillä sijaitsevien valtakunnallisten, maakunnallisten ja paikallisten arvokohteiden herkkyys arvioitiin pääasiassa kohtalaiseksi tai suureksi. Arvoalueiden ja -kohteiden herkkyydet on arvioitu kohdekohtaisesti luvun 1.6.2 taulukoissa. Suuri osa lähivaikutusalueesta on maisemallisesti kohtalaisen herkkiä alueita, kuten metsä- ja maatalousalueita ja moderneja taajama- ja asuinympäristöjä. Lisäksi lähivaikutusalueella on muutamia herkkyydeltään vähäisiä teollisia tuotantoalueita. Vähäisestä suureen vaihtelevaa herkkyyttä perustellaan seuraavissa kappaleissa.

Kokemäenjokilaakson arvoalueilla ja -kohteissa ihmisen vaikutus maisemaan on selkeää, mutta pääosin luontevasti maisemaan sovitettua. Ihmisen vaikutus maisemassa ilmenee pääosin perinteisenä maaseudun kulttuuriympäristönä sisältäen muun muassa maanviljelysmaisemia, taajama- ja kirkkoympäristöjä, teollisuusympäristöjä sekä hieman metsää. Arvoalueiden ja -kohteiden maisemassa nykyisin näkyvät toiminnot ja rakennukset eivät ole merkittävästi ristiriidassa maiseman mittakaavan tai arvokkaat ominaispiirteet synnyttäneen toiminnan kanssa. Alueen historialliset ominaispiirteet ja ajallinen jatkuvuus ovat edelleen tunnistettavissa. Asutus ja maatalous ovat keskittyneet joenvarteen kautta historian, ja jokea patoavien voimalaitosten toiminta on jatkunut melko pitkään samantyyppisenä vakiinnuttaen teolliset maisemat osaksi kulttuurimaisemaa. Jokilaakson arvoalueiden maisemakuva on monin paikoin yhtenäinen, eheä ja vaikuttava, ja kolmen kirkon tornit toimivat sen maamerkkeinä. Toisaalta arvoalueidenkin maisema on luonnollisesti jatkuvassa muutoksessa. Avoimet peltoalueet ovat laajentuneet salaojituksen ansiosta, ja aiemmin viljelyn ja laidunnuksen avoimina pitämät näkymät joelle peittyvät yhä enemmän pensaiden ja puiden taakse. Kaupungistumisen takia haja-asutusalueen rakennuksia jää tyhjilleen. Aiemmin maisemassa näkyviä, pienimittakaavaisia sähkölinjoja kaivetaan maan alle. Maisemaan tuodaan ja rakennetaan jatkuvasti myös uutta, kuten suurempia maatalousrakennuksia. Jatkuvan muutoksen seurauksena Kokemäenjokilaakson arvoalueiden ja -kohteiden maisema on ajallisesti kerrostunut: niissä on runsaasti sekä kulttuurihistoriallisia että nykyaikaisia piirteitä. Tämän kerroksellisuuden takia maiseman muutosten sietokyvyn voidaan nähdä olevan monilla kulttuurivaikutteisilla alueilla melko korkea.

Kokemäenjokilaakson arvoalueiden ja -kohteiden maisemalla on paikallista merkitystä asumiselle ja virkistyskäytölle, ja maisemat ja kulttuuriympäristöt ovat keskeisiä alueen identiteetin luomisessa, jolloin maiseman herkkyys tämän osatekijän ja kriteerin suhteen on kohtalainen. Valtakunnallinen matkailumerkitys on herkkyydeltään suurta. Erityisesti RKY-alueilla on merkitystä myös matkailulle valtakunnan tasolla ja alueilta avautuu joitakin näkymiä suunniteltujen tuulivoimaloiden suuntaan. Jokilaakso on Ajoksenkankaan tuulivoimaloiden keskeistä näkymäaluetta, ja sen peltoaukeilta avautuu paikoin näkymiä tuulivoimaloiden suuntaan. Samanaikaisesti monilta arvoalueilta ja -kohteilta ei avaudu näkymiä tuulivoimaloille rakennusten ja puuston takia.

Kokemäenjokilaakson arvoalueiden ja -kohteiden ulkopuolinen lähivaikutusalue on pääasiassa kohtalaisen herkkää talousmetsää, jolla on merkitystä laajemmassa maisemakuvassa jokilaakson metsäisenä reunavyöhykkeenä. Turvetuotantoalue edustaa tuotantomaisemaa, joka ei ole voimakkaasti muokattuna maisemana maisemallisesti herkkää. Kokemäenjokilaakson ulkopuolella herkimpiä alueita ovat pienipiirteiset maatalousympäristöt, luonnonsuojelualueet ja järvimaisemat, jotka voivat olla avoimina tai puoliavoimina alueina myös Ajoksenkankaan tuulivoimaloiden näkymäalueita. Näiden alueiden maisemakuva on pääosin tavanomainen, sillä ihmisen vaikutus näkyy useimmissa paikoissa selvästi, vaikka vaikutus ei ole luonteeltaan laaja-alaisesti teollista. Järvimaisemilla on merkitystä vakituiselle ja vapaa-ajan asumiselle sekä paikalliselle virkistyskäytölle ja herkkyyttä lisää niiden luonnonmukaisuus.

Lähivaikutusalueen taajamien; Vammalan keskustaajaman, Kiikan ja Keikyän taajamien, herkkyyys arvioitiin arvoalueiden ulkopuolella korkeintaan kohtalaiseksi. Muuta ympäristöä rakennetumpina, vilkkaampina ja runsaasti yksityiskohtia sisältävinä taajamat eivät ole erityisen herkkiä tuulivoimaloiden maisemavaikutuksille, koska ihmisen vaikutus niissä on selvää. Rakennukset ja puusto peittävät monin paikoin näkymiä voimaloille enemmän kuin mitä näkymäalueanalyysi osoittaa, sillä analyysi ei huomioi tonttien yksittäisiä puita ja puuryhmiä. Näkyvätkin tuulivoimalat jäävät maisemassa helposti sivurooliin liikenteen ja ympäristön yksityiskohtien kaapatessa huomion. Toisaalta taajamien herkkyyttä lisää niiden muuta ympäristöä suurempi asukasmäärä, joka kokee maisemavaikutukset.

1.5.1.3 Välivaikutusalue 7–15 km tuulivoimaloista

Välivaikutusalueen herkkyyys arvioitiin vaihtelevan **vähäisestä kohtalaiseen ja suureen**. Valtakunnallisten ja maakunnallisten arvoalueiden sekä niillä sijaitsevien valtakunnallisten, maakunnallisten ja paikallisten arvokohteiden herkkyyys arvioitiin pääasiassa kohtalaiseksi tai suureksi. Arvoalueiden ja -kohteiden herkkyydet on arvioitu kohdekohtaisesti luvun 1.6.2 taulukoissa. Suuri osa välivaikutusalueesta on maisemalliselta herkkyydeltään kohtalaista talousmetsää tai maaseutumaisemaa. Lisäksi alueella on muutamia maisemalliselta herkkyydeltään vähäisiä tuotantomaisemia. Vähäisestä suureen vaihtelevaa herkkyyttä perustellaan seuraavissa kappaleissa.

Arvoalueilla ja -kohteilla on pääosin paikallista ja maakunnallista merkitystä matkailulle sekä virkistykselle, mutta mm. Tyrvään vanha kirkko ja Puurijärven-Isonsuon kansallispuisto houkuttelevat vierailijoita valtakunnallisestikin. Rautaveden ympäristöön sekä Kokemäenjoen ja Loimijoen laaksoihin sijoittuvien arvoalueiden peltoaukeilta avautuu paikoin näkymiä tuulivoimaloiden suuntaan. Avoimet peltoaukeat ovat herkempiä visuaalisille muutoksille. Haja-asutus sijoittuu monin paikoin avoimiin tai puoliavoimiin ympäristöihin jokilaaksoissa ja paikoin asuinympäristöistä aukeaa näkymiä suunniteltujen tuulivoimaloiden suuntaan.

Välivaikutusalueella ihmisen vaikutus maisemaan on selkeää, pääosin luontevasti maisemaan sovitettua. Asutus, maatalous ja muut elinkeinot sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kirkot ovat keskittyneet joenvarteen kautta historian. Kokemäen-, Loimi- ja Punkalaitumenjoen maisemakuva on monin paikoin yhtenäinen, eheä ja vaikuttava, ja kirkkojen tornit toimivat niiden maamerkkeinä. Toisaalta jokilaaksojen maisema on jatkuvassa muutoksessa kaupungistumisen, maatalouden muutosten ja maaseudun hiljentymisen takia.

Jokilaaksojen arvoalueiden ja -kohteiden ulkopuolinen välivaikutusalue on pääasiassa kohtalaisen herkkää talousmetsää. Metsäisillä alueilla on merkitystä laajemmassa maisemakuvassa jokilaaksojen metsäisinä reunavyöhykkeinä. Erityisesti välivaikutusalueen kaakkoislaidalla sijaitsee laajoja peltoaukeita. Jokilaaksojen arvoalueiden ulkopuolella herkimpiä alueita ovat pienipiirteiset maatalousympäristöt, muutamat pienet luonnonsuojelualueet ja järvimaisemat, jotka voivat olla avoimina ja puoliavoimina alueina myös Ajoksenkankaan tuulivoimaloiden näkymäalueita. Näiden alueiden maisemakuva on pääosin tavanomainen, ja ihmisen vaikutus näkyy useimmissa paikoissa selvästi, vaikka vaikutus ei ole luonteeltaan laaja-alaisesti teollista. Järvimaisemilla on merkitystä vakitukselle ja vapaa-ajan asumiselle sekä paikalliselle virkistyskäytölle ja herkkyyttä lisää niiden luonnontuotantoalueet ja Dragon Mining Oy:n tehdasalue saostusaltaineen edustavat puolestaan tuotantomaisemia, joiden maisemallinen herkkyyys on vähäinen.

Välivaikutusalueen taajamien, Vammalan keskustaajaman ja Lauttakylän, herkkyyys arvioitiin arvoalueiden ulkopuolella korkeintaan kohtalaiseksi. Muuta ympäristöä rakennetumpina, vilkkaampina ja runsaasti yksityiskohtia sisältävinä taajamat eivät ole erityisen herkkiä tuulivoimaloiden maisemavaikutuksille, koska ihmisen vaikutus niissä on muutenkin selvää. Rakennukset ja puusto peit-

tävät monin paikoin näkymiä voimaloille enemmän kuin näkymäalueanalyysi osoittaa, koska analyysi ei huomioi tonttien yksittäisiä puita ja puuryhmiä. Näkyvätkin tuulivoimalat jäävät maisemassa helposti sivurooliin liikenteen ja ympäristön yksityiskohtien kaapatessa huomion. Toisaalta taajamien herkkyyttä lisää niiden muuta ympäristöä suurempi asukasmäärä, joka maisemavaikutuksia kokee.

1.5.1.4 Kaukovaikutusalue 15–30 km tuulivoimaloista

Muiden vaikutusaluevyöhykkeiden tavoin kaukovaikutusalueen herkkyyden arvioitiin vaihtelevan **vähäisestä kohtalaiseen ja suureen**. Kohtalaista ja suurta herkkyyttä edustavat alueen valtakunnalliset- ja maakunnalliset arvoalueet ja -kohteet. Arvoalueiden ja -kohteiden herkkyydet on arvioitu kohdekohtaisesti luvun 1.6.2 taulukoissa. Suurin osa kaukovaikutusalueesta on maisemalliselta herkkyydeltään kohtalaista talousmetsää tai maaseutumaisemaa. Lisäksi alueella on muutamia maisemalliselta herkkyydeltään vähäisiä tuotantomaisemia. Vähäisestä suureen vaihtelevaa herkkyyttä perustellaan seuraavissa kappaleissa.

Arvoalueilla ja -kohteilla on pääosin paikallisesti ja maakunnallisesti merkitystä matkailulle ja virkistykselle, mutta erityisesti RKY-kohteet ja Puurijärven-Isonsuon kansallispuisto houkuttelevat vierailijoita valtakunnallisestikin. Kokemäen-, Loimi- ja Punkalaitumenjoen laaksoihin sekä Köyliönjärven ympäristöön sijoittuvilta arvoalueilta avautuu paikoin tältäkin etäisyydeltä näkymiä kaukomaisemassa sijaitseville tuulivoimaloille.

Kaukovaikutusalueella ihmisen vaikutus maisemaan on selkeää, mutta arvoalueilla pääosin luontevasti maisemaan sovitettua ja muualla tavanomaista. Asutus, maatalous ja muut elinkeinot sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet ovat keskittyneet vesistöjen ääreen kautta historian. Kokemäen-, Loimi- ja Punkalaitumenjoen sekä Köyliönjärven ympäristön maisemakuva on monin paikoin yhtenäinen, eheä ja vaikuttava, ja kirkkojen tornit toimivat niiden maamerkkeinä. Toisaalta arvoalueidenkin maisema on jatkuvassa muutoksessa kaupungistumisen, maatalouden muutosten ja maaseudun hiljentymisen takia.

Arvoalueiden ja -kohteiden ulkopuolinen kaukovaikutusalue on pääasiassa maisemallisesti vähemmän herkkää talousmetsää, mutta siellä on myös laajoja peltoaukeita. Arvoalueiden ulkopuolella herkimpiä alueita ovat pienipiirteiset maatalousympäristöt, muutamat pienet luonnonsuojelualueet ja järvimaisemat, jotka voivat avoimina ja puoliavoimina olla myös Ajoksenkankaan tuulivoimaloiden näkymäalueita. Näiden alueiden maisemakuva on pääosin tavanomainen, ja ihmisen vaikutus näkyy useimmissa paikoissa selvästi, mutta vaikutus ei ole luonteeltaan laaja-alaisesti teollista. Erityisesti järvimaisemilla on merkitystä vakituiselle ja vapaa-ajan asumiselle sekä paikalliselle virkistyskäytölle, ja herkkyyttä lisää niiden luonnonmukaisuus. Alueella on myös teollisia tuotantomaisemia, jotka eivät ole maisemallisesti herkkiä.

Kaukovaikutusalueen lukuisien taajamien herkkyyden arvioitiin arvoalueiden ulkopuolella korkeintaan kohtalaiseksi. Muuta ympäristöä rakennetumpina, vilkkaampina ja runsaasti yksityiskohtia sisältävinä taajamat eivät ole erityisen herkkiä tuulivoimaloiden maisemavaikutuksille, koska ihmisen vaikutus niissä on muutenkin selvää. Rakennukset ja puusto peittävät monin paikoin näkymiä voimaloille enemmän kuin näkymäalueanalyysi osoittaa, koska analyysi ei huomioi tonttien yksittäisiä puita ja puuryhmiä. Näkyvätkin tuulivoimalat jäävät maisemassa helposti sivurooliin liikenteen ja ympäristön yksityiskohtien kaapatessa huomion. Toisaalta taajamien herkkyyttä lisää niiden muuta ympäristöä suurempi määrä asukkaita, joka maisemavaikutuksia kokee.

1.5.2 Sähkönsiirto

1.5.2.1 SVE1

Maakaapelivaihtoehtojen SVE1a ja SVE1b hankealueiden ja ympäristön maiseman herkkyyden arvioitiin vaihtelevan **kohtalaisesta suureen**. Maakaapelivaihtoehdot sijaitsevat suurimmaksi osin Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien VAMA-alueella, jonka herkkyyden arvioitiin suureksi. VAMA-alueen ulkopuolisen talousmetsän ja tiemaiseman herkkyyden arvioitiin kohtalaiseksi.

1.5.2.2 SVE2

Maakaapelivaihtoehtojen SVE2a ja SVE2b hankealueiden ja ympäristön maiseman herkkyyden arvioitiin vaihtelevan **kohtalaisesta suureen**. Maakaapelivaihtoehdot sijaitsevat osittain Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien VAMA-alueella, jonka herkkyyden arvioitiin suureksi. VAMA-alueen ulkopuolisen talousmetsän, pelto- ja tiemaiseman herkkyyden arvioitiin kohtalaiseksi.

1.5.2.3 SVE3

Ilmajohtovaihtoehdon SVE3 hankealueen ja ympäristön maiseman herkkyyden arvioitiin vaihtelevan **kohtalaisesta suureen**. Ilmajohto sijaitsee osittain Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien VAMA-alueella, jonka herkkyyden arvioitiin suureksi. VAMA-alueen ulkopuolisen talousmetsän, pelto- ja tiemaiseman herkkyyden arvioitiin kohtalaiseksi.

1.6 Vaikutukset maisemaan ja kulttuuriympäristöön

1.6.1 Hankkeen toteuttamatta jättäminen VE0

Vaihtoehdossa VE0 tuulivoimapuistoa ei toteuteta, joten siitä **ei aiheudu muutoksia** hankealueen tai sen ympäristön maisemalle.

1.6.2 Tuuli- ja aurinkovoimaloiden vaikutukset

1.6.2.1 Vaihtoehto VE1

Hankealue

Maiseman muutoksen suuruuden hankealueella arvioitiin vaihtelevan vaihtoehdossa VE1 **välillä ei muutosta – suuri kielteinen** hankealueen maiseman herkkyyden vaihdellessa vähäisestä kohtalaiseen. Suuret muutokset kohdistuvat tuulivoimaloiden vuoksi rakennettavien alueiden välittömään lähiympäristöön, missä alueen herkkyyden on kohtalainen.

Hankealueella ei ole maiseman tai rakennetun kulttuuriympäristön arvoalueita tai kohteita, mutta siellä sijaitsee kiinteä muinaisjäännös, johon kohdistuvia vaikutuksia on arvioitu arkeologisen kulttuuriperinnön yhteydessä, ks. luku 2. Maisema-arviointia tehdessä hankealueella on kaksi asuinrakennukseksi rekisteröityä rakennusta, joista toisesta on tehty sopimus, minkä seurauksena rakennuksen käyttötarkoitus muuttuu ja toinen sijaitsee 1 200 m etäisyydellä lähimmästä suunnitellusta tuulivoimalasta.

Metsänhoito ja ojitukset ovat muokanneet hankealueen maisemaa jo aiemmin metsätalouden tuotantomaisemaksi. Tuulivoimaloiden perustukset, sähkönsiirron rakenteet ja hankkeen tiestö muokkaavat maisemarakennetta paikallisesti voimakkaasti, koska niiden rakentamisen vuoksi joudutaan

poistamaan metsää ja muokkaamaan maa- ja kallioperää mikä vaikuttaa metsäalueen yhtenäisyyteen. Puusto raivataan pois kunkin tuulivoimalan alta. Rakennusaikana tarvittava avoin kokoamisalue on kooltaan noin 60 x 70–100 metriä, ja lisäksi nosturipuomin kokoamista varten puustoa raivataan noin 200 x 6 metrin alueelta. Voimaloiden ja muuntoaseman väliset maakaapelit sijoitetaan pääasiassa huoltoteiden varsille, joten niitä varten ei tarvitse raivata puustoa. Rakentamisvaiheen jälkeen tuulivoimalaa ympäröivä työmaa-alue maisemoidaan.

Tuulivoimalat, sähkönsiirron rakenteet ja avoimet johtoaueat, aiempaa leveämmät tiet, huoltoalueet ja voimaloiden opasteet luovat hankealueelle paikoin teollisen tuotantomaiseman tuntua. Lähietäisyydeltä katsottaessa tuulivoimalat ovat kookkaita eivätkä vertaudu lähialueen muihin maisemaelementteihin.

Sulkeutunut metsä peittää tuulivoimaloita hankealueella melko hyvin, ja näkymät ovat metsässä lähtökohtaisesti lyhyitä. Koska tuulivoimaloita on hankealueella noin 600–1000 metrin välein, niiden lavat ja rungot näkyvät osittain latvusten väleistä alueella liikuttaessa. Eniten tuulivoimaloita tai niiden osia näkyy hankealueen hakkuuaukeilta, pelloilta, harvapuustoisilta soilta ja kahdelta pieneltä järveltä. Metsähakkuiden aiheuttamat avoimet maisematilat ovat väliaikaisia ja sulkeutuvat ajan kuluessa. Toisaalta uudet hakkuut voivat muokata maisemaan uusia avoimia alueita. Koska hankealue on laaja, siellä on pääosin alueita, joihin tuulivoimalat eivät näy eivätkä vaikuta.

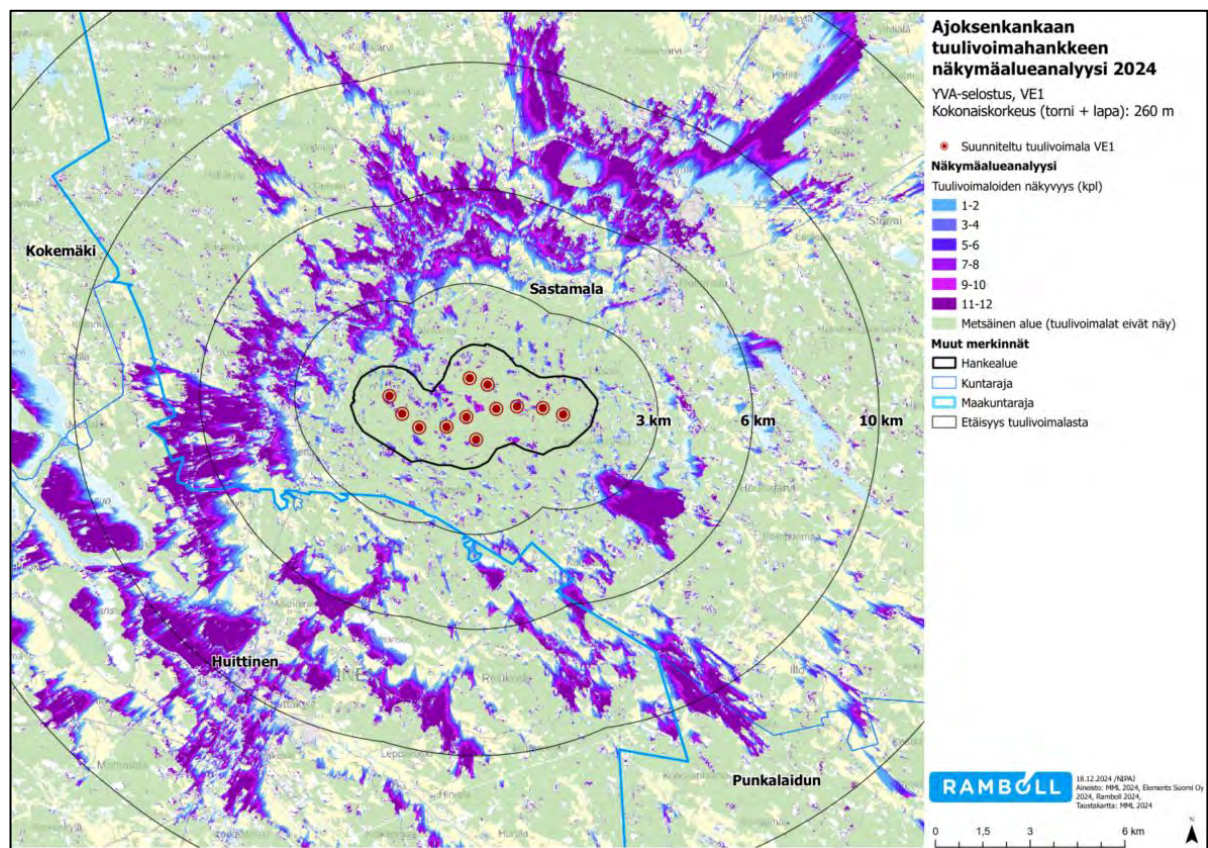
Tuulivoimahanke muuttaa hankealueen maiseman luonnetta paikoin ja muutoksen myötä alueen maisemaan tulee häiriö suuren mittakaavan rakentamisen ja alueen metsän yhtenäisyyden vähenemisen vuoksi. Maisemalliset vaikutukset eivät estä asumista ja virkistyskäyttöä alueella, vaikka ne voivat muuttaa maisemakokemusta vaikutusalueella.

Lähivaikutusalue 0–7 km tuulivoimaloista

Lähivaikutusalueella maiseman muutoksen suuruuden arvioitiin vaihtelevan vaihtoehdossa VE1 välillä **ei muutosta - suuri kielteinen** lähivaikutusalueen herkkyyden vaihdellessa vähäisestä suureen. Muutoksen suuruutta kuvataan tarkemmin seuraavissa kappaleissa, tiivistetyt perustelut arviolle ovat seuraavat:

- Tuulivoimalat sijaitsevat alle 7 km päässä ja näkymäalueanalyysin perusteella näkyvät enemmän tai vähemmän alle puolella alueen pinta-alasta. Näkyessään ne ovat kookkaita lyhyen etäisyyden takia. Näkymäalueet keskittyvät avoimille alueille, jotka ovat samalla asutuimpia ja maisemaltaan herkimpiä alueita ja suurimmaksi osaksi valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta. Näilläkin alueilla näkymät tuulivoimaloiden suuntaan vaihtelevat esimerkiksi rakennusten ja puuston peittäessä maisemaa.
- Tuulivoimaloiden arvioidaan paikoin vaikuttavan heikentävästi maiseman ja kulttuuriympäristön arvoalueiden tärkeisiin ominaispiirteisiin, joista merkittävimmät ovat maisemakuvan eheys ja yhtenäisyys, pitkät näkymät sekä pienipiirteisyys ja pienimittakaavaisuus.
- Lähivaikutusalueen maamerkkeinä toimivien Keikyän ja Kiikan kirkkojen asema maisemassa voi heikentyä hieman: Tuulivoimalat voivat häiritä kirkkojen asemaa maamerkinä niiden näkyessä kirkontornin kanssa samassa maisemassa.
- Kokemäenjoen Tyrvään ja Äetsän voimalaitosten asema maisemassa ei heikenny merkittävästi. Suunnitellut tuulivoimalat voidaan nähdä osana historiallista energiantuotantomaisen jatkumoa.
- Maiseman voidaan kokea muuttuvan paikoin kielteiseen suuntaan modernin energiantuotannon muuttaessa historiallisten kulttuuriympäristöjen maisemaa.
- Talousmetsissä tuulivoimalat eivät aiheuta merkittävää maiseman muutosta tuulivoimaloiden näkyvyyden jäädessä vähäiseksi tai olemattomaksi.
- Teollisilla tuotantoalueilla tuulivoimalat eivät aiheuta merkittävää maiseman muutosta alueen muutenkin teollisen mittakaavan ja luonteen takia.

Tarkemmat maiseman- ja kulttuuriympäristön arvoalueiden ja -kohteiden vaikutusten tarkastelut esitetään luvussa 1.6.2.1 Vaihtoehto VE1, Arvoalueet- ja kohteet.

Kuva 1-35. Tuulivoimaloiden näkymäalueanalyysi vaihtoehdossa VE1 noin 10 km etäisyydelle asti. Sinisestä violettiin vaihtuva väri ilmaisee alueet, joilla tuulivoimaloita voi näkyä. Näkymäalueanalyysistä ei voida päätellä, kuinka suuri osa kustakin tuulivoimalasta näkymäalueella näkyy, sillä analyysi laskee näkyvyyden tuulivoimalan kokonaiskorkeuden perusteella ja kertoo tuulivoimalan näkyvän alueella, vaikka sen kokonaiskorkeus ylittäisi metsän korkeuden vain muutamilla senteillä. Analyysi esittää tuulivoimaloiden näkyvän paikoin myös todellisuutta laajemmin, sillä se ei huomioi rakennetun ympäristön muodostamia näkymäesteitä eikä pihapuustoa.

Lähivaikutusalueella tuulivoimalat sijaitsevat hyvin lähellä ja ovat näkyessään kookkaita ollen korkeudeltaan huomattavasti muita alueen maisemaelementtejä korkeampia. Korkeimmat Suomeen suunnitellut voimalat ovat nykyisin noin 350 metrisiä. Ajoksenkankaan voimalat ovat kokonaiskorkeudeltaan enintään 260 m, jolloin ne olisivat hieman korkeampia kuin korkeimmat Suomessa tällä hetkellä toimivat tuulivoimalat (n. 250 m). Ajoksenkankaan tuulivoimaloiden korkeuden rajoittaminen 260 metriin 350 metrin sijaan vähentää maisemavaikutuksia merkittävästi.

Ajoksenkankaan tuulivoimahanke on voimalamäärältään melko pieni hanke. Suurimmissa Suomeen suunnitelluissa tuulivoimahankeissa on yli 50 voimalaa. Koska tuulivoimalat on sijoitettu hankealueelle länsi-itäsuuntaiseksi polveilevaksi riviksi, tuulivoimalat kattavat horisontista laajimman sektorin pohjoisesta ja etelästä katsottuna (Kuva 1-37, Kuva 1-39, Kuva 1-40, Kuva 1-42). Idästä ja lännestä katsottuna tuulivoimalat muodostavat tiiviimmän ryppään kapeammalle sektorille (Kuva 1-36, Kuva 1-41), jolloin maisemavaikutukset ovat laajuudeltaan vähäisempiä.

Lähivaikutusalueella metsä peittää näkymiä tuulivoimaloille laajoilla alueilla erityisesti idän ja etelän suunnalla ja yli puolella vaikutusalueesta tuulivoimaloita ei näy (ks. näkymäalueanalyysi Kuva 1-35). Tuulivoimaloiden näkymäalueet keskittyvät avoimille alueille Kokemäenjokilaaksoon (Kuva 1-36, Kuva 1-37, Kuva 1-40, Kuva 1-41, Kuva 1-42), vesistöjen ääreen (Kuva 1-38) ja peltoaukeille (Kuva 1-39, Kuva 1-40), jotka ovat lähivaikutusalueen herkimpiä alueita maisema- ja kulttuuriympäristöarvojen, virkistysarvojen, tiheimmän asutuksen ja loma-asutuksen takia. Tuulivoimaloiden

näkymäalueille näkyvien tuulivoimaloiden lukumäärä ja tuulivoimaloista näkyvä osuus vaihtelee riippuen siitä, missä kohtaa aluetta katsoja on; Joissain paikoissa voi näkyä esimerkiksi useita tuulivoimaloiden roottoreita ja jossakin muualla ainoastaan yhden tuulivoimalan lavan kärki. Taajamissa ja pihapiireissä näkymäalueet ovat näkymäalueanalyysin osoittamaa vähäisempiä, koska analyysi ei huomioi pihapuustoa ja rakennuksia. Tämä näkyy esimerkiksi havainnekuvassa (Kuva 1-40), joka on otettu Keikyän taajaman peltoaukealta. Näkymäalueanalyysin mukaan kohdassa näkyy vähintään osia kaikista voimaloista, mutta havainnekuva osoittaa monien voimaloiden jäävän avoimeltakin paikalta katseltaessa puuston ja rakennusten taakse piiloon. Tiiviimmin rakennetuilla alueilla tuulivoimaloita näkyy taajamassa vielä vähemmän, kuten havainnekuva Kiikan taajamasta osoittaa (Kuva 1-37).

Mitä enemmän maisemassa on liikettä ja yksityiskohtia, ja mitä lähempänä katsojaa maisemassa on esim. rakennuksia tai puita näkymäesteenä, sitä helpommin tuulivoimalat jäävät koostaan huolimatta maisemassa sivuosaan tai vähemmälle huomiolle. Ajoksenkankaan lähivaikutusalueella tämä tilanne on useimmiten taajamissa ja taajaman ulkopuolella yksittäisissä pihapiireissä (ks. Kuva 1-36, Kuva 1-37). Varsinkin taajamaympäristössä, kuten Keikyän, Kiikan ja Vammalan taajamissa, liikenne ja taajamaympäristön muut tapahtumat vievät katsojan huomion helpommin kuin kauempana sijaitsevat tuulivoimalat. Jos taas maisema on avoin, tuulivoimalat voivat näkyä lähes esteettä ja korkealle metsänreunan yläpuolelle nousevina. Kun maisemassa on saman aikaisesti vain vähän huomiota kiinnittäviä muita kohteita tai muut kohteet ovat kaukana, tuulivoimaloiden rooli korostuu niiden selkeän näkyvyyden, korkeuden ja pyörivän liikkeen takia ja voimalat voivat hallita maisemaa. Ajoksenkankaan lähivaikutusalueella tämä tilanne on laajojen peltoaukeiden ja järvien äärellä (ks. Kuva 1-38), mutta sielläkin näkymä riippuu siitä, missä katsoja on. Esimerkiksi Ylistenjärven maisemassa puusto peittää näkymän yli puolella rantaviivan rakennuspaikoista.

Lähivaikutusalueella on maisemallista merkitystä vakitukselle ja vapaa-ajan asumiselle ja tuulivoimaloiden näkyminen asuinympäristöissä voi muuttaa alueen maisemakokemusta ja viihtyisyyttä.

Näkymäalueanalyysin perusteella tuulivoimalat voivat näkyä paikoin Vammalan keskustaajamaan 7 km:n säteellä tuulivoimaloista. Kuten aiemmin todettiin, taajamassa tuulivoimalat jäävät todennäköisesti useimmiten näkemäesteiden taakse. Vammalan keskustaajaman alueella, rakennetuilla alueilla, on vain vähän avoimia alueita, joista tuulivoimaloita voi nähdä. Tuulivoimalat näkyvät esteettömimmin taajaman länsipuolisilta rannoilta (Kuva 1-42) sekä pelloilta Liekoveden, taajaman (Hopun alue) ja valtatie 12 välillä. Kiikan ja Keikyän taajamissa tuulivoimalat näkyvät vastaavasti selkeimmin peltoihin ja vesistöön rajautuvilta taajaman reunoilta (Kuva 1-41). Tuulivoimalat eivät ole taajama-alueille näkyessään voimakkaasti ristiriidassa muiden alueen maiseman elementtien tai maiseman luonteen kanssa lukuun ottamatta arvokkaita rakennettuja kulttuuriympäristöjä, joiden osalta vaikutukset arvioidaan erikseen kohdassa *Arvoalueet- ja kohteet*. Tuulivoimaloiden tuoman muutoksen suuruuden arvioidaan olevan lähivaikutusalueen **taajama-alueilla** korkeintaan **vähäinen kielteinen**, koska tuulivoimalat jäävät usein puuston ja rakennusten taakse piiloon ja näkyessään ne jäävät maiseman muiden yksityiskohtien runsauden takia sivurooliin eikä maisemakuvan eheys, yhtenäisyys tai mittakaava rikkoudu kuin korkeintaan paikoin ja vain vähäisesti. Taajama-alueilla maisemakokonaisuuden luonne muuttuu korkeintaan hieman eikä se vaikuta merkittävästi kokemukseen alueesta.

Taajamien välisissä asuinympäristöissä (kylät, pienkylät ja haja-asutus) tuulivoimalat näkyvät lähivaikutusalueella, hankealueen pohjoispuolella, hankealueen valtatie 12 ympäröivien peltoalueiden ympäristöön peltojen eteläosia lukuun ottamatta sekä laajasti Kokemäenjoen pohjoispuolisten peltoalueiden ympäristöön. Hankealueen pohjoispuolella lähimmät asuinrakennusten keskittymät sijoittuvat Teukkulaan ja Koivulaan (Kuva 1-40). Teukkulasta katsottuna tuulivoimalat näkyvät etelän ja kaakon suunnalla nousten paikoin korkealle maisemaa rajaavien metsän reunojen yläpuolelle

(Kuva 1-39). Koivulassa tuulivoimaloiden näkymäalueet ovat Teukkulaa suppeammat, eivätkä tuulivoimalat näy kuin lähimpien voimaloiden osalta noin lavan mitan verran metsänreunan yläpuolella.

Hankealueen länsipuolella laajoja tuulivoimaloiden näkymäalueita on Kokemäenjokilaakson pelto-aukeilla Keikyän taajaman eteläpuolella ja asuinympäristöistä aukeaa paikoin melko esteettömiä tuulivoimanäkymiä. Rakennukset ja pihapiirien puusto kuitenkin peittää tuulivoimaloita ainakin osin monin paikoin, kuten Villilän suunnalla otetusta valokuvasta ja valokuvasovitteesta ilmenee (Kuva 1-44). Hankealueen lounais- ja eteläpuolella näkymiä asuinympäristöistä aukeaa lähinnä avoimien peltojen länsi- ja etelälaidoilta Kokemäenjokilaaksossa, Tryckärinmaan ympäristössä ja Kämmäkän ympäristössä (Kuva 1-43). Tuulivoimalat näkyvät laajimpien avoimien alueiden laidoille todennäköisesti noin roottorin verran maisemaa rajaavan metsänreunan yläpuolelle nousevina. Hankealueen itäpuolella asutusta sijoittuu Tapiolan kylälle, josta aukeaa paikoin näkymiä tuulivoimaloille, mutta näkymät ovat pienien peltojen vuoksi rajattuja.

Erityisesti Teukkulassa ja todennäköisesti myös muiden laajempien näkymäalueiden laidoilla sijaitsevissa asuinympäristöissä tuulivoimalat näkyvät suurikokoisina ja tuulivoimaloiden tuoma muutos maisemassa voi häiritä huomattavasti maisemakuvan eheyttä ja pienipiirteistä mittakaavaa. Tuulivoimaloiden myötä osaksi maisemaa tulee uusia, teknisiä ja kooltaan muuta ympäristöä merkittävästi suurempia elementtejä. Näiltä osin, kun asuinympäristöihin kohdistuu huomattavia muutoksia, hankealueen lähivaikutusalueella **kylissä ja maaseudun pihapiireissä** tuulivoimaloiden aiheuttaman muutoksen suuruuden arvioidaan olevan paikoin korkeintaan **suuri kielteinen**. Niihin pihapiireihin, joihin tuulivoimaloita ei näy, ei vaikutuksia kohdistu. Maisema koetaan kuitenkin laajana kokonaisuutena, jolloin alueella kuljettaessa sieltä täältä esiin pilkistävät tuulivoimalat tuovat maisemakokonaisuuteen teknisen elementin ja energiantuotantomaiseman luonnetta. Kokemus tuulivoimamaisemasta voi olla positiivinen tai negatiivinen riippuen kokijan suhtautumisesta tuulivoimaan.

Lähivaikutusalueella on **järviä** pohjoisessa (Liekovesi), idässä (Houhajärvi) ja kaakossa (Ylistenjärvi). Näistä Ylistenjärvellä on eniten vapaa-ajan asutusta rannoilla, sillä järven itä- sekä kaakkoisrannoilla sijaitsee lähes 30 loma-asuntoa. Näiltä rannoilta aukeaa esteettömiä näkymiä tuulivoimaloille. Liekovedellä ja Houhajärvellä on vain muutamia näkymäalueilla sijaitsevia asuinympäristöjä. Tuulivoimalat näkyvät lähes koko Ylistenjärven avoimilla vesialueilla sekä erityisesti itä- ja kaakkoisrannoille (Kuva 1-38), Liekovedelle laajasti avoimilla vesialueilla ja pohjoisrannoilla (Kuva 1-47) sekä Houhajärven pohjoisosan laajimmille avoimille vesialueille ja paikoin järven idän puoleisille rannoille (Kuva 1-46). Tuulivoimaloiden aiheuttaman muutoksen suuruuden arvioidaan olevan Ylistenjärven näkymäalueilla, mitkä painottuvat avoimille vesialueille järvellä, **suuri kielteinen**, koska tuulivoimalat tuovat luonnonmukaisiin maisemiin uuden teollisen elementin, joka kiinnittää huomiota, hallitsee maisemaa muita korkeampana ja luo ristiriitaa luonnonmukaisen ja teollisen välille. Ylistenjärvellä suurimmalta osalta rannoista (arviolta noin 80 % rannoista) näkymiä ei avaudu suoraan tai ollenkaan tuulivoimaloiden suuntaan ja tällöin niille kohdistuva tuulivoimaloiden vaikutus on vähäisempi tai sitä ei ole ollenkaan. Kokonaismuutos Ylistenjärven maisemassa arvioidaan **kohtalaiseksi kielteiseksi**, kun huomioidaan, että valtaosaan rantojen asuinympäristöjä ei kohdistu mainittavaa maiseman muutosta. Liekoveden näkymäalueilta muutos kohdistuu selkeämmin kulttuurimaisemaan kuin luonnonmaisemaan ja järvimaisemassa taustamaisema muuttuu nykyistä teknisemmäksi ja kokonaismuutos järvimaisemassa arvioidaan **kohtalaiseksi kielteiseksi**. Houhajärvellä muutos on kokonaisuudessaan vähäisempi ja sen suuruus arvioidaan järven pohjoisosan koillis- ja itärannoilla korkeintaan **kohtalaiseksi kielteiseksi**, kun muualla järvellä vaikutuksia ei ole.

Tuulivoimalat vaikuttavat lähivaikutusalueen lukuisiin tiemaisemiin, jos tie on suuntautunut useamman kilometrin verran hankealuetta kohden tai jos tien vieressä on tuulivoimaloiden puolella laaja

peltoaukea. Mm. Kantatie 44 (Pohjanmaantie) kulkee useamman kilometrin tuulivoimaloiden hankkealuetta kohti, jolloin tuulivoimalat voivat näkyä tien suuntaisesti etelään päin katsottaessa. Tuulivoimaloiden aiheuttaman muutoksen suuruus **tiemaisemissa** voidaan kokea **suureksikin kielteiseksi** valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla, mutta monissa tiemaisemissa **vaikutuksia ei ole lainkaan** voimaloiden jäädessä piiloon metsän taakse.

Tuulivoimalat näkyvät myös lähivaikutusalueen **turvetuotantoalueille Nanhian- ja Reukkaa-suon** etelä- ja lounaisosiin. Koska niiden maisema on jo ennestään muokattua, tuulivoimaloiden tuoma muutos maisemassa arvioitiin korkeintaan **vähäiseksi kielteiseksi**.

Lähivaikutusalueen metsiin tuulivoimalat eivät useimmiten juurikaan näy tai näkyvät vain yksittäisillä paikoilla osittain latvusten välistä. Tuulivoimaloiden aiheuttaman muutoksen suuruus arvioitiin **metsien** näkymäalueilla korkeintaan **vähäiseksi kielteiseksi**, mutta suurimmassa osassa metsistä **vaikutuksia ei ole**.

Kuva 1-36. Valokuvasovite nro 16 Keikyän taajamasta (etäisyys 3,9 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm, VE1-vaihtoehto, 12 tuulivoimalaa). Kuva suuntautuu kohti Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta, mutta on otettu arvoalueen ulkopuolelta taajamasta Keikustien ja Päätien risteyksestä. Taajaman rakennukset, toiminnot ja voimalinja vähentävät tuulivoimaloiden tuomaa maisema-vaikutuksen merkittävyyttä. Tuulivoimalat asettuvat maisemassa voimalinjan jatkoksi ja näkyvät osittain metsänrajan yläpuolella. Näkymäalueanalyysin mukaan kohdassa näkyy vähintään osa kaikista voimaloista, mutta kuten kuva osoittaa, todellisuudessa monet voimaloista jäävät näinkin avoimella paikalla puuston ja rakennusten taakse piiloon. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, keskimmäisenä havainnekuva tuulivoimaloilla ja alimassa tuulivoimalat ovat korostettuina.

Kuva 1-37. Valokuvasovite nro 17 Kiikan taajamasta (etäisyys 5,2 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm, VE1-vaihtoehto, 12 tuulivoimalaa). Kuvanottopaikka sijaitsee Kokemäenjokilaakson VAMA-alueella. Kohde on myös osa Kiikan kirkon ympäristöä ja raittia, joka on maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö. Kuva on otettu Pohjanmaantien ja Vehkakorventien risteyksestä. Tuulivoimalat näkyvät alueelle, mutta taajaman sisällä lähietäisyyden puusto ja rakennukset estävät tuulivoimaloiden näkymistä suurelta osin. Kuvasta näkyy, että kesällä tuulivoimalat peittyvät lähes kokonaan lehtipuuston taakse, kun taas talvella joitain tuulivoimalan osia saattaa näkyä paljaiden puiden takaa. Tuulivoimaloiden merkitys maisemassa on kuitenkin hyvinkin vähäinen muiden maiseman elementtien kiinnittäessä huomion. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, keskimäisenä havainnekuva tuulivoimaloilla ja alimmaisena sama havainnekuva tuulivoimalat korostettuina.

Kuva 1-38. Valokuvasovite nro 7 Ylistenjärven itärannalta (etäisyys 4,9 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm, VE1-vaihtoehto, 12 tuulivoimalaa). Avoimessa järviympäristössä voimalat nousevat tässä katselupisteessä muuta maisemaa korkeammalle ja hallitsevat maisemaa. Maisema muuttuu, kun tuulivoimalat tuovat maisemaan uuden, modernin ja teknisen maismaelementin. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, toisena havainnekuva tuulivoimaloilla ja kolmantena sama havainnekuva tuulivoimalat korostettuina ja alimmaisena sama havainnekuva pimeällä tuulivoimaloiden punaisten valojen kanssa. Havainnekuvia ja erityisesti pimeäkuvia kannattaa tarkastella tarkemmin havainnekuvaliitteestä, jossa kuvat ovat suuremmassa koossa.

Kuva 1-39 Valokuvasovite nro 12 kylämaisema Teukkulasta (etäisyys 1,9 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm, VE1-vaihtoehto, 12 tuulivoimalaa). Kuva on otettu Teukkulantieltä, läheltä Mottisentieksen risteystä. Tuulivoimalat näkyvät pääosin metsänrajan yläpuolella metsästä yksittäisesti nousevina maamerkkeinä. Tuulivoimalat korostuvat pienipiirteisessä maaseutumaisemassa, jossa on paljon avointa peltomaisemaa. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, toisena havainnekuva tuulivoimaloilla, kolmantena sama havainnekuva tuulivoimalat korostettuina ja alimmaisena sama havainnekuva pimeällä tuulivoimaloiden punaisten valojen kanssa. Havainnekuvia ja erityisesti pimeäkuvia kannattaa tarkastella tarkemmin havainnekuvaliitteestä, jossa kuvat ovat suuremmassa koossa.

Kuva 1-40. Valokuvaseite nro 15 kylämaisema Koivulasta (etäisyys 3,9 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm, VE1-vaihtoehto, 12 tuulivoimalaa). Kuva on otettu Tyrväänkyläntien ja Koivulantien risteyksestä. Tuulivoimalat näkyvät osittain metsänrajan yläpuolella niin, että joistain voimaloista on vain yksi lapa kerrallaan näkyvissä. Avoin peltomaisema mahdollistaa tuulivoimaloiden näkymisen, mutta roottorit jäävät silti pääosin metsänrajan taakse piiloon. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, keskimäisenä havainnekuva tuulivoimaloilla ja alimmaisena sama havainnekuva tuulivoimalat korostettuina.

Kuva 1-41. Valokuvasovite nro 3 kohti Äetsän voimalaitosta (etäisyys 4,2 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm, VE1-vaihtoehto, 12 voimalaa). Äetsän voimalaitos ympäristöineen on RKY-alue ja se sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien VAMA-alueella. Havainnekuvan ottopaikalta katsottuna suurin osa tuulivoimaloista jää vesivoimalarakennuksen taakse piiloon. Näkyvät tuulivoimalat asettuvat jossain määrin osaksi voimalaympäristön moderneja rakenteita ja energiantuotantomaisemaa ja jäävät matalammiksi kuin nykyiset mastot. Tuulivoimaloiden pyörivä liike voi kiinnittää maisemassa huomiota, mutta kookas vesivoimalaitos hallitsee maisemaa edelleen ja mahdollinen veden pauhukin kiinnittää huomiota. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, keskimäisenä havainnekuva tuulivoimaloilla ja alimmaisena sama havainnekuva tuulivoimalat korostettuina.

Kuva 1-42. Valokuvasovite nro 1 Kokemäenjoelta Tyrvään voimalaitoksen sillalta (etäisyys 5,5 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm, VE1-vaihtoehto, 12 tuulivoimalaa). Tyrvään voimalaitos ympäristöineen on RKY-alue ja se sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien VAMA-alueella. Suurin osa voimaloista jää rantapuuston taakse piiloon. Osa tuulivoimaloista näkyy jokea pitkin avautuvan näkymän päätteenä, jolloin joki johdattaa katseen tuulivoimaloihin. Tuulivoimaloiden voidaan kokea asettuvan osaksi padotun joen energiantuotantomaisemaa, mihin vaikuttavat myös kuvan ulkopuolelle jäävä vesivoimalaitos rakenteineen, alueen voimalinjat ja näkymän oikealla puolella sijaitseva sähköasema. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, keskimmäisenä havainnekuva tuulivoimaloilla ja alimmaisena sama havainnekuva tuulivoimalat korostettuina.

Kuva 1-43. Valokuvasovite nro 14 Kämmäkäntien peltomaisemasta (etäisyys 6,1 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm, VE1-vaihtoehto, 12 tuulivoimalaa). Avoimessa ja melko suurpiirteisessä peltomaisemassa tuulivoimalat näkyvät horisontissa metsänrajan yläpuolella mutta asettuen osaksi horisonttia. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, keskimmäisenä havainnekuva tuulivoimaloilla ja alimmaisena sama havainnekuva tuulivoimalat korostettuina.

Kuva 1-44. Valokuvasovite nro 10 Kokemäenjoen kulttuurimaisemista VAMA-alueelta Villiläntieltä Karhiniementien risteyksen läheltä (etäisyys 6,2 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm, VE1-vaihtoehto, 12 tuulivoimalaa). Pienpiirteisessä maalaismaisemassa tuulivoimalat ovat monin paikoin kontrastissa muun maiseman mittakaavaan, toimintoihin ja ajalliseen luonteeseen verrattuna. Rakennukset ja puusto peittävät kuvanottopaikalla voimalat suurelta osin. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, keskimäisenä havainnekuva tuulivoimaloilla ja alimmaisena sama havainnekuva tuulivoimalat korostettuina.

Välivaikutusalue 7–15 km tuulivoimaloista

Välivaikutusalueen maiseman muutoksen suuruuden arvioitiin vaihtelevan vaihtoehdossa VE1 välillä **ei muutosta - suuri kielteinen** vaikutusalueen herkkyyden vaihdellessa vähäisestä suureen. Muutoksen suuruutta kuvataan tarkemmin seuraavissa kappaleissa, mutta perustelut arviolle ovat tiivistetysti seuraavat:

- Tuulivoimalat sijaitsevat 7–15 km päässä ja näkyvät arviolta noin neljänneksellä alueen pinta-alasta. Näkyessään ne ovat edelleen melko kookkaita ja peittävät paikoin horisonttia. Näkymäalueet keskittyvät avoimille alueille, jotka ovat samalla asutuimpia ja maisemaltaan herkimpiä alueita ja suurimmaksi osaksi valta- tai maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta.
- Tuulivoimaloiden voidaan kokea heikentävän jonkin verran maiseman ja kulttuuriympäristön tärkeitä ominaispiirteitä, joista merkittävimmät ovat maisemakuvan eheys ja yhtenäisyys sekä paikoin pienipiirteisyys ja pienimittakaavaisuus.
- Välivaikutusalueen maamerkkeinä toimivien Huittisten ja Vammalan kirkkojen asema maisemassa ei heikenny merkittävästi: tuulivoimalat voivat heikentää kirkon tornien asemaa maamerkkeinä jonkin verran. Muiden maamerkkien, Tyrvään vanhan kirkon ja Sastamalan kirkon, asemaan tuulivoimaloilla ei ole juurikaan vaikutusta.
- Maiseman voidaan kokea muuttuvan arvoalueiden näkymäalueilla kielteiseen suuntaan ja muilla näkymäalueilla korkeintaan jonkin verran kielteiseen suuntaan.
- Talousmetsissä tuulivoimalat eivät aiheuta merkittävää maiseman muutosta tuulivoimaloiden näkyvyyden jäädessä vähäiseksi tai olemattomaksi.
- Teollisilla tuotantoalueilla tuulivoimalat eivät aiheuta merkittävää maiseman muutosta alueen muutenkin teollisen mittakaavan ja luonteen takia.

Tarkemmat maiseman- ja kulttuuriympäristön arvoalueiden ja -kohteiden vaikutusten tarkastelut esitetään luvussa 1.6.2.1 Vaihtoehto VE1, Arvoalueet- ja kohteet.

Välivaikutusalueella tuulivoimalat sijaitsevat edelleen melko lähellä ja ovat näkyessään melko kookkaita verrattuna muihin maiseman elementteihin. Vaikka näkymäalueet kattavat koko välivaikutusalueesta arviolta vain neljänneksen, voi tuulivoimaloita näkyä hankealueen ympäristöstä välivaikutusalueella monin paikoin idän suuntaa lukuun ottamatta.

Koska tuulivoimalat on sijoitettu hankealueelle länsi-itäsuuntaiseksi polveilevaksi riviksi, tuulivoimalat kattavat horisontista laajimman sektorin pohjoisesta ja etelästä katsottuna (Kuva 1-49). Idästä ja lännestä katsottuna tuulivoimalat muodostavat tiiviimmän ryppään kapeammalle sektorille (Kuva 1-46), jolloin maisemavaikutukset ovat näihin suuntiin vähäisemmät.

Välivaikutusalueen metsä peittää tuulivoimaloita hyvin, ja arviolta noin kolmeneljäsosalla vaikutusalueesta tuulivoimaloita ei näy (ks. näkymäalueanalyysi Kuva 1-45). Välivaikutusalueen ulkolaitoja kohti mentäessä myös maastonmuodot luovat yhä enemmän näkösuojaa tuulivoimaloiden suuntaan.

Tuulivoimaloiden näkymäalueet keskittyvät avoimille alueille Kokemäenjokilaaksoon (Kuva 1-47), Loimijoenlaaksoon, vesistöjen ääreen (Kuva 1-46, Kuva 1-47) ja peltoaukeille (Kuva 1-48, Kuva 1-49, Kuva 1-50), jotka ovat välivaikutusalueen herkimpiä alueita maisema- ja kulttuuriympäristöarvojen, virkistysarvojen, tiheimmän asutuksen ja loma-asutuksen takia. Rakennetumpien alueiden kuten Vammalan keskustaajaman, Lauttakylän taajaman, kylien ja pihapiirien näkymäalueet ovat kuitenkin selkeästi näkymäalueanalyysin osoittamaa vähäisempiä, koska analyysi ei huomioi pihapuustoa ja rakennuksia.

Vammalan keskustaajaman pohjoisosissa, Huittisten Lauttakylässä, kylissä ja pihapiireissä tuulivoimalat jäävät koostaan huolimatta maisemassa usein sivuosaan tai vähemmälle huomiolle liikenteen ja rakennetun ympäristön muiden yksityiskohtien viedessä huomiota ja näkymiä peittävien rakennusten sekä puuston vuoksi. Avoimissa pelto- ja järvimaisemissa tuulivoimalat voivat näkyä usein noin roottorin verran maisemaa rajaavan metsänreunan yläpuolelle nousten (Kuva 1-46, Kuva 1-47, Kuva 1-48, Kuva 1-49, Kuva 1-50). Kun maisemassa on saman aikaisesti vain vähän huomiota kiinnittäviä kohteita tai ne ovat kaukana, tuulivoimaloiden rooli korostuu niiden selkeän näkyvyyden, korkeuden ja pyörivän liikkeen takia.

Näkemäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat näkyvät suureen osaan Vammalan keskustaajamaa ja Huittisten Lauttakylää. Analyysi ei huomioi rakennetun ympäristön näkemäesteitä eikä metsien ulkopuolista puustoa, joten rakennetuilla taajama-alueilla tuulivoimaloiden mahdollinen näkyvyys on merkittävästi vähäisempää. Lisäksi näkemäalueanalyysin perusteella ei voi päätellä kuinka suuri osa (osa tornia ja koko roottori, koko roottori vai vain osa lavoista) tuulivoimaloista voi paikkaan näkyä, sillä analyysi laskee näkyvyyden tuulivoimalan kokonaiskorkeuden perusteella 260 metriin asti. Tuulivoimaloiden vaikutuksen suuruuden arvioidaan olevan **Vammalan keskustaajaman ja Huittisten Lauttakylän näkemäalueilla** korkeintaan **vähäinen kielteinen**, koska tuulivoimalat jäävät usein puuston ja rakennusten taakse piiloon ja näkyessään ne jäävät maiseman muiden yksityiskohtien runsauden takia sivurooliin. Tuulivoimalat eivät ole taajama-alueille näkyessään voimakkaasti ristiriidassa muiden alueen maiseman elementtien tai maiseman luonteen kanssa lukuun ottamatta arvokkaita rakennettuja kulttuuriympäristöjä, joiden osalta vaikutukset arvioidaan erikseen kohdassa *Arvoalueet- ja kohteet*.

Taajamien välisissä asuinympäristöissä (kylät, pienkylät ja haja-asutus) tuulivoimalat näkyvät välivaikutusalueella

- hankealueen pohjoispuolella:
 - o Liekoveden pohjoispuolella Vaunujokivarren peltojen ympäristössä laajasti,
 - o Kiikan taajaman pohjoispuolella Vakkalan peltomaisemissa paikoin (Vama-alueetta) sekä Kiimajärven keski- ja pohjoisosissa,
 - o Kiikan taajaman luoteispuolella Vehkakorven peltomaisissa paikoin,
- hankealueen lounais-länsipuolilla:
 - o Kokemäenjoen mutkan läheisyyteen Karhiniemen peltoalueille paikoin (Vama-alueetta),
 - o Kokemäenjoen ja Loimijoen väliselle peltoalueelle Vesiniitulla laajasti (Vama-alueetta),
 - o Loimijoen ja Huittisten taajaman länsipuolelle peltoalueille paikoin (mm. Ristikan-gas, Raijala)
 - o Huittisten taajaman pohjoispuolelle, Nanhian peltojen ympäristöön paikoin,
- hankealueen etelä-kaakkoispuolilla:
 - o Huittisten taajaman itäpuolelle, Sammaljokilaakson peltojen ympäristöön paikoin,
 - o Punkalaitumenjoen eteläpuolella pelloille hyvin vähäisesti,
 - o Ylistenjärven eteläpuolella Rekikoskella ja Rantakulmalla laajasti peltoalueilla ja niiden laidoilla,
 - o Ylistenjärven kaakkoispuolella Ilon peltoalueilla Sammaljoen ympäristössä melko vähäisesti,
- hankealueen koillispuolella:

- o Vammalan taajama-alueen koillispuolella vähäisesti Pohjalanjärven ja Mäenkylän peltoalueilla,
 - o Vammalan taaja-alueen itäpuolella Leiniälän ja Ekon peltoalueilla vähäisesti.
- Muissa kylissä ja asuinympäristöissä näkymäalueet ovat suppeampia, yksittäisiä tai olemattomia.

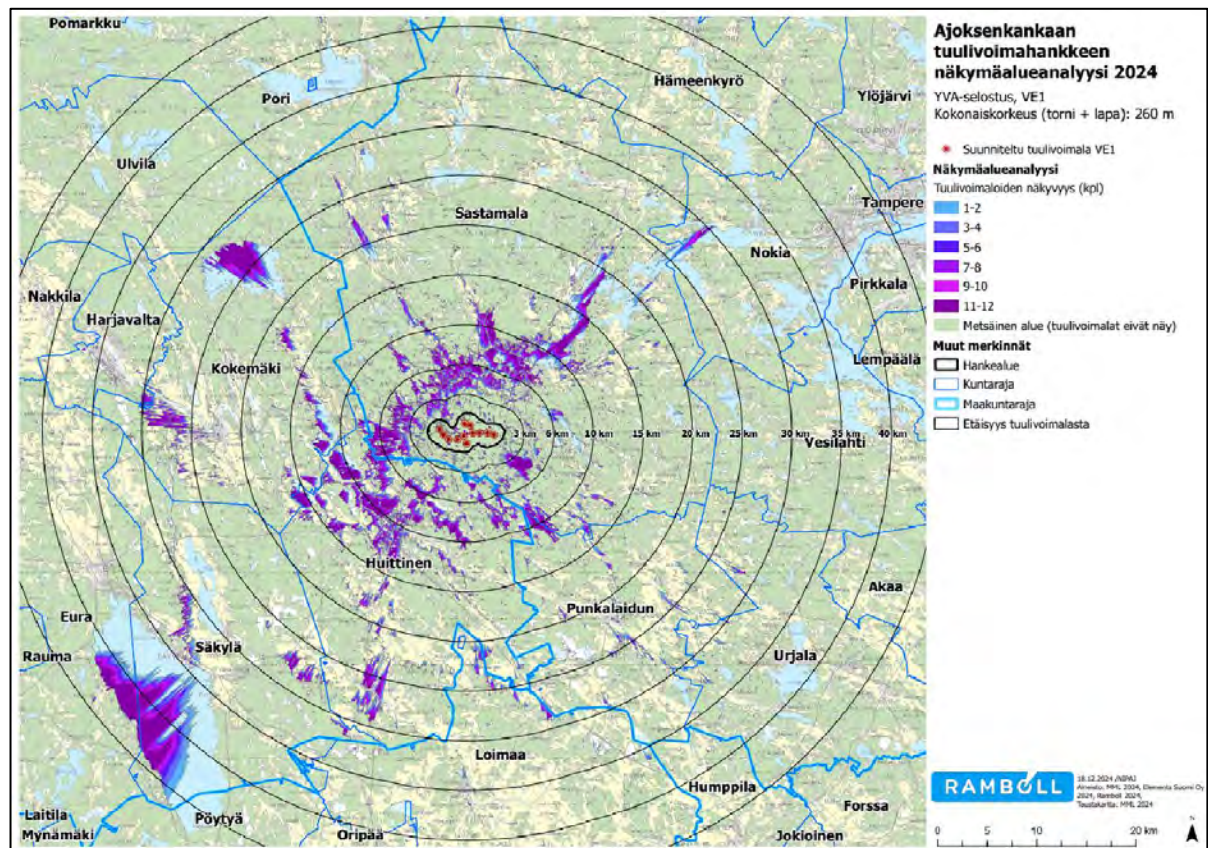
Kyliä ja maaseudun pihapiirien näkymäalueilla muutoksen suuruuden arvioidaan olevan **korkeintaan kohtalainen kielteinen**, koska tuulivoimalat näkyvät vaikutuskohteissa paikoin ja jäävät melko usein maastonmuotojen tai muiden näkymäesteiden taakse tai ovat havaittavissa vain paikoin horisontissa. Laajimmilla, avoimilla näkymäalueilla tuulivoimalat erottuvat taustamaisemassa ja voivat hieman häiritä maisemakuvan eheyttä. Tuulivoimalat eivät kuitenkaan nouse merkittävästi muuta maisemaa korkeammalle, koska hankealueen ja ympäristön maastonmuodot ovat melko tasaisia.

Välivaikutusalueella järviä ovat pohjoisessa Kiimajärvi ja Liekoveden pohjoisosa, koillisessa Rautavesi, idässä Houhajärvi, lännessä Puurijärvi sekä luoteessa useita pieniä järviä. Tuulivoimalat näkyvät näkymäalueanalyysin perusteella Liekovedelle, Rautavedelle, Kiimajärvelle ja soistuneen Puurijärven länsi- ja lounaisosiin. Sen sijaan muille pienemmille järville tuulivoimalat eivät juurikaan näy. **Näkymäalueella sijaitsevien järvien** maiseman muutoksen suuruuden arvioidaan olevan **kohtalainen kielteinen**, silloin kun tuulivoimalat tuovat luonnonmukaisiin maisemiin taustalle uuden teollisen elementin, joka voi kiinnittää huomiota ja on ristiriidassa luonnonmukaisen maiseman kanssa. Välivaikutusalueella tuulivoimalat näkyvät kuitenkin jo pienempinä elementteinä horisontissa kuin lähivaikutusalueella, mikä lieventää maisemavaikutuksia. Välivaikutusalueella on laajimmilla näkymäalueilla todennäköistä, että tuulivoimaloiden napakorkeudelle sijoittuvat lentoestevalot näkyvät vaikutusalueille, jolloin hämärän ja pimeän ajan maisemassa tapahtuu muutoksia erityisesti alueilla, joilla ympäristö on muuten vähävaloinen (esim. Kiimajärvi ja Puurijärvi). **Muilla järvillä** maisemien muutoksen suuruus on korkeintaan **vähäinen kielteinen tai muutosta ei tapahdu**.

Tuulivoimalat eivät huomattavasti vaikuta välivaikutusalueen tiemaisemiin, koska näkymiä teiltä avautuu tuulivoimaloita kohti vain pakoin ja usein muut tieympäristön elementit vievät merkittävimmän tiellä liikkujan huomiota. Näin ollen arvioidaan, että tiemaisemissa muutos on **korkeintaan vähäinen valtatiellä 12** peltoaukeilla avautuvien näkymien osalta ja muutoin **muutosta ei ole lainkaan** voimaloiden jäädessä piiloon metsän taakse tiemaisemissa.

Tuulivoimalat näkyvät myös välivaikutusalueen **turvetuotantoalueille**. Koska niiden maisema on jo ennestään muokattua, tuulivoimaloiden aiheuttaman muutoksen suuruus arvioitiin korkeintaan **vähäiseksi kielteiseksi**.

Välivaikutusalueen metsiin tuulivoimalat eivät useimmiten juurikaan näy tai näkyvät vain yksittäisillä paikoilla osittain latvusten välistä. Tuulivoimaloiden tuoman muutoksen suuruus arvioitiin **metsien** näkymäalueilla korkeintaan **vähäiseksi kielteiseksi**, mutta suurimmassa osassa metsistä **muutoksia ei ole**.

Kuva 1-45. Tuulivoimaloiden näkemäalueanalyysi vaihtoehdossa VE1. Sinisestä violettiin vaihtuva väri ilmaisee alueet, joilla tuulivoimaloita voi näkyä. Näkemäalueanalyysin perusteella ei voi päätellä, että kuinka paljon tuulivoimaloista voi paikkaan näkyä, analyysi laskee näkyvyyden tuulivoimalan kokonaiskorkeuden perusteella. Analyysi ei huomioi rakennetun ympäristön näkemäesteitä eikä metsien ulkopuolista puustoa.

Kuva 1-46. Valokuvasovite nro 9 Houhajärven rantamaisemista (etäisyys 7,2 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm, VE1-vaihtoehto, 12 tuulivoimalaa). Avoimessa järvimaisemassa tuulivoimalat näkyvät osittain metsänrajan takaa osana metsäistä vastarantaa. Tuulivoimalat tuovat luonnonmukaiseen maisemaan teknisen elementin ja kiinnittävät huomion pyöriessään, vaikka näkyvätkin vain osittain. Kuvauspaikkaan näkyisi myös muutaman tuulivoimalan lentoestevalot voimaloiden napakorkeudelta, jotka tuovat voimaloita esiin myös hämärässä ja pimeässä maisemassa, jossa ei nykytilassa ole huomattavia valon lähteitä. Havainnekuva on otettu läheltä kivikautista asuinpaikkaa. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, keskimmäisenä havainnekuva tuulivoimaloilla ja alimmaisena sama havainnekuva tuulivoimalat korostettuina.

Kuva 1-47. Valokuvasovite nro 11 Vammalan kirkon (Tyrvään kirkko) hautausmaalta (etäisyys 8,1 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm, VE1-vaihtoehto, 12 tuulivoimalaa). Kirkkoympäristö hautausmaaineen on herkkä järvimaiseman muutoksille sijaitessaan järven rannalla Vammaskosken maisemallisessa solmukohdassa. Kirkkoympäristö on RKY-alueita ja itse kirkko on erityislailla suojeltu. Maisemassa hautausmaa liittyy järveen, jonka vastarannan taustalla tuulivoimalat kohoavat metsäisen horisontin yli. Tuulivoimalat tuovat kirkolta avautuvaan järvimaisemaan modernin teknisen maisemaelementin ja suurikokoisina sekä muun paikalle näkyvän ympäristön mittasuhteista poikkeavina, vaikuttavat sijaitsevan todellista lähempänä katselupaikkaa. Hämärällä ja pimeällä tuulivoimaloista näkyvät napakorkeudelle sijoittuvat lentoestevalot. Muutos kohdistuu kirkkoympäristöstä avautuvaan kaukomaisemaan lounaan suunnalla. Vammaskosken sillan pohjoispäädystä kirkon

suuntaan katseltaessa tuulivoimalat näkyvät ainakin osittain Tyrvään kirkon kanssa samoissa näkymissä. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, keskimäisenä havainnekuva tuulivoimaloilla ja alimmaisena sama havainnekuva tuulivoimalat korostettuina. 360-panoraamakuva Vammaskosken sillalta on nähtävissä verkkosivuilla (kuva "Vammala"): <https://3dee.fi/elements/sastamala/>.

Kuva 1-48. Valokuvasovite nro 8 Nanhian kylän RKY-alueelta (etäisyys 8,6 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm, VE1-vaihtoehto, 12 tuulivoimalaa). Havainnekuva on kuvattu Mäki-Juuselan tilan kohdalta Ala- ja Yli-Juuselan tilaryhmiä viistäen. Tuulivoimalat näkyvät tasaisena ryhmittymänä metsänrajan takaa, niin ettei

mikään voimaloista pistä yksittäisenä silmään eli erotu muita selkeästi selvemmin. Tuulivoimalat tuovat maisemaan liikettä ja uuden ja modernin teknisen maisemaelementin, jonka mittasuhteet poikkeavat muusta ympäristöstä. Sijaitessaan välivaikutusalueella ja näkyessään vain osin metsänreunan yläpuolella, tuulivoimalat eivät kuitenkaan nouse maisemaa selkeästi hallitsemaan maisemakuva. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, keskimmäisenä havainnekuva tuulivoimaloilla ja alimmaisena sama havainnekuva tuulivoimalat korostettuina.

Kuva 1-49. Valokuviasovite nro 4 Punkalaitumenjoen kylä- ja viljelymaiseman RKY-alueelta (etäisyys 12,0 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm, VE1-vaihtoehto, 12 tuulivoimalaa). Kuva on otettu Kangastieltä kohti avointa peltoaukeaa, jonka horisontissa tasaisesti maastoon asettuvat tuulivoimalat näkyvät osittain met-

sän yllä. Tuulivoimalat näkyvät melko selkeästi katselupaikkaan ja ne muuttavat hieman avautuvan kylämaise-
man taustaa. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, keskimmäisenä havainnekuva tuulivoimaloilla ja alimmai-
sena sama havainnekuva tuulivoimalat korostettuina.

Kuva 1-50. Valokuvasovite nro 5 Raijalan kylän RKY-alueelta (etäisyys 14,6 km lähimmästä tuulivoimalasta, polt-
toväli 50 mm, VE1-vaihtoehto, 12 tuulivoimalaa). Havainnekuva on kuvattu Porintien varrelta, läheltä Valtatie 12
risteämispaikkaa. Tuulivoimalat nousevat metsänrajan yli horisontissa. Kuvan sumuisessa säässä ne näkyvät
heikosti, mutta kirkkaalla säällä roottorit erottuvat selvemmin. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, keskim-
mäisenä havainnekuva tuulivoimaloilla ja alimmaisena sama havainnekuva tuulivoimalat korostettuina.

Kaukovaikutusalue 15–30 km tuulivoimaloista

Kaukovaikutusalueen maiseman muutoksen suuruuden arvioitiin vaihtelevan vaihtoehdossa VE1 välillä **ei muutosta – kohtalainen kielteinen** herkkyyden vaihdellessa vähäisestä suureen. Muutoksen suuruutta kuvataan tarkemmin seuraavissa kappaleissa, mutta perustelut arviolle ovat tiivistetysti seuraavat:

- Tuulivoimalat sijaitsevat 15–30 km päässä ja näkyvät hyvin pienellä osuudella koko alueen pinta-alasta. Näkymäalueilla ne voivat kuitenkin näkyä selkeästi, mutta näkyvät sitä pienempinä taustamaisemassa, mitä kauempana katselupaikka sijaitsee. Näkymäalueet keskittyvät avoimille alueille: vesistöihin ja peltoaukeille, jotka ovat maisemaltaan herkimpiä alueita ja joiden yhteyteen sijoittuu myös asutusta.
- Tuulivoimaloiden voidaan kokea vähäisesti heikentävän joidenkin maiseman ja kulttuuriympäristön arvoalueiden ja -kohteiden tärkeitä ominaispiirteitä, joista merkittävimpiä ovat maisemakuvan eheys ja yhtenäisyys sekä pienipiirteisyys ja pienimittakaavaisuus.
- Kaukovaikutusalueen maamerkkeinä toimivien kirkkojen asema maisemassa ei juurikaan muutu tuulivoimaloiden takia.
- Maiseman arvioidaan muuttuvan herkimpien alueiden näkymäalueilla korkeintaan jonkin verran kielteiseen suuntaan ja muilla näkymäalueilla korkeintaan hieman kielteiseen suuntaan.

Tarkemmat maiseman- ja kulttuuriympäristön arvoalueiden ja -kohteiden vaikutusten tarkastelut esitetään luvussa 1.6.2.1 Vaihtoehto VE1, Arvoalueet- ja kohteet.

Kaukovaikutusalueelta katsottuna tuulivoimalat sijaitsevat kaukana. Voimalat voivat edelleen näkyä selkeästi, mutta horisontissa näkyessään ne ovat kooltaan jo pienempiä. Tuulivoimaloiden näkymäalueet kattavat koko kaukovaikutusalueesta hyvin pienen osan. Laajoja, melko yhtenäisiä näkymäalueita on vain muutamia, ja niiden lisäksi on lukuisia pienempiä alueita, joilla tuulivoimaloiden näkyvyys saattaa kuitenkin olla todellisuudessa hyvinkin vähäistä tai olematonta. Tällä etäisyydellä näkymäalueen muodostuminen vaatii jo isompaa aukeaa aluetta ja siksi näkymäalueet ovatkin vesistöjä ja peltoaukeita. Kaukovaikutusalueella sekä metsä että maastonmuodot peittävät tuulivoimaloita hyvin (ks. näkemäalueanalyysi Kuva 1-44).

Laajimmat kaukovaikutusalueen näkymäalueet sijoittuvat hankealueen:

- pohjoispuolella Kiikoisjärvelle ja sen itäpuolen peltoaukealle (Marjajärvi),
- koillispuolella Rautavedelle ja Kulovedelle,
- lounaispuolella, Huittisten taajaman lounaispuolella Loimijokivarren peltoaukeat mm. Vampulassa,
- länsipuolella Ronkansuolle ja sen eteläpuolisille peltoaukeille sekä Kokemäen taajaman luoteispuolisille peltoaukeille,
- luoteispuolella Sääksjärvelle (Kuva 1-51).

Pienialaisempia näkymäalueita sijoittuu luoteessa Kouvatsankylän ja Munalan peltoaukeille, lounaassa Säkylän Myllykylän ja Vanhakylän peltoaukeille, etelässä Kourajoen peltoaukeille Loimaalla sekä Punkalaitumenjoen eteläpuolisille pelloille Punkalaitumella.

Kaukovaikutusalueella tuulivoimalat eivät hyvin pieniä alueita lukuun ottamatta näy taajamista. Taajamien laidoilla näkymiä voi avautua peltojen tai vesistöjen kautta, kuten hankealueelta koillisen suunnalta Karkussa laajemmat näkymät tuulivoimaloille avautuvat heti taajaman ulkopuolelta Pälviälänlahden rannasta. Hankealueelta pohjoisen suunnalta Kiikoisten kirkonkylässä näkymäalueet ovat muuten pienialaisia ja yksittäisiä, mutta Kiikoisjärven pohjoisrannoilta avautuu suorat näkymät tuulivoimaloita kohti. Hankealueelta lounaan suunnalta Vampulassa näkymät ovat muuten vähäisiä, mutta peltoaukeiden ääreltä avautuu sieltä täältä laajoja näkymiä tuulivoimaloille. Kankaanpään

(Köyliö), Uotsolan ja Häijään taajamista tuulivoimaloita ei käytännössä juurikaan näy. Näkymäalue-analyysin mukaan näkymiä voimaloille saattaa syntyä rannoilla ja peltoaukeilla, mutta taajamien sisällä rakennetulla alueella näkymäalueet ovat näkymäalueanalyysin osoittamaa tilannetta suppeammat pihapuuston ja rakennuksien takia.

Kylistä tuulivoimalat voivat näkyä Rausenkulmalle, paikoin Kuurolaan, Hankkilaan, Tuomaalaan, Ronkankulmalle, Vuorenmaalle, Vanhakylään, Matkusjoelle, Rutavalle, Kouvatsankylään, Rekolaan, Korkeenojankulmalle, Torstinmäkeen sekä Kutalassa Kutalanvuolteen ylittävälle sillalle. Muissa kylissä näkymäalueet ovat hajanaisempia ja vähäisiä tai niitä ei ole lainkaan.

Tuulivoimaloiden aiheuttaman muutoksen suuruuden arvioidaan olevan **taajamien, kylien ja maaseudun pihapiirien laajoilla näkymäalueilla, kuten peltojen ja vesistöjen laidoilla**, olevan kaukovaikutusalueella **vähäisiä kielteisiä**, koska tuulivoimalat ovat jo niin kaukana ja näkyvyys tuulivoimaloille on pääosin rajoitettua. Taajamien, kylien ja pihapiirien rikkonaisilla, pienialaisilla näkymäalueilla muutoksen suuruus arvioidaan korkeintaan vähäiseksi kielteiseksi, koska tuulivoimaloista saattaa näkyä näillä alueilla niin pieniä osia, että niitä on käytännössä vaikea havaita.

Kaukovaikutusalueella järvistä tuulivoimaloiden laajin näkymäalue sijoittuu Sääksjärvelle luoteen suunnalla hankealueesta. Sääksjärven keskiosan järvenselän ja luoteisrannan näkymäalueella tuulivoimalat näkyvät osittain metsän yläpuolella (Kuva 1-51). Järven luoteisranta on pienten saarten täplittämä ja saaret estävät osittain tuulivoimaloita näkymästä. Rannalla on runsaasti loma-asuntoja, joiden järvimaisemaan tuulivoimalat vaikuttavat. Sääksjärven itäpuolella, Kiikoisjärven pohjoisosassa tuulivoimalat näkyvät sekä järvenselälle että taajaman rantaan ja myös muutamien loma-asuntojen rantaan. Rautavedellä ja Kulovedellä tuulivoimalat näkyvät paikoin järvenselälle, useiden loma-asuntojen rantaan sekä Kutalanvuolteen ylittävälle sillalle.

Maisemamuutoksen suuruuden arvioidaan olevan **vesistöjen näkymäalueilla vähäinen kielteinen**, koska tuulivoimalat voivat osin näkyä selkeästi, mutta pienikokoisina, ja vain laajan näkymän kapealla sektorilla. Tuulivoimalat tuovat kaukaakin nähtynä luonnonmukaisiin järvimaisemiin muusta ympäristöstä poikkeavaa rakennetun ympäristön tuntua.

Tuulivoimalat voivat vaikuttaa kaukovaikutusalueella paikoin tiemaisemiin, jos tie on suuntautunut hankealuetta kohden tai jos tien vieressä on tuulivoimaloiden puolella laaja peltoaukea. Tuulivoimaloiden **ei arvioida aiheuttavan huomattavia muutoksia tiemaisemissa** kaukovaikutusalueella voimaloiden ollessa pienikokoisia ja jäädessä lähes aina piiloon metsän taakse.

Kaukovaikutusalueen metsiin tuulivoimalat eivät todennäköisesti näy ollenkaan eikä vaikutuksia näin ollen ole.

Kuva 1-51. Valokuvasovite nro 6 Sääksjärven rantamaisemasta (etäisyys 27,4 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm, VE1-vaihtoehto, 12 tuulivoimalaa). Tuulivoimalat näkyvät metsänrajan yläpuolella tuoden luonnonläheiseen järvimaisemaan uuden teknisen elementin. Kohde sijaitsee kaukovaikutusalueella, jolloin avarassa ja laajasti avautuvassa maisemassa tuulivoimalat näkyvät pieninä ja koko näkymässä vain kapealla osuudella. Selkeällä säällä tuulivoimalat näkyvät kuitenkin kuvan kaltaisissa avarissa maisemissa selvästi, elleivät tuulivoimalat jää metsän taakse piiloon. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, keskimmäisenä havainnekuva tuulivoimaloilla ja alimmaisena sama havainnekuva tuulivoimalat korostettuina.

Arvoalueet- ja kohteet

Maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön arvoalueiden ja -kohteiden vaikutusten arviointi on laadittu taulukkomuotoon.

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

Taulukko 1-11. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden (VAMA 2021) vaikutusten arviointi noin 30 km:n säteellä suunnitelluista tuulivoimaloista. Arvokkaiden maisema-alueiden laajuuden vuoksi taulukossa on esitetty muutoksen suuruuden ja vaikutuksen merkittävyyden osalta luokittelujen vaihtelut.

Vaikutus- kohde	Etäi- syys voi- ma- loista	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Kokemäen- jokilaakson kulttuurimai- semat	1,3–7 km	Suuri: Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue, jonka sisällä useita valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaita alueita ja kohteita. Maisemallista merkitystä vakitukselle asumiselle, paikalliselle ja maakunnalliselle virkistyskäytölle ja luonto- ja kulttuurimatkailulle. Perinteinen maaseudun kulttuuriympäristö, jossa ihmisen vaikutus on pääosin luontevasti maisemaan sovitettua. Jokilaakson arvokkaat piirteet synnyttänyt maatalous ja asutus ovat jatkuneet samantyyppisinä pitkään. Maisemakuva on yhtenäinen, eheä sekä vaikuttava. Alueelta avautuu näkymiä suunniteltujen tuulivoimaloiden suuntaan. Voimalaitokset ja kirkot toimivat joki-maiseman maamerkkeinä. Alueella on erityistä merkitystä seudun maisemaan liittyvän identiteetin hahmottamisen kannalta.	Lähivaikutusalue: Ei muutosta – kohtalainen kielteinen: Kohde sijaitsee lähivaikutus-alueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat näkyvät suurimassa osassa aluetta. Analyysi ei kuitenkaan huomioi pihapuuston ja rakennusten luomia näkemäesteitä, jolloin voimaloiden näkyvyys on analyysia suppeampi. Näkymäalueanalyysi ei myöskään erota, kuinka suuri osa tuulivoimalasta eri sijainteihin näkyy. Näkymäalueiden ulkopuolella tuulivoimalat eivät vaikuta visuaaliseen maisemakuvaan. Alueella on runsaasti asutusta, ja voimalat näkyvät paikoin pihapiireihin ja useimmiten vain osittain puuston ja rakennusten takaa tai eivät näy ollenkaan. Kaikki voimalat sisältäviä näkymiä avautuu lähinnä peltoaukeilta, mutta tällöinkin osa voimaloista jää osittain tai kokonaan metsän taakse piiloon. Muutos on näkyvimmillään peltoaukeilla sekä avoimiin ympäristöihin sijoittuvilla, hankaluutta kohti suuntautuneilla teillä ja jokiuoman osuuksilla. Avoimilta alueilta selkeästi näkyessään tuulivoimalat nousevat noin roottorinsa verran maisemaa rajaavan metsänreunan yläpuolelle, jolloin niistä useimmiten näkyy hämärällä ja pimeällä napakorkeudella olevat lentoestevalot. Avoimilla alueilla näkymät maisemaan ovat laajoja ja tuulivoimalat sijoittuvat vain paikoin osaksi horisonttia ja useimmiten tuulivoimaloista kaukaisimmat eivät juurikaan nouse maisemaa rajaavan metsänreunan yläpuolelle (esim. 360-havainnekuva Vinkkiläntieltä, https://3dee.fi/elements/sastamala/). Lähivaikutusalueella Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien alue on elävää, pääosin pienimittakaavaista, moni-ilmeistä ja runsaasti yksityiskohtia sisältävää ydinmaaseutua, jonka maisemassa on historiallinen tuntu, mutta myös runsaasti nykyaikaisia piirteitä. Lisäksi alueella on myös taajama-alueita ja teollisia ympäristöjä. Tuulivoimalat eivät tuo maisemaan merkittävää ristiriitaa nykyaikaisen ja kulttuurihistoriallisen välille, koska maisema on jo nykyisin ajallisesti kerroksellista. Tuulivoimalat lisäävät maisemaan kuitenkin oman ajallisen kerroksensa modernina energian tuotannon elementtinä. Maiseman	Lähivaikutus- alue: Korkein- taan suuri kiel- teinen

Vaikutus- kohde	Etäi- syys voi- ma- loista	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
			runsaat yksityiskohdat, vaihtelevuus ja moni-ilmeisyys vähentävät tuulivoimaloiden huomioarvoa. Tuulivoimaloiden koko poikkeaa maiseman muista elementeistä, mikä aiheuttaa tuulivoimaloiden näkyessä kookkaina taustamaisemassa maiseman hierarkian muuttumista ja paikoin nykyisten maamerkkien aseman lievää heikkenemistä. Keskeisimmillä näkyvyysalueilla tuulivoimaloiden arvioidaan voivan muuttaa kokemusta VAMA-alueen maisemasta kielteiseen suuntaan. Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien VAMA-alueella, tuulivoimaloiden lähivaikutus-alueella, maiseman luonteen ja laadun suurimpien muutosten arvioidaan kohdistuvan jokilaakson avoimien peltoaukeiden näkymäalueille Kiikan ja Vammalan taajamien välillä ja Keikyän taajaman eteläpuolelle sekä Liekoveden vesialueille. Näillä alueilla muutoksen suuruus arvioidaan kohtalaiseksi. Vaihemaakuntakaavan maisemaselvityksessä Kokemäenjokilaakson VAMA-alueelta on esitetty havainnekuva Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeesta: Täydennys selvitykseen: Tuulien energian mahdollisuudet maakuntakaavassa Pirkanmaalla Osa III – näkyvyysanalyysit, Liite 1, sivu F (verkkojulkaisu: https://pirkanmaajulkaisu.ktweb.fi/ktwebscr/fi-leshow?doctype=3&docid=232766).	
Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat	7–15 km	Ks. edellinen rivi.	Välivaikutusalue: Ei muutosta - vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella ja tuulivoimalat näkyvät näkymäalueanalyysin mukaan enintään noin puolella alueesta ja monin paikoin vain vähäisesti maisemaa rajaavan puuston yläpuolelle nousevina. Näkymäalueiden ulkopuolella tuulivoimalat eivät vaikuta maisemaan. Koska etäisyyttä tuulivoimaloihin on jo yli 7 km, tuulivoimalat eivät näytä maisemassa niin suurilta, mutta voivat näkyä edelleen paikoin selvästi. Alueesta suurin osa on Puurijärven-Isonsuon kansallispuistoa. Lisäksi alueeseen sisältyy ydinmaaseutua, Ahvenuksen kylä ja osa Karhiniemen ja Virkamaan ja Rajalan (RKY) kylästä. Alueella ei ole erityisiä maamerkkejä. Ahvenuksen ja Karhiniemen kylissä tuulivoimalat näkyvät osittain kylien itäpuolisille peltoaukeille ja niihin pihapiireihin, joiden suojana ei ole puustoa. Rajalanjärven peltoaukealla tuulivoimalat näkyvät peltoaukean länsiosiin. Puurijärven-Isonsuon kansallispuiston avosoiden länsiosissa ja laajoilla peltoaukeilla tuulivoimalat voivat näkyä maiseman taustalla puuston yläpuolelle nousevina elementteinä. Kansallispuiston alueelle näkyessään tuulivoimalat tuovat kontrastia luonnonmaiseman ja energiantuotantomaiseman välille, mutta kansallispuiston alueelta on nykyisinkin jo havaittavissa olemassa olevia, teollisen kokoluokan tuulivoimaloita, kuten Ronkasuolta noin viiden kilometrin etäisyydellä Säskylässä sijaitsevat kuusi Korpilenvonmäen tuulivoimalaa. Kansallispuiston alueelta retkeilyreiteiltä avautuu vain vähän näkymiä Ajoksen-	Välivaikutus- alue: Kohtalainen kielteinen

Vaikutus- kohde	Etäi- syys voi- ma- loista	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
			kankaan tuulivoimaloille ja näkymissä tuulivoimalat eivät pitkän etäisyyden vuoksi hallitse maisemaa tai muuta sen luonnetta (ks. 360-kuva ”Ronkansuo”, https://3dee.fi/elements/sastamala/). Virkamaan kylässä tuulivoimalat näkyvät todennäköisesti hyvin vähäisesti ja osittain sieltä täältä puiden takaa. Munalan peltoaukeille tuulivoimalat voivat näkyä laajasti, vaikkakin jo etäällä. Kylistä ja peltoaukeilta katseltaessa tuulivoimalat voivat heikentää jonkin verran maisemakuvan eheyttä ja yhtenäisyyttä, mutta etäisyyden sekä useimmiten tuulivoimaloita peittävien näkymäesteiden vuoksi vaikutus ei ole kovin voimakas. Tuulivoimalat voivat muuttaa näkymäalueilla kokemusta maisemasta osittain kielteiseen suuntaan. Ks. myös vaikutustenarvioinnit Raijalan kylä (RKY) Taulukko 1-13, Kauvatsanjoen kulttuurimaisema välillä Rutuna-Lievikoski Taulukko 1-15 ja Puurijärven-Isonsuon kansallispuisto Taulukko 1-19. Maiseman muutoksen suuruus Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien VAMA-alueen välivaikutusalueella arvioidaan kokonaisuuden kannalta korkeintaan vähäiseksi kielteiseksi.	
Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat	15–30 km	Ks. ensimmäinen rivi.	Kaukovaikutusalue: Ei muutosta - Vähäinen kielteinen: Kohde sijoittuu kaukovaikutusalueelle, ja tuulivoimalat näkyvät näkymäalueanalyysin mukaan noin viidesosalla alueesta. Näkymäalueiden ulkopuolella tuulivoimalat eivät vaikuta maisemaan. Koska etäisyys on yli 15 km, tuulivoimalat voivat näkyä edelleen paikoin selvästi mutta kooltaan hyvin pieninä osina taustamaisemaa. Alue sisältää useita kyliä ja 4 RKY-alueita: Kauvatsan kirkonseutu, Pyhän Henrikin saarnahuone ja sen historiallinen ympäristö, Kokemäen kirkonseutu ja Kokemäenkartanon historiallinen maisema. Kirkkolaiilla suojellut Kauvatsan ja Kokemäen kirkko toimivat maiseman maamerkkeinä. Tuulivoimalat voivat näkyä siellä täällä osittain puuston lomasta, ja lähinnä Kauvatsankylän itäpuolisella peltoaukealla sekä Kokemäen ja Harjavallan välisillä peltoaukeilla ja Rausenkulman kylässä. RKY-alueilla ja maamerkkeinä toimivilla kirkkoilla tuulivoimalat eivät todennäköisesti juurikaan näy. Näkyvyysalueilla pitkän etäisyyden vuoksi tuulivoimaloiden vaikutus maisemassa ei ole todennäköisesti merkittävä tai hallitseva. Ks. myös RKY-alueiden vaikutustenarvioinnit Taulukko 1-13. Maiseman muutoksen suuruus Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien VAMA-alueen kaukovaikutusalueella arvioidaan kokonaisuuden kannalta korkeintaan vähäiseksi kielteiseksi. Muutoksen suuruus arvioidaan ns. vähäinen-luokan alarajalle, jolloin on perusteltua arvioida vaikutuksen merkittävyys myös vähäiseksi, vaikka vaikutusalueen herkkyys on arvioitu kokonaisuutena herkkyydeltään suureksi.	Kaukovaikutus- alue: Vähäinen kielteinen

Vaikutus- kohde	Etäi- syys voi- ma- loista	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Kokemäen- jokilaakson kulttuurimai- semat	Koko VAMA -alue	Ks. ensimmäinen rivi.	Koko VAMA-alue: Vähäinen kielteinen : Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien VAMA-alueelle sijoittuvan Kokemäenjoen pituus on yhteensä 121 km. Ajoksenkankaan tuulivoimaloiden aiheuttama muutos kohdistuu noin 30 km matkalle jokilaaksoa. Suurelle osalle VAMA-aluetta ei kohdistu muutoksia Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeesta joh- tuen. Koko VAMA-alueen laajuuden huomioiden tuulivoimaloiden aiheuttaman maiseman muutoksen suuruuden arvioidaan olevan vähäinen, koska muutos on VAMA-alueella pai- kallinen eikä merkittävästi heikennä kokonaisuuteen liittyviä maisema-arvoja.	Koko VAMA- alue: Kohtalai- nen kielteinen
Rautaveden kulttuurimai- sema	7,6,6 -15 km	Suuri : Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue, perinteinen maaseu- dun kulttuuriympäristö. Maisema- kuva on yhtenäinen ja eheä sekä vaikuttava. Vaikutuskohteelta avau- tuu näkymiä suunniteltujen tuuli- voimaloiden suuntaan. Alueella on erityistä merkitystä seudun maise- maan liittyvän identiteetin hahmot- tamisen kannalta.	Välivaikutusalue: Ei muutosta - vähäinen kielteinen : Kohde sijaitsee välivaikutusalu- eella. Tuulivoimalat näkyvät noin kolmasosalla alueesta. Näkymäalueiden ulkopuolella tuulivoimalat eivät vaikuta maisemaan. Näkymäalueet ovat selkeitä ja yhtenäisiä sisäl- tään Rautaveden järvenselkää ja kulttuurimaisemiensa takia herkkiä rantoja. Alueella si- jaitsee 3 RKY-aluetta: Vammalan kirkko, Tyrvään vanhan kirkon maisema ja Sastamalan kirkkomaisema. Vammalan kirkko sijaitsee lisäksi Vammalan keskustan maakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä. Tuulivoimalat näkyvät eniten Vamma- lan kirkolle ja Tyrvään vanhalle kirkolle, kun taas Sastamalan kirkkomaisemassa voimalat näkyvät todennäköisesti korkeintaan osittain yksittäisissä paikoissa. Tuulivoimaloiden ar- vioidaan muuttavan kokemusta alueesta paikoin hieman kielteiseen suuntaan. 360-havainnekuvat ”Tyrvään vanha kirkko” sekä ”Vammala” sijoittuvat arvioitavalle alu- eelle (https://3dee.fi/elements/sastamala/). Pirkanmaan liitto on teettänyt Tyrvään van- halla kirkolta havainnekuvan Ajoksenkankaan maakuntakaavoituksen tuulivoimaloista, ks. Täydennys selvitykseen: Tuulienergian mahdollisuudet maakuntakaavassa Pirkan- maalla Osa III – näkyvyysanalyysit, s. Liite 1, s. E (verkkojulkaisu: https://pirkanmaaajul- kaisu.ktweb.fi/ktwebscr/files/show?doctype=3&docid=232766). Ks. myös RKY-alueiden vaikutustenarvioinnit Taulukko 1-13 ja Vammalan keskustan maakunnallisesti merkittä- vän rakennetun kulttuuriympäristön arviointi Taulukko 1-15. Rautaveden kulttuurimaisemien VAMA-alueella, tuulivoimaloiden välivaikutusalueella, maiseman luonteen ja laadun suurimman muutoksen arvioidaan kohdistuvan Vammalan kirkolta ja Tyrvään vanhalla kirkolta avautuviin avoimiin näkymiin. Kirkkojen vesistömai- semaan tulee tuulivoimaloiden myötä uusi, tekninen elementti, mikä voi vaikuttaa aluei- den luonteeseen hieman, mutta vaikutus kohdistuu vain osaan laajoista järvinäkymistä, eikä tuulivoima nouse pitkähkön etäisyyden vuoksi maisemaa hallitsevaan asemaan. Koko VAMA-alueelle kohdistuvan muutoksen suuruuden arvioidaan olevan kokonaisuu- dessaan vähäinen kielteinen , kun alueen maiseman arvoihin ei arvioida kohdistuvan merkittävää heikennystä.	Välivaikutus- alue: Kohtalai- nen kielteinen

Vaikutus- kohde	Etäi- syys voi- ma- loista	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Rautaveden kulttuurimai- sema	15– 23 km	Ks. edellinen rivi.	Kaukovaikutusalue: Ei muutosta - Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee kaukovaikutusalueella. Näkymäalueet kattavat alueesta vain pienen osan keskittyen Rautaveden luoteiselle ja läntiselle järvenselälle, Karkun Palvialanlahdelle ja Kutalanvuolteeseen sekä niiden rannoille. Näkymäalueiden ulkopuolella tuulivoimalat eivät vaikuta maisemaan. Alueella sijaitsee 3 RKY-alueita: Emil Danielssonin erämaa-ateljee, Karkun taajama ja Salokunnan kirkko. Karkun taajaman RKY-alueita jatkaa Karkun kirkon, emäntäkoulun ja Riipilänjärven huviloiden ympäristön maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö, jossa sijaitsee myös Karkun erikoislaila suojeltu kirkko. Maisemavaikutukset Emil Danielssonin erämaa-ateljeen ympäristössä arviointiin korkeintaan vähäisiksi kielteisiksi ja Karkun taajamassa korkeintaan kohtalaisiksi kielteisiksi. Salokunnan kirkolle ja Karkun kirkon alueelle ja sitä ympäröivään maakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön ei juurikaan aiheudu vaikutuksia. Pitkän etäisyyden ja näkymäalueiden suhteellisen suppean pinta-alan takia Rautaveden kulttuurimaiseman kaukovaikutusalueen maisemavaikutukset arvioitiin kokonaisuutena vähäisiksi kielteisiksi. Kuitenkin Karkun taajaman RKY-alueen rannoilla ja aukeilla, Kutalanvuolteen ylittävällä sillalla sekä mm. Salonsaaren rannoilla vaikutukset voivat olla paikoittain kohtalaisesti kielteisiä, kun tuulivoimalat näkyvät pitkänä rivinä keskeisessä näkymässä metsänrajan yläpuolella vaikuttaen kulttuurimaiseman eheyteen. Maiseman muutoksen suuruus Rautaveden kulttuurimaisemien VAMA-alueen kaukovaikutusalueella arvioidaan kokonaisuuden kannalta korkeintaan vähäiseksi kielteiseksi. Muutoksen suuruus arvioidaan ns. vähäinen-luokan alarajalle, jolloin on perusteltua arvioida vaikutuksen merkittävyys myös vähäiseksi, vaikka vaikutusalueen herkkyys on arvioitu kokonaisuutena herkkyydeltään suureksi.	Kaukovaikutus- alue: Vähäinen kielteinen
Rautaveden kulttuurimai- sema	Koko VAMA- alue	Ks. ensimmäinen rivi.	Koko VAMA-alue: Vähäinen kielteinen: Koko VAMA-alueen laajuuden huomioiden tuulivoimaloiden aiheuttaman maiseman muutoksen suuruuden arvioidaan olevan vähäinen, koska muutos on VAMA-alueella pääosin vesistömaisemaan kohdistuva eikä merkittävästi heikennä kokonaisuuteen liittyviä maisema-arvoja. Suurelle osalle VAMA-alueita ei kohdistu muutoksia Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeesta johtuen.	Koko VAMA- alue: Kohtalai- nen kielteinen
Punkalaitu- menjoen vil- jelymaise- mat	14,6 km	Suuri: Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue, perinteinen maaseudun kulttuuriympäristö. Maisemakuva on yhtenäinen ja eheä sekä vaikuttava. Vaikutuskohdealue avautuu näkymiä suunniteltujen tuulivoimaloiden suuntaan. Alueella on	Ei muutosta: Kohde sijaitsee kaukovaikutusalueella, vaikka sen läntisin kärki ulottuu vähäisesti myös välivaikutusalueen puolelle. Tuulivoimalat eivät todennäköisesti näy juuri ollenkaan alueella Kanniston ja Teikarlan välistä peltoaukeaa ja Koskioisen peltoaukeita lukuun ottamatta. Näkyessään tuulivoimalat ovat pienikokoisia ja ne näkyvät yleensä vain osittain puuston takaa eivätkä täten vaikuta vaikutusalueen maiseman luonteeseen tai laatuun	Ei muutosta

Vaikutus- kohde	Etäi- syys voi- ma- loista	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
		erityistä merkitystä seudun maisemaan liittyvän identiteetin hahmotamisen kannalta.		
Köyliönjärven kulttuurimaisema	25,7 km	Suuri: Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue, perinteinen maaseudun kulttuuriympäristö. Maisemakuva on yhtenäinen ja eheä sekä vaikuttava. Vaikutuskohteelta avautuu näkymiä suunniteltujen tuulivoimaloiden suuntaan. Alueella on erityistä merkitystä seudun maisemaan liittyvän identiteetin hahmotamisen kannalta.	Ei muutosta - Vähäinen kielteinen: Tuulivoimalat eivät näkemäalueanalyysin mukaan todennäköisesti juurikaan näy kohteeseen alle 30 km etäisyydellä, ja yksittäisillä näkymäalueilla näkyy todennäköisesti vain osia joistain voimaloista. Köyliönjärvelle voimalat eivät näkemäalueanalyysin mukaan näy lainkaan. Laajimmat yhtenäiset näkymäalueet sijoittuvat yli 30 km:n etäisyydelle Köyliöntien molemmin puolin sijaitseville peltoaukeille, mutta pitkän välimatkan takia tuulivoimalat ovat pieniä eivätkä hallitse maisemaa. On kuitenkin mahdollista, että voimalat näkyvät vielä selkeästi erottuen metsänreunan yläpuolella samaan tapaan kuin havainnekuvassa 6 Sääksjärven rantamaisemassa, ks. Kuva 1-51. Muutoksen suuruus arvioidaan ns. vähäinen-luokan alarajalle, jolloin on perusteltua arvioida vaikutuksen merkittävyys myös vähäiseksi, vaikka vaikutusalueen herkkyys on arvioitu kokonaisuutena herkkyydeltään suureksi.	Kaukovaikutus- alue: Vähäinen kielteinen
Vesilahden kulttuurimaisema	29,6 km	Suuri: Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue, perinteinen maaseudun kulttuuriympäristö. Maisemakuva on yhtenäinen ja eheä sekä vaikuttava. Vaikutuskohteelta avautuu näkymiä suunniteltujen tuulivoimaloiden suuntaan. Alueella on erityistä merkitystä seudun maisemaan liittyvän identiteetin hahmotamisen kannalta.	Ei muutosta nykytilaan: Tuulivoimalat eivät näkemäalueanalyysin mukaan todennäköisesti juurikaan näy kohteeseen.	Ei muutosta

Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

Taulukko 1-12 Maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden vaikutusten arviointi noin 15 km:n säteellä suunnitelluista tuulivoimaloista. Huom! Useat Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat kulttuurimaisemat sijoittuvat osittain tai kokonaan VAMA-alueille, mutta tässä taulukossa on arvioitu Pirkanmaan kulttuurimaisemien osalta vain VAMA-alueiden ulkopuoliset alueet ja alueiden osat, koska VAMA-alueiden vaikutusten arviointi on tehty omassa taulukossaan. VAMA-alueiden kanssa kokonaan päällekkäisiä Pirkanmaan kulttuurimaisemia ei ole esitetty tässä taulukossa. Arvioinnit muutoksen suuruudesta ja vaikutuksen merkittävydestä on esitetty kokonaisarvioina.

Vaikutuskohde	Etäisyys voima- loista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
PIRKANMAA				
Kilpijoen - Hoipolan - Tyrväänkylän kulttuurimaisema (VAMA-alueen ulkopuolinen osa)	1,3	Kohtalainen: Maakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema. Kohde edustaa perinteistä ja vaihtelevaa maisemakuvaa, joka kattaa pääosin viljelymaisemaa, mutta ulottuu myös Liekoveden rannalle. Alueella on paljon pitkiä, avoimia näkymiä.	Kohtalainen kielteinen: Kohde sijaitsee lähivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat tulevat näkymään laajasti alueen peltoaukeille lounaaseen päin katseltaessa. Lyhyen välimatkan takia tuulivoimalat näkyvät kookkaina ja voivat heikentää maisemakuvan eheyttä muuttamalla maiseman mittasuhteita ja tuomalla maisemaan uuden modernin, teknisen elementin. Muutos arvioidaan kuitenkin vain kohtalaiseksi, koska alueen maisema on aika epäyhtenäinen: valtatie 12 ja sen pohjoispuolella oleva teollisuusalue ovat jo muuttaneet alueen luonnetta.	Kohtalainen kielteinen
Vaunujoen kulttuurimaisema (VAMA-alueen ulkopuolinen osa)	7,1	Kohtalainen: Maakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema. Vaunujoen varsi on alavaa ja avointa viljelymaisemaa erityisesti Liekoveteen laskevan osuuden varrella. Tämä avoin näkymä suuntautuu kohti etelää, jossa sijaitsevat myös tuulivoimalat.	Kohtalainen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella ja näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat tulevat näkymään laajasti alueen eteläisen puoliskon peltoaukeilla. Tuulivoimalat näkyvät jokilaakson suuntaisissa, etelään suuntautuissa näkymissä melko laajalla alueella taustamaisemassa. Vaunujoen kulttuurimaiseman pohjoispuoliskolla näkymäalueet ovat suppeammat keskittyen Putajantien pohjoispuolen peltoaukeille. Tuulivoimalat näkyvät paikoin maisema-alueen eteläpuoliskolla pellon laidoilla sijaitseviin pihapiireihin, mikäli niiden etelälaidalla ei ole suojaavaa puustoa. Vaunujoen varsi on alueella poikkeuksellisen laaja avoin maisematila, jossa tuulivoimalat saattavat melko lyhyen etäisyyden ja peltoaukean vähien yksityiskoh- tien takia alkaa hallita maisemaa, mutta toisaalta laaja avoin maisematila kestää muutoksia paremmin kuin vaihteleva ja pienipiirteinen maisema.	Kohtalainen kielteinen
Vehmaan - Leinilän - Ekon kulttuurimaisema (VAMA-alueen ulkopuolinen osa)	7,9	Kohtalainen: Maakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema. Perinteistä pienipiirteistä maalaismaisemaa, kylätontteineen. Kohteesta pohjoiseen alkaa Rautaveden valtakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema.	Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin perusteella tuulivoimalat näkyvät melko pienellä osalla alueesta ja vain osittain. Eniten näkymäalueita keskittyy valtatie 12 varrelle. Monilla näkymäalueilla muutamista voimaloista saattaa pilkistää esiin pyörivän roottorin lapaa, jolloin vaikutus maisemakuvaan on todennäköisesti enintään kohtalainen kielteinen. Näkymäalueiden suppeuden takia maisemavaikutusten aiheuttama muutos arvioidaan kuitenkin kokonaisuudessaan vähäiseksi kielteiseksi.	Vähäinen kielteinen

Vaikutuskohde	Etäisyys voima-loista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Rautaveden länsirannan kirkkojen kulttuurimaisema (VAMA-alueen ulkopuolinen, hyvin pieni osa)	8,8	Kohtalainen: Maakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema. Kohteessa yhdistyvät ranta-alue, viljelymaisema ja maakunnallisesti arvokas rakennuskulttuurin ydinalue: Uittoyhdistyksen alue.	Kohtalainen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat näkyvät selkeästi rantavyöhykkeelle ja vesialueelle. Rannan puuston takia voimalat eivät välttämättä näy näkymäalueanalyysin osoittamalla tavalla juurikaan avointa rantaa ja laituria pidemmälle. Maisemamuutoksen arvioidaan olevan tässä kulttuurimaiseman osassa rannalla kohtalainen kielteinen ja muualla puuston takia korkeintaan vähäinen kielteinen. Koska rantamaiseman arvioidaan olevan olennainen kohteen arvon kannalta, muutoksen arvioidaan olevan kokonaisuudessaan kohtalainen kielteinen.	Kohtalainen kielteinen
SATAKUNTA				
Loimijoen kulttuurimaisema (sis. Korkeakosken kylän maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö)	12,5	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Alueelle ominaista on Satakunnan mittakaavassa laajat yhtenäiset peltotasangot, joilta aukeaa pitkät näkymät sekä alueen vanhat kylärakenteet.	Kohtalainen kielteinen: Arvioinnissa tarkastellaan alle 15 km etäisyydellä välivaikutusvyöhykkeellä sijaitsevaa alueen osaa. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat näkyvät suurin piirtein alle neljäsosalla tarkastelualueesta. Laajin näkymäalue sijaitsee Korkeakosken kylän ja sen luoteispuolen pelloilla. Lisäksi voimaloita saattaa näkyä Länsi-Suomen Opiston ympäristöön avoimiin pihapiireihin ja Riihitien ympäristöön sekä siellä täällä muualla pieninä pilkahduksina, mutta voimalat voivat myös jäädä pihapuuston taakse piiloon. Näkyessään voimalat ovat tällä etäisyydellä vielä melko kookkaita. Kokonaisuudessaan tuulivoimaloiden arvioidaan muuttavan paikoin maisemakuvaa ja mittasuhteita jonkin verran kielteiseen suuntaan.	Kohtalainen kielteinen

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

Taulukko 1-13. Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen vaikutusten arviointi noin 30 km:n säteellä suunnitelluista tuulivoimaloista. Arvioinnit muutoksen suuruudesta ja vaikutuksen merkittävydestä on esitetty kokonaisarvioina.

Vaikutuskohde	Etäisyys voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
PIRKANMAA				
Kokemäenjoen voimalaitokset, Äetsän voimalaitos (Sijaitsee Äetsän tehtaiden ja voimalaitosten maakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä ja Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	3,5	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Historiallinen teollisuusympäristö ja korkeatasoinen teollisuusarkkitehtuuri. Maamerkki Kokemäenjoen jokimaisemassa. Kohteella on erityinen merkitys kulttuurimatkailulle. Äetsän voimalaitoksen alueelta avautuu näkymiä tuulivoimaloita kohti. Lisäksi aluerajauksen ulkopuolelta Myllytien varrelta avautuu näkymiä, joissa Äetsän voimalaitos on pääroolissa, ks. Kuva 1-41 (havainnekuva nro 3).	Vähäinen kielteinen: Tuulivoimalat sijaitsevat lähivaikutusalueella ja näkyvät voimalaitoksen alueelle ja ympäristöön selvästi, vaikka osa voimaloista jää katselupaikasta riippuen voimalarakenne- ja metsän taakse piiloon. Parhaiten tuulivoimalat näkyvät voimalaitoksen länsipuolen rannalta. Voimalaitosalueella metsä peittää paikoittain kaikki tuulivoimalat ja paikoittain osa tuulivoimaloista näkyy. Voimalaitoksen viereiseltä kevyen liikenteen riippusillalta katsottaessa tuulivoimalat ja voimalaitos eivät näy samassa näkymässä, mutta tuulivoimalat näkyvät kuitenkin osittain sillalle. Voimalaitoksen ympärillä on nykyaikainen voimalaan liittyvä rakennus ja masto. Hieman sivummalla sijaitseva sähköasema on maisemoitu puurivistöillä piiloon. Tuulivoimalat eivät kuitenkaan lisää maisemassa merkittävästi historiallisen teollisuusympäristön ja nykyaikaisen ristiriitaa. Teemallisesti tuulivoimalat ovat osa historiallista jatkumoa energiantuotannon maisemassa. Vaikka tuulivoimalat ovat uusi elementti maisemassa ja niiden pyörivät roottorit kiinnittävät huomiota, massiivinen vesivoimalaitos hallitsee edelleen maisemaa eivätkä tuulivoimalat vaikuta erityisen suurilta sen yhteydessä. Tuulivoimaloiden arvioidaan muuttavan kokemusta maisemasta korkeintaan hieman kielteiseen suuntaan. Ks. myös Äetsän tehtaasta ja voimalaitokset Taulukko 1-15	Kohtalainen kielteinen
Kokemäenjoen voimalaitokset, Tyrnävän voimalaitos (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	5,1	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Maamerkki Kokemäenjoen jokimaisemassa. Kohteella merkitystä kulttuurimatkailulle ja sieltä avautuu näkymiä tuulivoimaloita kohti ks. Kuva 1-42 (havainnekuva nro 1.)	Vähäinen kielteinen: Tuulivoimalat sijaitsevat lähivaikutusalueella ja näkyvät osittain vesivoimalaitoksen sillalta jokea pitkin avautuvan näkymän päätteessä. Voimalaitosalueen tunnelma on nykyaikainen ja teollinen länsipuolella sijaitsevan sähköaseman ja useiden alueella risteilevien voimalinjojen takia, eivätkä tuulivoimalat tuo maisemaan merkittävää ristiriitaa 50-luvun voimalaitoksen ja nykyajan rakenteiden välille. Teemallisesti tuulivoimalat ovat osa historiallista jatkumoa energiantuotannon maisemassa. Tuulivoimalat tuovat uuden elementin kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen maisemaan, mutta tuulivoimalat ja vesivoimalaitos eivät juurikaan näy samoissa näkymissä. Ainoastaan voimalaitoksen länsipääty ja tuulivoimalat voidaan kokea samassa näkymässä voimalaitoksen sillalta, ja tällöin vesivoimalaitos rakenteineen hallitsee tilaa selkeästi lähempänä sijaitsevana. Tuulivoimaloiden ei täten arvioida heikentävän Tyrnävän voimalaitoksen asemaa jokilaakson maamerkinä ja vaikutuksen maiseman kokemiseen arvioidaan olevan hieman kielteinen.	Kohtalainen kielteinen

Vaikutuskohde	Etäisyys voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Vammalan kirkko (sis. Erityislailla suojeltu Tyrvään kirkko. Sijaitsee Vammalan keskustan maakunnallisesti arvokkaassa rakennetussa kulttuuriympäristössä ja Rautaveden kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	8,1	Suuri: Alueella ja sen kohteilla on useita valta- ja maakunnallisia arvoja. Alueen sijainti on historiallisesti ja erityinen maisemallisesti vaikuttavassa ympäristössä. Alueelta avautuu näkymiä voimaloille kuten, Vammaskosken pohjoisrannalta, järven rannan hautausmaalta, sillalta ja Pappilanpuistosta. Alueella on merkitystä matkailulle. Kirkko on maamerkki Vammaskoskessa.	Kohtalainen kielteinen: Tuulivoimalat sijaitsevat välivaikutusalueella. Tuulivoimalat tulevat näkymään kirkon alueelle, Vammaskosken sillan pohjoisosaan ja Pappilanpuistoon avoimien järvinäkymien vuoksi selkeästi lounasta kohti avautuvissa näkymissä. Sen sijaan taajaman puolella kirkko itse toimii näköesteenä tuulivoimaloille, ja näillä alueilla vaikutuksia ei ole. Näkymäalueilla tuulivoimalat näkyvät maisemaa rajaavan metsänrajan yläpuolella, jolloin kirkolta ja hautausmaalta avautuvassa avoimessa järvinäkymässä huomio kohdistuu tuulivoimaloihin (ks. havainnekuva 11. Kuva 1-47). Kirkko sijaitsee Vammaskosken työntyvällä niemellä, jolloin kirkko näyttäytyy ylväänä muuten pääosin ei-rakennetussa järvimaisemassa esimerkiksi Vammaskosken sillalta katsottuna. Vammaskosken sillalta avautuu kuitenkin näkymä myös idän suunnan melko luonnonmukaiseen maisemaan sekä sillan myötäisesti tehokkaasti rakennetulle taajama-alueelle. Kohteessa oleellista on kirkon ja hautausmaan sekä Pappilanpuiston sijainti lähes veden ja järvimaiseman ympäröimänä. Tällöin tuulivoimalat voivat muuttaa kokemusta maisemasta ainakin osittain kielteiseen suuntaan. Voimalat sijaitsevat kuitenkin jo sen verran etäällä ja koska ympärillä on rakennettu taajama, niin tuulivoimaloiden arvioidaan heikentävän korkeintaan jonkin verran kirkon asemaa maamerkkinä. Historiallisesti arvokkaan kulttuurimaiseman visuaaliset ominaisuudet ja maiseman historiallinen tunnelma häiriintyvät kirkkoympäristössä kokonaisuuden kannalta jonkin verran. Hämärällä ja pimeällä tuulivoimaloiden napakorkeuden lentoestevalot tuovat maisemaan uudenlaisen elementin, joka voidaan kokea häiritsevänä erityisesti kirkon rannan vesistömaisemassa. Vammalan kirkolta on laadittu 360 asteen pallopanoraamakuva, jossa kuva on otettu sillalta ja Vammalan kirkko näkyy taustallaan tuulivoimalat (Verkko-osoite: https://3dee.fi/elements/sastamala/. https://3dee.fi/elements/sastamala/). Vammalan kirkon RKY-alueen kokonaisuuteen tuulivoimaloiden arvioidaan aiheuttavan enintään kohtalaisen muutoksen ja muutos kohdistuu erityisesti järvimaiseman luonteeseen sekä taustamaiseman eheyteen, kun tuulivoimalat näkyvät RKY-alueelta (Tyrvään hautausmaa, Tyrvään kirkon puisto rannassa, Vammaskosken silta ja Pappilanpuisto Vammaskosken pohjoispuolella) lounaan suuntaan katseltaessa. Näkymäsektori tuulivoimaloille on melko kapea laajassa järvimaisemassa. RKY-kohteen rakennushistoriallisiin ja rakennustaiteellisiin arvoihin ei tuulivoimarakentamisella ole vaikutusta.	Suuri kielteinen

Vaikutuskohde	Etäisyys voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Tyrvään rautatieasema (sis. 12 Vammalan (entinen Tyrvään) rautatieasema-alueen erityislailla suojeltua rakennusta)	8,4	Kohtalainen: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, joka sietää kuitenkin muutoksia melko hyvin edelleen käytössä olevana rautatieasemaympäristönä. Edustava ja hyvin säilynyt rakennus, jota ympäröi monipuolinen rakennuskanta.	Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Puoliavoimessa maisematilassa tuulivoimalat oletettavasti jäävät suureksi osin taajaman rakennusten ja puuston taakse ja näkyvät korkeintaan paikoin, vaikka näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat näkyisivät suurella osalla alueesta. Lisäksi ympäröivässä taajamassa tapahtuu maisemallisesti paljon, ja tämän myötä tuulivoimalat jäävät verrattain pieneen rooliin. Kokemuksen maisemasta arvioidaan muuttuvan korkeintaan hieman kielteiseen suuntaan. Tuulivoimaloilla ei arvioida olevan vaikutusta kohteen arvokkaisiin piirteisiin.	Vähäinen kielteinen

Tyrvään vanhan kirkon maisema (sis. Erityislailla suojeltu: Tyrvään vanha kirkko. Sijaitsee Rautaveden kulttuuri- maisemassa (VAMA 2021))	9,4	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Kirkkolailla suojeltu rakennus. Maamerkki ja tunnettu matkailukohde Rautaveden äärellä Vanhankirkonniemellä.	Kohtalainen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat tulevat näkymään avoimien järvinäkymien vuoksi RKY-alueelle ja etenkin sen rannoille laajalti. Laajimmat avoimet näkymät kohti tuulivoimaloita aukeavat Vanhankirkonniemen etelärannalta ja tuulivoimalat näkyvät vesistömaiseman taustalla melko kapeassa näkymäsektorissa ja tuulivoimalat peittävät vain paikoin horisonttia. Kallialan ryhmäkylän alueelta näkymiä järvelle lounaan suuntaan voi avautua paikoin, mutta alueen rakennukset ja kasvillisuus peittävät näkymiä tuulivoimaloille. RKY-alueeseen kuuluu myös Ruoksamon alueen kylä- ja peltoalueita, mistä avautuu myös näkymiä tuulivoimaloiden suuntaan avoimien peltojen kautta. Vanhankirkonniemen etelärannalla sijaitsee useita lomarakennuksia, joilta aukeaa esteettömiä näkymiä kohti tuulivoimaloita. Kirkko sijaitsee Vanhankirkonniemellä, joka kuroutuu kohti kaakkoa. Kohde on siten isolta osin avoimien järvinäkymien ympäröimä. Kirkolta ja Vanhankirkonniemeltä avautuu näkymiä myös pohjoisen suuntaan järvelle ja tuulivoimalat eivät luonnollisesti näy näissä näkymissä. Lounaan suuntaan avautuvissa järvinäkymissä näkyy järvimaiseman taustalla Vammalan keskustaajaman rakennuksia. Tuulivoimalat tulevat osittain näkymään maisemaa rajaavan rantapuuston ja taajaman rakennusten takaa, jolloin ne liittyvät osaksi muutenkin rakennettua maisemakuvaa. Tuulivoimalat nousevat puustorajan ja taajaman rakennusten yläpuolelle, mikä rikkoo maisemakuvan eheyttä ja hämärällä sekä pimeällä näkyvät lentoestevalot tuovat maisemaan uusia kiintopisteitä. Kirkko toimii maamerkkinä Rautaveden rannalla sekä etelän että pohjoisen suunnasta katsottuna. Kirkkoa kohti katsellaan pääosin kuitenkin etelästä, Vammalan keskustaajaman suunnasta, jolloin tuulivoimalat eivät vaikuta tästä suunnasta katsottuna kirkon asemaan maamerkkinä. Maiseman kokemisen arvioidaan voivan muuttua kielteiseen suuntaan perustuen erityisesti muutokseen kirkolta lounaaseen avautuvissa näkymissä. Näissä näkymissä historiallisesti arvokkaan kulttuurimaiseman visuaalisten ominaisuuksien ja maiseman historiallisen tunnelman arvioidaan voivan häiriintyä kirkkoympäristössä ja keskiaikaisen Kallialan ryhmäkylän alueella jonkin verran. Tyrvään vanhalta kirkolta on laadittu 360 asteen pallopanoraamakuva, jossa kuva on otettu kirkon vierestä (Verkko-osoite: https://3dee.fi/elements/sastamala/, https://3dee.fi/elements/sastamala/). Pirkanmaan liitto on teettänyt Tyrvään vanhalta kirkolta havainnekuvan Ajoksenkankaan maakuntakaavoituksen tuulivoimaloista, ks. Täydennys selvitykseen: Tuulienergian mahdollisuudet maakuntakaavassa Pirkanmaalla Osa III – näkyvyysanalyysit, s. Liite 1, s. E (verkkojulkaisu: https://pirkanmaa.julkaisu.ktweb.fi/ktwebscr/files/show?doctype=3&docid=232766). Tyrvään vanhan kirkon RKY-alueen kokonaisuuteen tuulivoimaloiden arvioidaan aiheuttavan enintään kohtalaisen muutoksen ja muutos kohdistuu erityisesti alueen historialliseen tunnelmaan, kun tuulivoimalat näkyvät RKY-alueelta järvelle lounaan suuntaan katseltaessa. Näkymäsektori tuulivoimaloille on melko kapea laajassa järvimaisemassa. RKY-kohteen rakennushistoriallisiin ja rakennustaiteellisiin arvoihin ei tuulivoimarakentamisella ole vaikutusta.	Suuri kielteinen
Kaltsilan, Uudenkylän ja Vanhankylän viljelymaisema	12,2	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö.	Ei muutosta tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Tuulivoimalat jäävät todennäköisesti lähes kokonaan puuston taakse. Myös maastonmuodot estävät analyysin mukaan isolta osin näkymien muodostumisen kohti tuulivoimaloita.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa

Vaikutuskohde	Etäisyys voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
		Kohde edustaa perinteistä ja vaihtelevaa maisemakuvaa.		yksittäisessä kohdassa
Sastamalan kirkkomaisema (sis. Erityislailla suojeltu: Sastamalan kirkko. Sijaitsee Rautaveden kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	13,0	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Kirkkolailla suojeltu rakennus. Maamerkki Rautaveden äärellä.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan kohteesta ei pitäisi juurikaan olla selkeitä näkymiä kohti tuulivoimaloita. Mahdollisilla näkymäalueilla voimalat näkyvät todennäköisesti maisemassa lähinnä osittaisina pilkahduksina, sillä puusto peittää tuulivoimalat suurimmaksi osaksi. Maisemakokemuksen arvioidaan tällöin muuttuvan korkeintaan hieman. Alue-rajauksen sisälle sijoittuu muutamia maakunnallisesti merkittäviä rakennuskulttuurin ydinalueita, joilla tuulivoimaloita ei todennäköisesti juurikaan näy mahdollisia yksittäisiä pilkahduksia lukuun ottamatta. Jos puustoa kaadetaan, vaikutukset kasvavat.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa
Emil Danielssonin erämaateljee (Sijaitsee Rautaveden kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	16,6	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Asettuu ympäristöään korkeammalle, mutta puuston keskelle. Kohde on tyyllitään vahvasti kansallisromanttinen ja sijainti korostaa tätä.	Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee kaukovaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat eivät näy itse ateljeelle, mutta voivat pilkistää runsaan puuston seasta mäen laen ja etelärinteen harvapuustoisille alueille. Mahdolliset näkymäalueet kattavat pienen osuuden koko alueesta, mutta niiden näkymät voivat suuntautua kohti tuulivoimaloita. Maisemassa mahdollisesti näkyvät tuulivoimalat ovat ristiriidassa kansallisromanttisen ateljeen erämaaympäristön kanssa, koska ateljeen historiassa oleellista ovat olleet nimenomaan paikalta avautuvat maisemat. Maisemakokemuksen arvioidaan kuitenkin muuttuvan vain hieman kielteiseen suuntaan, koska tuulivoimalat eivät todennäköisesti hallitse näkymiä sijaitessaan yli 15 km etäisyydellä ja näkyessään kaikkialla lähinnä vain puuston lomasta.	Kohtalainen kielteinen
Lähteenmäen torppa (Sijaitsee Raudun maakunnallisesti arvokkaassa kulttuurimaisemassa)	16,9	Suuri	Ei muutosta nykytilaan: tuulivoimalat eivät todennäköisesti näy kohteeseen puuston vuoksi.	Ei muutosta nykytilaan

Vaikutuskohde	Etäisyys voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Salokunnan kirkko (Sijaitsee Rautaveden kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	17,2	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Metsäinen ja luonnonläheinen ympäristö on oleellinen osa kirkkoa ja sen tunnelmaa.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee kaukovaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat näkyvät kohteeseen todennäköisesti vain paikoin puuston seasta, mutta alueen puuston takia näkymäalueita ei välttämättä ole lainkaan. Kirkon asema maamerkinä ei todennäköisesti heikenny. Jos puustoa kaadetaan, vaikutukset voivat kasvaa. Tuulivoimaloiden vähäisen näkymisen vuoksi muutos maiseman kokemisessa ja heikennys maiseman eheyteen ovat korkeintaan vähäisiä tai muutosta ei ole lainkaan.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen
Punkalaitumen keskustan kylämaisema (Sis. Punkalaitumen erityislailla suojeltu kirkko. Sijaitsee Punkalaitumenjoen viljelymaisemassa (VAMA 2021).)	20,1	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Punkalaitumenjoen varsi avoimena maisematilana on muutoksille erityisen herkkä. Keskustaajaman tiiviimpi rakennuskanta erilaisine toimintoineen kestää muutoksia paremmin.	Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee kaukovaikutusalueella. Tuulivoimalat eivät juurikaan näy alueelle ja puusto peittää todennäköisesti pihapiireissä nekin alueet, joille voimalat voisivat näkymäalueanalyysin mukaan näkyä. Sen sijaan peltoaukeiden etelälaidoille ja Punkalaitumen kirkon pohjoispuolisen rakennuksen pihalle tuulivoimaloiden osia saattaa paikoin näkyä. Tuulivoimaloiden vaikutukset Punkalaitumen kirkkoon ovat korkeintaan vähäiset kielteiset tai vaikutuksia ei mahdollisesti ole lainkaan. Lisäksi RKY-alueen ja kirkon sijainti tuulivoimaloiden kaukovaikutusalueella, yli 20 km:n päässä, lieventää maisemamuutosten vaikutuksia, jolloin muutos maisemassa arvioidaan korkeintaan hieman kielteiseksi.	Kohtalainen kielteinen
Karkun taajama (Sijaitsee Rautaveden kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	20,4	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Sijainti järven äärellä, josta avautuu pitkiä näkymiä järvelle päin vahvistaa kohteen herkkyyttä muutoksille. Taajaman rakennettu alue toimintoineen kestää muutoksia paremmin.	Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee kaukovaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat tulevat todennäköisesti näkymään etelään ja lounaaseen avautuvilta rannoilta sekä peltoaukeilta. Sen sijaan Karkun taajaman näkymäalueet ovat todennäköisesti näkymäalueanalyysiä suppeammat pihapuuston takia, mutta sekä Karkussa että Torstinmäen kylässä tuulivoimalat voivat näkyä niihin pihapiireihin, joista avautuu näkymiä etelää ja lounasta kohti. Koska tuulivoimalat sijaitsevat noin 20 km:n päässä, ne näkyvät horisontissa verrattain pieninä, ja lisäksi rannan pensaikot ja puut peittävät voimaloita. Avoimella rannalla ja aukealla tuulivoimalat voivat kuitenkin näkyä havainnekuva 5:n tapaan pitkänä selkeänä rivinä metsänreunan yläpuolella mutta kooltaan pienempinä etäisyyden ollessa suurempi. Etäisyyden takia tuulivoimaloiden arvioidaan heikentävän avautuvien näkymien vaikuttavuutta ja maisemakuvan eheyttä korkeintaan jonkin verran. Kokonaisuudessaan kokemuksen maisemasta arvioidaan muuttuvan korkeintaan jonkin verran kielteiseen suuntaan.	Kohtalainen kielteinen
Pyhän Henrikin saarnahuone ja sen historiallinen ympäristö	20,4	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö.	Ei muutosta nykytilaan: Tuulivoimalat eivät todennäköisesti näy kohteeseen puuston vuoksi.	Ei muutosta nykytilaan

Vaikutuskohde	Etäisyys voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Hämeenkan- kaan- ja Ky- rönkankaantie	24,0	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Keski-ikäinen päätie, jonka historiallinen linjaus ja vanhan maantien luonne ovat säilyneet.	Ei muutosta tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa: Kohde sijaitsee kaukovaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat saattavat näkyä muutamassa yksittäisessä kohdassa tielinjauksen eteläpäässä, mutta näkyvyys koskee todennäköisesti vain tuulivoimaloiden roottoreiden lapojen kärkiä siten, ettei tuulivoimaloita pitkän etäisyyden takia välttämättä käytännössä edes huomaa. Tuulivoimaloiden aiheuttama muutos, jos sitä havaitaan, on korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa
Eskolan ja Ter- vamäen kylät	25,3	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Paljon avointa ja kevyesti kumpuilevaa viljelyma- semaa, joka mahdollis- taa pitkät näkymät. Asu- tus keskittyy korkeim- mille kohdille.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa: Tuulivoimalat sijaitsevat kaukovaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat näkyvät todennäköisesti korkeintaan paikallisesti pilkahduksina. Pihapuusto ja rakennukset saattavat estää näkyvyyden myös kokonaan. Peltoaukeille tuulivoimaloiden ei pitäisi näkyä lainkaan. Maisemakokemuksen ei arvioida muuttuvan, koska tuulivoimalat sijaitsevat niin kaukana, ettei niitä välttämättä edes erota horisontin metsänrajasta.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa
Sarkolan ja Va- halahden kylä- keskukset, Sarkola	25,6	Suuri	Ei muutosta nykytilaan: Tuulivoimalat eivät todennäköisesti näy kohteeseen puuston vuoksi.	Ei muutosta nykytilaan
Sarkolan ja Va- halahden kylä- keskukset, Va- halahti	26,0	Suuri	Ei muutosta nykytilaan: Tuulivoimalat eivät todennäköisesti näy kohteeseen puuston vuoksi.	Ei muutosta nykytilaan
SATAKUNTA				

Vaikutuskohde	Etäisyys voima-aloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Nanhian kylä (Sijaitsee Nanhian kulttuuri- maiseman maakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä)	8,1	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Perinteistä pienipiirteistä maaseutumaisemaa pitkin peltonäkyminen.	Kohtalainen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat näkyvät noin puoleen RKY-alueesta ja maakunnallisesti merkittävästä Nanhian kulttuurimaisemasta, joka on RKY-aluetta laajempi. Laajat peltoaukeat mahdollistavat pitkät näkymät kohti tuulivoimaloita ja tuulivoimalat näkyvät myös niihin peltojen laidalla sijaitseviin pihapiireihin, joiden suojana ei ole puustoa koillisen puolella. Lähimmistä tuulivoimaloista näkyy noin roottorin verran metsän reunan yläpuolella (Kuva 1-52, havainnekuva nro 8). Tuulivoimalat näkyvät maisemassa melko kapeassa näkymäsektorissa ja melko tasaisena ryhmänä tuoden maisemaan uuden teknisen elementin. Takkulan kartanon alueelle tuulivoimalat näkyvät korkeintaan yksittäisiin kohtiin puiden välistä. Maisemasta ei erotu selkeitä maamerkkimäisiä kohteita, joihin tuulivoimalat vaikuttaisivat, mutta tuulivoimalat itse muodostuvat taustamaiseman maamerkeiksi, mutta tasaisen maisemarakenteen vuoksi tuulivoimalat eivät nouse maiseman taustalla kovin korkealle eivätkä siten hallitse maisemaa. Voimaloiden aiheuttama muutos kohdistuukin ensisijaisesti maisemakuvan historialliseen tunnelmaan ja eheyteen. Historiallisesti arvokkaan kulttuurimaiseman visuaaliset ominaisuudet ja maiseman historiallinen tunnelma häiriintyvät jonkin verran. Kokemuksen maisemasta arvioidaan voivan muuttua jonkin verran kielteiseen suuntaan. RKY-kohteen rakennushistoriallisiin ja rakennustaiteellisiin arvoihin ei tuulivoimarakentamisella ole vaikutusta.	Suuri kielteinen
Huittisten kirkko ja sen ympäristö (sis. Huittisten kirkko (Erityislailla suojeltu). Sijaitsee Huittisten kirkon ympäristön maakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä)	10,5	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Sijainti kahden Kokemäenjoen sivujoen välisellä kankaalla. Kirkkoa ympäröi Huittisten keskustaajaman rakennuskanta.	Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat tulevat näkymään paikoin kirkon lähelle sekä sen pohjoispuolella olevan Kirkkopuiston avoimille alueille. Kirkon välittömän lähiympäristön ja hautausmaan vanhan ja kookkaan puuston arvioidaan peittävän tuulivoimaloita enemmän kuin näkymäalueanalyysi antaa ymmärtää. Sijainti taajaman keskellä lisää kirkon ympäristön sallivuutta muutoksia kohtaan, sillä näkyessään tuulivoimalat liittyvät osaksi ympäröivää rakennuskantaa. Tällöin heikennys kohteen maisemakuvan eheyteen arvioidaan olevan vähäinen. Kirkko toimii Huittisten keskustaajaman maamerkkinä, jolloin lounaasta (esim. Härkäpamarin parkkipaikalta) katsottaessa tuulivoimalat näkyvät todennäköisesti kirkon tornin taustalla. Tuulivoimalat voivat heikentää kirkon tornin asemaa maamerkkinä jonkin verran, mutta pitkän etäisyyden vuoksi heikennys jäänee vähäiseksi. Kokonaisuudessaan RKY-kohteen alueella maisemakokemuksen arvioidaan muuttuvan korkeintaan hieman.	Kohtalainen kielteinen

Vaikutuskohde	Etäisyys voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Punkalaitumenjoen kylä ja viljelymaisema (Lähes yhteneväinen maakunnallisesti merkittävän Punkalaitumenjoen kulttuurimaiseman kanssa)	10,8	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Avoin joenvarsi ja rannan avoimet peltoaukeat ovat herkkiä muutokselle.	Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimat tulevat näkymään alueen läntisen osan etelälaidan laajoille peltoaukeille ja niihin pihapiireihin, joiden suojana ei ole puustoa. Näkymäalueet kattavat kuitenkin vain vähän koko arvoalueesta. Näkyessään tuulivoimat nousevat melko kookkaina metsänrajan yli kulttuurihistoriallisten kylämaisemien taustalle (Kuva 1-49, havainnekuva 4). Muutosten paikallisuuden vuoksi heikennys maisemakuvan eheyteen ja maaseutumaiseman tunnelmaan arvioidaan vain vähäiseksi kielteiseksi. Maisemakokemuksen arvioidaan muuttuvan jonkin verran, kun tuulivoimat tuovat maaseutumaisemaan uuden teollisen elementin. Kohteesta ei tunnistettu maamerkkejä, joihin tuulivoimat voisivat vaikuttaa merkittävästi.	Kohtalainen kielteinen
Raijalan kylä (Sis. Pelto-Laurila, Mattilan maakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristökohteen. Sijaitsee osittain Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021) ja on lähes yhteneväinen maakunnallisesti merkittävän Raijalan kylän ja kulttuurimaiseman kanssa.)	13,0	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Kylän talot ovat keskittyneet Huittisista Poriin vievän vanhan maantien varrelle. Kohti pohjoista aukeaa laajat peltoaukeat.	Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimat tulevat näkymään paikoin peltoaukeille. Kaikki tuulivoimat nousevat metsänrajan yli, ja näkyvät selkeästi avoimien näkymien taustamaisemassa (Kuva 1-50). Kohteessa avautuvat maisemat ovat laajoja, jolloin tuulivoimat vievät avautuvissa näkymissä verrattain kapean sektorin. Toisaalta tuulivoimat kiinnittävät huomiota avarassa maaseutumaisemassa. Maisemakuvan eheyden arvioidaan voivan heikentyä alueella paikoin jonkin verran ja vastaavasti maisemakuvan historiallisen tunnelman, mittasuhteiden ja maisemakokemuksen muuttuvan hieman.	Kohtalainen kielteinen

Vaikutuskohde	Etäisyys voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Kauvatsan kirkonseutu (sis. Erityislailla suojeltu: Kauvatsan kirkko) (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	15,4	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Yhtenäinen kokonaisuus, joka kuvastaa hyvin pienissä kirkonkylissä ennen sotia vallinnutta rakentamista.	Ei muutosta tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa: Kohde sijaitsee kaukovaikutusalueella. Tuulivoimalat jäävät todennäköisesti lähes kokonaan puuston taakse, jolloin tuulivoimalat eivät tule näkymään joko lainkaan tai sitten ne näkyvät vain hyvin pienesti ja paikallisesti. Jos puustoa kaadetaan, vaikutukset kasvavat.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa
Kokemäen kirkonseutu (sis. Erityislailla suojeltu: Kokemäen kirkko)	22,0	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Kirkon ympäristössä on hyvin säilynyt 1800-luvun loppupuolella ja 1900-luvun alkupuolella syntynyt, koulujen sekä kauppa- ja asuinrakennusten muodostaman kirkonkyläluonne.	Ei muutosta tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa: Kohde sijaitsee kaukovaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat eivät näy suurimmaksi osin taajamarakenteeseen kirkon ympäristystä ja eteläistä puolta lukuun ottamatta. Kirkko sijaitsee muuta ympäröivää aluetta korkeammalla kallioisella mäellä. Kirkon pihalta päänäkyvät avautuvat kohti Kokemäenjokea, joka mutkittelee kirkon pohjoispuolelta niin että se sivuaa kirkkoa sekä itä- että länsipuolelta. Tuulivoimalat sijaitsevat kirkosta itään, jolloin ne voivat heikentää tähän suuntaan avautuvia näkymiä hieman tai näkymät saattavat peittyä osittain tai kokonaan puuston ja rakennusten takia. Lisäksi tuulivoimalat näkyvät verrattain pieninä horisontissa. Ympäröivä taajamarakentaminen vie myös huomiota tuulivoimaloista, jolloin maisemakuvan arvioidaan heikkenevän korkeintaan vähän. Kokemuksen maisemasta arvioidaan muuttuvan korkeintaan hieman.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa
Kokemäenkartanon historiallinen maisema (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	22,7	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Laajat peltoaukeat ja avoin Kokemäenjoen ranta tekevät alueesta erityisen herkän muutoksille. Alueen asutushistoria juontaa juurensa esihistorialliseen aikaan.	Ei muutosta tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa: Kohde sijaitsee kaukovaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat tulevat näkymään alueelle vain vähäisesti ja paikoin puuston peittäessä voimalat suurimmaksi osin. Laajoista peltoaukeista huolimatta näkymälinjoja kohti tuulivoimaloita arvioidaan muodostuvan vain muutamia, ja nämä vievät suhteessa pienen osuuden kohderajauksesta ja laajana avautuvista näkymistä. Näkymäkohdat muodostuvat Järiläntielle suuntautuen kohti peltoaukeita ja Kokemäenjokea. Itse Kokemäenkartanolle tuulivoimaloiden arvioidaan näkyvän lähinnä pilkahduksina. Yli 20 km:n välimatkan ja tuulivoimaloita kohti muodostuvien näkymien paikallisuuden vuoksi arvioidaan, että maisemakuvan eheys sekä kokemus maisemasta heikkenevät korkeintaan vähän uuden teknisen maisemaelementin myötä.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa

Vaikutuskohde	Etäisyys voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Peipohjan rautatieasema-alue (sis. 9 erityislailla suojeltua rautatierakennusta)	24,9	Kohtalainen: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, joka sietää kuitenkin muutoksia melko hyvin taajamassa sijaitsevana, käytössä olevana rautatieasemaympäristönä.	Ei muutosta tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa: Kohde sijaitsee kaukovaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat eivät juurikaan näy alueelle, ja analyysin osoittamat vähäisetkin näkymät saattavat estyä rakennusten ja puuston takia. Mahdollisesti näkyvät tuulivoimaloiden osat liittyisivät osaksi rautatieasemaa ympäröivää rakennuskantaa, eivätkä siten todennäköisesti erottuisi maisemassa häiritsevästi tai heikennys olisi korkeintaan vähäinen. Kaukaisen sijainnin ja näkymien vähäisyyden takia tuulivoimaloista aiheutuva muutos maisemaan on kokonaisuudessaan korkeintaan vähäinen.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa
Huovintie	26,1	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Keskiajan huomattaviin teihin kuulunut tie, jonka historiallinen linjaus on säilynyt monin paikoin.	Ei muutosta tai korkeintaan vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee kaukovaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat eivät näy lainkaan Köyliönjärven kohdalla kulkevalla tie- linjauksella, mutta Köyliönjärven pohjoispuolella tuulivoimalat saattavat näkyä useissa yksittäisissä, pienialaisissa kohdissa. Näkyvyys koskee kuitenkin todennäköisesti vain tuulivoimaloiden roottoreiden lapojen kärkiä siten, ettei tuulivoimaloita pitkän etäisyyden takia välttämättä käytännössä edes huomaa. Tuulivoimaloiden aiheuttama muutos, jos sitä havaitaan, on korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen
Köyliönsaaren Vanhakartanon ja kirkon historiallinen maisema (Sijaitsee Köyliönjärven kulttuurimaisemassa (VAMA 2021) Sis. erityislailla suojeltu rakennus: Köyliön kirkko)	27,4	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö ja osa kansallismaisemaa. Alavat viljelykset ja sijainti Köyliönjärven saarella herkistävät muutoksille. Rakennuksia on alueella hyvin väljästi, mikä korostaa entisestään kirkon ja kirkon arvoa.	Ei muutosta tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa: Kohde sijaitsee kaukovaikutusalueella. Tuulivoimalat jäävät todennäköisesti lähes kokonaan puuston taakse, jolloin tuulivoimalat eivät tule näkymään joko lainkaan tai sitten ne näkyvät vain hyvin pienesti ja paikallisesti. Jos puustoa kaadetaan, vaikutukset kasvavat.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa

Vaikutuskohde	Etäisyys voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Kauniaisten ja Kuljun kartanot	30,6	Suuri: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Kohteessa on 1600-luvun läänityksestä juontavaa historiallista kerrostumaa, joka pitää sisällään Kauniaisten ja Kuljun kartanot talouskeskuksineen, puistoineen ja viljelyksineen.	Ei muutosta tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa: Kohde sijaitsee jonkin verran vaihtoehto VE1:n kaukovaikutusalueen ulkopuolella. Näkymäalueanalyysin mukaan puusto peittää tuulivoimaloiden näkymisen alueelle suurimmaksi osin. Kauniaisten kartanon navetalle tuulivoimaloiden arvioidaan näkyvän jonkin verran, mutta todennäköisesti lounaispuolinen puusto estää näkymiä vähintään osittain. Kuljun kartanolle ja sen lähiympäristöön tuulivoimaloiden ei tulisi näkyä ollenkaan. Maiseman ominaispiirteet, luonne ja kokemus maisemasta muuttuvat näkymäpisteissä korkeintaan hieman tuulivoimaloiden näkyessä pieninä pitkän välimatkan päästä.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen

Erityislaeilla suojellut rakennukset

Taulukko 1-14. Erityislaeilla suojeltujen rakennusten vaikutusten arviointi noin 30 km:n säteellä suunnitelluista tuulivoimaloista.

Vaikutuskohde	Etäisyys voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
PIRKANMAA				
Keikyän kirkko (Sijaitsee Keikyän kirkon ympäristön maakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä ja Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	3,5	Suuri: Erityislailla suojeltu rakennus	Ei muutosta nykytilaan: Tuulivoimalat eivät todennäköisesti näy kohteeseen. Ks. myös Taulukko 1-15: Keikyän kirkon ympäristö	Ei muutosta nykytilaan
Kiikan kirkko (Sijaitsee Kiikan kirkon ympäristön ja raitin maakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä ja Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	4,8			Ks. Taulukko 1-15: Kiikan kirkon ympäristö ja raitti
Tyrvään kirkko (Sijaitsee Rautaveden kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	8,2			Ks. Taulukko 1-12: Rautaveden kulttuurimaisema (VAMA 2021) ja Taulukko 1-13: Vammalan kirkko (RKY)
Vammalan (entinen Tyrvään) rautatieasema-alue (sis. 12 rautatierakennusta)	8,4			Ks. Taulukko 1-13: Tyrvään rautatieasema (RKY)
Tyrvään vanha kirkko (Sijaitsee Rautaveden kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	9,8			Ks. Taulukko 1-13: Tyrvään vanhan kirkon maisema (RKY)
Sastamalan kirkko (Sijaitsee Rautaveden kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	14,0			Ks. Taulukko 1-13: Sastamalan kirkkomaisema (RKY)

Vaikutuskohde	Etäisyys voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Karkun kirkko (Sijaitsee Rautaveden kulttuurimaisemassa (VAMA 2021) ja Karkun kirkon, emäntäkoulun ja Riipilänjärven huviloiden ympäristön maakunnallisesti arvokkaassa rakennetussa kulttuuriympäristössä)	18,0	Suuri: Erityislailla suojeltu rakennus	Ei muutosta nykytilaan: Tuulivoimalat eivät todennäköisesti näy kohteeseen puuston vuoksi.	Ei muutosta nykytilaan
Punkalaitumen kirkko (Sijaitsee Punkalaitumenjoen viljelymaisemassa (VAMA 2021) ja Punkalaitumen keskustan kylämaisemassa (RKY))	21,4			Ks. Taulukko 1-13: Punkalaitumen keskustan kylämaisema (RKY)
Kiikoisten kirkko	22,4	Suuri: Erityislailla suojeltu rakennus. Kirkko toimii maamerkkinä Kiikoisjärven rannalla. Lähellä sijaitsevat myös hyvin säilyneet pappila ja sen pihapiiri.	Ei muutosta tai korkeintaan vähäinen kielteinen muuttamassa yksittäisessä kohdassa: Kohde sijaitsee kaukovaikutusalueella. Sijainti Kiikoisjärven rannalla altistaa pitkille näkyville, mutta tuulivoimalat eivät näy päänäkyssä kirkolta järvelle päin itään katsottaessa. Puusto peittää näkymiä kohti tuulivoimaloita ainakin osittain kirkon pihalta katsottaessa. Tällöin kirkolta avautuvan maiseman muutoksen arvioidaan olevan pitkän välimatkan takia korkeintaan vähäisesti kielteinen. Tuulivoimaloiden roottoreiden osia saattaa kuitenkin näkyä kirkon taustalla pohjoisesta esim. Kiikoistentieltä katsottuna, mikä saattaa häiritä maisemakokemusta. Kirkon asema maamerkkinä ei kuitenkaan todennäköisesti heikenny pitkän välimatkan takia. Kokonaisuudessaan maisemakuvan eheyden arvioidaan voivan heikentyä hieman uuden teknisen maisemaelementin myötä.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan kohtalainen kielteinen muuttamassa yksittäisessä kohdassa
Suoniemen kirkko	26,3	Suuri: Erityislailla suojeltu rakennus. Kirkko, hautausmaa ja pitäjänmakasiini. Kirkon ympäristö on kumpuilevaa maastoa, jossa vaihtelevat peltoaukeat ja metsäiset selänteet.	Ei muutosta tai korkeintaan vähäinen kielteinen muuttamassa yksittäisessä kohdassa: Kohde sijaitsee kaukovaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat näkyisivät kohteeseen lähinnä yksittäisinä pienialaisina pilkahduksina, mutta todennäköisesti kirkon viereinen metsikkö peittää tuulivoimalat kokonaan. Tuulivoimalat eivät myöskään heikennä kirkon asemaa maamerkkinä, koska ympäristöstä ei juurikaan avaudu näkymiä voimaloille. Maisemakuvan eheys ja kokemus maisemasta heikentyvät korkeintaan hieman yksittäisissä pienialaisissa kohdissa perustuen tuulivoimaloiden vähäiseen tai olemattomaan näkymiseen ja kohteen sijaintiin kaukovaikutusalueella.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan kohtalainen kielteinen muuttamassa yksittäisessä kohdassa

Vaikutuskohde	Etäisyys voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Mouhijärven kirkko	27,5	Suuri	Ei muutosta nykytilaan: Tuulivoimalat eivät todennäköisesti näy kohteeseen puuston vuoksi.	Ei muutosta
Tottijärven kirkko	28,9	Suuri	Ei muutosta nykytilaan: Tuulivoimalat eivät todennäköisesti näy kohteeseen puuston vuoksi.	Ei muutosta
SATAKUNTA				
Huittisten kirkko	10,8			Ks. Taulukko 1-13: Huittisten kirkko ja sen ympäristö (RKY)
Kauvatsan kirkko (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	15,7			Ks. Taulukko 1-13: Kauvatsan kirkonseutu (RKY)
Kokemäen kirkko	22,3			Ks. Taulukko 1-13: Kokemäen kirkonseutu (RKY)
Peipohjan rautatieasema-alueen rakennukset	25,1			Ks. Taulukko 1-13: Peipohjan rautatieasema-alue (RKY)
Vampulan kirkko	27,3	Suuri	Ei muutosta nykytilaan: Tuulivoimalat eivät todennäköisesti näy kohteeseen puuston vuoksi.	Ei muutosta nykytilaan
Köyliön kirkko	28,4			Ks. Taulukko 1-13: Köyliön-saaren Vanhakartanon ja kirkon historiallinen maisema (RKY)

Maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

Taulukko 1-15. Maakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen ja niiden kohteiden sekä maakunnallisesti arvokkaiden kulttuurimaisemien vaikutusten arviointi noin 15 km:n säteellä suunnitelluista tuulivoimaloista. Taulukossa on käytetty Satakunnan osalta seuraavia lyhenteitä ilmaisemaan maakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön lähdettä: VMK2 = Satakunnan vaihemaakuntakaava 2, KYI23 = Satakunnan rakennetun kulttuuriympäristön päivitys- ja täydennysinventointi 2023. Arvioinnit muutoksen suuruudesta ja vaikutuksen merkittävyydestä on esitetty kokonaisarvioina.

Vaikutuskohde	Etäisyys voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
PIRKANMAA				
Keikyän kirkon ympäristö (Sis. Keikyän kirkko (Erityislailla suojeltu rakennus). Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	2,9	Kohtalainen: Erityislailla suojeltu rakennus, VAMA-alue, maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Pienipiirteinen maaseudun kirkonkyläympäristö, jossa ihmisen vaikutus on luontevasti maastoon ja maisemaan sovitettua. Yhtenäinen maisemakuva. Kirkon torni toimii maamerkinä. Raitti ja raitin varren rakennukset yhdessä kirkon kanssa luovat yhtenäisen ympäristön, joka rajautuu leveäuomaiseen Kokemäenjokeen sekä peltoaukeisiin.	Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee lähivaikutusalueella, joten näkyessään tuulivoimalat näyttäytyvät isoina. Laajimmat näkymät tuulivoimaloille avautuvat pelloilta, mutta roottoreiden lavat voivat pilkistää esiin pihojen puuston takaa paikoitain. Itse kirkon pihaan tuulivoimalat eivät näkymäalueanalyysin mukaan näy. Maisemassa on kulttuuriarvoista huolimatta paljon nykyaikaisia yksityiskohtia, eivätkä tuulivoimalat luo ajallista ristiriitaa verrattuna historiallisiin rakennuksiin. Kokonsa takia tuulivoimalat voivat kuitenkin näkyessään häiritä maiseman pienipiirteistä mittakaavaa, mutta rakennusten ja puuston takia tuulivoimalat eivät todennäköisesti näy merkittävästi. Tuulivoimalat voivat häiritä kirkon asemaa maamerkinä niiden näkyessä kirkontornin kanssa samassa maisemassa esim. joen vastarannalta katsottuna. Kokemus alueen maisemasta voi muuttua hieman kielteiseen suuntaan.	Vähäinen kielteinen
Äetsän tehtaat ja voimalaitokset (Sis. Kokemäenjoen voimalaitokset: Äetsän voimalaitos (RKY) Sijaitsee osittain Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	2,9	Suuri: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö ja RKY-alue. Historiallinen käytössä oleva teollisuusympäristö ja sen asuinalue sekä puisto. Teollisuusrakennusten arkkitehtuuri korkeatasoista. Äetsän voimalaitos on Kokemäenjoen maamerkki. Alueella on erityinen merkitys kulttuurimatkailulle. Keikyän riippusillalta ja Äetsän voimalaitoksen alueelta avautuu merkittäviä näkymiä tuulivoimaloita kohti. Lisäksi aluerajauksen ulkopuolelta Myllytien varrelta avautuu merkittäviä näkymiä, joissa Äetsän voimalaitos on pääroolissa, ks. Kuva 1-41.	Vähäinen kielteinen: Ks. Äetsän voimalaitos (RKY) Taulukko 1-13. Tuulivoimalat sijaitsevat lähivaikutusalueella ja näkyvät siellä täällä asuin- ja tehdasalueella paikoin pihapuuston lomasta ja jääden paikoin puuston ja rakennusten taakse piiloon. Voimaloiden näkyvyys on todennäköisesti näkyvyysanalyysiä suppeampi pihapuuston ja rakennusten näkemäestevaikutuksen takia. Parhaiten voimalat näkyvät todennäköisesti tehdasalueen puiston avoimille paikoille. Alueella on selvä historian tuntu, mutta myös runsaasti nykyaikaisia rakenteita. Tuulivoimaloiden ei arvioida lisäävän maisemassa merkittävästi historiallisen teollisuusympäristön ja nykyaikaisen ristiriitaa. Tuulivoimalat jäävät todennäköisesti sivuosaan puustoisesta ja melko tiheästi rakennetun alueen maisemassa ja voivat muuttaa kokemusta maisemasta korkeintaan hieman kielteiseen suuntaan.	Kohtalainen kielteinen

Kiikan kirkon ympäristö ja raitti (Sis. Kiikan kirkko (Erityislailla suojeltu rakennus)) (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuuri- maisemassa (VAMA 2021))	4,4	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö ja kirkkolailla suojeltu kirkko VAMA-alueella. Arvo perustuu 1900-luvun alkupuolen kirkonkyläkokonaisuuteen. Lisäksi alueella on maisemallista merkitystä asukkaille ja mahdollisesti myös matkailulle. Kirkonkylä on sovitettu luontevasti jokilaakson maisemaan ja maisemakuva on melko eheä. Kirkko toimii maiseman maamerkinä.	Kohtalainen kielteinen: Tuulivoimalat sijaitsevat lähivaikutusalueella. Näkymä-alueanalyysin mukaan tuulivoimalat näkyisivät valtaosalle aluerajausta sekä kirkkolailla suojellulle kirkolle. Alueen runsas pihapuusto sekä rakennukset kuitenkin peittävät tuulivoimaloita todennäköisesti enemmän kuin näkymäalueanalyysi antaa ymmärtää. Pohjanmaan- ja Kiikanojantien linjaukset ovat suuntautuneet tuulivoimaloiden hankealueen itäreunaa kohden, jolloin tuulivoimaloiden merkittävimmät näkymäalueet voivat hieman puustosta riippuen muodostua näille kirkonkylän pänteille etelään päin kuljettaessa. Kulttuuriympäristöarvojen ja nykyaikaisten piirteiden lisäksi kirkonkylän maisemassa näkyy maaseudun taajamissa yleinen hiljentyminen kaupungistumisen ja väestömäärän vähenemisen seurauksena, minkä vuoksi tunnelma on ajallisesti hieman seishtanut. Tuulivoimaloiden ei kuitenkaan arvioida lisäävän maiseman ajallista ristiiriitaa, koska ne jäävät todennäköisesti maisemassa sivuosaan näkyessään vain osittain siellä täällä puuston takaa. Suuren kokonsa takia tuulivoimaloiden arvioidaan vaikuttavan pienipiirteisen maiseman eheyteen ja mittakaavaan jonkin verran heikentävästi. On mahdollista, että tuulivoimalat näkyvät myös samassa näkymässä maamerkinä toimivan kirkon kanssa heikentäen jonkin verran sen asemaa maisemassa.	Kohtalainen kielteinen
Vammalan keskusta (Sis. Vammalan kirkko (RKY), Tyrvään rautatieasema (RKY)) (Erityislailla suojellut rakennukset: Tyrvään kirkko sekä Vammalan (entisen Tyrvään) rautatieasema-alueen 12 rakennusta)	7,4	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Kohteen arvo perustuu keskustan rakennuskannaltaan ajallisesti ja mitta-kaavallisesti yhtenäisiin aluekokonaisuuksiin. Sijainti on maisemallisesti herkkää Vammaskosken äärelle sijoittumisen vuoksi. Kohteesta avautuu tärkeitä näkymiä Liekovedelle kohti tuulivoimaloita. Keskustaajama on kuitenkin lähtökohtaisesti maisemallisesti monimuotoista ja siten sallivaa.	Kohtalainen kielteinen: Kohde sijaitsee väli-vaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat näkyisivät laajasti alueelle. Keskustan rakentaminen on melko väljää ja matalaa, mutta rakennukset ja puusto peittävät luultavasti enemmän tuulivoimaloiden näkymistä kuin mitä näkymäalueanalyysi antaa ymmärtää. Rakennetusta maisemasta sisältää monen aikakauden kerroksia, mikä luo sietokykyä muutoksia kohtaan. Alueella on 2 RKY-kohdetta, Vammalan kirkko ja Tyrvään rautatieasema, jotka ranta-alueiden ohella ovat muutoksille herkimpiä. RKY-kohteiden ulkopuolella kohde kattaa Vammalan keskustaajamaa Vammaskosken molemmin puolin. Pääkatunäkymiin Puisto- ja Asemakatu- jien suuntaisesti tuulivoimalat eivät todennäköisesti näy, mutta Vammaskosken sillalta avautuu näkymiä kohti tuulivoimaloita. Tuulivoimaloiden pyörivät roottorit tuovat uuden kerroksen muutenkin ajallisesti ja toiminnoiltaan kerrokselliseen maisemaan. Heikennys maisemakuvan eheyteen arvioidaan kokonaisuudessaan kohtalaiseksi huomioiden se, etteivät tuulivoimalat näy todennäköisesti juurikaan taajaman sisälle, mutta tuulivoimaloiden vaikutusten merkittävyys on suuri rantamaisemissa ja Vammalan kirkon RKY-alueella. Rautatieasemalle tuulivoimalat tuskin juurikaan näkyvät puuston ja rakennusten takia. Ks. myös RKY-kohteiden vaikutustenarviointi Taulukko 1-13.	Kohtalainen kielteinen
Stormi	11,3	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Kohde on eheä kokonaisuus, joka ilmentää 1800- ja 1900-lukujen vaihteen maaseutukylää.	Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee väli-vaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat näkyvät kohteeseen paikoitellen ja pienialaisesti, mutta todellisuudessa pihapuusto saattaa peittää nämäkin näkymät ainakin osittain. Näkyessään tuulivoimalat ovat tällä etäisyydellä vielä melko kookkaita. Kyläympäristön pienipiirteisyys ja runsaat yksityiskohdat vievät huomiota pois tuulivoimaloista heikentäen niiden maisemavaikutuksia. Maisemakokemuksen arvioidaan muuttuvan korkeintaan hieman ja maisemakuvan eheyden heikennyksen olevan vähäinen.	Vähäinen kielteinen

Sammaljoen kylä	13,9	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Perinteinen kylänraitti, jossa kirkko, liikelait, julkiset palvelut ja muut rakennukset asettuvat nauhamaisesti raitin varrelle.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella ja näkymäalueena-lyysin perusteella tuulivoimalat näkyvät vain hyvin paikallisesti kohteeseen puuston vuoksi. Yksi pidempi, mutta kapea näkymälinja saattaa muodostua alueen itäiselle peltoaukealle, mutta tässäkin näkymässä näkyy vain osa tuulivoimaloista ja niistäkin todennäköisesti vain roottoreiden osia. Kirkon ja hautausmaan ympäristön näkymät estyvät todennäköisesti pihapuuston takia lähes kokonaan.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa
SATAKUNTA				
Kokemäenjoen kulttuurimaisema VMK2 (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuuri- maisemassa (VAMA 2021))	5,5	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Kohde on eräänlainen solmukohta Kokemäenjokilaakson varrella. Rajaus kattaa Punkalaitumenjoen ja Sammunjoen yhtymisen Kokemäenjokeen ja Kokemäenjoen jyrkän käännöksen Karhiniemen kohdalla. Ripovuorella on laavu ja tunnettu näköalapaikka, josta avautuu poikkeuksellisen laajat näkymät Kokemäenjokilaaksoon.	Kohtalainen kielteinen: Kohde sijaitsee lähivaikutusalueella. Tuulivoimalat näkyvät näkymäalueanalyysin mukaan suurelle osalle alueesta: eteläosan peltoaukeille ja pohjoisosaan jokivarren peltoaukeille. Tuulivoimalat eivät näy alueen itäosaan eivätkö todennäköisesti myöskään Loimijoen länsirannalle, ja näillä alueilla tuulivoimalat eivät vaikuta maisemaan. Ripovuorelle ja sen luonnonsuojelualueelle tuulivoimalat näkyvät todennäköisesti korkeintaan puuston välistä, koska mäenrinteet ovat avoimia ainoastaan jokilaakson puolella. Näkyessään tuulivoimalat eivät sijoitu keskeisiin Ripovuorelta Kokemäenjoelle avautuviin näkymiin. Avoimilla alueilla näkymät maisemaan ovat laajoja ja tuulivoimalat sijoittuvat vain paikoin osaksi horisonttia ja useimmiten tuulivoimaloista kaukaisimmat eivät juurikaan nouse maisemaa rajaavan metsänreunan yläpuolelle (esim. 360-havainnekuva Vesiniityntieltä, https://3dee.fi/elements/sastamala/). Tuulivoimaloiden aiheuttaman muutoksen suuruus arvioitiin peltoaukeiden näkymäalueilla enintään kohtalaiseksi kielteiseksi, koska tuulivoimalat voivat vaikuttaa maiseman kokemiseen paikoin. Muutoksen suuruus Ripovuorelta avautuvissa näkymissä arvioidaan korkeintaan vähäiseksi kielteiseksi tai muutosta ei ole lainkaan. Näkymäalueiden pihapiirien näkymissä muutoksen suuruus vaihtelee todennäköisesti välillä ei muutosta – kohtalainen kielteinen riippuen pihapiirin puuston ja rakennusten suojaavasta vaikutuksesta. Raskalantien pihapiireihin alueen itä-laidalla tuulivoimalat eivät näy, eikä niillä ole vaikutusta maisemaan. Ks. myös Taulukko 1-11: Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat.	Kohtalainen kielteinen
Nanhian kulttuurimaisema VMK2, KYI23 (Sis. Nanhian kylä (RKY))	6,8	Suuri: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, joka sisältää RKY-kohteen Nanhian kylä, mutta kattaa tätä laajemman alan.		Ks. Taulukko 1-13: Nanhian kylä
Karhiniemen tie VMK2 (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuuri- maisemassa (VAMA 2021))	7,4	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, joka sijaitsee VAMA-alueella. Tie kulkee Kokemäenjoen myötäisesti. Näkymiä kohti Kokemäenjokea avautuu paikallisesti pitkin tien vartta.	Kohtalainen kielteinen: Kohde sijaitsevat välivaikutusalueella ja tuulivoimalat näkyvät lähes koko aluerajauksen pituudelta ainakin osittain kohteeseen. Näkyessään tuulivoimalat ovat edelleen melko kookkaita ja niiden voidaan kokea vaikuttavan häiritsevästi maiseman mittasuhteisiin. Itse Karhiniementieltä avautuu maisemia kohti tuulivoimaloita kuitenkin vain paikoitellen. Nämä kyseiset kohdat, joissa tieltä avautuu näkymä kohti Kokemäenjokea ja sen vastarannalle, ovat kuitenkin kohteen edustavimpia kohtia. Ks. myös Taulukko 1-11: Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat.	Kohtalainen kielteinen

Sepän ja Hurun tilat KY123 (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuuri- maisemassa (VAMA 2021))	7,5	Kohtalainen: Maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristön kohde, joka sijaitsee VAMA-alueella.	Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin perusteella osia tuulivoimaloista voi näkyä paikoittain tilojen alueilla. Selkeimmät näkymät tuulivoimaloille avautuvat lounaispuolisilta pelloilta. Näkyessään tuulivoimalat ovat edelleen melko kookkaita, mutta niistä näkyy todennäköisesti vain pieniä osia roottoreiden lavoista.	Vähäinen kielteinen
Takkulan kartano KY123 (Sijoittuu Nanhian kylän RKY-alueelle)	8,7	Kohtalainen: Perinteistä pienipiirteistä maaseutumaisemaa pitkin peltonäkymineen. Sijoittuu Nanhian kylän RKY-alueelle.		Ks. Taulukko 1-13: Nanhian kylä
Työtilän kylä ja kulttuurimaisema VMK2, Työtilän kylä KY123	9,3	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Maisemakuvaa leimaa pääosin tavanomainen maa- ja metsätalousympäristö.	Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat näkyvät melko vähäisesti alueelle. Laajimmat näkymäalueet muodostuvat peltoaukeiden lounaislaidoille ja sähkölinjaa pitkin. Tuulivoimalat tai osia niistä voi myös näkyä niihin peltoaukean äärellä sijaitseviin pihapiireihin, joiden suojana ei ole puustoa koillisen puolella ja tällöin on mahdollista, että tuulivoimaloiden vaikutus on muutamassa pihapiirissä kohtalainenkin.	Vähäinen kielteinen
Kivirannan kartano ja kulttuurimaisema VMK2, Kivirannan kartano KY123	10	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Kohde sijoittuu taajamaan, joten avautuvissa näkymissä peltoja reunustaa moderni pientaloasutus. Taajaman asutus ja muut toiminnot heikentävät kohteen historiallista tunnelmaa.	Kohtalainen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat tulevat näkymään erityisesti alueen pohjoisosan pelloille, mutta piha-alueella puusto voi peittää näkymiä melko paljon. Näkyessään tuulivoimalat ovat edelleen melko kookkaita ja niiden voidaan kokea vaikuttavan häiritsevästi maiseman mittasuhteisiin. Itse Karhiniementieltä avautuu maisemia kohti tuulivoimaloita kuitenkin vain paikoitellen.	Kohtalainen kielteinen
Huittisten meijeri KY123	10,2	Kohtalainen: Maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö, joka sijaitsee aivan Punkalaitumenjoen rannassa. Meijeri on yksi Suomen merkittävimmistä vanhoista meijerirakennuksista ja se on kaupunkikuvallisesti merkittävä.	Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin perusteella tuulivoimaloita tai osia niistä voi näkyä meijerialueen reunoilta koilliseen päin katsottuna. Meijerin pihassa puusto peittää näkymiä todennäköisesti.	Vähäinen kielteinen
Kaarirannan alue KY123	10,2	Kohtalainen: Maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.	Kohtalainen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin perusteella tuulivoimaloita tai osia niistä voi näkyä alueella laajasti, mutta todennäköisesti rakennukset itse ja puusto peittävät näkymiä hieman enemmän kuin näkymäalueanalyysi antaa ymmärtää. Näkyessään tuulivoimalat ovat edelleen melko kookkaita ja niiden voidaan kokea vaikuttavan häiritsevästi maiseman mittasuhteisiin.	Kohtalainen kielteinen

Lauhan kulttuurimaisema VMK2 ja Raijalan kylä ja kulttuurimaisema VMK2, KYI23 (Sis. Raijalan kylä (RKY). Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	10,3	Suuri: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö ja RKY-alue VAMA-alueella. Huomattavan tasaista ja avointa peltomaisemaa pitkällä näkymillä. Kokemäenjoki lähes ympäröi aluetta, mutta näkymiä joelle avautuu vain paikoitellen.	Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Tuulivoimalat voivat näkyä lähinnä kolmelle peltoaukeakokonaisuudelle: Raijalan kylän pohjoispuolelle, Raijalanjärven lounaisosiin ja Lauhankylän pelloille. Em. alueilla tuulivoimalat näkyvät myös niihin pihapiireihin, joiden suojana ei ole puustoa koillis-itäpuolella. Lisäksi tuulivoimalat voivat näkyä Leppisaareen ja muutamissa muissakin yksittäisissä pienialaisissa kohteissa. Suuri osa alueesta jää kuitenkin näkymäalueiden ulkopuolelle tai näkymäalueet ovat niin rikkonaisia, että voimaloiden merkittävä näkyminen on epätodennäköistä. Näkyessään tuulivoimalat ovat edelleen melko kookkaita ja niiden voidaan kokea vaikuttavan jonkin verran häiritsevästi maiseman mittasuhteisiin ja kulttuurimaiseman tuntuun. Muutoksen suuruuden arvioidaan voivan nousta kolmen melko pienialaisen peltoaukean näkymäalueilla kohtalaiseksi kielteiseksi, mutta aluekokonaisuuden maiseman muutoksen suuruus arvioidaan vähäiseksi kielteiseksi. Ks. Taulukko 1-11: Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat ja Taulukko 1-13: Raijalan kylä (RKY)T	Kohtalainen kielteinen
Vanhainkoti ja terveyskeskus, Kuninkainen VMK2, Vanhainkoti ja terveyskeskus KYI23	10,3	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Sijaitsee maisemallisesti vilkkaassa taajamarakenteessa, mikä lieventää muutosten merkittävyyttä.	Kohtalainen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat tulevat näkymään vanhainkodin ja terveyskeskuksen pihapiireihin, mutta puusto ja rakennukset peittävät tuulivoimaloita todennäköisesti näkymäalueanalyysin osoittamaa tilannetta enemmän. Näkyessään tuulivoimalat ovat edelleen melko kookkaita ja niiden voidaan kokea vaikuttavan häiritsevästi maiseman mittasuhteisiin.	Kohtalainen kielteinen
Punkalaitumen kulttuurimaisema välillä Hirvelä-Riesola-Rieskala-Hurula-Hakuni-Suttila VMK2, Punkalaitumenjoen kulttuurimaisema KYI23 (Sis. Punkalaitumenjoen kylä- ja viljelymaisema (RKY))	10,3			Ks. Taulukko 1-13: Punkalaitumenjoen kylä- ja viljelymaisema (RKY)
Kirkon ympäristö, Lauttakylä VMK2, Huittisten kirkon ympäristö KYI23	10,5			Ks. Taulukko 1-13: Huittisten kirkko ja sen ympäristö (RKY)

Vanha Pappila KYI23	10,8	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, joka sijaitsee Loimijoen rannalla. Kohde on taajamakuullisesti merkittävä. Pappilanniemen pientalorakennuskanta levittäytyy lähelle pappilan pihapiiriä, mikä rikkoo historiallista viljelysmäisemää.	Kohtalainen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin perusteella tuulivoimalat näkyvät pääasiassa vain alueen koillisreunaan Pappilankadun ympäristöön. Pihapiirin näkymät jäävät todennäköisesti pääosin rakennusten ja puuston taakse piiloon. Näkyessään tuulivoimalat ovat edelleen melko kookkaita ja niiden voidaan kokea vaikuttavan häiritsevästi maiseman mittasuhteisiin ja kulttuurimaiseman tuntuun.	Kohtalainen kielteinen
Lauttakylän funktionalistiset liikerakennukset VMK2, Lauttakylä KYI23	10,8	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Yhtenäinen funktionalististen liikerakennusten kokonaisuus. Taajamarakenne on maisemallisesti moniulotteinen, mikä tekee kohteesta muutoksiin paremmin sopeutuvan.	Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat näkyvät koko kohdealueelle. Keskustaajaman rakennukset ja puusto peittävät jonkin verran näkymiä, jolloin tuulivoimalat eivät todellisuudessa näy täysin näkymäalueanalyysin mukaisella tavalla. Risto Rytin kadun näkymä suuntautuu niin, että tuulivoimaloiden ei tulisi näkyä suoraan tienäkymässä, vaan tietä reunustavien rakennusten takaa. Taajaman liikenne ja rakennetun ympäristön yksityiskohdat vievät todennäköisesti huomiota tuulivoimaloilta jättäen ne maisemassa sivuosaan.	Vähäinen kielteinen
Jalonojan kylä ja kulttuurimaisema VMK2, Jalonojan kylä KYI23 (Sijaitsee Kokemäenjoenjoen kulttuuri- maisemassa (VAMA 2021))	11,0	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, joka sijaitsee VAMA-alueella. Perinteistä maalaismäisemää pitkin peltonäkymineen ja talokeskittymineen.	Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat tulevat näkymään osittain lähinnä yhdellä hyvin kapealla kaistaleella sekä siellä täällä yksittäisissä kohdissa. Vähäisen näkyvyyden takia tuulivoimalat eivät muuta maiseman arvoja oleellisesti.	Vähäinen kielteinen
Junttilan tila KYI23	11,1	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö.	Kohtalainen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin perusteella tuulivoimalat voivat näkyä laajasti, mutta todennäköisesti pihapuusto estää näkymiä tuulivoimaloilta jonkin verran. Tuulivoimaloiden voidaan kokea vaikuttavan jonkin verran häiritsevästi maiseman mittasuhteisiin ja kulttuurimaiseman tuntuun.	Kohtalainen kielteinen
Lauttakylän sillan tienoo VMK2, KYI23	11,1	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Silta toimii sisäänkäyntinä Lauttakylään eli Huittisten keskustaajamaan lounaasta päin. Saapumisnäkyä on vehreä erityisesti joenrannan vehreiden pihapiirin vuoksi.	Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat näkyvät sillan lähiympäristöön ja Siltakadulle. Rakennukset ja puusto peittävät jonkin verran näkymiä, jolloin tuulivoimalat eivät todellisuudessa näy täysin näkymäalueanalyysin mukaisella tavalla. Joen rannoille vedenrajaan tuulivoimaloiden ei pitäisi näkyä. Tuulivoimalat voivat muuttaa Lauttakylän saapumisnäkyä. Taajaman liikenne ja rakennetun ympäristön yksityiskohdat vievät todennäköisesti huomiota tuulivoimaloilta jättäen ne maisemassa sivuosaan.	Vähäinen kielteinen

Käyrän tila KYI23	11,7	Kohtalainen: Maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristön kohde. Tilan rakennukset ovat uuden asutuksen ympäröimiä, mikä on ajanut kohdetta altaalle ja heikentänyt sen arvoa. Kohteella on kuitenkin taajamakuvalista arvoa.	Vähäinen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin perusteella tuulivoimalat tulevat näkymään melko pienialaisesti alueen etelä- ja pohjoisosiin, mutta pihapuuston ja rakennusten takia tuulivoimalat eivät todennäköisesti tule ainakaan merkittävästi näkymään pohjoisosiin. Sen sijaan alueen eteläosaan tuulivoimalat voivat näkyä avoimen pellon yli. Alueen ympäristössä yhdistyvät luonnonmukainen jokimaisema, kulttuuriympäristö ja laajat peltoaukeat isoihin liike- ja teollisuusrakennuksiin ja halleihin ja laajoihin pysäköintialueisiin, jolloin tuulivoimalat eivät tuo maisemaan enää mitään olennaisesti uutta teknistä, teollista elementtiä. Tuulivoimaloiden aiheuttaman muutoksen suuruus arvioidaan vähäiseksi kielteiseksi.	Vähäinen kielteinen
Mommolan kylän kulttuurimaisema VMK2, Mommolan kylä ja kulttuurimaisema KYI23	12,3	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Viljelysmaisema, jossa pitkiä peltonäkymiä suuntautuu kohti tuulivoimaloita. Maisemakuva leimaa pääosin tavanomainen maa- ja metsätalousympäristö. Kohde sijaitsee valtatie 2:n ja 12:n risteyksessä. Valtateiden läheisyys ja risteysmaisema heikentävät kohteen maisemallisia arvoja, jolloin myöskään muutokset eivät erotu niin herkästi.	Kohtalainen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat näkyvät laajasti alueen peltoaukeilla sekä niiden yhteydessä olevissa pihapiireissä, joissa puusto ei suojaa näkymiltä koillisen puolella. Tuulivoimalat tuovat maisemaan uuden, modernin teknisen maisemaelementin. Näkyessään tuulivoimaloiden voidaan kokea vaikuttavan häiritsevästi maiseman mittasuhteisiin ja kulttuurimaiseman tuntuun. Avoimilla peltoaukeilla tuulivoimalat kiinnittävät herkästi huomiota, mutta jo pitkähkön etäisyyden vuoksi muutos maisemassa arvioidaan korkeintaan kohtalaiseksi	Kohtalainen kielteinen
Loimijoen kulttuurimaisema VMK2, KYI23	12,3			Ks. Taulukko 1-12: Loimijoen kulttuurimaisema
Kauvatsan asemanseutu VMK2, Kauvatsan asemakylä KYI23 (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	12,6	Kohtalainen	Ei muutosta nykytilaan: Tuulivoimalat eivät näkymäalueanalyysin mukaan näy kohteeseen puuston vuoksi. Myös maastonmuodot estävät pitkälti kokonaan näkymien muodostumisen.	Ei muutosta nykytilaan

Kauvatsanjoen kulttuurimaisema välillä Rutuna-Lievikoski VMK2, Yttilän kylä Kauvatsa VMK2, Kauvatsan kirkon seutu KYI23 (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	12,8	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Maisemakuvaa leimaa pääosin tavanomainen maa- ja metsätalousympäristö.	Kohtalainen kielteinen: Kohteesta tarkastellaan ainoastaan alle 15 km:n säteellä tuulivoimaloista sijaitsevaa osuutta. Laajoista peltoaukeista huolimatta näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat näkyvät laajemmin vain yhdellä alueella, Munalan peltoaukeilla. Tuulivoimalat näkyvät myös niissä peltoaukean yhteydessä olevissa pihapiireissä, joiden suojana ei ole puita kaakon puolella. Tällä etäisyydellä noin 15 km päässä tuulivoimaloista voimalat eivät vaikuta enää valtavan kookkailta, mutta yksinkertaisessa ja avoimessa peltomaisemassa ne kiinnittävät edelleen helposti huomiota ja näkymäalueella maiseman muutos voidaan kokea suureksikin. Näkymäalueen ollessa kuitenkin melko suppea koko tarkastelualueeseen nähden, maisemamuutoksen suuruus arvioidaan kokonaisuudessaan kohtalaiseksi kielteiseksi. Ks. myös Taulukko 1-11: Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat	Kohtalainen kielteinen
Ahvenuksen kylä VMK2, KYI23 (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	13,0	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, joka on osa valtakunnallisesti arvokasta Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemaa (VAMA 2021). Tiivistä ja pienipiirteisestä kyläkeskuksesta avautuu peltoaukeat kohti itää ja tuulivoimaloita.	Kohtalainen kielteinen: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin perusteella tuulivoimalat tulevat näkymään laajasti kylän itäpuolisella peltoaukealla. Tuulivoimalat saattavat näkyä myös niihin pihapiireihin, joiden suojana ei ole puita idän puolella. Tuulivoimalat voivat vaikuttaa jonkin verran maisemakuvan eheyteen ja kulttuurimaiseman tuntuun muuttamalla maiseman mittakaavaa ja tuomalla siihen uuden teknisen ja teollisen elementin.	Kohtalainen kielteinen
Korkeakosken kylä VMK2	13,0			Ks. Taulukko 1-12: Loimijoen kulttuurimaisema
Heikkilä Kyttälä VMK2, Heikkilä ja Mattila KYI23 (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	13,2	Kohtalainen: Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, joka on osa valtakunnallisesti arvokasta Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemaa. Tilalta avautuu näkymät kohti Kokemäenjokea, mutta näkymät aukeavat vastakkaiseen suuntaan kuin missä tuulivoimalat sijaitsevat.	Ei muutoksia nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa: Kohde sijaitsee välivaikutusalueella. Näkymäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat tulevat näkymään hyvin vähän yksittäisissä kohdissa. Ilmakuva tarkasteltaessa havaitaan, että pihapuusto, jota näkymäalueanalyysi ei huomioi, saattaa peittää nämäkin yksittäiset näkymät.	Ei muutoksia nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa

Maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristökohteet

Seuraavassa taulukossa käsitellään Pirkanmaan maakunnallisesti merkittävien rakennuskulttuurin ydinalueiden maisemavaikutuksia. Satakunnassa ei ole vastaavia kohteita tarkastelualueella eli 7 km:n etäisyydellä tuulivoimaloista. Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennuskulttuurin ydinalueet ovat pääasiassa maatilojen ja asuinrakennusten pihapiirejä, mutta ydinalueiden joukossa on myös muun muassa kouluja, kauppia, seurantalaja, meijereitä, pappiloita ja kartanoita sekä laajempia alueita kuten palvelukeskuksia ja kyliä.

Taulukko 1-16. Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaiden rakennuskulttuurin ydinalueiden vaikutusten arviointi 7 km:n säteellä suunnitelluista tuulivoimaloista. Kohteet on jaoteltu sen mukaan, missä Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaassa kulttuurimaisemassa tai maakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä kohde sijaitsee. Arvioinnit muutoksen suuruudesta ja vaikutuksen merkittävyydestä on esitetty kokonaisarvioina.

Vaikutuskohde	Etäisyys voima-loista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen mer-kittävyys
Kilpijoen-Hoipolan-Tyrväänkylän kulttuurimaisema				
Silta	2,0	Kohtalainen: Maa-kunnallisesti arvok-kaita kohteita, jotka sijaitsevat Kokemäen-joen kulttuurimaise-mien VAMA-alueella.	Korkeintaan kohtalainen kielteinen: Kohteet sijaitsevat lähivaikutusalueella. Tuulivoimalat voivat näkyä tällä etäisyydellä kookkaina. Näkymäalueanalyysin mu-kaan voimaloita voi näkyä 33:ssa 36 kohteesta ja myös kaikkien kohteiden ympä-ristöstä. Pihapuusto ja rakennukset vähentävät tuulivoimaloiden näkymistä kuiten-kin todennäköisesti monessa kohteessa verrattuna näkymäalueanalyysin näkymä-alueisiin. Rakennuskulttuurin ydinalueilla olevat rakennuskohteet edustavat ensisijaisesti arkkitehtonisia ja rakennushistoriallisia arvoja. Tuulivoimalat eivät muuta tai hei-kennä näitä arvoja, vaan muutos kohdistuu rakennuskulttuurikohteilta avautuviin näkymiin ja taustamaisemaan. Näkyessään perinteisessä kulttuuriympäristössä, tuulivoimalat voivat jonkin verran muuttaa maiseman mittasuhteita ja kulttuurimai-seman historiallista tuntua paikoin. Ks. myös Taulukko 1-11: Kokemäenjoen kulttuurimaisemat ja Taulukko 1-12: Kilpi-joen-Hoipolan-Tyrväänkylän kulttuurimaisema.	Korkeintaan koh-talainen kieltei-nen
Kallon pihapiiri	2,0			
Kauppa	2,6			
Veikkolan pihapiiri	3,0			
Haukan pihapiiri	3,5			
Reinilän pihapiiri	3,5			
Koskenranta	3,6			
Koulu	3,7			
Koulu	3,7			
Pesurinkoski	3,8			
Jokihoutun pihapiiri	3,8			
Vanhakylän pihapiiri	3,9			
Eskolan pihapiiri	3,9			
Oskuran pihapiiri	3,9			
Halosen pihapiiri	4,0			
Kankaanniemen pihapiiri	4,2			
Päivärinnan pihapiiri	4,3			
Sarkian pihapiiri	4,3			
Heikkilän pihapiiri	4,3			
Laurilan pihapiiri	4,4			
Mäenpään pihapiiri	4,4			
Kauppa	4,5			
Ruutikan pihapiiri	4,5			
Kaistin pihapiiri	4,6			
Uotilan pihapiiri	4,7			
Mäki-Soinin pihapiiri	4,8			

Napparin pihapiiri	4,8			
Junttilan pihapiiri	5,5			
Toivon pihapiiri	5,6			
Pukin pihapiiri	5,8			
Pakilan pihapiiri	5,9			
Pontolan pihapiiri	5,9			
Vilppalan pihapiiri	6,2			
Koivikon pihapiiri	6,2			
Alatalon pihapiiri	6,4			
Torran pihapiiri	6,9			
Villilän-Kiviniemen kulttuurimaisema				
Koulu	3,9	Kohtalainen: Maa-kunnallisesti arvokkaita kohteita, jotka sijaitsevat Kokemäenjoen kulttuurimaisemien VAMA-alueella.	Korkeintaan kohtalainen kielteinen	Korkeintaan kohtalainen kielteinen: Kohteet sijaitsevat lähivaikutusalueella. Tuulivoimalat voivat näkyä tällä etäisyydellä kookkaina. Näkymäalueanalyysin mukaan voimaloita voi näkyä kaikille 9 kohteelle ja laajasti myös niiden ympäristössä, mutta Uotilan ja Villa Elsan pihapiireissä rakennukset ja pihapuusto saattavat kuitenkin estää näkymisen kokonaan. Muissakin kohteissa pihapuusto ja rakennukset vähentävät todennäköisesti tuulivoimaloiden näkymistä verrattuna näkymäalueanalyysin näkymäalueisiin.
Meijeri ja muuntaja	3,9			
Vanha-Pappilan pihapiiri	4,0			
Kuljun pihapiiri	4,2			
Iso-Hongon pihapiiri	4,3			
Yli-Mäkelän pihapiiri	4,4			
Villa Elsan pihapiiri	4,4			
Uotilan pihapiiri	4,5			
Tervaportin pihapiiri	4,9			
Kikkelänjoen kulttuurimaisema				
Ruotsilan kartano	4,3	Kohtalainen: Maa-kunnallisesti arvokkaita kohteita, jotka sijaitsevat Kokemäenjoen kulttuurimaisemien VAMA-alueella.	Korkeintaan kohtalainen kielteinen	Korkeintaan kohtalainen kielteinen: Kohteet sijaitsevat lähivaikutusalueella. Tuulivoimalat voivat näkyä tällä etäisyydellä kookkaina. Näkymäalueanalyysin mukaan voimalat voivat näkyä kaikille 5 kohteelle ja laajasti myös niiden ympäristössä, mutta pihapuusto ja rakennukset vähentävät todennäköisesti tuulivoimaloiden näkymistä verrattuna näkymäalueanalyysin näkymäalueisiin.
Jonsan pihapiiri	5,3			
Ali-Ritalan pihapiiri	5,9			
Yli-Ritalan pihapiiri	6,0			
Koukun pihapiiri	7,0			
Vaunujoen kulttuurimaisema				
Hohkon pihapiiri	5,5	Kohtalainen: Maa-kunnallisesti arvokkaita kohteita, jotka	Vähäinen kielteinen	Vähäinen kielteinen: Kohteet sijaitsevat lähivaikutusalueella. Tuulivoimalat voivat avoimilla alueilla näkyä tällä etäisyydellä kookkaina. Näkymäalueanalyysin mukaan voimalat voivat näkyä kaikille 9 kohteelle ja laajasti myös niiden ympäristössä,
Voimala	5,5			
Saukon pihapiiri	5,7			
Juvelan pihapiiri	5,9			

Ala-Knaapin pihapiiri	6,2	sijaitsevat Kokemäenjoen kulttuurimaisemien VAMA-alueella.	mutta koulun ja Yli-Knaapin pihapiireissä rakennukset ja pihapuusto saattavat estää näkymisen kokonaan. Muissakin kohteissa pihapuusto ja rakennukset vähentävät todennäköisesti tuulivoimaloiden näkymistä verrattuna näkymäalueanalyysin näkymäalueisiin. Pääosin puustoinen ympäristö vähentää näkyvyyttä kohteisiin niin paljon, että muutoksen suuruus arvioidaan kohteissa vähäiseksi. Rakennuskulttuurin ydinalueilla olevat rakennuskohteet edustavat ensisijaisesti arkkitehtonisia ja rakennushistoriallisia arvoja. Tuulivoimalat eivät muuta tai heikennä näitä arvoja, vaan muutos kohdistuu rakennuskulttuurikohteilta avautuviin näkymiin ja taustamaisemaan. Näkyessään perinteisessä kulttuuriympäristössä, tuulivoimalat voivat jonkin verran muuttaa maiseman mittasuhteita ja kulttuurimaiseman historiallista tuntua paikoin. Ks. myös Taulukko 1-12: Vaunujoen kulttuurimaisema ja voimalan osalta Taulukko 1-13: Kokemäenjoen voimalaitokset Tyrvään voimalaitos.	
Koulu	6,3			
Yli-Knaapin pihapiiri	6,4			
Katilan pihapiiri	6,9			
Rängin pihapiiri	7,0			

Vehmaan-Leinilän-Ekon kulttuurimaisema				
Nisun pihapiiri	8,0	Kohtalainen: Maakunnallisesti arvokas kohde, joka sijaitsee Kokemäenjoen kulttuurimaisemien VAMA-alueella.	Ei muutoksia nykytilaan: Tuulivoimalat eivät näy alueelle näkymäalueanalyysin mukaan.	Ei muutoksia
Keikyän kirkon ympäristö				
Järän pihapiiri	3,0	Kohtalainen: Maakunnallisesti arvokkaita kohteita, jotka sijaitsevat Kokemäenjoen kulttuurimaisemien VAMA-alueella.	Korkeintaan vähäinen kielteinen: Kohteet sijaitsevat lähivaikutusalueella. Tuulivoimalat voivat näkyä tällä etäisyydellä kookkaina, mutta näkymäalueanalyysin mukaan voimalat näkyvät kohteisiin korkeintaan pilkahduksina, jotka pihapuusto saattaa myös peittää kokonaan. Voimalat näkyvät kuitenkin kohteiden ympäristön peltoaukeilla. Rakennuskulttuurin ydinalueilla olevat rakennuskohteet edustavat ensisijaisesti arkitektonisia ja rakennushistoriallisia arvoja. Tuulivoimalat eivät muuta tai heikennä näitä arvoja, vaan muutos kohdistuu rakennuskulttuurikohteilta avautuviin näkymiin ja taustamaisemaan. Näkyessään perinteisessä kulttuuriympäristössä, tuulivoimalat voivat jonkin verran muuttaa maiseman mittasuhteita ja kulttuurimaiseman historiallista tuntua paikoin. Ks. myös Taulukko 1-15: Keikyän kirkon ympäristö.	Korkeintaan vähäinen kielteinen
Seurantalo	3,2			
Yli-Hellän pihapiiri	3,3			
Ala-Hellän pihapiiri	3,5			
Kirkko	3,5			
Kiikan kirkon ympäristö ja raitti				
Meijeri ja asuinrakennus	4,5	Kohtalainen: Maakunnallisesti arvokkaita kohteita, jotka sijaitsevat Kokemäenjoen kulttuurimaisemien VAMA-alueella.	Korkeintaan kohtalainen kielteinen: Kohteet sijaitsevat lähivaikutusalueella. Tuulivoimalat näkyisivät tällä etäisyydellä kookkaina, ja näkymäalueanalyysin mukaan voimalat näkyvät kaikkiin kohteisiin. Koska näkymäalueanalyysi ei huomioi rakennusten ja pihapuuston peittävää vaikutusta ja alue on taajamaa, tuulivoimaloiden näkyvyys on todennäköisesti vähäisempää ja osittaisempaa. Eniten tuulivoimalat näkyvät todennäköisesti Vanhakylän eteläosan ja Tuinien pihapiirien pihapiireihin, joiden suojana ei ole pihapuustoa etelän suuntaan ja tällöin maiseman muutos voidaan kokea myös suurena kielteisenä tuulivoimaloiden läheisyyden takia. Muissa	Korkeintaan Kohtalainen kielteinen
Koulu	4,5			
Säästöpankintalo	4,7			
Kirkko ja makasiini	4,8			
Vanhakylä	4,8			
Tuinien pihapiirit	5,2			

Seurantalo	5,5		kohteissa tuulivoimaloiden aiheuttama maisemamuutos jäänee korkeintaan kohtalaiseksi kielteiseksi tuulivoimaloiden näkyessä sieltä täältä puiden välistä. Näkyessään puuston takaa tuulivoimaloiden voidaan kokea vaikuttavan häiritsevästi taajamamaiseman mittasuhteisiin ja kulttuurimaiseman historialliseen tuntuun. Ks. myös Taulukko 1-15: Kiikan kirkon ympäristö ja raitti. Rakennuskulttuurin ydinalueilla olevat rakennuskohteet edustavat ensisijaisesti arkkitehtonisia ja rakennushistoriallisia arvoja. Tuulivoimalat eivät muuta tai heikennä näitä arvoja, vaan muutos kohdistuu rakennuskulttuurikohteilta avautuviin näkymiin ja taustamaisemaan. Näkyessään perinteisessä kulttuuriympäristössä, tuulivoimalat voivat jonkin verran muuttaa maiseman mittasuhteita ja kulttuurimaiseman historiallista tuntua paikoin.	
Vammalan keskusta				
Pientaloalue	7,4	Kohtalainen: Maakunnallisesti arvokkaita kohteita.	Korkeintaan vähäinen kielteinen: Kohteet sijaitsevat lähivaikutusalueella. Tuulivoimalat näkyisivät tällä etäisyydellä kookkaina, ja näkymäalueanalyysin mukaan voimalat näkyvät kaikkiin kohteisiin. Koska näkymäalueanalyysi ei huomioi rakennusten ja pihapuuston peittävää vaikutusta ja alue on keskustaajamaa, tuulivoimaloiden näkyvyys on todennäköisesti vähäisempää ja osittaisempaa. Tuulivoimaloiden ei näkyessään arvioida muuttavan kohteiden luonnetta ja niistä avautuvia näkymiä merkittävästi ja muutoksen suuruuden arvioidaan olevan vähäinen kielteinen.	Korkeintaan vähäinen kielteinen
Puistokadun eteläpää	7,6			
Sairaala	7,7			
Seurantalo	7,8			
Kauppalantalo	7,9			
Hotellien ympäristö	7,9			
Marttilanakadun alkupään arvoalue	8,0			
Uittoyhdistyksen konttori	8,0			
Äetsän tehtaat ja voimalaitokset				
Voimalaitos	3,0	Kohtalainen: Maakunnallisesti arvokkaita kohteita, joista osa sijaitsee Kokemäenjoen kulttuurimaisemien VAMA-alueella.	Vähäinen kielteinen: Kohteet sijaitsevat lähivaikutusalueella. Tuulivoimalat näkyisivät tällä etäisyydellä kookkaina, ja näkymäalueanalyysin mukaan voimalat näkyvät kaikkiin kohteisiin paitsi paritaloille. Koska näkymäalueanalyysi ei huomioi rakennusten ja pihapuuston peittävää vaikutusta ja alue on taajamaa, tuulivoimaloiden näkyvyys on todennäköisesti vähäisempää ja osittaisempaa. Koska kohteet sijaitsevat toimivilla teollisuusalueilla, joiden näkymissä on muutenkin teollisia, suurimittakavaisia elementtejä, tuulivoimaloiden ei arvioida muuttavan kohteiden luonnetta ja niistä avautuvia näkymiä merkittävästi ja muutoksen suuruuden arvioidaan olevan korkeintaan vähäinen kielteinen. Paritaloille tuulivoimalat eivät näy eivätkä aiheuta maisemamuutoksia. Ks. myös Taulukko 1-13: Kokemäenjoen voimalaitokset, Äetsän voimalaitos.	Vähäinen kielteinen
Tuotantorakennus	3,0			
Vieraskerho	3,1			
Kutomo	3,1			
Klooritehdas	3,1			
Piippu	3,1			
Riippusilta	3,3			
Paritalot	3,3			
Hoipon pihapiiri	3,5			

Äetsän voimalaitos	3,8			
--------------------	-----	--	--	--

Paikallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet

Seuraavassa taulukossa käsitellään Satakunnan paikallisesti merkittävien rakennetun kulttuuriympäristön kohteiden maisemavaikutuksia. Pirkanmaan puolelta ei ole saatavissa paikallisesti merkittävien rakennetun kulttuuriympäristön kohteiden aineistoa.

Taulukko 1-17. Paikallisesti merkittävien rakennetun kulttuuriympäristön kohteiden vaikutusten arviointi 7 km:n etäisyydellä suunnitelluista tuulivoimaloista.

Vaikutuskohde	Etäisyys voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
SATAKUNTA				
Raska (A – suojeltava kohde) (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021) ja Kokemäenjoen kulttuurimaiseman maa-kunnallisesti merkittävässä kulttuuriympäristössä)	6,4	Kohtalainen	Ei muutosta nykytilaan tai vähäinen kielteinen: Tuulivoimalat eivät näy pihapiiriin tai korkeintaan osia roottoreista näkyy muutamasta yksittäisestä paikasta, jolloin niiden huomioarvo ei ole merkittävä.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen
Kantaurila (Laurila) (A – suojeltava kohde) (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021) ja Kokemäenjoen kulttuurimaiseman maa-kunnallisesti merkittävässä kulttuuriympäristössä)	6,5	Kohtalainen	Ei muutosta nykytilaan tai vähäinen kielteinen: Tuulivoimalat eivät näy pihapiiriin tai korkeintaan osia roottoreista näkyy muutamasta yksittäisestä paikasta, jolloin niiden huomioarvo ei ole merkittävä.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen
Mattila (tontti Ihantola), A – suojeltava kohde (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021) ja Kokemäenjoen kulttuurimaiseman maa-kunnallisesti merkittävässä kulttuuriympäristössä)	6,7	Kohtalainen	Ei muutosta nykytilaan tai vähäinen kielteinen: Tuulivoimalat eivät näy pihapiiriin tai korkeintaan osia roottoreista näkyy muutamasta yksittäisestä paikasta, jolloin niiden huomioarvo ei ole merkittävä.	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan vähäinen kielteinen
Mäenpää (B – lievemmin suojeltava kohde) (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021) ja Kokemäenjoen kulttuurimaiseman maa-kunnallisesti merkittävässä kulttuuriympäristössä)	7,0	Kohtalainen	Ei muutosta nykytilaan: Tuulivoimalat eivät todennäköisesti näy kohteeseen puuston takia.	Ei muutosta nykytilaan

Valtakunnallisesti arvokkaat geologiset muodostumat

Seuraavassa taulukossa käsitellään valtakunnallisesti arvokkaiden geologisten kalliomuodostumien maisemavaikutuksia.

Taulukko 1-18. Valtakunnallisesti arvokkaiden geologisten muodostumien vaikutusten arviointi 15 km:n säteellä suunnitelluista tuulivoimaloista.

Vaikutuskohde	Etäisyys voima- loista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkit- tävyys
PIRKANMAA				
Karausvuori (osa alueesta on Seivalan metsän yksityismaiden luonnonsuojelu- aluetta)	1,8	Suuri: Valtakunnallisesti arvokas geologinen muodostuma, jolla merkittäviä maisemallisia arvoja.	Ei muutosta tai yksittäisissä kohdissa korkeintaan vähäinen kielteinen : Tuulivoimalat eivät näkemäalueanalyysin mukaan juurikaan näy alueelle. Muutamia yksittäisiä näkymiä voimaloille voi avautua puuston lomasta. Alueen keskeisimmät näkymät avautuvat joelle päin, jolloin tuulivoimalat jäävät selän taakse.	Ei muutosta tai korkeintaan vähäinen kielteinen
Hakavuori	7,8	Suuri: Valtakunnallisesti arvokas geologinen muodostuma, jolla on merkittäviä maisemallisia arvoja ja joka on tunnettu näköalapaikka. Alueen länsipuolinen metsähakkuu vähentää herkkyyttä.	Vähäinen kielteinen : Näkemäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat voivat pilkottaa melko kookkaina alueen länsi-pohjoisosiin sieltä täältä puiden välistä. Kalliolta avautuu keskeisimmät näkymät lännen suuntaan peltoaukeille, kun tuulivoimalat sijoittuvat luoteeseen. Läntisen reunan metsähakkuut toisaalta haittaavat maisemaa, ja toisaalta avaavat näkymiä. Tuulivoimaloiden arvioidaan voivan heikentää näkymien maisemakuvaa paikoitellen jonkin verran ja muuttavan maisemakokemusta hieman kielteiseen suuntaan huomioiden, että tuulivoimalat eivät vaikuta puuston takia juurikaan arvokkaan kallioalueen sisäiseen maisemaan.	Kohtalainen kielteinen
Ritavuori-Kulovuori	8,9	Suuri: Valtakunnallisesti arvokas geologinen muodostuma, jolla on merkittäviä maisemallisia arvoja.	Vähäinen kielteinen : Näkemäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat voivat näkyä lakialueilla pienialaisesti siellä täällä puiden välistä. Tuulivoimalat saattavat näkyä mm. alueen lounaispuolen jyrkänteeltä. Alueen sisäiset metsähakkuut heikentävät alueen sisäistä maisemakuvaa ennestään. Tuulivoimaloiden arvioidaan voivan heikentää näkymien maisemakuvaa paikoitellen jonkin verran ja muuttavan maisemakokemusta hieman kielteiseen suuntaan huomioiden, että tuulivoimalat eivät vaikuta puuston takia juurikaan arvokkaan kallioalueen sisäiseen maisemaan.	Kohtalainen kielteinen
Kirkkovuori-Kotovuori	10,9	Suuri: Valtakunnallisesti arvokas geologinen muodostuma, jolla on merkittäviä maisemallisia arvoja.	Vähäinen kielteinen : Näkemäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat voivat näkyä lakialueilla pienialaisesti siellä täällä, mm. Kirkkovuoren laella, puiden välistä. Tuulivoimaloiden arvioidaan voivan heikentää näkymien maisemakuvaa paikoitellen jonkin verran ja muuttavan maisemakokemusta hieman kielteiseen suuntaan huomioiden, että tuulivoimalat eivät vaikuta puuston takia juurikaan arvokkaan kallioalueen sisäiseen maisemaan eikä esim. Kotojärven komeisiin jyrkännemaisemiin.	Kohtalainen kielteinen
Huuhkajanvuori-Inkavuori	11,8	Suuri: Valtakunnallisesti arvokas geologinen muodostuma, jolla on merkittäviä maisemallisia arvoja.	Vähäinen kielteinen : Näkemäalueanalyysin mukaan tuulivoimalat voivat näkyä lakialueilla pienialaisesti siellä täällä, mm. Inkavuorella, puiden välistä. Puusto vaikuttaa kuitenkin lakialueillakin melko tiheältä. Tuulivoimaloiden arvioidaan voivan heikentää näkymien maisemakuvaa paikoitellen jonkin verran ja muuttavan maisemakokemusta hieman kielteiseen suuntaan huomioiden, että tuulivoimalat eivät vaikuta puuston takia juurikaan arvokkaan kallioalueen sisäiseen maisemaan.	Kohtalainen kielteinen

Virkistyskäytön maisemat

Seuraavassa taulukossa käsitellään virkistyskäytön kannalta merkittävimpien kohteiden maisemavaikutuksia.

Taulukko 1-19. Virkistyskäytön maisemien vaikutusten arviointi.

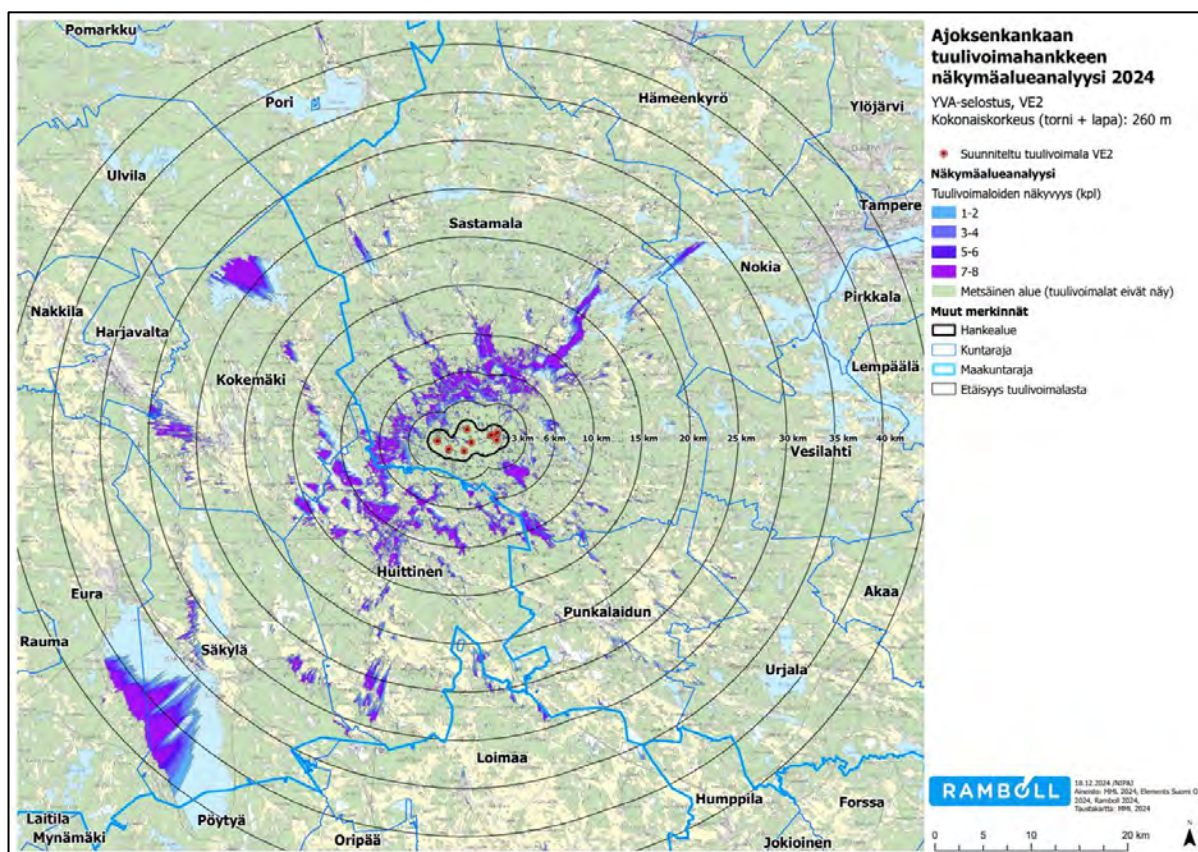
Vaikutus- kohde	Etäisyys voima- loista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen mer- kittävyys
PIRKAN- MAA				
Puurijär- ven- Isosuon kansallis- puisto	8,4	Suuri: Kansallis- puisto, jolla on val- takunnallista merki- tystä luontomatkai- lulle. Ihmisen vaiku- tus maisemassa vä- häistä. Avoin suo- maisema on eheä, yhtenäinen ja vai- kuttava.	Vähäinen kielteinen: Tuulivoimalat sijaitsevat välivaikutusalueella. Ne voivat näkyä kaikkiin alueen neljään lintutorniin ja lintulavalle, mutta ne jäävät selän taakse kansallispuistoa kohti katseltaessa. Tuulivoimalat eivät näy maantasossa Ahvenuksen lintutornin ja Kärjenkallion lintu- lavan alueille tai niille johtaville reiteille. Kärjenkallion päältä ja Isosuon pitkospuupolulla tuuli- voimaloiden osia voi näkyä paikoin puiden latvusten väleistä ilman merkittävää huomioarvoa. Isosuon metsäluontopolulle tuulivoimalat eivät todennäköisesti näy. Sen sijaan Ronkansuon pit- kospuupolulle Ajoksenkankaan lähimmät tuulivoimalat näkyvät kapeassa näkymäsektorissa koil- lisen suunnalla, hieman taustamaisemaa rajaavan puuston yläpuolelle nousevina Ronkansuon pitkospuureitiltä on esitetty 360-havainnekuva (https://3dee.fi/elements/sastamala/). Ronkan- suon pitkospuilta ja havainnekuvan kuvauspaikalta on noin 16 kilometrin etäisyys lähimmälle tuulivoimalalle. Lintutorneista näkyessään tuulivoimalat eivät todennäköisesti luo merkittävää ristiriitaa luonnon- tilaisen ja rakennetun tai teollisen välille, koska torneista voi näkyä tuulivoimaloiden lisäksi mui- takakin rakenteita, kuten rakennuksia ja mastoja sekä muita ympäristön tuulivoimaloita, kuten Ronkasuolta noin viiden kilometrin etäisyydellä Säkylässä sijaitsevat kuusi Korpilevonmäen tuuli- voimalaa. Ronkansuon pitkospuupolun lähes luonnontilaisessa maisemassa tuulivoimaloiden ai- heuttama ristiriita on maisemassa suurimmillaan, mutta pitkän etäisyyden ja kapean näky- mäsektorin vuoksi tuulivoimalat eivät ole maisemassa hallitsevia tai muuta sen luonnetta. Tuuli- voimalat näkyvät myös kansallispuiston rajoitusosan suoalueille erittäin hyvin, mutta liikkuminen on niissä kiellettyä osan vuodesta ja sallittunakaan aikana ne eivät varmaankaan ole retkeilijöi- den suosiossa vaikeakulkuisuutensa takia. Kansallispuiston retkeilyreittien maisemamuutoksen suuruus arvioitiin täten kokonaisuudessaan vähäiseksi kielteiseksi.	Kohtalainen kieltei- nen
Ylisten- järvi	2,0	Kohtalainen: Vir- kistyskäytön ja loma-asumisen kan- nalta merkittävä järvi.	Kohtalainen kielteinen: Tuulivoimalat sijaitsevat lähivaikutusalueella. Ne näkyvät laajasti jär- venselälle sekä järven itä- ja kaakkoisrannoille, jotka ovat 5–6 km etäisyydellä tuulivoimaloista ja joilla sijaitsee lähes 30 lomarakennusta. Järvimaisemia koetaan erityisesti mökkirannoilta, mutta myös vesialueella liikkuen, joskin alueella veneilee tai muuten liikkuu vähemmän ihmisiä kuin rannoilla oleskelee. Tuulivoimaloiden aiheuttaman muutoksen suuruuden arvioidaan olevan Ylistenjärven vesialueen näkymäalueilla suuri kielteinen, koska tuulivoimalat tuovat luonnonmukaisiin maisemiin uuden teollisen elementin, joka kiinnittää huomiota, hallitsee maisemaa muita korkeampana ja on risti- riidassa luonnonmukaisen maiseman kanssa.	Kohtalainen kieltei- nen

			Ylistenjärvellä suurimmalta osalta rannoista (noin 80 % rannoista) näkymiä ei avaudu suoraan tai ollenkaan tuulivoimaloiden suuntaan ja tällöin niille kohdistuva tuulivoimaloiden vaikutus on vähäisempi tai sitä ei ole ollenkaan. Kuitenkin järven etelä- ja pohjoisrannoilla on lomarakennuksia, joiden laitureilta näkynee helposti tuulivoimaloita luoteen suuntaan katseltaessa ja tuulivoimalat näkyvät tällöin järvimaiseman laidalla, eivät suoraan katseen kohteena. Kokonaismuutos Ylistenjärven maisemassa arvioidaan kohtalaiseksi kielteiseksi, kun huomioidaan, että valtaosaan rantojen asuinympäristöjä ei kohdistu mainittavaa maiseman muutosta.	
--	--	--	---	--

1.6.2.2 Vaihtoehto VE2

Vaihtoehdossa VE2 rakennetaan enintään 8 voimalan tuulipuisto. Voimaloiden kokonaiskorkeus 260 metriä on sama kuin vaihtoehdossa VE1. Voimaloita on 4 kpl vähemmän verrattuna vaihtoehtoon VE1, mutta ne sijoittuvat itä-länsisuunnassa noin kilometrin laajemmalle alueelle kuin vaihtoehdossa VE1. Vaihtoehtoon VE2 tuulivoimaloiden näkymistä ympäristöön on havainnollistettu näkymäalueanalyysillä (Kuva 1-53).

Tuulivoimaloiden lisäksi vaihtoehdossa VE2 rakennetaan 34 hehtaarin kokoinen aurinkovoima-alue, joka sijaitsee hankealueen itälaidassa osittain entisellä pellolla ja osittain entisellä metsäalueella. Paneelialueen pinta-ala on noin 15,9 hehtaaria, ja paneelien alustoja hoidetaan niittämällä. Aurinkopaneelit sijoitetaan noin 1–3 m korkeudelle maanpinnasta, ja aurinkovoima-alue tai mahdollisesti erilliset aurinkovoima-alueet aidataan verkkoaidalla. Entiselle metsäalueelle sijoitettavia paneeleja varten maapintaa joudutaan tasaamaan. Aurinkovoima-alueelle kulkemiseen käytetään olemassa olevaa tiestöä. Aurinkovoimalan komponentit kuljetetaan alueelle rekoilla, jolloin metsäteitä vahvistetaan ja levennetään tarpeen vaatiessa. Lisäksi aurinkovoimalan ympärille tehdään kevytrakenteinen noin 4 m leveä tie huoltotoimia varten. Keskellä aurinkovoima-aluetta sijaitseville keskijännitemuuntamoille rakennetaan noin 5 m leveät, kantavat tiet rakennetaan pelastustoimien varalta.

Kuva 1-53. Tuulivoimaloiden näkömääalueanalyysi vaihtoehdossa VE2. Sinisestä violettiiin vaihtuva väri ilmaisee alueet, joilla tuulivoimaloita voi näkyä.

Hankealue

Maiseman muutoksen suuruuden hankealueella arvioitiin vaihtelevan vaihtoehdossa VE2 **välillä ei muutosta – suuri kielteinen** hankealueen maiseman herkkyyden vaihdellessa vähäisestä kohtalaiseen. Suuret muutokset kohdistuvat tuulivoimaloiden vuoksi rakennettavien alueiden välittömään lähiympäristöön, missä alueen herkkyys on kohtalainen.

Hankealueella ei ole maiseman tai rakennetun kulttuuriympäristön arvoalueita tai kohteita, mutta siellä sijaitsee kiinteä muinaisjäännös, johon kohdistuvia vaikutuksia on arvioitu arkeologisen kulttuuriperinnön yhteydessä, ks. luku 2. Maisema-arviointia tehdessä hankealueella oli kolme asuinrakennukseksi rekisteröityä rakennusta, joista yhdestä on tehty sopimus, minkä seurauksena rakennuksen käyttötarkoitus muuttuu, toinen sijaitsee 1 200 m etäisyydellä lähimmästä suunnitellusta tuulivoimalasta ja kolmannesta hankevastaava käy neuvotteluja rakennuksen käyttötarkoituksen muutoksesta.

Metsänhoito ja ojitukset ovat muokanneet hankealueen maisemaa jo aiemmin metsätalouden tuotantomaisemaksi. Tuulivoimaloiden perustukset, sähkönsiirron rakenteet ja hankkeen tiestö muokkaavat maisemarakennetta paikallisesti mutta voimakkaasti, koska niiden rakentamisen vuoksi joudutaan poistamaan metsää ja muokkaamaan maa- ja kallioperää, mikä vaikuttaa metsäalueen yhtenäisyyteen. Puusto raivataan kunkin tuulivoimalan alta pois. Rakennusaikana tarvittava avoin kokoamisalue on kooltaan noin 60 x 70–100 metriä, ja lisäksi nosturipuomin kokoamista varten puustoa raivataan noin 200 x 6 metrin alueelta. Voimaloiden ja muuntoaseman väliset maakaapelit sijoitetaan pääasiassa huoltoteiden varsille, joten erikseen niitä varten ei tarvitse raivata puustoa. Rakentamisvaiheen jälkeen voimalaa ympäröivä työmaa-alue maisemoidaan.

Tuulivoimalat, sähkönsiirron rakenteet ja avoimet johtoaukeat, aiempaa leveämmät tiet, huolto-alueet ja voimaloiden opasteet luovat hankealueelle paikoin teollisen tuotantomaiseman tuntua. Lähietäisyydeltä katsottaessa tuulivoimalat ovat kookkaita eivätkä vertaudu lähialueen muihin maisemaelementteihin.

Sulkeutunut metsä peittää tuulivoimaloita hankealueella melko hyvin, ja näkymät ovat metsässä lähtökohtaisesti lyhyitä. Koska tuulivoimaloita on hankealueella noin 700–2100 metrin välein, niiden lavat ja rungot tulevat kuitenkin latvusten väleistä osittain näkyviin alueella liikuttaessa. Eniten tuulivoimaloita tai niiden osia näkyy hankealueen hakkuuaukeilta, pelloilta, harvapuustoisilta soilta ja kahdelta pieneltä järveltä ja rakennusten yhteydessä olevilta avoimilta alueilta. Metsähakkuiden aiheuttamat avoimet maisematilat ovat väliaikaisia ja sulkeutuvat ajan kuluessa. Toisaalta uudet hakkuut voivat muokata maisemaan uusia avoimia alueita. Koska hankealue on laaja, siellä on pääosin alueita, joihin tuulivoimalat eivät näy eivätkä vaikuta.

Tuulivoimahanke muuttaa hankealueen maiseman luonnetta paikoin ja muutoksen myötä alueen maisemaan tulee häiriö suuren mittakaavan rakentamisen ja metsän yhtenäisyyden vähenemisen vuoksi. Alueen käyttäjien kokemus alueesta voi muuttua kielteiseen suuntaan.

Aurinkopaneelien vaikutus maisemaan on paikallinen mutta voimakas rajoittuen vain hankealueelle. Noin kolme metriä korkeina rakenteina paneelit eivät näy kovin kauaksi ja lisäksi ympäröivä metsä peittää näkymät. Paneelien peittämä alue on kuitenkin suhteellisen laaja, ja paneeleista sekä aidasta muodostuu teollinen, muusta ympäristöstä poikkeava alue. Paneeleita ympäröivä aita rajaa myös alueella kulkemista ja virkistyskäyttöä.

Lähi-, väli- ja kaukovaikutusalueet

Vaihtoehtoon VE2 maisemavaikutukset lähi-, väli- ja kaukovaikutusalueilla arvioitiin samoiksi kuin vaihtoehdossa VE1. Näkymäalueanalyysistä (Kuva 1-53) havaitaan, että vaihtoehtoon VE2 tuulivoimaloiden näkymäalueet sijoittuvat suurin piirtein samoille alueille kuin vaihtoehtoon VE1 näkymäalueet ja ne ovat laajuudeltaan suurin piirtein samaa luokkaa. Merkittävien maisemavaikutusten ero aiheutuu vaihtoehtojen voimaloiden lukumäärästä, jolloin vaihtoehtoon VE2 näkymäalueilla näkyy neljä voimalaa vähemmän. Hajanaisemman sijoittelunsa takia vaihtoehtoon VE2 tuulivoimalat hah-

mottuvat etenkin hankealueen etelä- ja pohjoispuolen maisemissa yhtenäisen ryhmän sijaan hajanaisena muodostelmana tai vain yksittäisinä tuulivoimaloina. Joissain tapauksissa hajanaisuudesta on maisemassa etua, kun osa voimaloista jää piiloon. Joissain tapauksissa tämä voidaan kokea häiritsevämpänä kuin tuulivoimaloiden muodostama selkeä ryhmä.

Kuva 1-54. Valokuvasovite nro 3 kohti Äetsän voimalaitosta (etäisyys 4,1 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm, VE2-vaihtoehto, 8 voimalaa). Äetsän voimalaitos ympäristöineen on RKY-alue ja se sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien VAMA-alueella. Havainnekuvan ottopaikalta katsottuna suurin osa tuulivoimaloista jää vesivoimalarakennuksen taakse piiloon. Näkyvät tuulivoimalat asettuvat jossain määrin osaksi voimalaympäristön moderneja rakenteita ja energiantuotantomaisemaa ja jäävät matalammiksi kuin nykyiset mastot. Tuulivoimaloiden pyörivä liike voi kiinnittää maisemassa huomiota, mutta kookas vesivoimalaitos hallitsee maisemaa edelleen ja mahdollinen veden pauhukin kiinnittää huomiota. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, keskimäisenä havainnekuva tuulivoimaloilla ja alimmaisena sama havainnekuva tuulivoimalat korostettuina.

Kuva 1-55. Valokuvasovite nro 12 kylämaisema Teukkulasta (etäisyys 2,2 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttopöytä 50 mm, VE2-vaihtoehto, 8 tuulivoimalaa). Kuva on otettu Teukkulantieltä, läheltä Mottisentien risteystä. Tuulivoimaloita näkyy muutamana yksittäisenä metsästä nousevana maamerkinä. Tuulivoimalat korostuvat pienipiirteisessä maaseutumaisemassa, jossa on paljon avointa peltomaisemaa. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, keskimmäisenä havainnekuva tuulivoimaloilla ja alimmaisena sama havainnekuva tuulivoimalat korostettuina.

Kuva 1-56. Valokuvasovite nro 15 kylämaisema Koivulasta (etäisyys 3,9 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm, VE2-vaihtoehto, 8 tuulivoimalaa). Kuva on otettu Tyrväänkyläntien ja Koivulantien risteyksestä. Tuulivoimalat näkyvät osittain metsänrajan yläpuolella niin, että joistain voimaloista on vain yksi lapa kerrallaan näkyvissä. Avoin peltomaisema mahdollistaa tuulivoimaloiden näkymisen, mutta roottorit jäävät silti pääosin metsänrajan taakse piiloon. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, keskimmäisenä havainnekuva tuulivoimaloilla ja alimmaisena sama havainnekuva tuulivoimalat korostettuina.

Kuva 1-57. Valokuvasovite nro 17 Kiikan taajamasta (etäisyys 5,0 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm, VE2-vaihtoehto, 8 tuulivoimalaa). Kuvanottopaikka sijaitsee Kokemäenjokilaakson VAMA-alueella. Kohde on myös osa Kiikan kirkon ympäristöä ja raittia, joka on maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö. Kuva on otettu Pohjanmaantien ja Vehkakorventien risteyksestä. Tuulivoimalat näkyvät alueelle sieltä täältä, mutta taajaman sisällä puusto ja rakennukset estävät tuulivoimaloiden näkymistä suurelta osin. Kuvasta näkyy, että kesällä tuulivoimalat peittyvät lähes kokonaan lehtipuuston taakse, kun taas talvella joitain tuulivoimalan osia saattaa näkyä paljaiden puiden takaa. Tuulivoimaloiden merkitys maisemassa on kuitenkin hyvinkin vähäinen muiden maiseman elementtien kiinnittäessä huomion. Ylimpänä on kuva ilman tuulivoimaloita, keskimmäisenä havainnekuva tuulivoimaloilla ja alimmaisena sama havainnekuva tuulivoimalat korostettuina.

Arvoalueet- ja kohteet

Vaihtoehdon VE2 maisemavaikutukset maiseman ja kulttuuriympäristön arvoalueilla ja -kohteissa arvioitiin samoiksi kuin vaihtoehdossa VE1. Näkymäalueanalyysistä (Kuva 1-53) havaitaan, että vaihtoehdon VE2 tuulivoimaloiden näkymäalueet sijoittuvat suurin piirtein samoille alueille kuin vaihtoehdon VE1 näkymäalueet ja ne ovat laajuudeltaan suurin piirtein samaa luokkaa. Arviot on esitetty luvussa 1.6.2.1 Vaihtoehto VE1, Arvoalueet- ja kohteet.

1.6.3 Sähkönsiirron vaikutukset

Sähkönsiirtolinjojen vaihtoehdot on esitelty ja niiden rakentaminen kuvattu Ajoksenkankaan tuuli-voimahankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa eli YVA-selostuksessa. Sähkönsiirron vaihtoehtoja on kolme, joista SVE1 ja SVE2 ovat maakaapeleita ja SVE3 on ilmajohto, ks. kuvat Kuva 1-33 ja Kuva 1-34. Sähkönsiirron maakaapeleiden ja ilmajohdon aiheuttaman maiseman ja kulttuuriympäristön muutoksen suuruus on arvioitu vaihtoehtojain seuraavassa taulukossa.

Taulukko 1-20. Yhteenveto sähkönsiirron maisema- ja kulttuuriympäristövaikutusten arvioinnista vaihtoehtojain.

Vaikutus- kohde	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
SVE 1a- maakaapelien vai- kutusalue	Kohtalainen - Suuri: SVE1-maakaapeleiden hankealueiden ja ympäristön maiseman herkkyys arvioitiin kokonaisuudessaan suureksi tuulivoimaloiden lähivaikutusalueen tavoin ja koska SVE1-maakaapelivaihtoehdot sijaitsevat suurimmaksi osaksi Kokemäenjoenjoen kulttuurimaisemien VAMA-alueella. Ihmisen vaikutus maisemassa on luontevasti maisemaan sovitettua ja maisemassa on selkeä kulttuurimaiseman tunto.	Vähäinen - Kohtalainen kielteinen: Maakaapelin kokonaispituus on n. 1,5 km. Se kulkee kolmen eri metsäalueen poikki yhteensä noin kilometrin verran aiheuttaen jokaiseen metsään n. 14 m metriä leveän puuttoman johtoalueen. Reuna-alueiden puuston kasvaessa maakaapelin kohdalla säilytetään n. 6 m leveä puuton linja. Metsäalueiden pirstoutuminen suoralinjaisten, puuttomien kaapelilinjausten takia heikentää paikallisesti mutta huomattavasti VAMA-alueen kulttuurimaiseman ja Kilpijoen-Hoipolan-Tyrväänkylän maakunnallisesti arvokkaan kulttuurimaiseman visuaalista eheyttä. Metsään syntyneet aukot näkyvät teille ja peltoaukean yli vaikkakin vain kapealle sektorille. Maakaapeli vaikeuttaa myös maiseman ymmärtämistä jäädessään piiloon ja aiheuttaessaan metsään ikään kuin selittämättömän puuttoman kaistan. Kokonaisuudessaan maakaapelin arvioitiin heikentävän metsäisille alueille sijoittuvalla lähiväyhykkeellään puustoisilla alueilla maiseman eheyttä, tärkeitä ominaispiirteitä sekä koke-musta alueesta ja sen käytöstä, jolloin muutoksen suuruus arvioitiin kohtalaiseksi kiel-teiseksi.	Tieluiskassa VAMA-alueen ulkopuolella Vähäinen kielteinen (n. 260 m)
		Maakaapeli kulkee myös n. 260 m huoltotieksi muutettavan nykyisen tien luiskaa pitkin, jossa huoltotien ja kaapelikaivannon alueelta poistetaan puustoa yhteensä 20 metrin leveydeltä. Tieluiskan osuudella huoltotie ja maakaapeli muuttavat maiseman pienipiirteistä luonnetta suurimittakaa-vaistemaksi leventämällä tielinjauksen ympäristöön nähden jopa suhteettoman leveäksi, mutta niiden aiheuttama maisemahäiriö vähenee luiskien kasvituessa ja jää vähäisemmäksi kuin maakaapelin yhtenäiseen	tieluiskassa VAMA-alueella Kohtalainen kielteinen (n. 360 m)

Vaikutus- kohde	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
		metsään aiheuttama häiriö. Kaiken kaikkiaan kaapelin sijoittaminen huoltotien luiskaan on maisemallisesti hyvin suositeltavaa ja merkittävin maisemamuutos aiheutuu huoltotiestä, ei maakaapelista. Lisäksi maakaapeli kulkee n. 360 metrin matkan Keikyäntien luiskaa pitkin, jossa maakaapelia varten ei välttämättä tarvitse poistaa puustoa tai kaatamisen tarve on vähäinen, jolloin maiseman muutos tällä osuudella jää vähäiseksi kielteiseksi. Maakaapelilla ei ole maisemavaikutuksia rakentamisen jälkeen yli kilometrin päässä sijaitseviin maakunnallisesti arvokkaisiin rakennuskulttuurin ydinalueisiin eikä läheisten asuin- ja lomarakennusten maisemaan. Kaapelireitin varrella sijaitsee Ruoskakivemäen kiinteä muinaisjäännös (1000034433), ks. Arkeologisen kulttuuriperinnön vaikutusten arviointi.	Metsässä kohtalainen kielteinen (n. 1 km)
SVE 1b- maakaapelin vaikutusalue	Kohtalainen - Suuri: SVE1-maakaapeleiden hankealueiden ja ympäristön maiseman herkkyys arvioitiin kokonaisuudessaan suureksi tuulivoimaloiden lähivaikutusalueen tavoin ja koska SVE1-maakaapelivaihtoehdot sijaitsevat suurimmaksi osaksi Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien VAMA-alueella. Ihmisen vaikutus maisemassa on luontevasti maisemaan sovitettua ja maisemassa on selkeä kulttuurimaiseman tuntu.	Ei muutoksia - Suuri kielteinen: Maakaapelin kokonaispituus on n. 1,6 km. Se kulkee vain alkupäässään n. 300 metrin matkan metsän poikki aiheuttaen metsään n. 14 m metriä leveän puuttoman johtoalueen. Reuna-alueiden puuston kasvaessa maakaapelin kohdalla säilytetään n. 6 m leveä puuton linja. Puuton linja näkyy lähinnä tuulivoimaloiden huoltotielle. Noin 260 m reitistään maakaapeli kulkee huoltotieksi muutettavan nykyisen tien luiskaa pitkin, jossa huoltotien ja kaapelikaivannon alueelta poistetaan puustoa yhteensä 20 metrin leveydeltä. Tieluiskan osuudella huoltotie ja maakaapeli muuttavat maiseman pienipiirteistä luonnetta suurimittakaavaisemmaksi leventämällä tielinjauksen ympäristöön nähden suhteettoman leveäksi, mutta niiden aiheuttama maisemahäiriö vähenee luiskien kasvituessa ja jää vähäisemmäksi kuin maakaapelin metsään aiheuttama häiriö. Kaiken kaikkiaan kaapelin sijoittaminen huoltotien luiskaan on maisemallisesti hyvin suositeltavaa ja merkittävin maisemamuutos aiheutuu huoltotiestä, ei maakaapelista. Linjauksen toiseksi viimeinen osuus (n. 290 m) kulkee Huittistentien (valtatie 12) vartta, jossa maakaapelia varten ei välttämättä tarvitse poistaa puustoa tai kaatamisen tarve	Pellolla (n. 660 m) ja Huittistentien varrella (n. 290 m) Ei muutoksia Tieluiskassa VAMA-alueen ulkopuolella Vähäinen kielteinen (n. 260 m)

Vaikutus- kohde	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
		on vähäinen, jolloin maiseman muutos jää vähäiseksi. Loput linjauksesta, n. 660 m, kulkee pellolla, jossa maakaapeli ei aiheuta rakentamisen jälkeen maisemavaikutuksia. Täten maakaapeli ei aiheuta maisemavaikutuksia VAMA-alueelle ja maakunnallisesti arvokkaaseen kulttuurimaisemaan rakentamisen jälkeen. Maakaapelilla ei ole maisemavaikutuksia rakentamisen jälkeen 200 metrin päässä tai sitä kauempana sijaitseviin maakunnallisesti arvokkaisiin rakennuskulttuurin ydinalueisiin eikä läheisten asuin- ja lomarakennusten maisemaan.	Metsässä (n. 300 m) koh- talainen kiel- teinen
SVE 2a- maakaapelin vai- kutusalue	Kohtalainen - Suuri: SVE2-maakaapeleiden hankealueiden ja ympäristön maiseman herkkyys arvioitiin kokonaisuudessaan suureksi tuulivoimaloiden lähivaikutusalueen tavoin ja koska SVE2-maakaapelivaihtoehdot sijaitsevat suurimmaksi osaksi Kokemäenjoenjoen kulttuurimaisemien VAMA-alueella. Ihmisen vaikutus maisemassa on luontevasti maisemaan sovitettua ja maisemassa on selkeä kulttuurimaiseman tuntu.	Ei muutosta ja korkeintaan vähäinen kielteinen muutamissa paikoissa: Maakaapelin kokonaispituus on n. 4,0 km. Se kulkee n. 2,7 km:n matkan Huittistentielle asti tuulivoimalan huoltotien luiskaa pitkin, jossa huoltotien ja kaapelikaivannon alueelta poistetaan puustoa yhteensä 20 metrin leveydeltä. Tällä osuudella huoltotie ja maakaapeli muuttavat maiseman pienipiirteistä luonnetta suurimittakaavaisemmaksi leventämällä tielinjauksen ympäristöön nähdessä suhteettoman leveäksi, mutta niiden aiheuttama maisemahäiriö vähenee luiskien kasvituessa. Kaiken kaikkiaan kaapelin sijoittaminen huoltotien luiskaan on maisemallisesti hyvin suositeltavaa ja merkittävän maisemamuutos aiheutuu huoltotiestä, ei maakaapelista. Huittistientien luiskan osuudella (n. 310 m) maakaapelia varten ei välttämättä tarvitse poistaa puustoa tai kaatamisen tarve on vähäinen, jolloin maiseman muutos jää vähäiseksi. Lopun matkaa maakaapeli kulkee pellolla, jossa maakaapeli ei aiheuta rakentamisen jälkeen maisemavaikutuksia. Täten maakaapeli ei aiheuta maisemavaikutuksia VAMA-alueelle ja maakunnallisesti arvokkaaseen kulttuurimaisemaan rakentamisen jälkeen. Maiseman muutoksen suuruuden arvioidaan olevan kokonaisuudessaan korkeintaan hyvin vähäinen kielteinen. Maakaapelilla ei ole maisemavaikutuksia rakentamisen jälkeen 200 metrin päässä tai sitä kauempana sijaitseviin maakunnallisesti arvokkaisiin rakennuskulttuurin ydinalueisiin eikä läheisten asuin- ja lomarakennusten maisemaan.	Ei muutosta ja korkeintaan vähäinen kielteinen muutamissa paikoissa
SVE 2b- maakaapelin vaikutusalue	Kohtalainen - Suuri: SVE2-maakaapeleiden hankealueiden ja ympäristön maiseman herkkyys arvioitiin kokonaisuudessaan suureksi tuulivoimaloiden lähivaikutusalueen	Ei muutosta ja korkeintaan vähäinen kielteinen muutamissa paikoissa: Maakaapelin kokonaispituus on n. 4,2 km. Se kulkee n. 2,7 km:n matkan Huittistentielle asti tuulivoimalan huoltotien luiskaa pitkin, jossa huoltotien ja kaapelikaivannon alu-	Ei muutosta ja korkeintaan vähäinen kielteinen muutamissa paikoissa

Vaikutus- kohde	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
	tavoin ja koska SVE2-maakaapelivaihtoehdot sijaitsevat suurimmaksi osaksi Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien VAMA-alueella. Ihmisen vaikutus maisemassa on luontevasti maisemaan sovitettua ja maisemassa on selkeä kulttuurimaiseman tuntu.	eelta poistetaan puustoa yhteensä 20 metrin leveydeltä. Tällä osuudella huoltotie ja maakaapeli muuttavat maiseman pienipiirteistä luonnetta suurimittakaavaisemmaksi leventämällä tielinjauksen ympäristöön näiden suhteettoman leveäksi, mutta niiden aiheuttama maisemahäiriö vähenee luiskien kasvituessa. Kaiken kaikkiaan kaapelin sijoittaminen huoltotien luiskaan on maisemallisesti hyvin suositeltavaa ja merkittävin maisemamuutos aiheutuu huoltotiestä, ei maakaapelista. Huittistentien jälkeen maakaapeli kulkee n. 100 m Ulvintien luiskaa pitkin, jossa sitä varten joudutaan todennäköisesti poistamaan jonkin verran puustoa tien laidasta maiseman muutoksen jäädessä kuitenkin melko vähäiseksi kielteiseksi. Muutos näkyy lähinnä Ulvintielle, Huittistentielle ja pohjoispuoliselle pienelle peltoaukealle. Lopun matkaa maakaapeli kulkee pellolla, jossa maakaapeli ei aiheuta rakentamisen jälkeen maisemavaikutuksia. Täten maakaapeli ei aiheuta maisemavaikutuksia VAMA-alueelle rakentamisen jälkeen. Maiseman muutoksen suuruuden arvioidaan olevan kokonaisuudessaan korkeintaan vähäinen kielteinen. Maakaapelilla ei ole maisemavaikutuksia rakentamisen jälkeen 200 metrin päässä tai sitä kauempana sijaitseviin maakunnallisesti arvokkaisiin rakennuskulttuurin ydinalueisiin eikä läheisten asuin- ja lomarakennusten maisemaan.	
SVE 3-ilmajohdon vaikutus-alue	Kohtalainen- Suuri: SVE3-ilmajohdon hankealueen ja ympäristön maiseman herkkyys arvioitiin kokonaisuudessaan suureksi tuulivoimaloiden lähi-vaikutusalueen tavoin ja koska se sijaitsee osittain Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien VAMA-alueella. Ihmisen vaikutus maisemassa on luontevasti maisemaan sovitettua ja maisemassa on selkeä kulttuurimaiseman tuntu.	Suuri kielteinen: Ilmajohdon kokonaispituus on n. 19,8 km. Sen alkupää kulkee metsien poikki 3,4 km:n matkan ja loppupää 10,5 km matkan. Ilmajohdon rakentaminen aiheuttaa metsään 46 m leveän puutoman kaistan pirstoen yhtenäisen metsämaiseman. Reuna-alueiden puuston kasvaessa johtoaukean kohdalla säilytetään n. 26 m leveä puuton linja. Metsäalueiden pirstoutuminen suoralinjaisen ilmajohdon takia heikentää paikallisesti, mutta huomattavasti kulttuurimaiseman visuaalista eheyttä ja metsämaiseman luonnonmukaisuuden tuntua, vaikka kyse onkin talousmetsästä. Metsään syntyneet aukot näkyvät pääasiassa teille ja hakkuuaukeille. Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien VAMA-alueen kohdalla aukot metsässä voivat näkyä pidemmällekin peltoaukeille, tosin yleensä vain melko kapealle sektorille. Kokonaisuudessaan ilmajohdon arvioitiin heikentävän metsäisille alueille sijoittuvalla lähivyöhykkeellä selvästi maiseman eheyttä, tärkeitä ominaispiirteitä sekä kokemusta alueesta ja sen käytöstä, jolloin muutoksen suuruus arvioitiin paikallisesti suureksi kielteiseksi.	Metsässä ja VAMA-alueella Suuri kielteinen (n. 19,8 km)

Vaikutus- kohde	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
		Ilmajohto kulkee 2,3 km:n matkan Kokemäenjoen jokilaakson kulttuurimaisemien VAMA-alueella, josta noin 800 m on metsää, 210 m Kokemäenjoen vesialuetta ja loput peltoaukeaa. Peltoaukealla kulkee jo ennestään ilmajohto joen suuntaisesti, joten ilmajohto ei ole maisemassa uusi elementti. Ristiin kulkevat ilmajohdot heikentävät kulttuurimaiseman historiallista tunnelmaa teknisinä ja moderneina rakenteina, mutta toisaalta verrattain ohuina ja siroina rakenteina ne sulautuvat jo lyhyellä matkalla osaksi maisemaa. Peltoaukealla ilmajohto kulkee metsänreunaa pitkin, jolloin se sulautunee melko hyvin metsänreunaan idästä katsottaessa. Näkyvimmillään ja häiritsevimmillään ilmajohto lienee ylittäessään Kokemäenjokea, jolloin se ei sulaudu taustaan. Kokonaisuudessaan ilmajohdon arvioitiin heikentävän VAMA-alueelle sijoittuvalla lähi-vyöhykkeellään selvästi kulttuuriympäristön maiseman eheyttä, tärkeitä ominaispiirteitä sekä kokemusta alueesta ja sen käytöstä, jolloin muutoksen suuruus arvioitiin suureksi kielteiseksi. Kokemäenjoenlaakson peltoaukeilla sijaitsee useita kymmeniä pihapiirejä ilmajohdon näkyvyysvyöhykkeellä alle 1 km:n etäisyydellä. Dominanssivyöhykkeellä 60–200 metrin päässä ilmajohdosta sijaitsee 7 pihapiiriä. Dominanssivyöhykkeen pihapiirien suojana on jonkin verran puustoa, mutta ilmajohto rakenteineen heikentää silti asuin-ympäristön maiseman viihtyisyyttä ja maiseman muutoksen suuruus arvioitiin suureksi kielteiseksi näissä pihapiireissä. Yli 200 metrin päässä sijaitsevien pihapiirien maiseman muutoksen suuruus arvioitiin kohtalaiseksi - vähäiseksi kielteiseksi sen mukaan, peittääkö pihapuusto näkyvyyttä ilmajohdolle. Veikkolan pihapiiristä (maakunnallisesti arvokas rakennuskulttuurin ydinalue) matkaa ilmajohdolle on n. 480 ja Kallon pihapiiristä sekä sillalta (maakunnallisesti arvokkaat rakennuskulttuurin ydinalueet) n. 1030 metriä. Kaikkien kolmen kohteen maisemavai- kutusten muutosten suuruus arvioitiin korkeintaan kohtalaisiksi kielteisiksi, sillä pihapiirin puusto rajaa näkymiä ilmajohdolle eikä ilmajohto heikennä kohteiden arvokkaita ominaispiirteitä. Yli kilometrin etäisyydellä ilmajohdosta sijaitsee muitakin maakunnallisesti arvokkaita kohteita, mutta maisemavai- kutusten aiheuttamien muutosten suuruus arvioitiin niissä korkeintaan vähäiseksi kielteiseksi ilmajohdon heikon näkyvyyden ja etäisyyden takia. Ilmajohdon keskilinjasta on n. 330 metrin matka Karausvuoren luonnonsuojelualueelle ja n. 280 metrin matka Karausvuoren geologisesti arvokkaalle kalliomuodostumalle, mutta välissä kasvavan metsän takia ilma-	

Vaikutus- kohde	Herkkyyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
		johdolla ei ole maisemavaikutuksia kummallekaan alueelle. Luonnonsuojelualueen läpi ja geologisesti arvokkaan alueen vierestä kulkee jo nykyisellään ilmajohto ja puuton linja. Merkittävimmät näkymät Karausvuorelta avautuvat lounaaseen-luoteeseen Kokemäenjokilaaksoon. Sähkölinja kulkee Karausvuoren itäpuolelta, jolloin sähkölinja ei osu merkittävälle näkymälinjalle. Lisäksi ilmajohdon keskilinjasta on 1,9 km:n matka Raudun maakunnallisesti arvokkaan kulttuurimaisemaan, mutta metsän takia ilmajohdolla ei ole vaikutuksia maisemaan. Ilmajohdon aiheuttaman maiseman muutoksen suuruus arvioitiin kokonaisuudessaan suureksi kielteiseksi ennen kaikkea Kokemäenjokilaakson VAMA-alueen ja sen pihapiirien maisemavaikutusten sekä talousmetsään aiheutuvan pitkän puuttoman linjan takia. Ilmajohdon aiheuttama näkymän muutos on pitkäaikainen ja paikallinen. Vaikutusalueella ei ole erityisiä maamerkkejä.	

1.6.4 Vaihtoehtojen vertailu ja vaikutusten merkittävyys

Vaihtoehto VE0 ei aiheuta **muutoksia** maiseman nykytilaan.

Vaihtoehtojen VE1 ja VE2 vaikutusten merkittävyydet arvioitiin eri etäisyysvyöhykkeillä ja vaikutuskohteissa samaksi ja olevan **kokonaisuutena kohtalainen kielteinen**. Vaikutukset vaihtelivat kohteen mukaan välillä ei muutosta – suuri kielteinen merkittävyys. Välittömän lähimaisema-alueen (hankealueen, 0–3 km) vaikutusten merkittävyyden arvioitiin vaihtelevan välillä ei muutosta - kohtalainen kielteinen tuulivoimaloiden ja aurinkopaneelien aiheuttamien paikallisten maisemamuutosten takia kokonaisarvion olevan **kohtalainen kielteinen**. Lähi- ja välivaikutusalueen vaikutusten merkittävyyden arvioitiin vaihtelevan välillä ei muutosta - suuri kielteinen merkittävimpien näkymäalueiden sijoittuessa Kokemäenjokilaaksoon, jonne sijoittuvat myös merkittävimmät kulttuuri-maiseman arvot ja tihein asutus. Muutoksen suuruuden painottuessa arviointiasteikon oikeaan yläreunaan (Taulukko 1-21) huomioiden näkymäalueiden osuus ja tuulivoimaloiden kohtuullinen määrä, tulee muutoksen suuruudeksi **kohtalainen kielteinen**. Kaukovaikutusalueen vaikutusten merkittävyyden arvioitiin vaihtelevan välillä ei muutosta – kohtalainen kielteinen näkyvyysalueiden vähäisyyden ja tuulivoimaloiden suhteellisen pitkän etäisyyden takia. Muutoksen suuruus on **vähäinen kielteinen**.

Merkittävin vaihtoehtojen ero maisemassa on sen välillä, rakennetaanko tuulivoimaloita vai ei. Sekä vaihtoehdon VE1 12 tuulivoimalaa että vaihtoehdon VE2 8 tuulivoimalaa ja aurinkopaneelit muuttavat sekä kulttuuri- että luonnonmaisemaa nykyaikaisemmaksi sekä rakennetummaksi teknisemmäksi maisemaksi. Tuulivoimaloiden määrän lisääntyminen neljällä vaihtoehdossa VE1 lisää maisemassa näkyvien voimaloiden määrää vaihtoehtoon VE2 verrattuna ja voimistaa siten rakennetun maiseman tuntua.

Koska Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen ympäristössä sijaitsee jo toiminnassa olevia tuulivoimaloita, Ajoksenkankaan hankkeen vaihtoehdot VE1 ja VE2 tuovat tuulivoimalat täysin uutena elementtinä vain osaan näkymäalueista. Nykyisten voimaloiden näkymäalueilla Ajoksenkankaan tuulivoimalat voimistavat rakennetun maiseman tuntua muuttaen sitä entistä teollisemmaksi tuulivoiman tuotantomaisemaksi huomioiden, että hankealuetta lähimmät nykyiset tuulivoimalat ovat korkeudeltaan vain noin viidesosan tai alle puolet Ajoksenkankaan tuulivoimaloiden korkeudesta.

Taulukko 1-21. Maisemaan ja kulttuuriympäristöön kohdistuvien vaikutusten merkittävyyden muodostuminen herkkyyden ja muutoksen suuruuden ristiintaulukoinnin tuloksena. Vaikutusten merkittävyys vaihtelee eri vaikutuskohteissa ei vaikutusta – suuri merkittävyys välillä.

		Muutoksen suuruus									
		Kielteinen					Myönteinen				
		Erittäin suuri	Suuri	Keski-suuri	Pieni	Ei muutosta	Pieni	Keski-suuri	Suuri	Erittäin suuri	
Kohteen herkkyys	Vähäinen	Suuri	Kohtalainen	Vähäinen	Vähäinen	Ei vaikutusta	Vähäinen	Vähäinen	Kohtalainen	Suuri	
	Kohtalainen	Suuri	Suuri	Kohtalainen	Vähäinen	Ei vaikutusta	Vähäinen	Kohtalainen	Suuri	Suuri	
	Suuri	Erittäin suuri	Suuri	Suuri	Kohtalainen	Ei vaikutusta	Kohtalainen	Suuri	Suuri	Erittäin suuri	
	Erittäin suuri	Erittäin suuri	Erittäin suuri	Suuri	Suuri	Ei vaikutusta	Suuri	Suuri	Erittäin suuri	Erittäin suuri	

Vaihtoehtojen VE1 ja VE2 näkymäalueet ovat näkymäalueanalyysin mukaan suurin piirtein saman laajuiset ja erot laajuudessa ovat suuntaansa korkeintaan muutaman sadan metrin mittaisia. Monin paikoin näkymäalueet ovat myös täysin saman laajuisia. Erojen vähyys johtuu siitä, että vaikka vaihtoehto VE2 sisältää 4 tuulivoimalaa vähemmän, sen tuulivoimalat sijoittuvat suurin piirtein saman laajuiselle alueelle kuin vaihtoehdon VE1 tuulivoimalat. Itälaidassaan vaihtoehdon VE2 tuulivoimalat sijoittuvat noin 800 m laajemmalle alueelle kuin vaihtoehdon VE1 tuulivoimalat, mikä näkyy vaihtoehdon VE2 näkymäalueiden laajentumisena erityisesti hankealueen itäpuolella. Keskeisin vaihtoehtojen VE1 ja VE2 ero maisemassa on siis näkyvien tuulivoimaloiden määrä ja tuulivoimaloiden erilainen ryhmittäminen horisontissa.

Lähtökohtaisesti tuulivoimaloiden vähäisempi määrä maisemassa on maisemavaikutuksia vähentävä tekijä. Mitä vähemmän voimaloita on, sitä useammin tuulivoimahanke näyttäytyy horisontissa vain muutamana yksittäisenä voimalana, koska osa voimaloista jää puuston tai muiden esteiden taakse piiloon (ks. esim. Kuva 1-58). Avoimella paikalla tuulivoimaloiden muodostelman rytmi vaikuttaa osaltaan maisemaa. Vaihtoehdon VE1 muodostama tasaisempi ja yhtenäinen rivi voidaan kokea maisemassa selkeämmäksi kuin vaihtoehdon VE2 muodostama katkonainen rivi. Ks. Kuva 1-59.

Yhteenvedon voidaan todeta, että vaihtoehtoja VE1 ja VE2 on vaikea laittaa maisemavaikutusten kannalta paremmuusjärjestykseen niiden samankaltaisuuden takia. Vaihtoehdon VE1 etuna on hie-
man suppeampi hankealue, yhtenäisempi tuulivoimaloiden muodostelma horisontissa sekä aurinkovoimaloiden aiheuttamien paikallisten maisemavaikutusten puuttuminen. Vaihtoehdon VE2 etuna on tuulivoimaloiden vähäisempi määrä.

Kuva 1-58 Valokuvasovite nro 12 kylämaisema Teukkulasta (etäisyys 2,2 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm). Kuva on otettu Teukkulantieltä, läheltä Mottisentien risteystä. Ylimpänä on kuva vaihtoehdosta VE1 (12 tuulivoimalaa) ja alimpana kuva vaihtoehdosta VE2 (8 tuulivoimalaa).

Kuva 1-59 Valokuvasovite nro 11 Vammalan kirkon hautausmaalta (etäisyys 8,1 km lähimmästä tuulivoimalasta, polttoväli 50 mm). Ylimpänä on kuva vaihtoehdosta VE1 (12 tuulivoimalaa) ja alimpana kuva vaihtoehdosta VE2 (8 tuulivoimalaa). Vaihtoehdon VE1 tuulivoimalat muodostavat horisonttiin selkeän rivimuodostelman, kun taas vaihtoehdon VE2 tuulivoimaloiden rivi on katkonaisempi.

Taulukko 1-22. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden (VAMA 2021) vaikutusten koontitaulukko vaihtoehdoissa VE1 ja VE2. Taulukossa on esitetty korkein merkittävyys kohteeseen arvioidusta vaikutuksen merkittävyydestä tai kokonaisarvio vaikutuksen merkittävyydestä, mikäli arvio on tehty kokonaisarviona.

Vaikutuskohde	Etäisyys VE1 ja VE2 voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus VE1 ja VE2	Vaikutuksen merkittävyys VE1 ja VE2
Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat, lähivaikutusalue	1,3 (VE1)	Suuri	Kohtalainen kielteinen	Suuri kielteinen
Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat, välivaikutusalue	1,3 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat, kaukovaikutusalue	1,3 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kaukovaikutusalue: Vähäinen kielteinen
Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat, koko alueen kokonaisvaikutus	1,3 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Rautaveden kulttuurimaisema, välivaikutusalue	7,6 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Rautaveden kulttuurimaisema, kaukovaikutusalue	7,6 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kaukovaikutusalue: Vähäinen kielteinen
Rautaveden kulttuurimaisemat, koko alueen kokonaisvaikutus	7,6 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kaukovaikutusalue: Vähäinen kielteinen
Punkalaitumenjoen viljelymaisemat	14,6 (VE1)	Suuri	Ei muutosta	Ei muutosta
Köyliönjärven kulttuurimaisema	25,7 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Vähäinen kielteinen
Vesilahden kulttuurimaisema	29,6 (VE1)	Suuri	Ei muutosta	Ei muutosta

Taulukko 1-23 Maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden vaikutusten koontitaulukko vaihtoehtoissa VE1 ja VE2. Taulukossa on esitetty kokonaisarvio kohteeseen arvioidusta vaikutuksen merkittävydestä.

Vaikutuskohde	Etäisyys VE1 ja VE2 voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus VE1 ja VE2	Vaikutuksen merkittävyys VE1 ja VE2
PIRKANMAA				
Kilpijoen - Hoipolan - Tyrväänkylän kulttuurimaisema (VAMA-alueen ulkopuolinen osa)	3,7 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Vaunujoen kulttuurimaisema (VAMA-alueen ulkopuolinen osa)	7,1 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Vehmaan - Leinilän - Ekon kulttuurimaisema (VAMA-alueen ulkopuolinen osa)	7,9 (VE1)	Kohtalainen	Vähäinen kielteinen	Vähäinen kielteinen
Rautaveden länsirannan kirkkojen kulttuurimaisema (VAMA-alueen ulkopuolinen osa)	8,8 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
SATAKUNTA				
Loimijoen kulttuurimaisema (sis. Korkeakosken kylän maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö)	12,4 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen

Taulukko 1-24. Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen (RKY) vaikutusten koonti-
taulukko vaihtoehtoissa VE1 ja VE2.

Vaikutuskohde	Etäisyys VE1 ja VE2 voimaloista (km)	Herk- kyys	Muutoksen suu- ruus VE1 ja VE2	Vaikutuksen merkittä- vyys VE1 ja VE2
PIRKANMAA				
Kokemäenjoen voimalaitokset, Äetsän voimalaitos (Sijaitsee Äetsän tehtaiden ja voimalai- tosten maakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä ja Kokemäenjokilaakson kulttuurimaise- massa (VAMA 2021))	3,5 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Kokemäenjoen voimalaitokset, Tyrvään voimalaitos (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuu- rimaisemassa (VAMA 2021))	5,1 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Vammalan kirkko (sis. Erityislailla suojeltu Tyrvään kirkko. Sijaitsee Vammalan keskustan maakun- nallisesti arvokkaassa rakennetussa kult- tuuriympäristössä ja Rautaveden kult- tuurimaisemassa (VAMA 2021))	8,1 (VE1)	Suuri	Kohtalainen kieltei- nen	Suuri kielteinen
Tyrvään rautatieasema (sis. 12 Vammalan (entinen Tyrvään) rautatieasema-alueen erityislailla suojel- tua rakennusta)	8,4 (VE1)	Kohta- lainen	Vähäinen kielteinen	Vähäinen kielteinen
Tyrvään vanhan kirkon maisema (sis. Erityislailla suojeltu: Tyrvään vanha kirkko. Sijaitsee Rautaveden kulttuuri- maisemassa (VAMA 2021))	9,4 (VE1)	Suuri	Kohtalainen kieltei- nen	Suuri kielteinen
Kaltsilan, Uudenkylän ja Vanhankylän viljelymaisema	12,2 (VE1)	Suuri	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kielteinen	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kiel- teinen muutamassa yk- sittäisessä kohdassa
Sastamalan kirkkomaisema (sis. Erityislailla suojeltu: Sastamalan kirkko. Sijaitsee Rautaveden kulttuuri- maisemassa (VAMA 2021))	13,0 (VE1)	Suuri	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kielteinen	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kiel- teinen muutamassa yk- sittäisessä kohdassa
Emil Danielssonin erämaa-ateljee (Sijaitsee Rautaveden kulttuurimaise- massa (VAMA 2021))	16,6 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Lähteenmäen torppa (Sijaitsee Raudun maakunnallisesti ar- vokkaassa kulttuurimaisemassa)	16,9 (VE1)	Suuri	Ei muutosta	Ei muutosta
Salokunnan kirkko (Sijaitsee Rautaveden kulttuurimaise- massa (VAMA 2021))	17,2 (VE1)	Suuri	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kielteinen	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kiel- teinen muutamassa yk- sittäisessä kohdassa
Punkalaitumen keskustan kylämaisema (Sis. Punkalaitumen erityislailla suojeltu kirkko. Sijaitsee Punkalaitumenjoen vil- jelymaisemassa (VAMA 2021).)	20,1 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen

Vaikutuskohde	Etäisyys VE1 ja VE2 voimaloista (km)	Herk- kyys	Muutoksen suu- ruus VE1 ja VE2	Vaikutuksen merkittä- vyys VE1 ja VE2
Karkun taajama (Sijaitsee Rautaveden kulttuurimaise- massa (VAMA 2021))	20,4 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Pyhän Henrikin saarnahuone ja sen his- toriallinen ympäristö	20,4 (VE1)	Suuri	Ei muutosta	Ei muutosta
Hämeenkaan- ja Kyrönkankaantie	24,0 (VE1)	Suuri	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kielteinen muuta- massa yksittäisessä kohdassa	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kiel- teinen muutamassa yk- sittäisessä kohdassa
Eskolan ja Tervämäen kylät	25,3 (VE1)	Suuri	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kielteinen muuta- massa yksittäisessä kohdassa	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kiel- teinen muutamassa yk- sittäisessä kohdassa
Sarkolan ja Vahalahden kyläkeskukset, Sarkola	25,6 (VE1)	Suuri	Ei muutosta	Ei muutosta
Sarkolan ja Vahalahden kyläkeskukset, Vahalahti	26,0 (VE1)	Suuri	Ei muutosta	Ei muutosta
SATAKUNTA				
Nanhian kylä (Sijaitsee Nanhian kulttuurimaiseman maakunnallisesti merkittävässä raken- tussa kulttuuriympäristössä)	8,1 (VE1)	Suuri	Kohtalainen kieltei- nen	Suuri kielteinen
Huittisten kirkko ja sen ympäristö (sis. Huittisten kirkko (Erityislailla suo- jeltu). Sijaitsee Huittisten kirkon ympä- ristön maakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä)	10,5 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Punkalaitumenjoen kylä- ja viljelymai- sema (Lähes yhteneväinen maakunnallisesti merkittävän Punkalaitumenjoen kulttuu- rimaiseman kanssa)	10,8 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Raijalan kylä (Sis. Peltö-Laurila, Mattilan maakunnalli- sesti merkittävän rakennetun kulttuu- riympäristökohteen. Sijaitsee osittain Kokemäenjokilaakson kulttuurimaise- massa (VAMA 2021) ja on lähes yhtene- väinen maakunnallisesti merkittävän Raijalan kylän ja kulttuurimaiseman kanssa.)	13,0 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Kauvatsan kirkonseutu (sis. Erityislailla suojeltu: Kauvatsan kirkko, sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	15,5 (VE1)	Suuri	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kielteinen muuta- massa yksittäisessä kohdassa	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kiel- teinen muutamassa yk- sittäisessä kohdassa
Kokemäen kirkonseutu (sis. Erityislailla suojeltu: Kokemäen kirkko)	22,0 (VE1)	Suuri	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kielteinen muuta- massa yksittäisessä kohdassa:	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kiel- teinen muutamassa yk- sittäisessä kohdassa

Vaikutuskohde	Etäisyys VE1 ja VE2 voimaloista (km)	Herk- kyys	Muutoksen suu- ruus VE1 ja VE2	Vaikutuksen merkittä- vyys VE1 ja VE2
Kokemäenkartanon historiallinen mai- sema (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuu- rimaisemassa (VAMA 2021))	22,7 (VE1)	Suuri	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kielteinen muuta- massa yksittäisessä kohdassa	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kiel- teinen muutamassa yk- sittäisessä kohdassa
Peipohjan rautatieasema-alue (sis. 9 erityislailla suojeltua rautatiera- kennusta)	24,9 (VE1)	Kohta- lainen	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kielteinen muuta- massa yksittäisessä kohdassa	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kiel- teinen muutamassa yk- sittäisessä kohdassa
Huovintie	26,4 (VE1)	Suuri	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kielteinen	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kiel- teinen muutamassa yk- sittäisessä kohdassa
Köyliönsaaren Vanhakartanon ja kirkon historiallinen maisema (Sijaitsee Köyliönjärven kulttuurimaise- massa (VAMA 2021) Sis. erityislailla suo- jeltu rakennus: Köyliön kirkko)	27,4 (VE1)	Suuri	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kielteinen muuta- massa yksittäisessä kohdassa	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kiel- teinen muutamassa yk- sittäisessä kohdassa
Kauniaisten ja Kuljun kartanot	30,6 (VE1)	Suuri	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kielteinen muuta- massa yksittäisessä kohdassa	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kiel- teinen muutamassa yksittäisessä kohdassa

Taulukko 1-25. Erityislaeilla suojeltujen rakennusten vaikutusten koontitaulukko vaihtoehtoissa VE1 ja VE2.

Vaikutuskohde	Etäisyys VE1 ja VE2 voi- maloista (km)	Herk- kyys	Muutoksen suu- ruus VE1 ja VE2	Vaikutuksen merkittä- vyys VE1 ja VE2
PIRKANMAA				
Keikyän kirkko (Sijaitsee Keikyän kirkon ympäristön maa- kunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä ja Kokemäenjoki- laakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	3,5 (VE1)	Suuri	Ei muutosta	Ei muutosta
Kiikan kirkko (Sijaitsee Kiikan kirkon ympäristön ja rai- tin maakunnallisesti merkittävässä raken- netussa kulttuuriympäristössä ja Kokemä- enjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	4,8 (VE1)	Kohtalai- nen	Vähäinen kieltei- nen	Vähäinen kielteinen
Tyrvään kirkko (Sijaitsee Rautaveden kulttuurimaise- massa (VAMA 2021))	8,2 (VE1)	Suuri	Kohtalainen kiel- teinen	Suuri kielteinen
Vammalan (entinen Tyrvään) rautatieasema-alue (sis. 12 rautatierakennusta)	8,4 (VE1)	Kohtalai- nen	Vähäinen kieltei- nen	Vähäinen kielteinen
Tyrvään vanha kirkko (Sijaitsee Rautaveden kulttuurimaise- massa (VAMA 2021))	9,8 (VE1)	Suuri	Kohtalainen kiel- teinen	Suuri kielteinen

Vaikutuskohde	Etäisyys VE1 ja VE2 voi- maloista (km)	Herk- kyys	Muutoksen suu- ruus VE1 ja VE2	Vaikutuksen merkittä- vyys VE1 ja VE2
Sastamalan kirkko (Sijaitsee Rautaveden kulttuurimaise- massa (VAMA 2021))	14,0 (VE1)	Suuri	Ei muutosta tai korkeintaan vä- häinen kielteinen	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kiel- teinen muutamassa yk- sittäisessä kohdassa
Karkun kirkko (Sijaitsee Rautaveden kulttuurimaise- massa (VAMA 2021) ja Karkun kirkon, emäntäkoulun ja Riipilänjärven huviloiden ympäristön maakunnallisesti arvokkaassa rakennetussa kulttuuriympäristössä)	18,0 (VE1)	Suuri	Ei muutosta	Ei muutosta
Punkalaitumen kirkko (Sijaitsee Punkalaitumenjoen viljelymaise- massa (VAMA 2021) ja Punkalaitumen keskustan kylämaisemassa (RKY))	21,4 (VE1)	Suuri	Vähäinen kieltei- nen	Kohtalainen kielteinen
Kiikoisten kirkko	22,4 (VE1)	Suuri	Vähäinen kieltei- nen	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan kohta- lainen kielteinen muu- tamassa yksittäisessä kohdassa
Suoniemen kirkko	26,3 (VE1)	Suuri	Ei muutosta tai korkeintaan vä- häinen kielteinen muutamassa yk- sittäisessä koh- dassa	Ei muutosta nykytilaan tai korkeintaan kohta- lainen kielteinen muu- tamassa yksittäisessä kohdassa
Mouhijärven kirkko	27,5 (VE1)	Suuri	Ei muutosta	Ei muutosta
Tottijärven kirkko	28,9 (VE1)	Suuri	Ei muutosta	Ei muutosta
SATAKUNTA				
Huittisten kirkko	10,8 (VE1)	Suuri	Vähäinen kieltei- nen	Kohtalainen kielteinen
Kauvatsan kirkko (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuuri- maisemassa (VAMA 2021))	15,7 (VE1)	Suuri	Ei muutosta tai korkeintaan vä- häinen kielteinen muutamassa yk- sittäisessä koh- dassa	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kiel- teinen muutamassa yk- sittäisessä kohdassa
Kokemäen kirkko	22,3 (VE1)	Suuri	Ei muutosta tai korkeintaan vä- häinen kielteinen muutamassa yk- sittäisessä koh- dassa:	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kiel- teinen muutamassa yk- sittäisessä kohdassa
Peipohjan rautatieasema-alueen raken- nukset	25,1 (VE1)	Kohtalai- nen	Ei muutosta tai korkeintaan vä- häinen kielteinen muutamassa yk- sittäisessä koh- dassa	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kiel- teinen muutamassa yk- sittäisessä kohdassa
Vampulan kirkko	27,3 (VE1)	Suuri	Ei muutosta	Ei muutosta
Köyliön kirkko	28,4 (VE1)	Suuri	Ei muutosta tai korkeintaan vä- häinen kielteinen muutamassa yk- sittäisessä koh- dassa	Ei muutosta tai kor- keintaan vähäinen kiel- teinen muutamassa yk- sittäisessä kohdassa

Taulukko 1-26. Maakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen ja niiden kohteiden sekä maakunnallisesti arvokkaiden kulttuurimaisemien vaikutusten koontitaulukko vaihtoehtoissa VE1 ja VE2.

Vaikutuskohde	Etäisyys VE1 ja VE2 voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus VE1 ja VE2	Vaikutuksen merkittävyys VE1 ja VE2
PIRKANMAA				
Keikyän kirkon ympäristö (Sis. Keikyän kirkko (Erityislailla suojeltu rakennus). Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	2,9 (VE1)	Kohtalainen	Vähäinen kielteinen	Vähäinen kielteinen
Äetsän tehtaot ja voimalaitokset (Sis. Kokemäenjoen voimalaitokset: Äetsän voimalaitos (RKY)) Sijaitsee osittain Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	2,9 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Kiikan kirkon ympäristö ja raitti (Sis. Kiikan kirkko (Erityislailla suojeltu rakennus)) (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	4,4 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Vammalan keskusta (Sis. Vammalan kirkko (RKY), Tyrvään rautatieasema (RKY)) (Erityislailla suojellut rakennukset: Tyrvään kirkko sekä Vammalan (entisen Tyrvään) rautatieasema-alueen 12 rakennusta)	7,4 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Stormi	11,3 (VE1)	Kohtalainen	Vähäinen kielteinen	Vähäinen kielteinen
Sammaljoen kylä	13,9 (VE1)	Kohtalainen	Ei muutosta tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa	Ei muutosta tai korkeintaan vähäinen kielteinen muutamassa yksittäisessä kohdassa
SATAKUNTA				
Kokemäenjoen kulttuurimaisema VMK2 (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	5,5 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Nanhian kulttuurimaisema VMK2, KYI23 (Sis. Nanhian kylä (RKY))	6,8 (VE1)	Suuri	Kohtalainen kielteinen	Suuri kielteinen
Karhiniemen tie VMK2 (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	7,4 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen

Sepän ja Hurun tilat KYI23 (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	7,5 (VE1)	Kohtalainen	Vähäinen kielteinen	Vähäinen kielteinen
Takkulan kartano KYI23 (Sijoittuu Nanhian kylän RKY-alueelle)	8,7 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Työtilän kylä ja kulttuurimaisema VMK2, Työtilän kylä KYI23	9,3 (VE1)	Kohtalainen	Vähäinen kielteinen	Vähäinen kielteinen
Kivirannan kartano ja kulttuurimaisema VMK2, Kivirannan kartano KYI23	10 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Huittisten meijeri KYI23	10,2 (VE1)	Kohtalainen	Vähäinen kielteinen	Vähäinen kielteinen
Kaarirannan alue KYI23	10,2 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Lauhan kulttuurimaisema VMK2 ja Raijalan kylä ja kulttuurimaisema VMK2, KYI23 (Sis. Raijalan kylä (RKY). Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	10,3 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Vanhainkoti ja terveyskeskus, Kuninkainen VMK2, Vanhainkoti ja terveyskeskus KYI23	10,3 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Punkalaitumen kulttuurimaisema välillä Hirvelä-Riesola-Rieskala-Hurula-Hakuni-Suttila VMK2, Punkalaitumenjoen kulttuurimaisema KYI23 (Sis. Punkalaitumenjoen kylä ja viljelymaisema (RKY))	10,3 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Kirkon ympäristö, Lauttakylä VMK2, Huittisten kirkon ympäristö KYI23	10,5 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Vanha Pappila KYI23	10,8 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Lauttakylän funktionalistiset liikerakennukset VMK2, Lauttakylä KYI23	10,8 (VE1)	Kohtalainen	Vähäinen kielteinen	Vähäinen kielteinen
Jalonojan kylä ja kulttuurimaisema VMK2, Jalonojan kylä KYI23 (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	11,0 (VE1)	Kohtalainen	Vähäinen kielteinen	Vähäinen kielteinen
Junttilan tila KYI23	11,1 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Lauttakylän sillan tienoo VMK2, KYI23	11,1 (VE1)	Kohtalainen	Vähäinen kielteinen	Vähäinen kielteinen
Käyrän tila KYI23	11,7 (VE1)	Kohtalainen	Vähäinen kielteinen	Vähäinen kielteinen
Mommolan kylän kulttuurimaisema VMK2, Mommolan kylä ja kulttuurimaisema KYI23	12,3 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Loimijoen kulttuurimaisema VMK2, KYI23	12,3 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen

Kauvatsan asemanseutu VMK2, Kauvatsan asemakylä KYI23 (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	12,6 (VE1)	Kohtalainen	Ei muutosta	Ei muutosta
Kauvatsanjoen kulttuurimaisema välillä Rutuna-Lievikoski VMK2, Yttälän kylä Kauvatsa VMK2, Kauvatsan kirkon seutu KYI23 (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	12,8 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Ahvenuksen kylä VMK2, KYI23 (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	13,0 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Korkeakosken kylä VMK2	13,0 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Heikkilä Kyttälä VMK2, Heikkilä ja Mattila KYI23 (Sijaitsee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemassa (VAMA 2021))	13,2 (VE1)	Kohtalainen	Ei muutoksia tai korkeintaan vähäinen kielteinen muuttamassa yksittäisessä kohdassa	Ei muutoksia tai korkeintaan vähäinen kielteinen muuttamassa yksittäisessä kohdassa

**Taulukko 1-27. Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaiden rakennuskulttuurin ydinalueiden vaikutusten koonti-
taulukko vaihtoehdoissa VE1 ja VE2.**

Vaikutuskohde	Etäisyys VE1 ja VE2 voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus VE1 ja VE2	Vaikutuksen merkittävyys VE1 ja VE2
Kilpijoen-Hoipolan-Tyrväänkylän kulttuurimaisema				
Silta	2,0 (VE1)	Kohtalainen	Korkeintaan kohtalainen kielteinen	Korkeintaan kohtalainen kielteinen
Kallon pihapiiri	2,0 (VE1)			
Kauppa	2,6 (VE1)			
Koulu	2,6 (VE1)			
Pesurinkoski	2,6 (VE1)			
Veikkolan pihapiiri	3,0 (VE1)			
Kankaanniemen pihapiiri	3,2 (VE1)			
Heikkilän pihapiiri	3,3 (VE1)			
Päivärinnan pihapiiri	3,3 (VE1)			
Reinilän pihapiiri	3,3 (VE1)			
Haukan pihapiiri	3,4 (VE1)			
Mäenpään pihapiiri	3,4 (VE1)			
Koulu	3,5 (VE1)			
Koskenranta	3,5 (VE1)			
Jokihoutun pihapiiri	3,6 (VE1)			
Kauppa	3,6 (VE1)			
Oskuran pihapiiri	3,6 (VE1)			
Vanhakylän pihapiiri	3,7 (VE1)			
Napparin pihapiiri	3,7 (VE1)			
Eskolan pihapiiri	3,7 (VE1)			
Halosen pihapiiri	3,7 (VE1)			
Sarkian pihapiiri	3,9 (VE1)			
Laurilan pihapiiri	3,9 (VE1)			
Ruutikan pihapiiri	4,0 (VE1)			
Kaistin pihapiiri	4,1 (VE1)			
Mäki-Soinin pihapiiri	4,2 (VE1)			
Uotilan pihapiiri	4,2 (VE1)			
Junttilan pihapiiri	4,4 (VE1)			
Pontolan pihapiiri	4,8 (VE1)			

Vilppalan pihapiiri	5,1 (VE1)			
Toivon pihapiiri	5,1 (VE1)			
Pukin pihapiiri	5,4 (VE1)			
Pakilan pihapiiri	5,4 (VE1)			
Koivikon pihapiiri	5,5 (VE1)			
Alatalon pihapiiri	5,6 (VE1)			
Torran pihapiiri	5,8 (VE1)			
Villilän-Kiviniemen kulttuurimaisema				
Koulu	3,7 (VE1)	Kohtalai- nen	Korkeintaan kohta- lainen kielteinen	Korkeintaan kohta- lainen kielteinen
Meijeri ja muuntaja	3,8 (VE1)			
Vanha-Pappilan pihapiiri	3,9 (VE1)			
Kuljun pihapiiri	4,1 (VE1)			
Iso-Hongon pihapiiri	4,2 (VE1)			
Yli-Mäkelän pihapiiri	4,3 (VE1)			
Villa Elsan pihapiiri	4,3 (VE1)			
Uotilan pihapiiri	4,4 (VE1)			
Tervaportin pihapiiri	4,8 (VE1)			
Kikkelänjoen kulttuurimaisema				
Ruotsilan kartano	4,1 (VE1)	Kohtalai- nen	Korkeintaan kohta- lainen kielteinen	Korkeintaan kohta- lainen kielteinen
Jonsan pihapiiri	5,0 (VE1)			
Ali-Ritalan pihapiiri	5,5 (VE1)			
Yli-Ritalan pihapiiri	5,6 (VE1)			
Koukun pihapiiri	6,9 (VE1)			
Vaunujoen kulttuurimaisema				
Hohkon pihapiiri	5,0 (VE1)	Kohtalai- nen	Vähäinen kielteinen	Vähäinen kielteinen
Voimala	5,0 (VE1)			
Saukon pihapiiri	5,2 (VE1)			
Juvelan pihapiiri	5,4 (VE1)			
Ala-Knaapin pihapiiri	5,7 (VE1)			
Koulu	5,8 (VE1)			
Yli-Knaapin pihapiiri	5,9 (VE1)			
Katilan pihapiiri	6,9 (VE1)			
Rängin pihapiiri	6,9 (VE1)			

Vehmaan-Leinilän-Ekon kulttuurimaisema				
Nisun pihapiiri	7,0 (VE1)	Kohtalainen	Ei muutoksia	Ei muutoksia
Keikyän kirkon ympäristö				
Kirkko	3,5 (VE1)	Kohtalainen	Korkeintaan vähäinen kielteinen	Korkeintaan vähäinen kielteinen
Ala-Hellän pihapiiri	3,5 (VE1)			
Yli-Hellän pihapiiri	3,3 (VE1)			
Seurantalo	3,2 (VE1)			
Järän pihapiiri	3,0 (VE1)			
Kiikan kirkon ympäristö ja raitti				
Seurantalo	5,5 (VE1)	Kohtalainen	Korkeintaan kohtalainen kielteinen	Korkeintaan kohtalainen kielteinen
Tuinien pihapiirit	5,2 (VE1)			
Vanhakylä	4,8 (VE1)			
Kirkko ja makasiini	4,8 (VE1)			
Meijeri ja asuinrakennus	4,5 (VE1)			
Koulu	4,5 (VE1)			
Säästöpankintalo	4,7 (VE1)			
Vammalan keskusta				
Puistokadun eteläpää	7,6 (VE1)	Kohtalainen	Korkeintaan vähäinen kielteinen	Korkeintaan vähäinen kielteinen
Seurantalo	7,8 (VE1)			
Kauppalantalo	7,9 (VE1)			
Marttilanakadun alkupään arvoalue	8,0 (VE1)			
Uittoyhdistyksen konttori	8,0 (VE1)			
Sairaala	7,7 (VE1)			
Pientaloalue	7,4 (VE1)			
Hotellien ympäristö	7,9 (VE1)			
Äetsän tehtaat ja voimalaitokset				
Vieraskerho	3,1 (VE1)	Kohtalainen	Vähäinen kielteinen	Vähäinen kielteinen
Voimalaitos	3,0 (VE1)			
Paritalot	3,3 (VE1)			
Hoipon pihapiiri	3,5 (VE1)			
Äetsän voimalaitos	3,8 (VE1)			
Riippusilta	3,3 (VE1)			
Piippu	3,1 (VE1)			
Kutomo	3,1 (VE1)			
Tuotantorakennus	3,0 (VE1)			
Klooritehdas	3,1 (VE1)			

Taulukko 1-28 Paikallisesti merkittävien rakennetun kulttuuriympäristön kohteiden vaikutusten koontitaulukko vaihtoehtoisissa VE1 ja VE2.

Vaikutuskohde	Etäisyys VE1 ja VE2 voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus VE1 ja VE2	Vaikutuksen merkittävyys VE1 ja VE2
SATAKUNTA				
Raska (A – suojeltava kohde)	6,4 (VE1)	Kohtalainen	Ei muutosta tai vähäinen kielteinen	Ei muutosta tai korkeintaan vähäinen kielteinen
Kantaurila (Laurila) (A – suojeltava kohde)	6,5 (VE1)	Kohtalainen	Ei muutosta tai vähäinen kielteinen	Ei muutosta tai korkeintaan vähäinen kielteinen
Mattila (tontti Ihantola), A – suojeltava kohde	6,7 (VE1)	Kohtalainen	Ei muutosta tai vähäinen kielteinen	Ei muutosta tai korkeintaan vähäinen kielteinen
Mäenpää (B – lievemmin suojeltava kohde)	7,0 (VE1)	Kohtalainen	Ei muutosta	Ei muutosta

Taulukko 1-29. Valtakunnallisesti arvokkaiden geologisten muodostumien vaikutusten koontitaulukko vaihtoehtoisissa VE1 ja VE2.

Vaikutuskohde	Etäisyys VE1 ja VE2 voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus VE1 ja VE2	Vaikutuksen merkittävyys VE1 ja VE2
PIRKANMAA				
Karausvuori (osa alueesta on Seivalan metsän yksityismaiden luonnonsuojelu- aluetta)	1,8 (VE1)	Suuri	Ei muutosta tai yksittäisissä kohdissa korkeintaan vähäinen kielteinen	Ei muutosta tai korkeintaan vähäinen kielteinen
Hakavuori	7,8 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Ritavuori-Kulovuori	8,9 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Kirkkovuori-Kotovuori	10,9 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Huuhkajanvuori-Inkavuori	11,8 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen

Taulukko 1-30. Virkistyskäytön maisemien vaikutusten koontitaulukko vaihtoehtoisissa VE1 ja VE2.

Vaikutuskohde	Etäisyys VE1 ja VE2 voimaloista (km)	Herkkyys	Muutoksen suuruus VE1 ja VE2	Vaikutuksen merkittävyys VE1 ja VE2
PIRKANMAA				
Puurijärven-Isosuo kansallispuisto	8,4 (VE1)	Suuri	Vähäinen kielteinen	Kohtalainen kielteinen
Ylistenjärvi	2 (VE1)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen	Kohtalainen kielteinen

1.7 Haitallisten vaikutusten ehkäiseminen ja lieventäminen

Tuulivoimalat ovat kooltaan suuria, minkä takia maisemallisten vaikutusten vähentämisen keinovälikoima on rajallinen. Merkittävimmät keinot maisemallisten vaikutusten lieventämiseen ovat tuulivoimaloiden kokonaiskorkeuden laskeminen ja voimaloiden määrän vähentäminen. Ajoksenkankaan 8–12 tuulivoimalan hanke on kuitenkin voimalamäärältään lähtökohtaisesti jo melko pieni ja voimaloiden määrän ja korkeuden vähentäminen vaikuttaa hankkeesta saatavaan hyötyyn kielteisesti.

Tuulivoimaloiden sijoittelulla voidaan vaikuttaa tuulivoimapuiston hahmottumiseen maisemassa. Tuulivoimaloiden sijainnit joudutaan kuitenkin valitsemaan ensisijaisesti teknisten seikkojen perusteella, eikä muutamien satojen metrien siirtämisillä ole käytännössä juurikaan vaikutuksia siihen, miten tuulivoimalat hahmottuvat maisemassa. Koska voimalat näkyvät kaikista ilmansuunnista, tuulivoimaloiden ryhmä hahmottuu maisemassa yleensä aina jostain suunnasta yhtenäisempänä tai rikkonaisempaan kuin toisesta.

Maisemavaikutuksiin voidaan vaikuttaa jonkin verran myös voimaloiden värin ja lentoestevalaistuksen valinnalla. Harmaan väristen voimaloiden on todettu sopivan keskimäärin parhaiten ympäröivään maisemaan. Punaisen kiinteän valon käyttäminen yöaikaisena lentoestevalona on todettu olevan yleisesti vähemmän häiritsevä kuin vilkkuva valkoinen valo. Lentoestevalojen vaikutusten lieventämiskeinona lentoestevalojen nimellistä valovoimaa voidaan yöaikana hyvissä näkyvyyssolosuhteissa pudottaa 30 %:iin näkyvyyden ollessa yli 5 kilometriä ja 10 %:iin näkyvyyden ollessa yli 10 kilometriä – tämä vähentää ympäristöön välittyvää valon määrää. Lentoestevalo voidaan myös pyrkiä suuntaamaan ylöspäin, jolloin näkyvyys alaspäin on mahdollisimman pieni. Suomessa on kokeiltu myös uutta tekniikkaa, jolloin lentoestevalot syttyvät vain lentokoneen lähestyessä. Laitteisto (OCAS, Obstacle Collision Avoidance System), on asennettu ainakin Svalskullan tuulipuistoon Pohjanmaan Närpiössä. Lentoestevalot, niiden mahdollinen näkyvyysmittauksella tapahtuva valovoiman vähentäminen sekä lentoestevalojen ryhmittäminen tulee suunnitella Traficomien antaman ohjeistuksen mukaisesti.

Metsillä, pienialaisemmilla puuryhmillä ja pihapuustolla on merkittävä tuulivoimaloiden maisemavaikutuksia ehkäisevä ja lieventävä vaikutus. Metsiä ja puita kuitenkin kaadetaan ja istutetaan tuulivoimaloista ja niiden maisemavaikutuksista riippumatta, jolloin muiden kuin maanomistajien vaikutusmahdollisuudet toimenpiteisiin ovat melko pienet. Kuitenkin puusto yleensä lieventää tuulivoimaloiden aiheuttamia maisemahaittoja.

Tuulivoimaloiden ja aurinkopaneelien hankealueen maisemavaikutuksia on mahdollista lieventää suunnittelemalla maisemointitoimenpiteet tarkemmin kuin yleensä. Esimerkiksi huoltoalueita ja teiden levennyksiä olisi mahdollista maisemoida kylvämällä murskepinnoille paikallisia kuivan kedon ja niityn lajeja, jotka kukkivat, lisäävät luonnon monimuotoisuutta ja mahdollistavat kuitenkin aluiden käytön.

Tuulivoimaloiden aiheuttamaa maisemahaittaa on myös mahdollista kompensoida esimerkiksi tuulivoimayhtiön, paikallisen vastuumuseon ja asukkaiden yhteishankkeilla, joissa sitouduttaisiin kunnotamaan tai ylläpitämään tuulivoimaloiden vaikutusalueen kulttuurimaisemia tai kulttuuriympäristön arvovakennuksia. Tämänkaltaisella toiminnalla olisi myös mahdollista lisätä tuulivoiman sosiaalista hyväksyttävyyttä.

1.8 Arvioinnin epävarmuustekijät

Suuret tuulivoimalat näkyvät kauas ja vaikutusalueella voi olla kohteita, joita ei ole tässä vaikutusten arvioinnissa kuvailtu. Arviointityössä on kuitenkin pyritty tunnistamaan ja huomioimaan vaikutusalueen herkimvät kohteet ja ne alueet, joiden maiseman ja kulttuuriympäristön luonteeseen tuulivoimaloilla voi olla eniten vaikutusta.

Tuulivoimapuiston maisemavaikutusten arviointia vaikeuttaa maiseman ja sitä kautta näkymien muuttuminen ajan kuluessa ja eri vuodenaikoina. Puuston ja muun kasvillisuuden kasvaminen sekä esimerkiksi avohakkuut voivat muuttaa maiseman luonnetta ja näkymiä lyhyessäkin ajassa. Tällöin on esimerkiksi havainnekuvien osalta hyvä tiedostaa, milloin valokuva on otettu ja havainnekuva laadittu. Havainnekuvien lopulliseen ulkoasuun vaikuttavat mm. etäisyys, kuvakulma, kuvauksen ajankohta ja säätila. Näistä mainituista epävarmuustekijöistä huolimatta havainnekuvat tukevat maisemavaikutusten hahmottamista vaikutusten arvioinnissa, ja niiden avulla myös lukija voi muodostaa oman johtopäätöksensä vaikutusten merkittävydestä.

Maisemavaikutukset eivät ole objektiivisesti mitattavissa olevia tai yksiselitteisiä. Tuulivoimaloiden aiheuttamien visuaalisten vaikutusten kokeminen on hyvin subjektiivista, ja sen vuoksi vaikutusten merkittävyyden ja vaikutustavan arvioiminen on haastavaa. Vaikutusten kokemiseen vaikuttavat mm. maiseman kokijan suhde kyseiseen alueeseen, aiheeseen liittyvä tietämys ja mielenkiinto, elämäkokemus sekä henkilökohtaiset arvotukset. Havainnekuville ei voida tuoda esiin kaikkia maiseman ominaisuuksia ja muuttujia, kuten maiseman pienipiirteistä vaihtelua, vuodenaikojen, sään ja valaistuksen merkitystä, maiseman tilallista luonnetta tai maisemaan liittyviä aineettomia tekijöitä kuten maisemakokemuksia ja – käsityksiä.

2. ARKEOLOGINEN KULTTUURIPERINTÖ

2.1 Arvioinnin päätulokset

Arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvien muutosten suuruutta on arvioitu sen perusteella, kuinka suuri riski kiinteän muinaisjäännöksen tai muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiseen on (haitalliset muutokset), ja onko hanketta varten tehty arkeologisia inventointeja (myönteiset muutokset). Riskien tunnistaminen auttaa suunnittelemaan hanketta ja sen toimenpiteitä niin, että hanke voidaan toteuttaa vahingoittamatta arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita. Tuulivoimaloiden vaikutukset arkeologiseen kulttuuriperintöön voivat olla konkreettisia rakennustoimenpiteitä, jotka muuttavat tai jopa tuhoavat arkeologista kulttuuriperintöä tai sen lähiympäristöä. Tuulivoimalat voivat myös muuttaa arkeologisen kulttuuriperinnön ympäristön visuaalista maisemakuvaa, mikä aiheutuu siitä, kun tuulivoimalat näkyvät korkeina rakenteina sijaintipaikaltaan hyvin kauaksi. Tässä arvioinnissa hankealueilla sijaitsevien kohteiden arviointi perustuu lähtökohtaisesti arkeologisen kulttuuriperintökohteen etäisyyteen hankkeen vuoksi muuttuvista alueista, millä tunnistetaan riski kohteiden vahingoittumiseen. Kielteisiä vaikutuksia voidaan kuitenkin estää tai lieventää rakennustoimenpiteiden huolellisella suunnittelulla. Visuaalisia vaikutuksia arvioitiin hankealueiden ulkopuolella sijaitsevien maakunnallisesti ja valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten alueiden osalta.

Vaihtoehdossa VE0 hanketta ei toteuteta, jolloin tuulivoimaloiden hankealueelle tai sähkönsiirtolinjoille ei aiheudu muutoksia. Hanketta varten tehtiin arkeologinen inventointi, jonka seurauksena löytyi 21 uutta arkeologista kulttuuriperintökohdetta ja inventoinnin ansiosta tietämys alueen arkeologisesta kulttuuriperinnöstä lisääntyi. Tämän takia vaihtoehdon VE0 vaikutusten merkittävyyden arvioitiin olevan **vähäinen-kohtalainen myönteinen**.

Tuulivoimaloiden vaihtoehdoilla VE1 ja VE2 ei ole erittäin suuria kielteisiä vaikutuksia mihinkään tuulivoimaloiden hankealueen arkeologisen kulttuuriperinnön kohteeseen, vaikka **ilman lieventämistoimenpiteitä molemmilla vaihtoehdoilla on suuria kielteisiä vaikutuksia** useaan hankealueen arkeologiseen kulttuuriperinnön kohteeseen. Hankealueen arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvissa vaikutuksissa on huomioitava, että arviointi tehtiin varovaisuusperiaatetta noudattaen, ja että oikeilla lieventämistoimenpiteillä arkeologinen kulttuuriperintö ei ole vaarassa tухoutua hankkeen rakentamistoimenpiteiden takia, jolloin vaikutukset ovat keskimäärin korkeintaan vähäisiä kielteisiä.

Vaihtoehdossa VE1 **suuri kielteinen** vaikutus (ilman lieventämistoimenpiteitä) on yhteen, ja vaihtoehdossa VE2 kolmeen arkeologiseen kohteeseen. Vaihtoehdolla VE1 on **kohtalainen kielteinen** vaikutus (ilman lieventämistoimenpiteitä) kolmeen arkeologiseen kohteeseen ja vaihtoehdolla VE2 yhteen arkeologiseen kohteeseen. Arkeologisiin kulttuuriperintökohteisiin kohdistuvia vaikutuksia voidaan vähentää pitämällä riittävät suojavyöhykkeet kohteille. Kohteet tulee merkitä suojavyöhykkeineen maastoon rakentamisen, huolto- ja hoitotoimenpiteiden sekä metsänhoitotoimenpiteiden ajaksi esimerkiksi rajanauhalla tai suojata aitaamalla, jotta kohteet tulevat varmuudella huomioituiksi eivätkä ne kulu tai vahingoitu. Lisäksi vaihtoehdolla VE1 on **vähäinen kielteinen** vaikutus (ilman lieventämistoimenpiteitä) yhteen arkeologiseen kohteeseen. Arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvien vaikutusten osalta vaihtoehdot VE1 ja VE2 ovat siis melko samanlaiset. Vaihtoehdon VE1 vaikutukset tuulivoimaloiden hankealueen arkeologiseen kulttuuriperintöön ovat hieman vaihtoehtoa VE2 pienemmät. Vaihtoehdon VE2 aurinkovoimaloilla ei ole vaikutuksia arkeologiseen kulttuuriperintöön.

Sähkönsiirron maakaapelivaihtoehdoista **SVE1b**, **SVE2a** ja **SVE2b** ovat suositeltavimpia, koska niistä **ei aiheudu lainkaan vaikutuksia** tunnettuun arkeologiseen kulttuuriperintöön. Vaihtoehdon **SVE2a**:n varrella sijaitsee 7 arkeologisen kulttuuriperinnön kohdetta, mutta ne sijaitsevat sen verran etäällä, että maakaapeli voidaan rakentaa ilman vaikutuksia tunnettuun arkeologiseen kulttuuriperintöön.

Seuraavaksi suositeltavin sähkönsiirron vaihtoehto on maakaapeli **SVE1a**, jossa vaikutuksia kohdistuu ainoastaan yhteen tunnettuun kiinteään muinaisjäännykseen, Ruoskakivenmäkeen. Vaikutuksen merkittävyys voidaan rajata lieventämistoimenpiteillä niin, ettei kielteisiä vaikutuksia muodostu lainkaan – mutta ilman lieventämistoimenpiteitä vaikutukset voisivat olla suuria kielteisiä.

Arkeologisen kulttuuriperinnön kannalta ilmajohtovaihtoehto **SVE3** on vähiten suositeltava, koska sen rakentamisesta arvioitiin aiheutuvan merkittävyydeltään enintään **pieniä kielteisiä vaikutuksia** kolmelle kiinteälle muinaisjäännykselle myös lieventämistoimenpiteet huomioiden – ilman lieventämistoimenpiteitä vaikutukset olisivat jopa erittäin suuria kielteisiä.

2.2 Vaikutusmekanismi

Tuulivoimaloiden, aurinkovoimaloiden, sähkönsiirron, huoltotieverkoston ja muiden tuulivoimapuiston rakenteiden rakentaminen voi vaikuttaa kielteisesti arkeologiseen kulttuuriperintöön. Arkeologiseen kulttuuriperintöön voi myös kohdistua väliaikaisia vaikutuksia kokoamis-, varastointi, pysäköinti- ja työmaaparakkialueiden vuoksi tai myöhemmin tuulivoimapuiston huolto- ja kunnostustöissä. Kielteisiä vaikutuksia voidaan kuitenkin estää tai lieventää rakennustoimenpiteiden huolellisella suunnittelulla ja arkeologisen kulttuuriperinnön merkitsemisellä maastoon.

Arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvien muutosten suuruutta arvioidaan sen perusteella, kuinka suuri riski kiinteään muinaisjäännyksen tai muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiseen on (haitalliset muutokset), ja onko hanketta varten tehty arkeologisia inventointeja (myönteiset muutokset). Riski arkeologisen kulttuuriperintökohteen vaurioitumiseen aiheutuu erityisesti rakentamistoimenpiteiden aikana, eikä rakentamisaajan jälkeen yleensä aiheudu riskejä lukuun ottamatta esimerkiksi puustoon kohdistuvia toimenpiteitä voimajohtoaueiden suojavyöhykkeillä.

Muutoksen suuruuden kriteereissä esitetyt etäisyydet arvioitavan kohteen ja arvioitavaan hankkeeseen liittyvän rakentamisen tai muun fyysiseen ympäristöön kohdistuvan toimenpiteen välillä perustuvat seuraaviin lähtökohtiin:

- Uudet ja parannettavat tiet: Ajoradan leveys on n. 6 m, kuitenkin vähintään 5 m. Teiden reunaluiskien ja työkoneiden vaatiman tilan vuoksi kasvillisuutta ja puustoa on raivattava tielinjausten kohdalta kokonaisuudessaan 12–15 m leveydeltä. Erikoispitkien kuljetusten vaatiman tilan vuoksi (lavat ja tornin osat), tien kaarteissa raivattavan alueen leveys saattaa olla jopa yli 30 m.
- Voimajohtokäytävät: Hankkeessa arvioitavan uuden 110 kV voimajohdon johtoalueen leveys on 46 m ja johtoauekan 26 m.
- Hankkeessa arvioitavien maakaapelien johtoauekan leveys on 6 m ja työnaikaisen aluevarauksen leveys on yhteensä 14 m.
- Tuulivoimalat: Rakennusaikana tarvittava avoin kokoamisalue on kooltaan noin 60 x 70–100 m ja nosturipuomin kokoamista varten tarvittava alue on lisäksi noin 10 x 150–200 metriä. Tuulivoimalan perustusten halkaisija on noin 28 metriä.

Vaikka mitään riskiä kiinteän muinaisjäännöksen tai muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiseen ei olisi, voi arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistua hankkeesta aiheutuvia visuaalisia maisemavaikutuksia. Tässä hankkeessa on arvioitu maisemavaikutuksia hankealueen ulkopuolella sijaitseviin, maisemaan erityisellä tavalla liittyviin arkeologisiin kohteisiin. Jos arkeologiseen kohteen alkuperäiseen merkitykseen liittyy oleellisesti ympäröivän maiseman luonne, voi maiseman muuttuminen heikentää kohteen ymmärtämistä tukevia ympäristön piirteitä ja mahdollisia maisemaan liittyviä kytköksiä.

2.3 Lähtötiedot ja arviointimenetelmät

Heilu Oy teki hankealueelle ja sähkönsiirtoreiteille kesällä 2024 arkeologisen inventoinnin vielä tuntemattomien arkeologisten kulttuuriperintökohteiden selvittämiseksi (Heilu Oy, 2024). Lisäksi lähtötietona käytettiin Museoviraston muinaisjäännösrekisteriä.

Vaikutusten arvioinnissa tarkasteltiin arkeologisia kulttuuriperintökohteita, jotka sijoittuvat hankealueelle ja 500 metrin säteelle sähkönsiirron voimajohtoreittien keskilinjasta. Lisäksi tarkasteltiin 7 km säteellä maisemallisesti merkittäviksi arvioituja arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita eli Pirkanmaan maakuntakaavan arkeologisen perinnön ydinalueita ja valtakunnallisesti merkittäviä arkeologiksi kohteiksi esitettyjä kohteita. (Ks. Taulukko 2-1.) Arviointimenetelmänä käytettiin asian tuntija-arviota.

Tässä arvioinnissa tarkastellut arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet kuuluvat seuraaviin lajeihin (Museovirasto, 2025):

- Kiinteä muinaisjäännös
Kohde on muinaismuistolain (295/1963) tarkoittama arkeologinen jäännös. Kiinteät muinaisjäännökset ovat rauhoitettuja muistoina Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta. Kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu kajoaminen on kiellettyä ilman lain mukaista lupaa. Myös yli sata vuotta sitten uponneiden alusten hylät kuuluvat muinaismuistolain rauhoituksen piiriin.
- Mahdollinen muinaisjäännös
Kohde on käytettävissä olevien tietojen (esim. arkistolähteet, esiselvitykset tai ilmoitukset) perusteella mahdollisesti kiinteä muinaisjäännös, mutta luotettava määrittely edellyttää lisäselvityksiä tai paikalla käyntiä.
- Muu kulttuuriperintökohde
Kohde ei ole muinaismuistolain tarkoittama kiinteä muinaisjäännös, mutta sen säilyttäminen on perusteltua historiallisen merkityksen ja kulttuuriperintöarvojen takia. Muihin arkeologisiin kulttuuriperintökohteisiin sisältyy pääasiassa 1800-luvulle ja 1900-luvun alkuun ajoittuvia jäännöksiä. Kulttuuriperintökohteita voivat olla muun muassa arkeologisina kohteina hyvin säilyneet merkittävimmät käytössä olevat historialliset tiet, toisen maailmansodan aikaiset sotahistorialliset kohteet (esim. Salpalinja) ja alle sata vuotta sitten uponneiden alusten hylät. Kulttuuriperintökohteita ovat myös edelleen asutut ja hyvin säilyneet historiallisen ajan kyläpaikat, jos ne eivät ole muinaismuistolain rauhoittamia. Muita kulttuuriperintökohteita voidaan esittää säilytettäväksi esimerkiksi kaavoituksen yhteydessä.

Museoviraston muinaisjäännösrekisterissä on lisäksi kohteita, jotka kuuluvat seuraaviin lajeihin / statuksiin, mutta joita ei huomioida vaikutusten arvioinnissa: havaintokohde, löytöpaikka, luonnonmuodostuma, poistettu kiinteä muinaisjäännös (ei rauhoitettu), muu kohde.

Taulukko 2-1. Arkeologisen kulttuuriperinnön vaikutusten arvioinnissa tarkasteltavat vaikutusalueet ja kohteet

Vaikutuksen aiheuttaja	Tarkasteltava vaikutusalue ja kohteet
	0–7 km tuulivoimaloista
Tuulivoimalat ja aurinkovoimala	- Hankealueella kaikki arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet - Hankealueen ulkopuolella vain VARK-alueet ja -kohteet sekä maisemallisesti merkittävät arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet *
	Tarkasteltava vaikutusalue ja kohteet
	0–500 m sähkönsiirron rakenteista
Sähkönsiirto	Kaikki arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet

* VARK-alueet ja -kohteet: Museovirasto on laatinut valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden inventoinnin. Hankkeessa on määritetty Manner-Suomen merkittävimmät arkeologiset kohteet. Valtioneuvosto hyväksyi sen maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoituksena inventoinniksi 7.11.2024. Maisemallisesti merkittävillä tarkoitetaan arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita, joiden arvoon ympäröivällä maisemalla on mainittava vaikutus. Tässä työssä näitä kohteita ovat Pirkanmaan maakuntakaavan arkeologisen perinnön ydinalueet.

2.4 Nykytila

2.4.1 Hankealue

Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen vaihtoehdot ja niiden rakentaminen on kuvattu Ajoksenkankaan ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa eli YVA-selostuksessa. Vaihtoehdossa VE1 rakennetaan 12 tuulivoimalaa ja vaihtoehdossa VE2 8 tuulivoimalaa ja 34 hehtaarin aurinkovoima-alue. Tuulivoimaloiden kokonaiskorkeus on enintään 260 metriä.

Tuulivoimahankkeen vaihtoehdossa VE1 hankealueelta tunnetaan 13 arkeologista kulttuuriperintökohdetta ja vaihtoehdossa VE2 17 kohdetta. Seitsemästätoista kohteesta 11 on kiinteitä muinaisjäännöksiä ja 6 muita kulttuuriperintökohteita. Kohteista yksi on työ- ja valmistuspaikka. Yksitoista kohdetta edustaa kivirakenteita ja viisi asuinpaikkoja. Hankealueen arkeologiset kulttuuriperintökohteet on esitelty seuraavissa kappaleissa. Lisäksi kohteet on esitetty kartalla (Kuva 2-1) sekä listattu taulukkoon (Taulukko 2-2).

Heiskalanniitun kiinteä muinaisjäännös (**1000054764**) on pienellä havumetsää kasvavalla mäellä sijaitseva hautamainen kuoppa, jonka ympärillä on loiva valli ja joka muistuttaa nauriskuoppaa. (Heilu Oy, 2024)

Mattilanvuoren kiinteä muinaisjäännös (**1000054765**) on rajapyykki, joka koostuu viidestä pystyyn asetetusta kivistä, joista keskimmaisessa on hakkaus 864. Paikalla on sijainnut Kilpijoen ja Teukkulan kylien välinen raja, ja kiinteistöraja on yhä käytössä. (Heilu Oy, 2024)

Lammelan hautausmaan kiinteä muinaisjäännös (**988010009**) on tyypiltään historiallinen, ajoittamaton kivirakenne. Kohde sijaitsee Huittinen-Tampere-tiestä 3 km ja Kaukosen talosta kilometrin eteläkaakkoon metsäisellä harjulla. Paikalla on 80 m pitkä ja 30 m leveä valli. Se on paikoin lähes pari metriä korkea ja saman verran leveä. Eteläpäässä on aukko. (Heilu Oy, 2024)

Pirtinkorpi 2:n kiinteä muinaisjäännös (**1000054766**) on Teukkulan ja Ulvin kylien välisen rajan rajakivi, johon on hakattu numero 8. Kivi sijaitsee yhä käytössä olevalla kiinteistörajalla.

Suonpuolen kiinteä muinaisjäänös (**1000054767**) on Ulvin ja Mielanniemen kylien välisen rajan viisarimallinen rajamerkki, johon on hakattu numero 845. Kivi sijaitsee yhä käytössä olevalla kiinteistörajalla. (Heilu Oy, 2024)

Ajoksenkankaan kiinteä muinaisjäänös (**1000054768**) on Mielanniemen ja Hoipolan kylien välisen rajan rajakivi. Pyykki sijaitsee yhä käytössä olevalla kiinteistörajalla. (Heilu Oy, 2024)

Teerineva 2:n kiinteä muinaisjäänös (**1000054770**) on Kiikan ja Tyrvään pitäjien välisen rajan sekä Kulmuntilan ja Soinilan kylien rajan rajapyykki. Pyykissä on neliön muotoinen kiviperustus, jonka halkaisija on noin 1,3 metriä ja korkeus noin 0,9 metriä. Se on kasattu noin 60–80 cm kokoisista kivistä ja rakenteessa on ainakin kolme kivikertaa. Pyykki sijaitsee yhä käytössä olevalla kiinteistörajalla. (Heilu Oy, 2024)

Teerineva 3:n kiinteä muinaisjäänös (**1000054769**) on Hoipolan ja Jaamalan kylien välisen rajan viisarimallinen rajamerkki, johon on hakattu numero 795, ja joka on sama merkintä kuin uusjakokartassa. Reilun puolen metrin etäisyydellä pyykkikivestä on pystyssä kaksi tätä pienempää kiveä, joista ei havaittu hakkauksia. Kivet sijaitsevat yhä käytössä olevalla kiinteistörajalla. (Heilu Oy, 2024)

Metsäpirtin kiinteä muinaisjäänös (**1000054771**) on Soinilan ja Tyrväänkylän välisen rajan rajakivi, jossa on hakkaus 785. Kiven pohjoispuolella, noin metrin etäisyydellä on tätä pienempi pystykivi, jossa ei ole hakkauksia. Pyykki sijaitsee yhä käytössä olevalla kiinteistörajalla. (Heilu Oy, 2024)

Metsäpirtti 2:n kiinteä muinaisjäänös (**1000054772**) on Näntölän kylän ja Tyrväänkylän välisen rajan rajakivi, jossa on hakkaus 784. Pyykki sijaitsee yhä käytössä olevalla kiinteistörajalla. (Heilu Oy, 2024)

Huhtaniityn kiinteä muinaisjäänös (**1000054773**) on Näntölän ja Tyrväänkylän välisen rajan rajakivi. (Heilu Oy, 2024)

Vittasuonkalliot niminen muu kulttuuriperintökohde (**1000054774**) sisältää kaksi ajoittamatonta, Vittasuonkallion lakialueelle tehtyä, jäkälän peittämää kivirakennetta. Eteläpuoleisessa rakenteessa on puoliympyrän muotoinen kivistä ladottu, noin 4,5 metriä leveä kehä, jonka pohjoisreunassa on noin 1,3 m leveä kasa kiviä. Toinen kivilatomus sijaitsee ensimmäisestä noin 14 metriä pohjoiseen, ja se on kalliopinnalle ladottu, halkaisijaltaan 2 metrin pyöreähkö kivirakenne. (Heilu Oy, 2024)

Hailan muu kulttuuriperintökohde (**1000054775**) on peruskarttojen mukaan vasta vuoden 1986 jälkeen autioitunut 1800–1900-lukujen taitteen torpan vanha pihapiiri, joka on pusikoitunut, mutta josta löytyi lohkotuista kivistä tehty rakennuksen kivijalka ja laakea maakivi, jossa on numero ja kirjainhakkauksia. (Heilu Oy, 2024)

Pirtinkorven muu kulttuuriperintökohde (**1000054776**) on 1800–1900-lukujen taitteen torpan vanha pihapiiri, josta löytyi uunin raunio, kivijalkaan kuuluneita kiviä ja kaksi muuta mahdollisesti rakennuksiin liittyvää kivikasaa ja pienen puron yli kulkevan puisen sillan jäänteitä. (Heilu Oy, 2024)

Ojansivun muu kulttuuriperintökohde (**1000054777**) on 1800–1900-lukujen taitteen torpan vanha pihapiiri, joka kasvaa tiheää kuusikkoa ja jossa on uunin raunio, kivikasoja ja maakuoppa, joka on voinut olla kaivo. (Heilu Oy, 2024)

Lammelan hau- tausmaa	988010009	kiinteä muinaisjään- nös	puolustusvarustukset linnavuoret	425 m (tuulivoimala)	952 m (tuulivoimala)
Pirtinkorpi 2	1000054766	kiinteä muinaisjään- nös	Kivirakenteet, rajamerkit	261 m (tie)	22 m (tie)
Suonpuoli	1000054767	kiinteä muinaisjään- nös	Kivirakenteet, rajamerkit	221 m (tie)	201 m (tie)
Ajoksenkangas	1000054768	kiinteä muinaisjään- nös	Kivirakenteet, rajamerkit	157 m (tuulivoimala)	103 m (tie)
Teerineva 2	1000054770	kiinteä muinaisjään- nös	Kivirakenteet, rajamerkit	735 m (tie)	109 m (tie)
Teerineva 3	1000054769	kiinteä muinaisjään- nös	Kivirakenteet, rajamerkit	151 m (tie)	505 m (tie)
Metsäpirtti	1000054771	kiinteä muinaisjään- nös	Kivirakenteet, rajamerkit	sijaitsee hankealueen ulkopuolella	377 m (tie)
Metsäpirtti 2	1000054772	kiinteä muinaisjään- nös	Kivirakenteet, rajamerkit	sijaitsee hankealueen ulkopuolella	471 m (tie)
Huhtaniitty	1000054773	kiinteä muinaisjään- nös	Kivirakenteet, rajamerkit	sijaitsee hankealueen ulkopuolella	610 m (tuulivoimala)
Vittasuonkalliot	1000054774	muu kulttuuriperintö- kohde	Kivirakenteet, lato- mukset	48 m (tie)	135 m (tuulivoimala)
Haila	1000054775	muu kulttuuriperintö- kohde	Asuinpaikat, torpat	28 m (tie)	536 m (tie)
Pirtinkorpi	1000054776	muu kulttuuriperintö- kohde	Asuinpaikat, torpat	163 m (tie)	154 m (tie)
Ojansivu	1000054777	muu kulttuuriperintö- kohde	Asuinpaikat, torpat	53 m (tuulivoimala)	147 m (tie)
Raitakorpi	1000054778	muu kulttuuriperintö- kohde	Asuinpaikat, torpat	534 m (tie)	730 m (tie)
Kallionsivu	1000054779	muu kulttuuriperintö- kohde	Asuinpaikat, torpat	sijaitsee hankealueen ulkopuolella	361 m (tie)

2.4.1.1 Hankealueen ulkopuolella sijaitsevat maisemallisesti merkittävät arkeologisen kulttuuriperinnön kokonaisuudet

Tuulivoimaloiden hankealueen lähivaikutusalueella 7 km:n etäisyydellä sijaitsee useita maisemallisesti arvokkaita arkeologisen kulttuuriperinnön kokonaisuuksia, joiden maisemaan tuulivoimalat voivat vaikuttaa ja joihin kohdistuvat vaikutukset täytyy tämän takia arvioida. Näitä arkeologisen kulttuuriperinnön kokonaisuuksia ovat kolme valtakunnallisesti merkittävää arkeologista aluetta (VARK-alue) ja kolme Pirkanmaan maakuntakaava 2040:n arkeologisen perinnön ydinaluetta. Arkeologisen perinnön ydinalue-merkinnällä osoitetaan kaavassa maakunnallisesti merkittävät laajat, yhtenäiset arkeologisen perinnön tihentymät. Kaavan suunnittelumääräyksen mukaisesti ”alueella sijaitsevien muinaisjäännealueiden ja niiden lähialueiden maankäyttöä, rakentamista ja hoitoa suunniteltaessa on kiinteiden muinaisjäännealueiden lisäksi otettava huomioon muinaisjäännealueiden suoja-alueet, maisemallinen sijainti ja mahdollinen liittyminen arvokkaisiin maisema-alueisiin ja/tai kulttuuriympäristöihin” (Pirkanmaan liitto, 2017).

VARK-alueet, arkeologisen perinnön ydinalueet ja niiden sisältämät arkeologiset kulttuuriperintökohteet on esitelty seuraavissa kappaleissa. Lisäksi kohteet on esitetty kartalla (Kuva 2-1) sekä listattu taulukkoon (

Taulukko 2-3).

Räätikäsvuoren kiinteä muinaisjäänös on hyvin säilynyt rautakautinen linnavuori, joka on VARK-kohde. Linnavuoren ympäristö on hyvin säilynyt, ja ympäristössä ja maisemassa on kohteen ymmärtämistä tukevia elementtejä. (Museovirasto, 2023) Linnavuori sijaitsee Kokemäenjoen kulttuurimaisemien VAMA-alueella Turku-Tampere-tien ja Keikyään vievän tien välissä Kokemäenjoesta 900 m itään. Laajahkon kallioalueen sisin laki on muodostanut linnavuoren. Laki on avokalliota, jota peittää harva puusto. Laen rinteet ovat jyrkähköt koillisesta, kaakosta ja lännestä. Kolmessa kohtaa on vielä jäljellä vallin kivipohjaa. Etelän loivahkossa rinteessä on noin 35 m pitkä vallin jäännös, jonka leveys on ollut noin 2 m ja korkeus muutamia kymmeniä senttejä. Loivahkon luoteis- ja pohjoispuolen suojaksi on rakennettu noin 25 m pitkä valli. Linnavuoren laajuus on 50 x 70 metriä. (Museovirasto, 2005)

Rautakautisena linnavuorena kohde huomioidaan tässä selvityksessä maisemallisesti merkittävänä, koska korkealla sijainnilla ja näkymillä on ollut merkitystä kohteen syntymiseen. Helena Rannan (2019) mukaan useimmat muinaislinnat on rakennettu paikoille, jotka ovat maisemallisesti huomattavia. Näkyvyys on otettu huomioon linnojen paikkaa valittaessa ja näköyhteyttä on voitu pitää tarpeellisena. Linnavuorelta on voitu hallita visuaalisesti laajoja alueita. Linnoilla on voinut olla merkitystä paitsi pako- ja puolustuspaikkoina myös yhteisöjen haltuun ottamina maa-merkkeinä. (Ranta, 2019)

Kaukolan-Tyrväänkylän muinaisjäänökset on Kokemäenjoen niskan rannoilla ja kahdessa saarella sijaitseva laaja ja monelle eri ajanjaksolle ajoittuva kohdekokonaisuus, joka on merkittävä erityisesti rautakautisena kalmisto- ja asuinpaikka-alueena, ja joka on VARK-alue. Suurin osa löydöistä ajoittuu rautakauden eri jaksoille (noin 500 eaa.–1150 jaa.). Alueella on asutusjatkumo rautakaudelta historialliselle ajalle. VARK-alueeseen kuuluvat muinaisjäänösrekisterin kohteet: Hiukkasaari (912010017), Kaukola (912010016), Liekosaari (912010018) ja Tyrväänkylä (1000011561) ja se sijoittuu Kokemäenjoen kulttuurimaisemien VAMA-alueelle.

VARK-alueella ja sen ympäristössä ja maisemassa on jäljellä runsaasti kohteiden ymmärtämistä tukevia piirteitä. Hiukkasaari sekä Tyrväänkylä ovat alueen keskeisiä maisemaelementtejä. (Museovirasto, 2023) Miikka Kumpulaisen (2021) mukaan rautakauden maatalousalueilla polttokalmistopaikoiksi muodostuivat viljelyalueiden vieressä olevat kallioiset saarekkeet, joista on näkymä vesistöön ja aikansa kylämaisemaan. Maisemaa rajasivat muinaisina aikoina ja nykyäänkin peltomaisema. (Kumpulainen M., 2021) Röykkiöhautojen sijainti niemissä ja saarissa kertoo veden suuresta merkityksestä seudun väestölle (Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy, 2016).

Hiukkasaari on entisen kosken keskellä sijaitseva saari, jossa on 4 röykkiötä, mahdollinen rautakautinen polttokenttäkalmisto, kivi- ja varhaismetallikautinen asuinpaikka sekä osin ihmisen tekemä saaren reunaa kiertävä matala. Vallin perusteella saarta pidetään mahdollisena muinaislinnana. Paikalta on löydetty useaa varhaismetallikaudelle ajoittuvaa keramiikkatyyppejä. Hiukkasaari sijaitsee erilaiselle ihmistoiminnalle suotuisessa kohdassa, jossa Liekovesi kapenee Kokemäenjoeksi. Saarella on ollut ihmistoimintaa neoliit-tiselta kivilta historialliselle ajalle.

Kaukola on Kokemäenjoen niskakosken molemmin puolin sijaitseva rautakautinen röykkiökalmisto, joka 388 röykkiönsä takia koko vesistöalueen laajin. Kaukola on laajasti tutkittu kalmisto- ja asuinpaikka-alue, jossa on nähtävissä vanhemmalta rautakaudelta nykypäivään ulottuva asutusjatkumo.

Liekosaarella on kansainvaellusajalle ajoittuva rautakautinen rökkiökalmisto, jossa on 21 kiven- ja maansekaista rökkiötä. Ne on kasattu saaren sorapohjaisille kumpareille ja niistä on löydetty palaneen luun lisäksi keihäänkärkiä, kaularengas, kaarisoljen osa ja sa-viastian paloja. Kalmiston alue on vanhaa laidunmaata, jolla kasvaa muinaistulokkaiksi määritettyjä lajeja.

Tyrväänkylä on kyläkosken rannalla sijaitseva vanha tonttima, jonka historialliset tiedot alkavat 1300-luvun lopulta. Vuonna 1644 tontilla sijaitsi kahdeksan taloa ja alueella on asutusta myös nykyisin. Sieltä on löydetty rautakauden tyyppin keramiikkaa, joka viittaa mahdollisesti keskiaikaa vanhempaan asutukseen. (Museovirasto, 2023)

Kaukolan-Tyrväänkylän muinaisjäännökset on osoitettu myös Pirkanmaan maakuntakaava 2040:ssä arkeologisen perinnön ydinalueena (nro 12. Kaukola), jolla osoitetaan maakunnallisesti merkittävät laajat, yhtenäiset arkeologisen perinnön tihentymät. Alueeseen sisältyy VARK-alueen kohteiden lisäksi 9 muuta kiinteää muinaisjäännöstä, jotka ovat kivirakenteita (Liekosaari 3 1000006201, Vinkkilän saha 912010024, Seppä 912010023) ja kivi- ja pronssikautisia sekä historiallisia asuinpaikkoja (Kaisti 1000006198, Liekosaari 2 1000006199, Vinkkilä 1000019810, Kaukolantie 1000019874 ja Liuhalantie 1000019873. Lisäksi alueella on 1 mahdollinen muinaisjäännös (Hiidenmäen historiallinen työ- ja valmistuspaikka 1000007534) ja 3 muuta kulttuuriperintökohdetta: Vinkkilä 2:n (1000046621) ja Liuhalan (1000019807) historiallinen asuinpaikka sekä Ränkin historiallinen asuinpaikka ja kivirakenne 1000046632.

Roismalan Ristimäki on laaja, rautakautinen, suhteellisen hyvin säilynyt rökkiökalmisto, jossa on noin 75 rökkiötä ja, joka on VARK-alue. Maansekaiset rökkiöt on kasattu usein maakivien ympärille, ja ne sijaitsevat kahtena ryhmänä asuttujen talojen pihapiireissä. Rökkiöihin tehdyistä polttohaudoista on löydetty aseita ja koruja. Alueen ympäristössä tai maisemassa on kuitenkin vieraita elementtejä tai vaurioita. (Museovirasto, 2023)

Kiikka-Kulmuntilan arkeologisen perinnön ydinalue (nro 13) on esitetty Pirkanmaan maakuntakaava 2040:ssä (Tammi & Majuri, 2016). Alueelle sijoittuu 9 kiinteää muinaisjäännöstä ja 3 muuta kulttuuriperintökohdetta. Kiinteitä muinaisjäännöksiä ovat asuinpaikat, joita ovat Kontinkenttä (1000019875), Rukkinkangas (988010002), Gudmundila (Kulmuntila) (1000006847), Koskenhaka (988010003), Ruotsilan Kallioketo 1 (1000006850), Mielaanniemi (1000006848) ja Riihimäki (988010004), jotka sijoittuvat vaihtelevasti kivi- ja rautakaudelle, historialliseen aikaan tai useammalle eri aikakaudelle. Riihimäki on asuinpaikan lisäksi hautapaikka ja lisäksi alueella on Kikkelenmäki Selvenin rautakautinen hautapaikka (988010019) ja Ruotsulan Ketokallio 2:n (1000006851) kivirakenne ja rökkiö. Muita kulttuuriperintökohteita ovat Jaamalan keskiaikainen asuinpaikka (1000035105) ja Ruotsilan (1000019872) ja Kikkelen (1000024508) historiallinen asuinpaikka. Asuinpaikoilta on löydetty mm. kvartsi—ja pii-iskoksia, astian kappaleita, palanutta luuta ja savea. Riihimäen hautapaikalla on jäljellä 10 rökkiötä, mutta niitä on ollut aiemmin enemmän. Hautapaikoilta on löydetty mm. keihäänkärkiä, miekanväistintä, keramiikkaa ja palanutta luuta. (Museovirasto, 2024)

Äetsänmäen / Antinahteen arkeologisen perinnön ydinalue (nro 14) on esitetty Pirkanmaan maakuntakaava 2040:ssä Alueelle sijoittuu 9 kiinteää muinaisjäännöstä ja 2 mahdollista muinaisjäännöstä. Kiinteistä muinaisjäännöksistä 7 on kivikautisia asuinpaikkoja (Karausvuori 1000003333, Karausvuori 1 1000003332, Karausvuori 3 1000003649, Hossa 1000003446, Hossa 1 1000003425, Äetsänkylä W 1000003648 ja Markkula 988010016) ja 2 historiallisia asuinpaikkoja (Niemenmäki Hellilä 1000006453 ja Ojanperä 1 1000017642). Mahdolliset muinaisjäännökset ovat historiallisia asuinpaikkoja (Äetsänkylä 1000017646 ja Ojanperä 2 1000017644).

Taulukko 2-3. VARK-alueet ja Pirkanmaan maakuntakaava 2040:n arkeologisen perinnön ydinalueet hankealueen ympäristössä.

Kohde	Tunnus	Laji	Tyyppi	Etäisyys lähimpään VE1-tuuli-voimalaan	Etäisyys lähimpään VE2-tuuli-voimalaan
Räätikäsvuori	VARK-alueen tunnus 100975, mj-tunnus 102010015	VARK-alue, kiinteä muinaisjäännös	Puolustusvarustukset, muinaislinnat	6,66 km	6,53 km
Kaukolan-Tyrväänkylän muinaisjäännökset Kaukolan arkeologisen perinnön ydinalue	VARK-alueen tunnus 100166, mj-tunnukset: Hiukkasaari (912010017), Kaukola (912010016), Lieksaari (912010018) Tyrväänkylä (1000011561) Arkeologisen perinnön ydinalueen muinaisjäännökset: Lieksaari 3 1000006201, Vinkkilän saha 912010024, Seppä 912010023, Kaisti 1000006198, Lieksaari 2 1000006199, Vinkkilä 1000019810, Kaukolantie 1000019874, Liuhalantie 1000019873, Hiidenmäki 1000007534, Vinkkilä 2 1000046621, Liuha 1000019807, Ränki 1000046632	VARK-alue, maakunnallisesti arvokas arkeologisen perinnön ydinalue, sisältää useita kiinteitä muinaisjäännöksiä ja muita arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita	Puolustusvarustukset, muinaislinnat; kivirakenteet, röykkiöt; asuinpaikat	5,13 km	4,70 km
Roismalan Ristimäki	VARK-alueen tunnus 101340, mj-tunnus 912010002	VARK-alue, kiinteä muinaisjäännös	Kivirakenteet, röykkiöt	6,55 km	5,22 km
Kiikka-Kulmuntilan arkeologisen perinnön ydinalue	mj-tunnukset: Kontinkenttä 1000019875, Rukkinkangas 988010002, Gudmundila (Kulmuntila) 1000006847, Koskenhaka 988010003, Ruotsilan Kallioketo 1 1000006850, Mielaanniemi 1000006848, Riihimäki 988010004, Kikkelänmäki Selven 988010019, Ruotsulan Ketokallio 2 1000006851, Jaamala 1000035105, Ruotsila 1000019872, Kikkela 1000024508	Maakunnallisesti arvokas arkeologisen perinnön ydinalue, sisältää 9 kiinteää muinaisjäännöstä ja 3 muuta kulttuuriperintökohdetta	Asuinpaikat, hautapaikat, kivirakenteet	3,77 km	3,50 km
Äetsänmäen / Antinahteen arkeologisen perinnön ydinalue	mj-tunnukset: Karausvuori 1000003333, Karausvuori 1 1000003332, Karausvuori 3 1000003649, Hossa 1000003446, Hossa 1 1000003425, Äetsänkylä W 1000003648, Markkula 988010016, Niemenmäki Hellilä 1000006453, Ojanperä 1 1000017642, Äetsänkylä 1000017646, Ojanperä 2 1000017644	Maakunnallisesti arvokas arkeologisen perinnön ydinalue	Asuinpaikat	2,11 km	2,07 km

2.4.2 Sähkönsiirto

Sähkönsiirtolinjojen vaihtoehdot on esitelty ja niiden rakentaminen kuvattu Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa eli YVA-selostuksessa. Sähkönsiirron vaihtoehtoja on kolme, joista SVE1 ja SVE2 ovat maakaapeleita ja SVE3 on ilmajohto.

Sähkönsiirtolinjojen läheisyyteen sijoittuu 500 m säteellä 16 arkeologista kulttuuriperintökohdetta, jotka on esitelty seuraavissa kappaleissa ja kuvassa (Kuva 2-1) sekä taulukossa (Taulukko 2-4). Vaihtoehdon SVE1 hankealueelle sijoittuu yksi kiinteä muinaisjäännpö. SVE2:n hankealueelle sijoittuu yhteensä 7 kohdetta, joista 4 on kiinteitä muinaisjäännpöksiä, 1 mahdollinen muinaisjäännpö, 1 muu kulttuuriperintökohde ja 1 löytöpaikka. Vaihtoehdon SVE3 hankealueelle sijoittuu 9 kohdetta, joista 8 on kiinteitä muinaisjäännpöksiä ja yksi muu kulttuuriperintökohde. Löytöpaikkaa ei kuitenkaan huomioida vaikutusten arvioinnissa, koska löytöpaikkoja ei ole suojeltu.

Hongisto 1:n, Hongisto 2:n, Hongisto 3:n ja Hongisto 4:n kiinteät muinaisjäännpöset (1000054760, 1000054761, 1000054762, 1000054763) ovat historiallisten Tormilan kylän tilusten ja Raukon yksinäistilan maiden rajalla sijaitsevia rajakiviä. Paikalla on yhä käytössä oleva kiinteistöraja. Kivet ovat pitkän mallisia, pystyyn aseteltuja kiviä, joiden korkeus vaihtelee 20–70 cm:n välillä. (Heilu Oy, 2024)

Luojoen myllyn kiinteä muinaisjäännpö (1000054643) sisältää Luojoen suulla sijainneen myllyn ja rakennuksen rakenteita. Puron varrella ja purossa on myllyyn kuuluneita porrastuksia ja mahdollisia lohkokivirakenteita sekä juoksutusuoja. Vanha Kiikka-Pehula- välinen tie on kulkenut myllyn pohjoispuolella, ja puron yli kulkee suurista lohkotuista kivistä tehty silta, joka on paikoitellen romahtanut. Puron itäpuolella pellolla heinikon seassa on suuria lohkaraisia kiviä, jotka ovat mahdollisesti rakennukseen kuuluneita kivijalan kiviä. Alue on umpeenkasvanut. (Heilu Oy, 2024)

Raukon muu kulttuuriperintökohde (1000037382) on Kokemäenjoen rannalla sijaitseva historiallinen kyläpaikka. (Museovirasto, 2019)

Lammelan hautausmaan kiinteä muinaisjäännpö (988010009) on tyypiltään historiallinen, ajoittamaton kivirakenne. Kohde sijaitsee Huittinen-Tampere-tiestä 3 km ja Kaukosen talosta kilometrin eteläkaakkoon metsäisellä harjulla. Paikalla on 80 m pitkä ja 30 m leveä valli. Se on paikoin lähes pari metriä korkea ja saman verran leveä. Eteläpäässä on aukko. (Heilu Oy, 2024)

Mattilanvuoren kiinteä muinaisjäännpö (1000054765) on rajapyykki, joka koostuu viidestä pystyyn asetetusta kivistä, joista keskimmaisessa on hakkaus 864. Paikalla on sijainnut Kilpijoen ja Teukkulan kylien välinen raja, ja kiinteistöraja on yhä käytössä. (Heilu Oy, 2024)

Teukkulan vuoren kiinteä muinaisjäännpö (988010006) on kivikautinen asuinpaikka, joka sijaitsee Kukkulavuoren etelärinteiden piha-alueella. Kohteesta on löydetty useita kivesineitä, kuten hioimia ja kivikirveen kappale. (Museovirasto, 2007)

Mottisen kiinteä muinaisjäännpö (988010008) on kivikautinen asuinpaikka, joka sijaitsee Haukka-vuoren kaakkoispuolen pellolla. Paikalta on löydetty mm. hiottujen kivesineiden kappaleita, hioimia ja palanutta savea. (Museovirasto, 2005)

Ruoskakivenmäen kiinteä muinaisjäännpö (1000034433) on Ruoskakivenmäen itäosassa, vanhan Huittinen-Tammerkoski-maantien luoteispuolella sijainnut 1700-luvun mestauspaikka. Tunnettuna tarinapaikkana kohde on myös osoitettu tienviitalla ja infokyltillä. (Heilu Oy, 2024) Paikannimen

arvioidaan liittyvän paikalla sijaitsevaan isoon maakiveen tai kalliopaljastumaan. Infokyltissä kerrotaan, että paikalla on aikanaan sijainnut piiskauspaalu ja ehkä myös teilipyörä. (Museovirasto, 2019)

Isonojan pellon kiinteä muinaisjäänös (988010001) on kivikautinen asuinpaikka, joka sijaitsee Haukkavuoren koillispuolen metsitetyllä pellolla. Pellon kyntökerroksen alta on löytynyt kulttuurikerrosta ja paikalta on löydetty runsaasti kiviesineitä mm. kaksi liuskekirvestä, talttoja, kvartsiesineitä ja -iskoksia. (Museovirasto, 2007)

Jännimäen kiinteä muinaisjäänös (1000006846) on historiallinen torpan paikka 1800-luvulta tai vanhemmaltakin ajalta. Metsittyvän, jyrkän ja kivikkoisen rinteiden tasanteilla on selkeästi näkyvissä kaksi talonpohjaa kiukaineen, kellarikuoppa ja kiviainan jäännökset, jotka muodostavat hyvin säilyneen, komean kokonaisuuden. (Museovirasto, 2021)

Kuninkaanlähteen mahdollinen muinaisjäänös (1000024516) on mahdollisen vanhan kärrypolun tai tien koillispuolella sijaitseva pyöreä lähde, jonka halkaisija on noin 1,5 m ja syvyys noin 20 cm. (Museovirasto, 2014)

Kuninkaanlähde B:n muu kulttuuriperintökohde (1000006852) sisältää historiallisen torpan paikan ja kivirakenteita arviolta 1800-luvun lopulta. Kivirakenteita on kolme: rakennuksen pohja, tulisija, jonka ympärillä epämääräistä kiviperustusta, ja mahdollinen toinen tulisijan raunio. (Museovirasto, 2023) Kesällä 2024 kiviperustuksia ei havaittu, koska maata oli muokattu. Myös mahdollisen tulisijan rauniot olivat niin tiheän kasvuston peittämiä, ettei rauniota havaittu. Mäellä kasvaa myös omenapuita. (Heilu Oy, 2024)

Kuninkaanlähde D:n löytöpaikka (1000003676) sijaitsee valtatie 41:n molemmin puolin ja sieltä on löydetty kivikautinen kvartsikaavin ja kaksi kvartsi-iskosta. (Museovirasto, 2007) Löytöpaikkaa ei huomioida vaikutusten arvioinnissa, koska sitä ei ole suojeltu. Sähkönsiirtoa suunniteltaessa on kuitenkin hyvä olla tietoinen alueen rikkaasta kulttuurihistoriasta ja siitä, että kaivutöissä on mahdollista löytää arkeologisia kohteita.

Taulukko 2-4. Sähkönsiirtolinjojen arkeologinen kulttuuriperintö 500 metrin säteellä.

Kohde	Tunnus	Laji	Tyyppi	Etäisyys sähkönsiirto linjoihin
Hongisto 1	1000054760	kiinteä muinaisjäännös	Kivirakenteet, rajamerkit	17 m (SVE 3)
Hongisto 2	1000054761	kiinteä muinaisjäännös	Kivirakenteet, rajamerkit	2 m (SVE 3)
Hongisto 3	1000054762	kiinteä muinaisjäännös	Kivirakenteet, rajamerkit	68 m (SVE 3)
Hongisto 4	1000054763	kiinteä muinaisjäännös	Kivirakenteet, rajamerkit	39 m (SVE 3)
Luojaen mylly	1000054643	kiinteä muinaisjäännös	Työ- ja valmistuspaikat, vesimyllyt	15 m (SVE 3)
Raukko	1000037382	muu kulttuuriperintökohde	Asuinpaikat, kyläpaikat	264 m (SVE 3)
Lammelan hautausmaa	988010009	kiinteä muinaisjäännös	Puolustusvarustukset; linna- vuoret	150 m (SVE 3)
Mattilanvuori	1000054765	kiinteä muinaisjäännös	Kivirakenteet, rajamerkit	336 m (SVE3)
Teukkulan vuori	988010006	kiinteä muinaisjäännös	Asuinpaikat	405 m (SVE 2a)
Mottinen	988010008	kiinteä muinaisjäännös	Asuinpaikat	36 m (SVE 2a)
Ruoskakivenmäki	1000034433	kiinteä muinaisjäännös	Tapahtumapaikat, rangaistuspaikat	8 m (SVE 1a) 240 m (SVE 3)
Isonojan pelto	988010001	kiinteä muinaisjäännös	Asuinpaikat	143 m (SVE 2a)
Jännimäki	1000006846	kiinteä muinaisjäännös	Asuinpaikat; torpat	261 m (SVE 2a)
Kuninkaanlähde	1000024516	mahdollinen muinaisjäännös	Kultti- ja tarinapaikat; lähteet	110 m (SVE 2a)
Kuninkaanlähde B	1000006852	muu kulttuuriperintökohde	Asuinpaikat, kivirakenteet; kiukaat, torpat	18 m (SVE 2a)
Kuninkaanlähde D	1000003676	löytöpaikka	Löytöpaikat	28 m (SVE 2a)

2.5 Vaikutuskohteen herkkyys

Arkeologisen kulttuuriperinnön herkkyyden arviointiin ei ole olemassa valtakunnallisia kriteerejä. Tässä arkeologisen kulttuuriperinnön vaikutusten arvioinnissa käytetään kahta eri kriteeristöä herkkyyden arviointiin seuraavan taulukon (Taulukko 2-5) mukaisesti. Hankealueilla arkeologinen kulttuuriperintö on altis rakentamisen vaikutuksille, kun taas hankealueiden ulkopuolella vaikutukset ovat ainoastaan visuaalisia. Herkkyyden arvioinnissa on kuitenkin merkityksellistä se, onko kyseessä esim. tunnettu kiinteä muinaisjäänös, mahdollinen muinaisjäänös vai muu arkeologinen kulttuuriperintökohde. Kiinteät muinaisjäännökset ovat herkkyydeltään suuria, ja mahdolliset muinaisjäännökset sekä muut kulttuuriperintökohteet kohtalaisia.

Taulukko 2-5. Arkeologisen kulttuuriperinnön herkkyyden arvioinnissa käytettävä kriteeristö.

Vaikutusten kohde	Herkkyyden arvioinnissa käytettävä taulukko
Tuulivoimaloiden ja sähkönsiirron hankealueiden arkeologinen kulttuuriperintö	LIITE 2. Taulukko 0-2. Hankealueella sijaitsevan arkeologisen kulttuuriperinnön herkkyyden arviointikriteerit tuuli- ja aurinkovoimaloiden ja sähkönsiirron vaikutusten arvioinnissa.
Hankealueiden ulkopuolinen arkeologinen kulttuuriperintö	LIITE 2. Taulukko 0-1. Maiseman, kulttuuriympäristön ja hankealueen ulkopuolisen arkeologisen kulttuuriperinnön herkkyyden arviointikriteerit tuulivoimaloiden ja sähkönsiirron maise-mavaikutusten arvioinnissa.

2.5.1 Hankealue ja tuulivoimarakentaminen

Tuulivoimaloiden hankealueen arkeologisen kulttuuriperinnön herkkyys on arvioitu kohdekohtaisesti taulukossa (Taulukko 2-6) ja hankealueen ulkopuolella sijaitsevien kohteiden herkkyys taulukossa (

Taulukko 2-7).

Taulukko 2-6. Hankealueen arkeologisen kulttuuriperinnön herkkyys.

Kohde	Tunnus	Laji	Herkkyys
Heiskalanniittu	1000054764	kiinteä muinaisjäännös	Suuri
Mattilanvuori	1000054765	kiinteä muinaisjäännös	Suuri
Lammelän hautausmaa	988010009	kiinteä muinaisjäännös	Suuri
Pirtinkorpi 2	1000054766	kiinteä muinaisjäännös	Suuri
Suonpuoli	1000054767	kiinteä muinaisjäännös	Suuri
Ajoksenkangas	1000054768	kiinteä muinaisjäännös	Suuri
Teerineva 2	1000054770	kiinteä muinaisjäännös	Suuri
Teerineva 3	1000054769	kiinteä muinaisjäännös	Suuri
Metsäpirtti	1000054771	kiinteä muinaisjäännös	Suuri
Metsäpirtti 2	1000054772	kiinteä muinaisjäännös	Suuri
Huhtaniitty	1000054773	kiinteä muinaisjäännös	Suuri
Vittasuonkalliot	1000054774	muu kulttuuriperintökohde	Kohtalainen
Haila	1000054775	muu kulttuuriperintökohde	Kohtalainen
Pirtinkorpi	1000054776	muu kulttuuriperintökohde	Kohtalainen
Ojansivu	1000054777	muu kulttuuriperintökohde	Kohtalainen
Raitakorpi	1000054778	muu kulttuuriperintökohde	Kohtalainen
Kallionsivu	1000054779	muu kulttuuriperintökohde	Kohtalainen

Taulukko 2-7. VARK-alueiden ja Pirkanmaan maakuntakaava 2040:n arkeologisen perinnön ydinalueiden herkkyys hankkeen aiheuttamille visuaalisille maisemavaikutuksille.

Kohde	Tunnus	Laji	Herkkyys
Räätikäsvuori	VARK-alueennus 100975 mj-tunnus 102010015	VARK-alue, kiinteä muinaisjäännös	Suuri: Kohde on VARK-alue ja sillä on maisemallisia arvoja. Kohde on itsessään maiseman maamerkki jyrkänteineen.
Kaukolan-Tyrväänkylän muinaisjäännökset Kaukolan arkeologisen perinnön ydinalue	VARK-alueennus 100166 mj-tunnukset: Hiukkasaari (912010017) Kaukola (912010016) Liekosaari (912010018) Tyrväänkylä (1000011561) Arkeologisen perinnön ydinalueen muinaisjäännökset: Liekosaari 3 1000006201 Vinkkilän saha 912010024 Seppä 912010023 Kaisti 1000006198 Liekosaari 2 1000006199 Vinkkilä 1000019810 Kaukolantie 1000019874 Liuhalantie 1000019873 Hiidenmäki 1000007534 Vinkkilä 2 1000046621 Liuha 1000019807 Ränki 1000046632	VARK-alue, maakunnallisesti arvokas arkeologisen perinnön ydinalue, sisältää useita kiinteitä muinaisjäännöksiä	Suuri: Kohde on VARK-alue. Alueella on merkittäviä maisemallisia arvoja ja se sijoittuu maiseman solmukohtaan. Alueelta avautuu merkittäviä näkymiä ympäröiville vesialueille.
Roismalan Ristimäki	VARK-alueennus 101340 mj-tunnus 912010002	VARK-alue, kiinteä muinaisjäännös	Suuri: Kohde on VARK-alue.
Kiikka-Kulmuntilan arkeologisen perinnön ydinalue	mj-tunnukset: Kontinkenttä 1000019875 Rukkinkangas 988010002 Gudmundila (Kulmuntila) 1000006847 Koskenhaka 988010003 Ruotsilan Kallioketo 1 1000006850 Mielaanniemi 1000006848 Riihimäki 988010004 Kikkälänmäki Selven 988010019 Ruotsulan Ketokallio 2 1000006851 Jaamala 1000035105 Ruotsila 1000019872 Kikkälä 1000024508	maakunnallisesti arvokas arkeologisen perinnön ydinalue, sisältää 9 kiinteää muinaisjäännöstä ja 3 muuta kulttuuriperintökohdetta	Suuri: Maakunnallisesti arvokas arkeologisen perinnön ydinalue VAMA-alueella herässä jokimaisemassa. Ympäristön arvokkaat ominaispiirteet synnyttäneet asutus ja viljely ovat jatkuneet alueella kivi-kaudelta lähtien.
Äetsänmäen / Antinahteen arkeologisen perinnön ydinalue	mj-tunnukset: Karausvuori 1000003333 Karausvuori 1 1000003332 Karausvuori 3 1000003649 Hossa 1000003446 Hossa 1 1000003425 Äetsänkylä W 1000003648 Markkula 988010016 Niemenmäki Hellilä 1000006453 Ojanperä 1 1000017642 Äetsänkylä 1000017646 Ojanperä 2 1000017644	maakunnallisesti arvokas arkeologisen perinnön ydinalue	Suuri: Maakunnallisesti arvokas arkeologisen perinnön ydinalue VAMA-alueella herässä jokimaisemassa. Ympäristön arvokkaat ominaispiirteet synnyttäneet asutus ja viljely ovat jatkuneet alueella kivi-kaudelta lähtien.

2.5.2 Sähkönsiirto

Sähkönsiirtovaihtoehtojen hankealueiden arkeologisen kulttuuriperinnön herkkyys on arvioitu kohdekohtaisesti seuraavassa taulukossa (Taulukko 2-8).

Taulukko 2-8. Sähkönsiirtolinjojen arkeologisen kulttuuriperinnön herkkyys.

Kohde	Tunnus	Laji	Herkkyys
Hongisto 1	1000054760	kiinteä muinaisjäänös	Suuri
Hongisto 2	1000054761	kiinteä muinaisjäänös	Suuri
Hongisto 3	1000054762	kiinteä muinaisjäänös	Suuri
Hongisto 4	1000054763	kiinteä muinaisjäänös	Suuri
Luojaen mylly	1000054643	kiinteä muinaisjäänös	Suuri
Raukko	1000037382	muu kulttuuriperintökohde	Kohtalainen
Lammelan hautausmaa	988010009	kiinteä muinaisjäänös	Suuri
Mattilanvuori	1000054765	kiinteä muinaisjäänös	Suuri
Teukkulan vuori	988010006	kiinteä muinaisjäänös	Suuri
Mottinen	988010008	kiinteä muinaisjäänös	Suuri
Ruoskakivenmäki	1000034433	kiinteä muinaisjäänös	Suuri
Isonojan pelto	988010001	kiinteä muinaisjäänös	Suuri
Jännimäki	1000006846	kiinteä muinaisjäänös	Suuri
Kuninkaanlähde	1000024516	mahdollinen muinaisjäänös	Suuri
Kuninkaanlähde B	1000006852	muu kulttuuriperintökohde	Kohtalainen
Kuninkaanlähde D	1000003676	löytöpaikka	Vaikutuksia löytöpaikkaan ei arvioida

2.6 Vaikutukset arkeologiseen kulttuuriperintöön

Arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvien muutosten suuruuden arviointiin ei ole olemassa valtakunnallisia kriteerejä. Tässä arkeologisen kulttuuriperinnön vaikutusten arvioinnissa käytetään kahta eri kriteeristöä muutosten suuruuden arviointiin seuraavan taulukon (Taulukko 2-5) mukaisesti. Tuuli- ja aurinkovoimaloiden sekä sähkönsiirron hankealueilla ja niiden läheisyydessä arkeologinen kulttuuriperintö on altis rakentamisen vaikutuksille, kun taas hankealueiden ulkopuolella vaikutukset ovat ainoastaan visuaalisia.

Arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvien muutosten suuruutta on arvioitu sen perusteella, kuinka suuri riski kiinteän muinaisjäänöksen tai muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiseen on (haitalliset muutokset), ja onko hanketta varten tehty arkeologisia inventointeja (myönteiset muutokset). Myönteisiä muutoksia arvioidaan koko hanketta koskien. Mikäli hankkeen ei arvioida aiheuttavan mitään riskejä minkään kiinteän muinaisjäänöksen tai muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiseen, voi arvioitu muutoksen suuruus olla koko hanketta koskien pelkästään myönteinen. Luokassa "Ei muutosta" sekä muissa haitallisten muutosten herkkyysluokissa (vähäinen – erittäin suuri) muutoksen suuruuden kriteerit on tarkoitettu kohdekohtaiseen arviointiin. Kohde voi olla kiinteä muinaisjäänös tai muinaisjäänösrekisterin muu kulttuuriperintökohde sekä tapauskohtaisesti myös mahdollinen muinaisjäänös.

Muutoksen suuruuden kriteereissä esitetyt etäisyydet arvioitavan kohteen ja arvioitavaan hankkeeseen liittyvän rakentamisen tai muun fyysisen ympäristöön kohdistuvan toimenpiteen välillä perustuvat luvussa 2.2 esitettyihin lähtökohtiin.

Vaikka mitään riskiä kiinteän muinaisjäännöksen tai muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiseen ei olisi, voi arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistua hankkeesta aiheutuvia visuaalisia maisemavaikutuksia. Ympäröivän maiseman muuttuminen voi heikentää kohteen ymmärtämistä tukevia ympäristön piirteitä ja mahdollisia maisemaan liittyviä kytköksiä, jos arkeologiseen kohteen alkuperäiseen merkitykseen liittyy oleellisesti ympäröivän maiseman luonne. Tässä arvioinnissa ei ole erikseen arvioitu arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvaa maisemavaikutusta, koska kohteiden suojeluun ei liity maiseman suojelua. Maisemavaikutuksia voidaan kuitenkin arvioida ja huomioida tapauskohtaisesti, mikäli selkeitä perusteita sille on, ja arkeologiseen kohteeseen liittyy oleellisesti ympäröivän maiseman luonne. Tässä arvioinnissa valtakunnallisesti merkittäviin arkeologisiin alueisiin sekä Pirkanmaan maakuntakaava 2040:n arkeologisen perinnön ydinalueisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa on sovellettu maisemavaikutusten arvioinnin kriteeristöä, mikä huomioi erityisesti visuaaliset muutokset.

Taulukko 2-9. Arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvien vaikutusten suuruuden arvioinnissa käytettävä kriteeristö.

Vaikutusten kohde	Vaikutusten suuruuden arvioinnissa käytettävä taulukko
Tuulivoimaloiden ja sähkönsiirron hankealueiden arkeologinen kulttuuriperintö	LIITE 2. Taulukko 0-3. Tuuli- ja aurinkovoimaloiden sekä sähkönsiirron hankealueilla sijaitsevaan arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvan muutoksen suuruuden arviointikriteerit.
	Erittäin suuri + + + + Hanketta varten tehdyissä inventoinneissa löytyy runsaasti aiemgista kulttuuriperintöä.
	Suuri + + + Hanketta varten tehdyissä inventoinneissa löytyy useita aiemmin sen kulttuuriperinnön kohteita.
	Keskisuuri + + Hanketta varten tehdyissä inventoinneissa löytyy muutamia ai keologisen kulttuuriperinnön kohteita.
	Pieni + Hanketta varten alueella on tehty arkeologisen kulttuuriperinnö teella aiemmin tuntemattomia arkeologisen kulttuuriperinnön ko
	Ei muutosta Riskiä kiinteän muinaisjäännöksen tai muun kulttuuriperintökoht Kiinteä muinaisjäännös tai muu kulttuuriperintökohde sijoittuu y tujen uusien tai parannettavien teiden keskilinjasta, yli 100 m p keskilinjasta ja/tai yli 200 m päähän suunnitellun tuulivoimalan
	Pieni - Riski kiinteän muinaisjäännöksen tai muun kulttuuriperintökohte häinen. Kiinteä muinaisjäännös tai muu kulttuuriperintökohde sijoittuu 3 läheisyydessä 40–50 m *) päähän suunniteltujen uusien tai par linjasta, 60–100 m päähän voimajohtokäytävän keskilinjasta ja suunnitellun tuulivoimalan keskipisteestä.
	Keskisuuri - - Riski kiinteän muinaisjäännöksen tai muun kulttuuriperintökohte kohtalainen. Kiinteä muinaisjäännös tai muu kulttuuriperintökohde sijoittuu 1 läheisyydessä 30–40 m *) päähän suunniteltujen uusien tai par linjasta, 40–60 m päähän voimajohtokäytävän keskilinjasta ja/ suunnitellun tuulivoimalan keskipisteestä.
	Suuri - - - Riski kiinteän muinaisjäännöksen tai muun kulttuuriperintöko suuri.

		Kiinteä muinaisjäännös tai muu kulttuuriperintökohde sijoittuu 5–15 m (tien kapeu- heisyydessä 15–30 m *) päähän suunniteltujen uusien tai parannettavien teiden jasta, 21–40 m päähän voimajohtokäytävän keskilinjasta ja/tai 50–100 m pä- nitellun tuulivoimalan keskipisteestä.	
	Erittäin suuri - - - -	Riski kiinteän muinaisjäännöksen tai muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiseen erittäin suuri. Kiinteä muinaisjäännös tai muu kulttuuriperintökohde sijoittuu alle 5 m (tien kapeu- heisyydessä alle 15 m *) päähän suunniteltujen uusien tai parannettavien teiden jasta, alle 21 m päähän voimajohtokäytävän keskilinjasta ja/tai alle 50 m pä- nitellun tuulivoimalan keskipisteestä.	
	*) Ajoradan leveys on n. 6 metriä, kuitenkin vähintään 5 metriä. Tei- den reunaluiskien ja työkoneiden vaatiman tilan vuoksi kasvillisuutta ja puustoa on raivattava tielinjausten kohdalta kokonaisuudessaan 12–15 metrin leveydeltä. Erikoispitkien kuljetusten vaatiman tilan vuoksi (la- vat ja tornin osat), tien kaarteissa raivattavan alueen leveys saattaa olla jopa yli 30 metriä.		
Hankealueiden ulko- puolinen arkeologi- nen kulttuuriperintö	LIITE 2. Taulukko 0-1. Maisema- ja kulttuuriympäristövaikutusten sekä hankealueen ulkopuoliseen arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistu- van muutoksen suuruuden arviointikriteerit tuulivoimaloiden vaikutus- ten arvioinnissa.		

2.6.1 Hankkeen toteuttamatta jättäminen VE0

Vaihtoehdossa VE0 tuulivoimapuistoa ja sähkönsiirtoreittejä ei toteuteta, joten hankkeesta ei ai-
heudu vaikutuksia arkeologiseen kulttuuriperintöön. Kuitenkin hankkeen takia alueella tehtiin ar-
keologinen inventointi, jonka seurauksena löytyi useita (21 kpl) uusia arkeologisen kulttuuriperin-
nön kohteita ja tietämys alueen arkeologisesta kulttuuriperinnöstä lisääntyi. Tämän myötä vaihto-
ehdon VE0 muutoksen suuruuden arvioitiin olevan **vähäinen myönteinen**.

2.6.2 Tuuli- ja aurinkovoimaloiden vaikutukset

2.6.2.1 Vaihtoehto VE1

Tuulivoimaloiden hankealueen arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvien muutosten suuruus on arvioitu kohdekohtaisesti taulukossa Taulukko 2-10 ja hankealueen ulkopuolella sijaitsevien kohteiden muutoksen suuruus taulukossa Taulukko 2-11. VE1-vaihtoehdossa hankealueella sijaitsee 13 arkeologisen kulttuuriperinnön kohdetta, joista 8 on kiinteää muinaisjäännöstä ja 5 muuta kulttuuriperintökohdetta.

Taulukko 2-10. Hankealueen arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvien muutosten suuruus ja vaikutusten merkittävyys vaihtoehdossa VE1.

Kohde	Tunnus	Laji	Etäisyys lähimmistä rakenteista	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Heiskalanniittu	1000054764	kiinteä muinaisjäännös	510 m (tie) 980 m (tuulivoimamala)	Suuri	Ei muutosta: Riskiä kohteen vaurioitumiselle ei ole.	Ei vaikutusta.
Mattilanvuori	1000054765	kiinteä muinaisjäännös	200 m (tie) 230 m (tuulivoimamala)	Suuri	Ei muutosta: Riskiä kohteen vaurioitumiselle ei ole.	Ei vaikutusta.
Lammelan hautausmaa	988010009	kiinteä muinaisjäännös	425 m (tuulivoimamala) 615 m (tie)	Suuri	Ei muutosta: Riskiä kohteen vaurioitumiselle ei ole.	Ei vaikutusta.
Pirtinkorpi 2	1000054766	kiinteä muinaisjäännös	261 m (tie) 340 m (tuulivoimamala)	Suuri	Ei muutosta: Riskiä kohteen vaurioitumiselle ei ole.	Ei vaikutusta.
Suonpuoli	1000054767	kiinteä muinaisjäännös	221 m (tie) 395 m (tuulivoimamala)	Suuri	Ei muutosta: Riskiä kohteen vaurioitumiselle ei ole.	Ei vaikutusta.
Ajoksenkangas	1000054768	kiinteä muinaisjäännös	157 m (tuulivoimamala) 300 m (tie)	Suuri	Vähäinen kielteinen: Tuulivoimamala sijoittuu suhteellisen lähelle kiinteää muinaisjäännöstä, mutta riski muinaisjäännöksen vaurioitumiselle on vähäinen, kun muinaisjäännös huomioidaan rakennustoimenpiteiden aikana.	Kohtalainen kielteinen
Teerineva 2	1000054770	kiinteä muinaisjäännös	735 m (tie) 776 m (tuulivoimamala)	Suuri	Ei muutosta: Riskiä kohteen vaurioitumiselle ei ole.	Ei vaikutusta.
Teerineva 3	1000054769	kiinteä muinaisjäännös	151 m (tie) 176 m (tuulivoimamala)	Suuri	Vähäinen kielteinen: Tuulivoimamala sijoittuu suhteellisen lähelle kiinteää muinaisjäännöstä, mutta riski muinaisjäännöksen vaurioitumiselle on vähäinen, kun muinaisjäännös huomioidaan rakennustoimenpiteiden aikana.	Kohtalainen kielteinen

Kohde	Tunnus	Laji	Etäisyys lähimmistä rakenteista	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Metsäpirtti	1000054771	kiinteä muinaisjään- nös	sijaitsee VE1-han- kealueen ulko- puolella	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
Metsäpirtti 2	1000054772	kiinteä muinaisjään- nös	sijaitsee VE1-han- kealueen ulko- puolella	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
Huhtaniitty	1000054773	kiinteä muinaisjään- nös	sijaitsee VE1-han- kealueen ulko- puolella	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
Vittasuonkalliot	1000054774	muu kulttuuriperintö- kohde	48 m (tie) 160 m (tuulivoi- mala)	Kohtalainen	Vähäinen kielteinen: Riski muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiselle on vähäinen, kun muinaisjään- nös huomioidaan tien ja tuulivoimalan rakennustoimenpiteiden aikana.	Vähäinen kieltei- nen.
Haila	1000054775	muu kulttuuriperintö- kohde	28 m (tie) 530 m (tuulivoi- mala)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen: Parannettava tie sijoittuu torpan läheisyyteen, mutta kohteen tärkeiden ominaispiirteiden säilyminen ei vaarannu oleellisesti edellyttäen, että tie suunnitellaan kohde huomioiden ja kohde merkitään maastoon rakennus-, kunnossapito- ja metsätöiden ajaksi ja huomioidaan kaikkien näiden töiden suunnitelmissa ja töitä toteutettaessa. Kohde sijaitsee nykyisinkin Pieskamaantien varressa. Riski muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiselle on tien läheisyydestä johtuen kohtalainen.	Kohtalainen kiel- teinen.
Pirtinkorpi	1000054776	muu kulttuuriperintö- kohde	142 m (tie) 430 m (tuulivoi- mala)	Kohtalainen	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
Ojansivu	1000054777	muu kulttuuriperintö- kohde	53 m (tuulivoi- mala)	Kohtalainen	Suuri kielteinen: Tuulivoimalan läheisyydestä johtuen riski muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiselle on suuri. Kyseessä ei ole kuitenkaan kiinteä muinaisjään- nös eikä muinais- muistolaila suojeltu kohde, ja lieventämistoimenpitein vaikutuksia Ojansivun muuhun kult- tuuriperintökohteeseen on mahdollista vähentää. Lieventämistoimenpiteillä muutoksen suuruutta voidaan vähentää niin, ettei muutosta ai- heudu tai niin, että muutoksen suuruus on enintään kohtalainen kielteinen. <u>Lieventämistoimenpiteet:</u> Kulttuuriperintökohteen säilyminen ei vaarannu oleellisesti edellyt- täen, että se merkitään maastoon rakennus-, kunnossapito- ja metsätöiden ajaksi ja huomioi- daan kaikkien näiden töiden suunnitelmissa ja töitä toteutettaessa.	Ei vaikutusta / enintään kohtalai- nen kielteinen lie- ventämistoimen- piteillä. Suuri kielteinen il- man lieventämis- toimenpiteitä.
Raitakorpi	1000054778	muu kulttuuriperintö- kohde	534 m (tie) 686 m (tuulivoi- mala)	Kohtalainen	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
Kallionsivu	1000054779	muu kulttuuriperintö- kohde	sijaitsee hanke- alueen ulkopuo- lella	Kohtalainen	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.

Taulukko 2-11. VARK-alueisiin ja Pirkanmaan maakuntakaava 2040:n arkeologisen perinnön ydinalueisiin kohdistuvien visuaalisten muutosten suuruus ja vaikutusten merkittävyys.

Kohde	Tunnus	Laji	Etäisyys tuuli-voimaloista	Herkkyyks maisemallisille muutoksille	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Räätikäs-vuori	VARK-alueen tunnus 100975 mj-tunnus 102010015	VARK-alue, kiinteä muinaisjäänne, sijaitsee VAMA-alueella	6,66 km	Suuri: Kohde on VARK-alue ja sillä on maisemallista merkitystä ja yhteys kaukomaisemaan näkymien kautta. Kohde on itsessään maiseman maa-merkki jyrkänteineen.	Ei muutosta: Tuulivoimalat eivät näy näkymäalueanalyysin mukaan alueelle. Alueen lähiympäristössäkään ei ole kuin muutamia yksittäisiä, pienialaisia paikkoja, joista tuulivoimalat voivat näkyä osittain puiden välistä.	Ei muutosta
Kaukolan-Tyrväänky-län muinaisjäänne- nokset Kaukolan arkeologisen perinnön ydin- alue	VARK-alueen tunnus 100166 mj-tunnukset: Hiukkasaari (912010017) Kaukola (912010016) Liekosaari (912010018) Tyrväänky (1000011561) Arkeologisen perinnön ydin- alueen muinaisjäänne- nokset: Liekosaari 3 1000006201 Vinkkilän saha 912010024 Seppä 912010023 Kaisti 1000006198 Liekosaari 2 1000006199 Vinkkilä 1000019810 Kaukolantie 1000019874 Liuhalantie 1000019873 Hiidenmäki 1000007534 Vinkkilä 2 1000046621 Liuhala 1000019807 Ränki 1000046632	VARK-alue, maakunnallisesti arvokas arkeologisen perinnön ydinalue, sisältää useita kiinteitä muinaisjäänne- noksia ja muita arkeologisen kulttuuriperinnön koh- teita, sijaitsee VAMA- alueella ja Kokemäen- joen voimalaitosten Tyrvään voimalaitok- sen RYK-alueella, useat alueen pihapiirit ovat maakunnallisesti arvokkaita rakennus- kulttuurin ydinalueita	5,13 km	Suuri: Kohde on VARK-alue. Alueella on merkittäviä maisemallisia arvoja ja se sijoittuu maiseman solmukohtaan. Alueelta avautuu merkittäviä näkymiä ympäröiville vesialueille.	Vähäinen kielteinen: Tuulivoimalat näkyvät melko laajalti alueen pelloille, avoimiin pihapiireihin, rantoihin ja vesialueille. Voimalat eivät näy kuitenkaan kovin laajasti kiinteiden muinaisjäänne- nosten alueille, Hiukka- ja Liekosaaren sisäosiin, vaikka niiden lounaan puoleisilta rannoilta avautuu keskeiset näkymät tuulivoimaloille. Näkyessä tuulivoimalat ovat melko lyhyen välimatkan takia melko kookkaita. Alueen maisemassa on runsaasti nykyaikaisia elementtejä kuten voimalaitos sähkönsiirtorakenteineen ja pihapiirien ja muun rakennetun ympäristön yksityiskohtia. Maisemassa on vanhan kulttuuri- ja viljelymaiseman piirteitä. Tuulivoimalat eivät katkaise muinaisjäänne- nosten yhteyttä ympäröivään maisemaan ja niihin maiseman ja ympäristön piirteisiin, jotka tukevat muinaisjäänne- nosten ymmärtämistä. Yhteys ja näkymät vesialueille, pelloille ja kylämaisemaan säilyvät. Tuulivoimalat tuovat näkymiin uusia, teknisiä elementtejä, jotka vaikuttavat osaltaan heikentävästi kulttuurimaiseman tuntuun ja muuttavat maiseman mittasuhteita sekä vievät näkymissä huomiota maiseman muilta elementeilä.	Kohtalainen kielteinen.
Roismalan Ristimäki	VARK-alueen tunnus 101340 mj-tunnus 912010002	VARK-alue, kiinteä muinaisjäänne, sijaitsee VAMA-alueella	6,55 km	Kohtalainen: Kohde on VARK-alue, rautakautinen rökkiökalmisto, jolla ei ole erityistä	Vähäinen kielteinen: Tuulivoimalat näkyvät aluerajausten länsireunoille peltolaidalle ja länsireunojen avoimiin pihapiireihin, mutta ne eivät näy aluerajausten metsäisempiin sisäosiin. Näkyessä tuulivoimalat ovat lyhyehkön välimatkan takia kookkaita. Alueen maisemassa on runsaasti nykyaikaisia pihapiirien ja muun rakennetun ympäristön yksityiskohtia, mutta kuitenkin selvä vanhan kulttuuri- ja viljelymaiseman tuntu. Tuulivoimalat eivät vaikuta muinaisjäänne- nosten alueelta mahdollisesti Kokemäenjokea kohti avautuviin näkymiin, koska ne jäävät selän taakse joelle	Vähäinen kielteinen.

Kohde	Tunnus	Laji	Etäisyys tuuli-voima-loista	Herkkyys maisemallisille muutoksille	Muutoksen suuruus	Vaikutuk-sen merkit-tävyys
				herkkyttä kauko-maiseman muutok-sille.	katseltaessa. Pellon ja pihapiirien näkymissä tuulivoimalat sen sijaan vaikuttavat tuoden näkyymiin uusia, teknisiä elementtejä, jotka vaikuttavat osaltaan heikentä-västi kulttuurimaiseman tuntuun ja muuttavat maiseman mittasuhteita sekä vievät näkymissä huomiota maiseman muilta elementeilä.	
Kiiikka-Kul-muntilan arkeologi-sen perin-nön ydin-alue	mj-tunnukset: Kontinkenttä 1000019875, Rukkinkangas 988010002, Gudmundila (Kulmuntila) 1000006847, Koskenhaka 988010003, Ruotsilan Kallioketo 1 1000006850, Mielaanniemi 1000006848, Riihimäki 988010004, Kikkelänmäki Selven 988010019, Ruotsulan Ketokallio 2 1000006851, Jaamala 1000035105, Ruotsila 1000019872, Kikkela 1000024508	maakunnallisesti arvo-kas arkeologisen pe-rinnön ydinalue, sisäl-tää 9 kiinteää muinais-jäännostä ja 3 muuta kulttuuriperintökoh-detta, sijaitsee VAMA-alueella ja osittain Kii-kan kirkon ympäristön ja raitin maakunnalli-sesti merkittävässä ra-kennetussa kulttuu-riympäristössä, useat alueen pihapiirit ovat maakunnallisesti ar-vokkaita rakennuskult-tuurin ydinalueita	3,77 km	Kohtalainen: Maa-kunnallisesti arvo-kas arkeologisen perinnön ydinalue VAMA-alueella her-kässä jokimaise-massa. Ympäristön arvokkaat ominais-piirteet synnyttävät asutus ja viljely ovat jatkuneet alueella kivikaudelta lähtien. Arkeologisilla koh-tailla ei ole ei ole erityistä herkkyyttä kaukomaiseman muutoksille.	Kohtalainen kielteinen: Tuulivoimalat näkyvät laajasti Kokemäenjoen molempien puolien peltoaukeille ja niihin pihapiireihin, joiden suojana ei ole puustoa etelän puolella. Joenrannan puusto synnyttää myös katvealueita, joille tuulivoimalat eivät näy joella ja sen pohjoisrannassa. Koskenhaan asuinpaikan kiinteä muinaisjäännost on ainoa arkeologisen kulttuuriperinnön kohde, johon tuulivoimalat eivät näy, siellä tuulivoimalat näkyvät aluerajauksen ulkopuolella. Näkyessään tuulivoimalat ovat ly-hyen välimatkan takia kookkaita, mutta saattavat myös jäädä näkemäesteiden taakse mm. maastonmuotojen vuoksi. Alueen maisemassa on runsaasti nykyaikai-sia pihapiirien ja muun rakennetun ympäristön yksityiskohtia, mutta myös vanhan kulttuuri- ja viljelymaiseman tuntua. Joen eteläpuolella tuulivoimalat eivät vaikuta muinaisjäännostsiltä mahdollisesti Kokemäenjokea kohti avautuviin näkyymiin, koska ne jäävät selän taakse joelle katseltaessa. Joen pohjoisrannan, peltojen ja pihapii-rien ja niissä sijaitsevien muinaisjäännostien näkymissä tuulivoimalat sen sijaan vai-kuttavat tuoden näkyymiin uusia, teknisiä elementtejä, jotka vaikuttavat osaltaan heikentävästi kulttuurimaiseman tuntuun ja muuttavat maiseman mittasuhteita sekä vievät näkymissä huomiota maiseman muilta elementeilä. Pihapiireissä sijait-sevien kohteiden osalta puusto estää näkymiä tuulivoimaloille kuitenkin todennä-köisesti hieman enemmän kuin mitä näkymäalueanalyysi antaa ymmärtää.	Kohtalainen kielteinen.
Äetsän-mäen / An-tinahteen arkeologi-sen perin-nön ydin-alue	mj-tunnukset: Karausvuori 1000003333, Karausvuori 1 1000003332, Karausvuori 3 1000003649, Hossa 1000003446, Hossa 1 1000003425, Äetsänkylä W 1000003648, Markkula 988010016, Niemenmäki Helliä 1000006453, Ojanperä 1 1000017642, Äetsänkylä 1000017646, Ojanperä 2 1000017644	maakunnallisesti arvo-kas arkeologisen pe-rinnön ydinalue, sijait-see VAMA-alueella ja osittain Keikyän kirkon ympäristön maakun-nallisesti merkittä-vässä rakennetussa kulttuuriympäristössä	2,11 km	Kohtalainen: Maa-kunnallisesti arvo-kas arkeologisen perinnön ydinalue VAMA-alueella her-kässä jokimaise-massa. Ympäristön arvokkaat ominais-piirteet synnyttävät asutus ja viljely ovat jatkuneet alueella kivikaudelta lähtien. Arkeologisilla koh-tailla ei ole ei ole erityistä herkkyyttä kaukomaiseman muutoksille.	Kohtalainen kielteinen: Tuulivoimalat näkyvät laajasti alueen peltoaukeille ja niihin pihapiireihin, joiden suojana ei ole puustoa itälaidalla. Arkeologisesta kulttuuripe-rinnöstä tuulivoimalat eivät kuitenkaan näy suoraan Äetsänkylä W:n ja Niemenmäki Helliän alueille ja muutamassa muussakin kohteessa tuulivoimaloiden näkyvyys jää todennäköisesti melko vähäiseksi. Alueen maisemassa on runsaasti nykyaikaisia pi-hapiirien ja muun rakennetun ympäristön yksityiskohtia, mutta myös vanhan kult-tuuri- ja viljelymaiseman tuntua. Tuulivoimalat eivät vaikuta muinaisjäännostsiltä mahdollisesti Kokemäenjokea kohti avautuviin näkyymiin, koska ne jäävät selän taakse joelle katseltaessa. Näkyessään tuulivoimalat tuovat näkyymiin uusia, teknisiä elementtejä, jotka vaikuttavat osaltaan heikentävästi kulttuurimaiseman tuntuun ja muuttavat maiseman mittasuhteita sekä vievät näkymissä huomiota maiseman muilta elementeilä. Pihapiireissä sijaitsevien kohteiden osalta puusto estää näky-miä tuulivoimaloille kuitenkin todennäköisesti hieman enemmän kuin mitä näkymä-alueanalyysi antaa ymmärtää.	Kohtalainen kielteinen.

2.6.2.2 Vaihtoehto VE2

Tuulivoimaloiden hankealueen arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvien muutosten suuruus on arvioitu kohdekohtaisesti taulukossa Taulukko 2-12 ja hankealueen ulkopuolella sijaitsevien kohteiden muutoksen suuruus taulukossa Taulukko 2-13. VE2-vaihtoehdossa hankealueella sijaitsee 17 arkeologisen kulttuuriperinnön kohdetta, joista 11 on kiinteää muinaisjäännöstä ja 6 muuta kulttuuriperintökohdetta. Vaihtoehdon VE2 aurinkovoimaloilla ei ole vaikutuksia arkeologiseen kulttuuriperintöön.

Taulukko 2-12. Hankealueen arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvien muutosten suuruus ja vaikutusten merkittävyys vaihtoehdossa VE2.

Kohde	Tunnus	Laji	Etäisyys lähimmästä rakenteesta	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Heiskalanniittu	1000054764	kiinteä muinaisjäännös	596 m (tie) 620 m (tuulivoimala)	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
Mattilanvuori	1000054765	kiinteä muinaisjäännös	276 m (tie) 410 m (tuulivoimala)	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
Lammelan hautausmaa	988010009	kiinteä muinaisjäännös	807 m (tuulivoimala ja tie)	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
Pirtinkorpi 2	1000054766	kiinteä muinaisjäännös	22 m (tie) 221 m (tuulivoimala)	Suuri	Kohtalainen kielteinen: Tien läheisyydestä johtuen riski muinaisjäännöksen vaurioitumiselle on kohtalainen. Lieventämistoimenpiteillä muutoksen suuruutta voidaan vähentää niin, ettei muutosta aiheudu tai niin, että muutoksen suuruus on enintään kohtalainen kielteinen. <u>Lieventämistoimenpiteet:</u> Rajamerkin säilyminen ei vaarannu oleellisesti edellyttäen, että muinaisjäännös merkitään maastoon rakennus-, kunnossapito- ja metsätöiden ajaksi ja huomioidaan kaikkien näiden töiden suunnitelmissa ja töitä toteutettaessa.	Ei vaikutusta / enintään kohtalainen kielteinen lieventämistoimenpiteillä. Suuri kielteinen ilman lieventämistoimenpiteitä.
Suonpuoli	1000054767	kiinteä muinaisjäännös	201 m (tie) 365 m (tuulivoimala)	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
Ajoksenkangas	1000054768	kiinteä muinaisjäännös	103 m (tie) 145 m (tuulivoimala)	Suuri	Kohtalainen kielteinen: Tuulivoimalan läheisyydestä johtuen riski muinaisjäännöksen vaurioitumiselle on kohtalainen. Lieventämistoimenpiteillä muutoksen suuruutta voidaan vähentää niin, ettei muutosta aiheudu tai niin, että muutoksen suuruus on enintään kohtalainen kielteinen. <u>Lieventämistoimenpiteet:</u> Rajamerkin säilyminen ei vaarannu oleellisesti edellyttäen, että muinaisjäännös merkitään maastoon rakennus-, kunnossapito- ja metsätöiden ajaksi ja huomioidaan kaikkien näiden töiden suunnitelmissa ja töitä toteutettaessa.	Ei vaikutusta / enintään kohtalainen kielteinen lieventämistoimenpiteillä. Suuri kielteinen ilman lieventämistoimenpiteitä.

Kohde	Tunnus	Laji	Etäisyys lähimmästä rakenteesta	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Teerineva 2	1000054770	kiinteä muinaisjäännös	109 m (tie) 660 m (tuulivoimamala)	Suuri	Ei muutosta	Ei vaikutusta.
Teerineva 3	1000054769	kiinteä muinaisjäännös	505 m (tie) 508 m (tuulivoimamala)	Suuri	Ei muutosta	Ei vaikutusta.
Metsäpirtti	1000054771	kiinteä muinaisjäännös	377 m (tie) 440 m (tuulivoimamala)	Suuri	Ei muutosta	Ei vaikutusta.
Metsäpirtti 2	1000054772	kiinteä muinaisjäännös	471 m (tie) 485 (tuulivoimamala)	Suuri	Ei muutosta	Ei vaikutusta.
Huhtaniitty	1000054773	kiinteä muinaisjäännös	585 m (tie) 610 m (tuulivoimamala)	Suuri	Ei muutosta	Ei vaikutusta.
Vittasuonkalliot	1000054774	muu kulttuuriperintökohde	124 m (tuulivoimamala) 145 m (tie)	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen: Kohteen tärkeiden ominaispiirteiden säilyminen ei vaarannu edellyttäen, että tuulivoimalan rakennustyöt suunnitellaan kohde huomioiden ja kohde merkitään maastoon rakennus-, kunnossapito- ja metsätöiden ajaksi ja huomioidaan kaikkien näiden töiden suunnitelmissa ja töitä toteutettaessa. Riski muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiselle on tuulivoimalan läheisyydestä johtuen kohtalainen.	Kohtalainen kielteinen
Haila	1000054775	muu kulttuuriperintökohde	536 m (tie) 595 m (tuulivoimamala)	Kohtalainen	Ei muutosta	Ei vaikutusta.
Pirtinkorpi	1000054776	muu kulttuuriperintökohde	154 m (tie) 425 m (tuulivoimamala)	Kohtalainen	Ei muutosta	Ei vaikutusta.
Ojansivu	1000054777	muu kulttuuriperintökohde	70 m (tuulivoimamala) 80 m (tie)	Kohtalainen	Suuri kielteinen: Tuulivoimalan läheisyydestä johtuen riski muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiselle on suuri. Kyseessä ei ole kuitenkaan kiinteä muinaisjäännös eikä muinaismuistolaila suojeltu kohde, ja lieventämistoimenpitein vaikutuksia Ojansivun muuhun kulttuuriperintökohteeseen on mahdollista minimoida. Lieventämistoimenpiteillä muutoksen suuruutta voidaan vähentää niin, ettei muutosta aiheudu tai niin, että muutoksen suuruus on enintään kohtalainen kielteinen. <u>Lieventämistoimenpiteet:</u> Kulttuuriperintökohteen säilyminen ei vaarannu oleellisesti edellyttäen, että se merkitään maastoon rakennus-, kunnossapito- ja metsätöiden ajaksi ja huomioidaan kaikkien näiden töiden suunnitelmissa ja töitä toteutettaessa.	Ei vaikutusta / enintään kohtalainen kielteinen lieventämistoimenpiteillä. Suuri kielteinen ilman lieventämistoimenpiteitä.
Raitakorpi	1000054778	muu kulttuuriperintökohde	725 m (tie) 830 m (tuulivoimamala)	Kohtalainen	Ei muutosta	Ei vaikutusta.

Kohde	Tunnus	Laji	Etäisyys lähimmästä rakenteesta	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Kallionsivu	1000054779	muu kulttuuriperintökohde	330 m (tie) 435 m (tuulivoimamala)	Kohtalainen	Ei muutosta	Ei vaikutusta.

Taulukko 2-13. VARK-alueisiin ja Pirkanmaan maakuntakaava 2040:n arkeologisen perinnön ydinalueisiin kohdistuvien visuaalisten muutosten suuruus ja vaikutusten merkittävyys.

Kohde	Tunnus	Laji	Etäisyys tuuli-voimaloista	Herkkyyks maisemallisille muutoksille	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Räätikäs-vuori	VARK-alueen tunnus 100975 mj-tunnus 102010015	VARK-alue, kiinteä muinaisjäänne, sijaitsee VAMA-alueella	6,53 km	Suuri: Kohde on VARK-alue ja sillä on maisemallista merkitystä ja yhteys kaukomaisemaan näkymien kautta.. Kohde on itsessään maiseman maa-merkki jyrkänteineen.	Ei muutosta: Tuulivoimalat eivät näy näkymäalueanalyysin mukaan alueelle. Alueen lähiympäristössäkään ei ole kuin muutamia yksittäisiä, pienialaisia paikkoja, joista tuulivoimalat voivat näkyä osittain puiden välistä.	Ei muutosta
Kaukolan-Tyrväänky- län mui- naisjään- nökset Kaukolan arkeologi- sen perin- nön ydin- alue	VARK-alueen tunnus 100166 mj-tunnukset: Hiukkasaari (912010017) Kaukola (912010016) Liekosaari (912010018) Tyrväänky (1000011561) Arkeologisen perinnön ydin- alueen muinaisjäännökset: Liekosaari 3 1000006201 Vinkkilän saha 912010024 Seppä 912010023 Kaisti 1000006198 Liekosaari 2 1000006199 Vinkkilä 1000019810 Kaukolantie 1000019874 Liuhalantie 1000019873 Hiidenmäki 1000007534 Vinkkilä 2 1000046621 Liuhala 1000019807 Ränki 1000046632	VARK-alue, maakun- nallisesti arvokas ar- keologisen perinnön ydinalue, sisältää useita kiinteitä mui- naisjäännöksiä ja muuta arkeologisen kulttuuriperinnön koh- teita, sijaitsee VAMA- alueella ja Kokemäen- joen voimalaitosten Tyrvään voimalaitok- sen RKY-alueella, useat alueen pihapiirit ovat maakunnallisesti arvokkaita rakennus- kulttuurin ydinalueita	4,70 km	Suuri: Kohde on VARK-alue. Alueella on merkittäviä maisemallisia arvoja ja se sijoittuu maiseman solmukohtaan. Alueelta avautuu merkittäviä näkymiä ympäröiville vesialueille.	Vähäinen kielteinen: Tuulivoimalat näkyvät melko laajalti alueen pelloille, avoimiin pihapiireihin, rantoihin ja vesialueille. Voimalat eivät näy kuitenkaan kovin laajasti kiinteiden muinaisjäännealueiden alueella, Hiukka- ja Liekosaaren sisäosiin, mutta niiden lounaan puoleisilta rannoilta avautuu keskeiset näkymät tuulivoimaloille. Näkyessään tuulivoimalat ovat melko lyhyen välimatkan takia melko kookkaita. Alueen maisemassa on runsaasti nykyaikaisia elementtejä kuten voimalaitos sähkönsiirtorakenteineen ja pihapiirien ja muun rakennetun ympäristön yksityiskohtia. Maisemassa on vanhan kulttuuri- ja viljelymaiseman tuntua. Tuulivoimalat eivät katkaise muinaisjäännealueiden yhteyttä ympäröivään maisemaan ja niihin maiseman ja ympäristön piirteisiin, jotka tukevat muinaisjäännealueiden ymmärtämistä. Yhteys ja näkymät vesialueille, pelloille ja kylämaisemaan säilyvät. Tuulivoimalat tuovat näkyviin uusia, teknisiä elementtejä, jotka vaikuttavat osaltaan heikentävästi kulttuurimaiseman tuntuun ja muuttavat maiseman mittasuhteita sekä vievät näkymissä huomiota maiseman muilta elementeilä.	Kohtalainen kielteinen.
Roismalan Ristimäki	VARK-alueen tunnus 101340 mj-tunnus 912010002	VARK-alue, kiinteä muinaisjäänne, sijaitsee VAMA-alueella	5,22 km	Kohtalainen: Kohde on VARK-alue, rautakautinen rökkiökalmosto, jolla ei ole erityistä	Vähäinen kielteinen: Tuulivoimalat näkyvät aluerajausten länsireunoille peltojen laidalle ja länsireunojen avoimiin pihapiireihin, mutta ne eivät näy aluerajausten metsäsempiin sisäosiin. Näkyessään tuulivoimalat ovat lyhyehkön välimatkan takia kookkaita. Alueen maisemassa on runsaasti nykyaikaisia pihapiirien ja muun rakennetun ympäristön yksityiskohtia, mutta myös vanhan kulttuuri- ja viljelymaiseman tuntua. Tuulivoimalat eivät vaikuta muinaisjäännealueelta mahdollisesti Kokemäenjokea kohti avautuviin näkyviin, koska ne jäävät selän taakse joelle katseltaessa. Pellon ja	Vähäinen kielteinen.

Kohde	Tunnus	Laji	Etäisyys tuuli-voima-loista	Herkkyys maisemallisille muutoksille	Muutoksen suuruus	Vaikutuk-sen merkit-tävyys
				herkkyttä kauko-maiseman muutok-sille.	pihapiirien näkymissä tuulivoimat sen sijaan vaikuttavat tuoden näkyisiin uusia, tek-nisiä elementtejä, jotka vaikuttavat osaltaan heikentävästi kulttuurimaiseman tun-tuun ja muuttavat maiseman mittasuhteita sekä vievät näkymissä huomiota mais-e-man muilta elementeilä.	
Kiikka-Kul-muntilan arkeologi-sen perin-nön ydin-alue	mj-tunnukset: Kontinkenttä 1000019875, Rukkinkangas 988010002, Gudmundila (Kulmuntila) 1000006847, Koskenhaka 988010003, Ruotsilan Kallioketo 1 1000006850, Mielaanniemi 1000006848, Riihimäki 988010004, Kikkelänmäki Selven 988010019, Ruotsulan Ketokallio 2 1000006851, Jaamala 1000035105, Ruotsila 1000019872, Kikkela 1000024508	maakunnallisesti arvo-kas arkeologisen pe-rinnön ydinalue, sisäl-tää 9 kiinteää muinais-jäännöstä ja 3 muuta kulttuuriiperintökoh-detta, sijaitsee VAMA-alueella ja osittain Kii-kan kirkon ympäristön ja raitin maakunnalli-sesti merkittävässä ra-kennetussa kulttuu-riympäristössä, useat alueen pihapiirit ovat maakunnallisesti ar-vokkaita rakennuskult-tuurin ydinalueita	3,50 km	Kohtalainen: Maa-kunnallisesti arvo-kas arkeologisen pe-rinnön ydinalue VAMA-alueella her-kässä jokimaise-massa. Ympäristön arvokkaat ominais-piirteet synnyttäneet asutus ja viljely ovat jatkuneet alueella kivikaudelta lähtien. Arkeologisilla koh-tailla ei ole ei ole erityistä herkkyyttä kaukomaiseman muutoksille.	Kohtalainen kielteinen: Tuulivoimat näkyvät laajasti Kokemäenjoen molempien puolien peltoaukeille ja niihin pihapiireihin, joiden suojana ei ole puustoa etelän puo-lella. Joenrannan puusto synnyttää myös katvealueita, joille tuulivoimat eivät näy joella ja sen pohjoisrannassa. Koskenhaan asuinpaikan kiinteä muinaisjäännös on ai-noa arkeologisen kulttuuriperinnön kohde, johon tuulivoimat eivät näy, sieltä tuuli-voimat näkyvät aluerajauksen ulkopuolella. Näkyessään tuulivoimat ovat lyhyen välimatkan takia kookkaita, mutta saattavat myös jäädä näkemäesteiden taakse mm. maastonmuotojen vuoksi. Alueen maisemassa on runsaasti nykyaikaisia pihapiirien ja muun rakennetun ympäristön yksityiskohtia, mutta myös vanhan kulttuuri- ja viljely-maiseman tuntu. Joen eteläpuolella tuulivoimat eivät vaikuta muinaisjäännöksiltä mahdollisesti Kokemäenjokea kohti avautuviin näkyisiin, koska ne jäävät selän taakse joelle katseltaessa. Joen pohjoisrannan, peltojen ja pihapiirien ja niissä sijaitsevien muinaisjäännösten näkymissä tuulivoimat sen sijaan vaikuttavat tuoden näkyisiin uusia, teknisiä elementtejä, jotka vaikuttavat osaltaan heikentävästi kulttuurimaise-man tuntuun ja muuttavat maiseman mittasuhteita sekä vievät näkymissä huomiota maiseman muilta elementeilä. Pihapiireissä sijaitsevien kohteiden osalta puusto es-tää näkymiä tuulivoimaille kuitenkin todennäköisesti hieman enemmän kuin mitä näkymäalueanalyysi antaa ymmärtää.	Kohtalainen kielteinen.
Äetsän-mäen / An-tinahteen arkeologi-sen perin-nön ydin-alue	mj-tunnukset: Karausvuori 1000003333, Karausvuori 1 1000003332, Karausvuori 3 1000003649, Hossa 1000003446, Hossa 1 1000003425, Äetsänkylä W 1000003648, Markkula 988010016, Niemenmäki Helliä 1000006453, Ojanperä 1 1000017642, Äetsänkylä 1000017646, Ojanperä 2 1000017644	maakunnallisesti arvo-kas arkeologisen pe-rinnön ydinalue, sijait-see VAMA-alueella ja osittain Keikyän kirkon ympäristön maakun-nallisesti merkittä-vässä rakennetussa kulttuuriympäristössä	2,07 km	Kohtalainen: Maa-kunnallisesti arvo-kas arkeologisen pe-rinnön ydinalue VAMA-alueella her-kässä jokimaise-massa. Ympäristön arvokkaat ominais-piirteet synnyttäneet asutus ja viljely ovat jatkuneet alueella kivikaudelta lähtien. Arkeologisilla koh-tailla ei ole ei ole erityistä herkkyyttä kaukomaiseman muutoksille.	Kohtalainen kielteinen: Tuulivoimat näkyvät laajasti alueen peltoaukeille ja niihin pihapiireihin, joiden suojana ei ole puustoa itälaidalla. Arkeologisesta kulttuuriperin-nöstä tuulivoimat eivät kuitenkaan näy suoraan Äetsänkylä W:n ja Niemenmäki Hel-lilän alueille ja muutamassa muussakin kohteessa tuulivoimailoiden näkyvyys jää to-dennäköisesti melko vähäiseksi. Alueen maisemassa on runsaasti nykyaikaisia pihapi-rien ja muun rakennetun ympäristön yksityiskohtia, mutta myös vanhan kulttuuri- ja viljelymaiseman tuntu. Tuulivoimat eivät vaikuta muinaisjäännöksiltä mahdollisesti Kokemäenjokea kohti avautuviin näkyisiin, koska ne jäävät selän taakse joelle katsel-taessa. Näkyessään tuulivoimat tuovat näkyisiin uusia, teknisiä elementtejä, jotka vaikuttavat osaltaan heikentävästi kulttuurimaiseman tuntuun ja muuttavat mais-e-man mittasuhteita sekä vievät näkymissä huomiota maiseman muilta elementeilä. Pihapiireissä sijaitsevien kohteiden osalta puusto estää näkymiä tuulivoimaille kui-tenkin todennäköisesti hieman enemmän kuin mitä näkymäalueanalyysi antaa ym-märtää.	Kohtalainen kielteinen.

2.6.3 Sähkönsiirron vaikutukset

2.6.3.1 Vaihtoehto SVE1

SVE1-maakaapelin hankealueen arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvien muutosten suuruus on arvioitu kohdekohtaisesti taulukossa Taulukko 2-14. SVE1a-maakaapelin varrelle sijoittuu 500 metrin säteellä ainoastaan yksi kiinteä muinaisjäännös, johon kohdistuvien vaikutusten suuruus arvioitiin vähäiseksi kielteiseksi lieventämistoimenpiteillä tai suureksi kielteiseksi ilman lieventämistoimenpiteitä. SVE1b-maakaapelin varrelle ei sijoitu 500 metrin säteellä lainkaan arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita, joten vaihtoehdosta ei aiheudu lainkaan vaikutuksia tunnettuun arkeologiseen kulttuuriperintöön.

Taulukko 2-14. Sähkönsiirtolinjojen arkeologisen kulttuuriperinnön muutoksen suuruus ja vaikutuksen merkittävyys.

Kohde	Tunnus	Laji	Etäisyys sähkönsiirrostä	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Ruoskakivenmäki	1000034433	kiinteä muinaisjäännös	8 m (SVE 1a)	Suuri	Ei muutosta (lieventämistoimenpiteet huomioituna): Maakaapeli SVE 1a kulkee aivan tarinapaikan alue-rajauksen vierestä nykyisten tielinjausten reunaan pitkin. Työnaikaisen aluevarauksen ja tarinapaikan alue-rajauksen väliin jää noin metrin verran tilaa. Ilman rakentamisen lieventämistoimenpiteitä muinaisjäännöksen ominaispiirteet voivat vaarantua lähellä rakennettaessa tai rakentamisen jälkien maisemoinnin puuttuessa, jolloin muutoksen suuruus olisi <u>suuri kielteinen</u>. Maakaapelin läheisyydestä johtuen riski muinaisjäännösalueen vaurioitumiselle on suuri. Lieventämistoimenpiteillä muutoksen suuruus voidaan rajata niin, ettei muutosta aiheudu. <u>Lieventämistoimenpiteet:</u> Maakaapelin rakentamisen vaikutusten lieventämistoimenpiteinä muinaisjäännös tulee huomioida maakaapelin suunnittelussa, rakentamisessa ja huoltotöissä ja merkitä rakentamisen ja huoltotöiden ajaksi selvästi maastoon sekä suojata esim. aidalla kulkemiselta, työkoneilta ja varastokäytöltä. Kaapelin reittilinjaus tulee suunnitella siten, että puita tarvitsee kaataa mahdollisimman vähän teiden varsilta. Lisäksi kaapelin rakennustöiden maisemointi tulee suunnitella paikkaan sopivaksi. On myös mahdollista, että maakaapeli voitaisiin rakentaa kokonaan ilman vaikutuksia muinaisjäännöseen ja sen aluerajauksen sisäpuoliseen alueeseen, mutta sen todentaminen vaatii tarkempia rakentamisen suunnitelmia. Tällöin kaapelin asentamisen edellyttämä kaivutyö ja kaapelin asentaminen voitaisiin tehdä kokonaan muinaisjäännöksen aluerajauksen ulkopuolella kaatamalla sen lähiympäristöstä puita.	Ei vaikutusta (lieventämistoimenpiteet toteuttaen) Suuri kielteinen (ilman lieventämistoimenpiteitä)

2.6.3.2 Vaihtoehto SVE2

SVE2-maakaapelin hankealueen arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvien muutosten suuruus on arvioitu kohdekohtaisesti taulukossa Taulukko 2-15.

SVE2a-maakaapelin reitin varrelle sijoittuu 500 metrin säteellä kolme kiinteää muinaisjäännöstä, yksi mahdollinen muinaisjäännös, yksi kulttuuri-perintökohde ja yksi löytöpaikka. Vaikutusten arvioinnin perusteella kohteet sijaitsevat kuitenkin sen verran etäällä maakaapelista, että maakaapeli voidaan rakentaa ilman vaikutuksia yhteenkään arkeologisen kulttuuriperinnön kohteeseen.

SVE2b-maakaapelin reitin varrelle sijoittuu 500 metrin säteellä yksi kiinteä muinaisjäännös, mutta se sijoittuu niin etäälle, että maakaapeli voidaan rakentaa ilman vaikutuksia tunnettuun arkeologiseen kulttuuriperintöön.

Taulukko 2-15. Sähkösiirtolinjojen arkeologisen kulttuuriperintöön kohdistuvien muutosten suuruus ja vaikutuksen merkittävyys.

Kohde	Tunnus	Laji	Etäisyys sähkönsii- rrosta	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Teukkulan vuori	988010006	kiinteä mui- naisjäännös	405 m (SVE 2a)	Suuri	Ei muutoksia: Maakaapelilla tai sen rakentamisella ei ole vaikutuksia kohteeseen.	Ei vaikutusta.
Mottinen	988010008	kiinteä mui- naisjäännös	36 m (SVE 2a)	Suuri	Ei muutoksia: Maakaapeli on linjattu kohteen viereiselle pellolle. Maakaapelilla, sen rakentamisella tai huoltotöillä ei ole vaikutuksia kohteeseen, kunhan kohde huomioidaan asianmukaisesti maakaapelin suunnittelussa ja rakentamisessa ja merkitään selvästi maastoon rakentamisen ja huoltotöiden aikana.	Ei vaikutusta.
Isonojan pelto	988010001	kiinteä mui- naisjäännös	143 m (SVE 2a)	Suuri	Ei muutoksia: Maakaapelilla tai sen rakentamisella ei ole vaikutuksia kohteeseen.	Ei vaikutusta.
Jännimäki	1000006846	kiinteä mui- naisjäännös	261 m (SVE 2b)	Suuri	Ei muutoksia: Maakaapelilla tai sen rakentamisella ei ole vaikutuksia kohteeseen.	Ei vaikutusta.
Kuninkaan- lähde	1000024516	mahdollinen muinaisjäännös	110 m (SVE 2a)	Kohtalainen	Ei muutoksia: Maakaapelilla tai sen rakentamisella ei ole vaikutuksia kohteeseen.	Ei vaikutusta.
Kuninkaan- lähde B	1000006852	muu kulttuuri- perintökohde	18 m (SVE 2a)	Kohtalainen	Ei muutoksia: Maakaapeli on linjattu kohteen viereiselle pellolle. Maakaapelilla, sen rakentamisella tai huoltotöillä ei ole vaikutuksia kohteeseen, jos kohde huomioidaan asianmukaisesti maakaapelin suunnit- telussa ja rakentamisessa ja merkitään selvästi maastoon rakentamisen ja huoltotöiden aikana.	Ei vaikutusta.
Kuninkaan- lähde D	1000003676	löytöpaikka	28 m (SVE 2a)	-	Vaikutuksia löytöpaikkaan ei arvioida.	-

2.6.3.3 Vaihtoehto SVE3

SVE3-ilmajohdon hankealueen arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvien muutosten suuruus on arvioitu kohdekohtaisesti taulukossa Taulukko 2-16. Arvioinnissa ilmajohdon avoimena pidettävän johtoauekan leveytenä on huomioitu 26 metriä.

SVE3-ilmajohdon reitille sijoittuu 8 kiinteää muinaisjäännöstä ja 1 muu kulttuuriperintökohde 500 metrin säteellä. Ilmajohdosta aiheutuvien muutosten suuruus arvioitiin kohtalaiseksi kielteiseksi kolmen kiinteän muinaisjäännöksen ja yhden muun kulttuuriperintökohteen osalta ja vähäiseksi kolmen kiinteän muinaisjäännöksen osalta.

Taulukko 2-16. Sähkönsiirtolinjojen arkeologisen kulttuuriperinnön muutoksen suuruus ja vaikutuksen merkittävyys.

Kohde	Tunnus	Laji	Etäisyys sähkön- siirrosta	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
Hongisto 1	1000054760	kiinteä muinaisjäännös	17 m (SVE 3)	Suuri	Ei muutosta / enintään vähäinen kielteinen (lieventämistoimenpiteillä): Muinaisjäännös sijaitsee johtoauekan reunavyöhykkeellä noin 4 m päässä johtoauekasta ja noin 17 m päässä voimajohtokäytävän keskilinjasta. Reunavyöhykkeen puusto käsitellään 10–25 vuoden välein joko kaatamalla ne kokonaan tai lyhentämällä latvuksia 2–4 m helikopterisahauksella. Lyhyen etäisyyden takia sähkönsiirron ilmajohdon rakentaminen ja metsän hakkuu voisivat aiheuttaa rajamerkin tuhoutumisen, jolloin muutoksen suuruus olisi <u>kohtalainen kielteinen</u>. Lieventämistoimenpiteillä muutoksen suuruutta voidaan vähentää niin, ettei muutosta aiheudu tai niin, että muutoksen suuruus on enintään vähäinen kielteinen. Voimajohdon pylvää voidaan sijoitella mahdollisimman kauaksi rajakivestä ja rajakivi voidaan säilyttää, vaikka sen ympäristö muuttuukin voimakkaasti. <u>Lieventämistoimenpiteet:</u> Rajakivi huomioidaan säilytettävänä kiinteänä muinaisjäännöksenä ilmajohdon suunnittelussa, rakentamisessa ja huoltotöissä sekä metsää kaadettaessa ja latvuksia käsiteltäessä. Rajakivi ja sen aluerajaus merkitään selvästi maastoon ja suojataan esim. aidalla kulkemiselta ja työkoneilta, eikä aluetta käytetä varastointiin. Metsän hakkuu ja latvusten käsittely suunnitellaan rajakiven välittömässä läheisyydessä käsityönä tehtäväksi, jotta rajakivelle ei aiheudu vahinkoja. Ilmajohdon pylvää sijoitetaan mahdollisimman kauaksi rajakivestä.	Ei vaikutusta / enintään kohtalainen kielteinen lieventämistoimenpiteillä. Suuri kielteinen ilman lieventämistoimenpiteitä.
Hongisto 2	1000054761	kiinteä muinaisjäännös	2 m (SVE 3)	Suuri	Ei muutosta / enintään vähäinen kielteinen (lieventämistoimenpiteillä): Muinaisjäännös sijaitsee johtoauekalla, joka raivataan koneellisesti tai raivaussahalla noin 6 vuoden välein. Lyhyen etäisyyden takia sähkönsiirron ilmajohdon rakentaminen ja johtoauekan raivaaminen voisivat aiheuttaa rajamerkin tuhoutumisen, jolloin muutoksen suuruus olisi <u>suuri kielteinen</u>.	Ei vaikutusta / enintään kohtalainen kielteinen lieventämistoimenpiteillä.

Kohde	Tunnus	Laji	Etäisyys sähkön- siirrosta	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Vaikutuksen merkittävyys
					Lieventämistoimenpiteillä muutoksen suuruutta voidaan vähentää niin, ettei muutosta aiheudu tai niin, että muutoksen suuruus on enintään pieni kielteinen. Voimajohdon pylvää voidaan sijoitella mahdollisimman kauaksi rajakivestä ja rajakivi voidaan säilyttää, vaikka sen ympäristö muuttuukin voimakkaasti ilmajohdon ja johtoaukean raivaamisen takia. <u>Lieventämistoimenpiteet:</u> Rajakivi huomioidaan säilytettävänä kiinteänä muinaisjäänneksenä ilmajohdon suunnittelussa, rakentamisessa ja huoltotöissä sekä metsää kaadettaessa ja johtoaukeaa raivattaessa. Rajakivi ja sen aluerajaus merkitään selvästi maastoon ja suojataan esim. aidalla kulkemiselta ja työko-neilta, eikä aluetta käytetä varastointiin. Metsähakkuu ja raivaustyöt suunnitellaan rajakiven välittömässä läheisyydessä käsityönä tehtäväksi, jotta rajakivelle ei aiheudu vahinkoja. Ilmajohdon pylvää sijoitetaan mahdollisimman kauaksi rajakivestä.	Suuri kielteinen il- man lieventämis- toimenpiteitä
Hongisto 3	1000054762	kiinteä mui- naisjäänös	68 m (SVE 3)	Suuri	Ei muutosta: Riskiä muinaisjäänneksen vaurioitumiselle ei ole.	Ei vaikutusta.
Hongisto 4	1000054763	kiinteä mui- naisjäänös	39 m (SVE 3)	Suuri	Ei muutosta: Riskiä muinaisjäänneksen vaurioitumiselle ei ole.	Ei vaikutusta.
Luojaen mylly	1000054643	kiinteä mui- naisjäänös	15 m (SVE 3)	Suuri	Ei muutosta / enintään vähäinen kielteinen (lieventämistoimenpiteillä): Muinaisjäänneksen aluerajaus sijaitsee johtoaukean läheisyydessä reunavyöhykkeellä. Reunavyöhykkeen puusto käsittellään 10–25 vuo- den välein joko kaatamalla ne kokonaan tai lyhentämällä latvuksia 2–4 m helikopterisahauskella. Lyhyen etäisyyden takia sähkönsiirron ilmajohdon rakentaminen voisi aiheuttaa muinaisjäänneksen joidenkin osien tuhoutumisen, jolloin muutoksen suuruus olisi <u>kohtalainen kielteinen</u>. Lieventämistoimenpiteillä muutoksen suuruutta voidaan vähentää niin, ettei muutosta aiheudu tai niin, että muutoksen suuruus on enintään vähäinen kielteinen. <u>Lieventämistoimenpiteet:</u> Muinaisjäänneksen osat huomioidaan säilytettävänä kiinteinä muinaisjäänne- sinä ilmajohdon suunnittelussa, rakentamisessa, huoltotöissä ja reunavyöhykkeen käsittelyssä. Muinais- jäänneksen osat ja niiden aluerajaus merkitään selvästi maastoon ja suojataan esim. aidalla kulkemiselta ja työko-neilta, eikä aluetta käytetä varastointiin. Ilmajohdon pylvää sijoitetaan mahdollisimman kauaksi muinaisjäänneksen osista. Reunavyöhykkeen puuston käsittely tehdään käsityönä ja suunnitellaan mui- naisjäänneksen ja jokilaakson maisema huomioiden.	Ei vaikutusta / enintään kohtalai- nen kielteinen lie- ventämistoimen- piteillä. Suuri kielteinen il- man lieventämis- toimenpiteitä.
Raukko	1000037382	muu kulttuuri- perintökohde	264 m (SVE 3)	Kohtalainen	Ei muutosta: Riskiä muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiselle ei ole.	Ei vaikutuksia.
Lammelan hautausmaa	988010009	kiinteä mui- naisjäänös	150 m (SVE 3)	Suuri	Ei muutosta: Riskiä muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiselle ei ole.	Ei vaikutuksia.
Mattilan- vuori	1000054765	kiinteä mui- naisjäänös	336 m (SVE3)	Suuri	Ei muutosta: Riskiä muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiselle ei ole.	Ei vaikutuksia.
Ruoskakiven- mäki	1000034433	kiinteä mui- naisjäänös	240 m (SVE 3)	Suuri	Ei muutosta: Riskiä muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiselle ei ole.	Ei vaikutuksia.

2.6.4 Vaihtoehtojen vertailu ja vaikutusten merkittävyys

2.6.4.1 Tuulivoimaloiden hankealue

Vaihtoehtoilla VE1 ja VE2 ei ole erittäin suuria kielteisiä vaikutuksia mihinkään arkeologisen kulttuuriperinnön kohteeseen, mutta **ilman lieventämistoimenpiteitä molemmilla vaihtoehtoilla voi olla kohtalaisia tai suuria kielteisiä vaikutuksia** useaan arkeologiseen kulttuuriperinnön kohteeseen. Hankealueen arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvissa vaikutuksissa on huomioitava, että arviointi on tehty varovaisuusperiaatetta noudattaen, ja että oikeilla lieventämistoimenpiteillä arkeologinen kulttuuriperintö ei ole vaarassa tuhoutua tuulivoimaloiden takia.

Vaihtoehdossa VE1 **suuri kielteinen** vaikutus (ilman lieventämistoimenpiteitä) on yhteen, ja vaihtoehdossa VE2 kolmeen kohteeseen. Vaihtoehdolla VE1 on **kohtalainen kielteinen** vaikutus (ilman lieventämistoimenpiteitä) kolmeen kohteeseen ja vaihtoehdolla VE2 yhteen kohteeseen. Lisäksi vaihtoehdolla VE1 on **vähäinen kielteinen** vaikutus (ilman lieventämistoimenpiteitä) yhteen kohteeseen. Arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvien vaikutusten osalta vaihtoehdot VE1 ja VE2 ovat siis melko samanlaiset. Vaihtoehdon VE1 vaikutukset alueen arkeologiseen kulttuuriperintöön ovat kuitenkin hieman vaihtoehtoa VE2 pienemmät. Vaihtoehdon VE2 aurinkovoimaloilla ei ole vaikutuksia arkeologiseen kulttuuriperintöön.

2.6.4.2 Sähkönsiirto

Arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvien vaikutusten kannalta sähkönsiirron maakaapeli-vaihtoehdot **SVE1b**, **SVE2a** ja **SVE2b** ovat suositeltavimpia, koska niistä ei aiheudu lainkaan vaikutuksia tunnettuun arkeologiseen kulttuuriperintöön. **SVE2a**:n varrella sijaitsee tosin 7 arkeologisen kulttuuriperinnön kohdetta, mutta ne sijaitsevat sen verran etäällä, että maakaapeli voidaan rakentaa ilman vaikutuksia tunnettuun arkeologiseen kulttuuriperintöön.

Seuraavaksi parhain sähkönsiirron vaihtoehto on maakaapeli **SVE1a**, jossa vaikutuksia kohdistuu ainoastaan yhteen tunnettuun kiinteään muinaisjäännökseen, Ruoskakivenmäkeen. Vaikutuksen merkittävyys voidaan rajata lieventämistoimenpiteillä niin, ettei kielteisiä vaikutuksia muodostu lainkaan – mutta ilman lieventämistoimenpiteitä vaikutukset voisivat olla suuria kielteisiä.

Arkeologisen kulttuuriperinnön kannalta ilmajohtovaihtoehto **SVE3** on vähiten suositeltava, koska sen rakentamisesta arvioitiin aiheutuvan merkittävyydeltään enintään kohtalaisia kielteisiä vaikutuksia kolmelle kiinteälle muinaisjäännökselle myös lieventämistoimenpiteet huomioiden – ilman lieventämistoimenpiteitä vaikutukset olisivat suuria kielteisiä.

Taulukko 2-17. Arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvien vaikutusten merkittävyyden muodostuminen herkkyiden ja muutoksen suuruuden ristiintaulukoinnin tuloksena.

		Muutoksen suuruus									
		Kielteinen					Myönteinen				
		Erittäin suuri	Suuri	Kohtalainen	Vähäinen	Ei muutosta	Vähäinen	Kohtalainen	Suuri	Erittäin suuri	
Kohteen herkkyys	Vähäinen	Suuri	Kohtalainen	Vähäinen	Vähäinen	Ei vaikutusta	Vähäinen	Vähäinen	Kohtalainen	Suuri	
	Kohtalainen	Suuri	Suuri	Kohtalainen	Vähäinen	Ei vaikutusta	Vähäinen	Kohtalainen	Suuri	Suuri	
	Suuri	Erittäin suuri	Suuri	Suuri	Kohtalainen	Ei vaikutusta	Kohtalainen	Suuri	Suuri	Erittäin suuri	
	Erittäin suuri	Erittäin suuri	Erittäin suuri	Suuri	Suuri	Ei vaikutusta	Suuri	Suuri	Erittäin suuri	Erittäin suuri	

Taulukko 2-18 Koonti arkeologisen kulttuuriperinnön vaikutusten merkittävyydestä

Vaihtoehto	Vaikutuskohde	Herkkyys	Muutoksen suuruus	Merkittävyys
			*ilman lieventämistoimenpiteitä	*ilman lieventämistoimenpiteitä
VE0	Koko hanke- ja sähkönsiirtoreitin alue	Suuri	Vähäinen myönteinen	Kohtalainen myönteinen
VE1	Heiskalanniittu	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Mattilanvuori	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Lammelan hautausmaa	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Pirtinkorpi 2	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Suonpuoli	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Ajoksenkangas	Suuri	Vähäinen kielteinen.*	Kohtalainen kielteinen.*
	Teerineva 2	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Teerineva 3	Suuri	Vähäinen kielteinen.*	Kohtalainen kielteinen.*
	Metsäpirtti	Suuri	Ei muutosta	Ei vaikutusta.
	Metsäpirtti 2	Suuri	Ei muutosta	Ei vaikutusta.
	Huhtaniitty	Suuri	Ei muutosta	Ei vaikutusta.
	Vittasuonkallio	Kohtalainen	Vähäinen kielteinen.*	Vähäinen kielteinen.*
	Haila	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen.*	Kohtalainen kielteinen.*
	Pirtinkorpi	Kohtalainen	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Ojansivu	Kohtalainen	Suuri kielteinen.*	Suuri kielteinen.*
	Raitakorpi	Kohtalainen	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Kallionsivu	Kohtalainen	Ei muutosta	Ei vaikutusta.
	Räätikäs vuori	Suuri	Ei muutosta	Ei vaikutusta
	Kaukolan-Tyrvään kylän muinaisjäännökset / Kaukolan arkeologisen perinnön ydinalue	Suuri	Vähäinen kielteinen.	Kohtalainen kielteinen.
	Roismalan Ristimäki	Kohtalainen	Vähäinen kielteinen.	Vähäinen kielteinen.

Vaihtoehto	Vaikutuskohde	Herkkyys	Muutoksen suuruus * ilman lieventämistoimen- piteitä	Merkittävyys * ilman lieventämistoimen- piteitä
	Kiikka-Kulmuntilan arkeologisen perinnön ydinalue	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen.	Kohtalainen kielteinen.
	Äetsänmäen / Antinahteen arkeologisen perinnön ydinalue	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen.	Kohtalainen kielteinen.
VE2	Heiskalanniittu	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Mattilanvuori	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Lammelan hautausmaa	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Pirtinkorpi 2	Suuri	Kohtalainen kielteinen.*	Suuri kielteinen.*
	Suonpuoli	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Ajoksenkangas	Suuri	Kohtalainen kielteinen.*	Suuri kielteinen.*
	Teerineva 2	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Teerineva 3	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Metsäpirtti	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Metsäpirtti 2	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Huhtaniitty	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Vittasuonkalliot	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen.*	Kohtalainen kielteinen.*
	Haila	Kohtalainen	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Pirtinkorpi	Kohtalainen	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Ojansivu	Kohtalainen	Suuri kielteinen.*	Suuri kielteinen.*
	Raitakorpi	Kohtalainen	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Kallionsivu	Kohtalainen	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Räätikäsivuori	Suuri	Ei muutosta.	Ei muutosta.
	Kaukolan-Tyrväänkylän muinaisjäännökset / Kaukolan arkeologisen perinnön ydinalue	Suuri	Vähäinen kielteinen.	Kohtalainen kielteinen.
	Roismalan Ristimäki	Kohtalainen	Vähäinen kielteinen.	Vähäinen kielteinen.
	Kiikka-Kulmuntilan arkeologisen perinnön ydinalue	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen.	Kohtalainen kielteinen.
	Äetsänmäen / Antinahteen arkeologisen perinnön ydinalue	Kohtalainen	Kohtalainen kielteinen.	Kohtalainen kielteinen.
SVE 1a	Ruuskakivenmäki	Suuri	Ei muutosta lieventämistoimenpiteillä.	Ei vaikutusta lieventämistoimenpiteillä.
	Ruuskakivenmäki	Suuri	Suuri kielteinen ilman lieventämistoimenpiteitä.	Suuri kielteinen ilman lieventämistoimenpiteitä.
SVE 1b	Linjauksella ei sijaitse arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita	-	-	Ei vaikutusta.
SVE 2a	Teukkulan vuori	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Mottinen	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Isonojan pelto	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Jännimäki	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Kuninkaanlähde	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Kuninkaanlähde B	Kohtalainen	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Kuninkaanlähde D	-	Ei arvioida, koska kyseessä on löytöpaikka	Ei arvioida, koska kyseessä on löytöpaikka
SVE 2b	Linjauksella ei sijaitse arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita	-	-	Ei muutoksia

Vaihtoehto	Vaikutuskohde	Herkkyys	Muutoksen suuruus * ilman lieventämistoimenpiteitä	Merkittävyys * ilman lieventämistoimenpiteitä
SVE 3	Hongisto 1	Suuri	Ei muutosta / enintään vähäinen kielteinen lieventämistoimenpiteillä.	Ei vaikutusta / enintään kohtalainen kielteinen lieventämistoimenpiteillä.
	Hongisto 1	Suuri	Kohtalainen kielteinen ilman lieventämistoimenpiteitä.	Suuri kielteinen ilman lieventämistoimenpiteitä.
	Hongisto 2	Suuri	Ei muutosta / enintään vähäinen kielteinen lieventämistoimenpiteillä.	Ei vaikutusta / enintään kohtalainen kielteinen lieventämistoimenpiteillä.
	Hongisto 2	Suuri	Suuri kielteinen ilman lieventämistoimenpiteitä.	Suuri kielteinen ilman lieventämistoimenpiteitä.
	Hongisto 3	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Hongisto 4	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Luojaen mylly	Suuri	Ei muutosta / enintään vähäinen kielteinen lieventämistoimenpiteillä.	Ei vaikutusta / enintään kohtalainen kielteinen lieventämistoimenpiteillä.
	Luojaen mylly	Suuri	Kohtalainen kielteinen ilman lieventämistoimenpiteitä.	Suuri kielteinen ilman lieventämistoimenpiteitä.
	Raukko	Kohtalainen	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Lammelan hautausmaa	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Mattilanvuori	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.
	Ruoskakivenmäki	Suuri	Ei muutosta.	Ei vaikutusta.

2.7 Haitallisten vaikutusten ehkäiseminen ja lieventäminen

Tuulivoimaloista arkeologisiin kulttuuriperintökohteisiin kohdistuvia vaikutuksia voidaan vähentää huolellisella suunnittelulla huomioiden riittävät suojavyöhykkeet kohteille. Kohteet tulee merkitä suojavyöhykkeineen maastoon rakentamisen, huolto- ja hoitotoimenpiteiden sekä metsänhoitotoimenpiteiden ajaksi esimerkiksi rajanauhalla tai suojata aitaamalla, jotta kohteet tulevat varmuudella huomioiduiksi eivätkä ne kulu tai vahingoitu. Muinaisjäännösten läheisyydessä toimivat henkilöt tulee perehdyttää paikallisen vastuumuseon kanssa sovittuihin toimintatapoihin, jotta töiden aikana muinaisjäännösalueilla ei kuljeta työkoneilla eikä myöskään runsaasti jalkaisin, eikä niillä varastoida mitään.

Sähkönsiirrosta aiheutuvia haitallisia vaikutuksia voidaan lieventää suunnittelemalla maakaapeloinnit tai ilmajohtot niin, että ne kiertävät arkeologisen kulttuuriperinnön kohdealueet suojavyöhykkeineen. Ilmajohtojen pylväiden sijainnit tulee suunnitella siten, että pylväät tai niiden rakentaminen eivät aiheuta vahinkoa arkeologiselle kulttuuriperinnölle. Lähelle muuttuvaa maankäyttöä sijoittuvat arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet tulee merkitä maastoon esimerkiksi rajanauhalla ja tarvittaessa suojata esim. aitaamalla rakennustöiden, huolto- ja hoitotoimenpiteiden sekä metsänhoitotoimenpiteiden ajaksi, jotta kohteiden kuluminen ja vahingoittuminen vältetään. Vaikutuksia voidaan lieventää myös työtapojen valinnalla, kuten poistamalla puusto johtoaukealta ja reuna-
vyöhykkeiltä kohteiden läheisyydessä metsurityönä metsäkoneen sijaan.

Mikäli lieventämistoimenpiteet eivät olisi mahdollisia ja arkeologisen kulttuuriperintökohteeseen kohdistuu vaurioitumisen riski, Museovirastolta täytyy hakea kajoamislupaa arkeologisen kulttuuriperinnön kohteeseen.

2.8 Arvioinnin epävarmuustekijät

Arvioinnissa käytetyt voimaloiden lukumäärät, tuulivoimaloiden sekä niiden nostoalueiden sijainnit sekä huoltoteiden ja voimalinjojen sijainnit voivat vielä tarkentua suunnittelun edetessä.

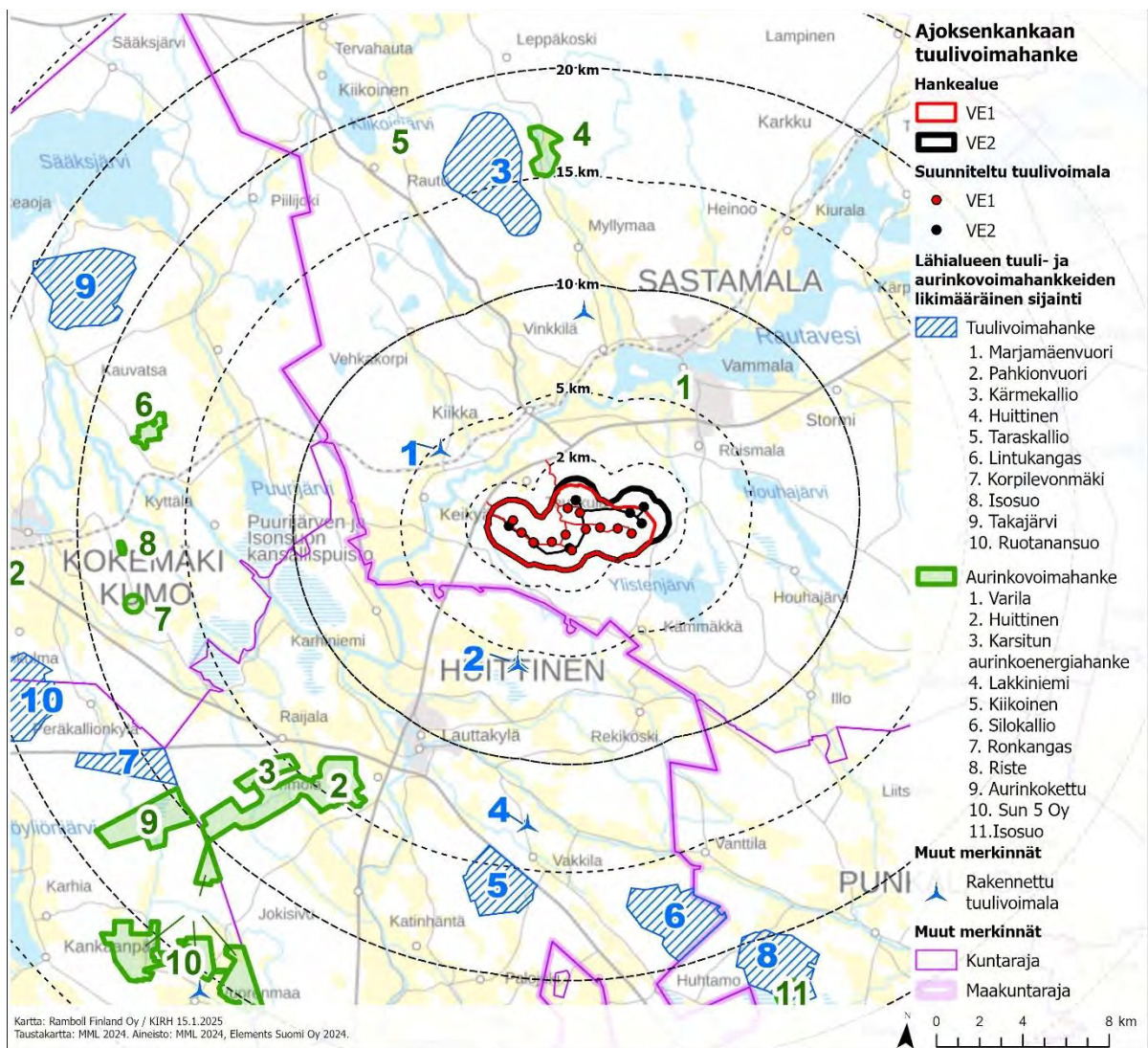
Tuulivoimahankkeen alueelta ja ympäristöstä tunnetaan jo nyt runsaasti arkeologista kulttuuriperintöä, mutta rakentamisen yhteydessä hankealueilta saattaa löytyä aiemmin tuntemattomia arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita tai esinelöytöjä.

3. YHTEISVAIKUTUKSET

Maisema ja kulttuuriympäristö

Useimmiten maisemaan kohdistuvat yhteisvaikutukset ovat visuaalisia ja voivat aiheutua ”yhdistetystä näkyvyydestä” ja / tai ”peräkkäisestä näkyvyydestä”. Yhdistetyllä näkyvyydellä tarkoitetaan tilannetta, jossa katsoja voi nähdä samasta katselupaikasta kahden tai useamman tuulivoima-alueen tuulivoimaloita joko samassa näkymäsektorissa tai eri suunnissa, kun katselija kääntää katsettaan. Peräkkäinen näkyvyys tarkoittaa tilannetta, jossa katselijan liikkuesssa esimerkiksi asuinympäristössään, (maisema)tiellä tai virkistysreiteillä, aukeaa näkymiä eri tuulivoima-alueille eri katselupaikoista, mutta niin usein, että se vaikuttaa alueen tai reitin luonteeseen. Eri tuulivoima-alueiden aiheuttaman yhteismuutoksen suuruus riippuu yhdistettyjen ja peräkkäisten näkymien laajuudesta, luonteesta, kestosta ja tiheydestä. (Ympäristöministeriö, 2024)

Maisemaan kohdistuvat voimalahankkeiden yhteisvaikutukset arvioitiin lähtökohtaisesti ns. laajimman mahdollisen vaihtoehdon skenaariona, eli tilanteena, jossa kaikki suunnitellut tuulivoimahankkeet toteutuisivat. Yhteisvaikutuksia muiden olemassa olevien tuulivoimaloiden sekä tiedossa olevien tuulivoimahankkeiden kanssa on tarkasteltu tarkemmin enintään 20 kilometrin etäisyydelle Ajoksenkankaan hankealueesta. Yhteisvaikutukset voivat olla merkittävimpiä niiden hankkeiden kanssa, jotka voivat merkittävästi vaikuttaa samoille lähivaikutusalueille.

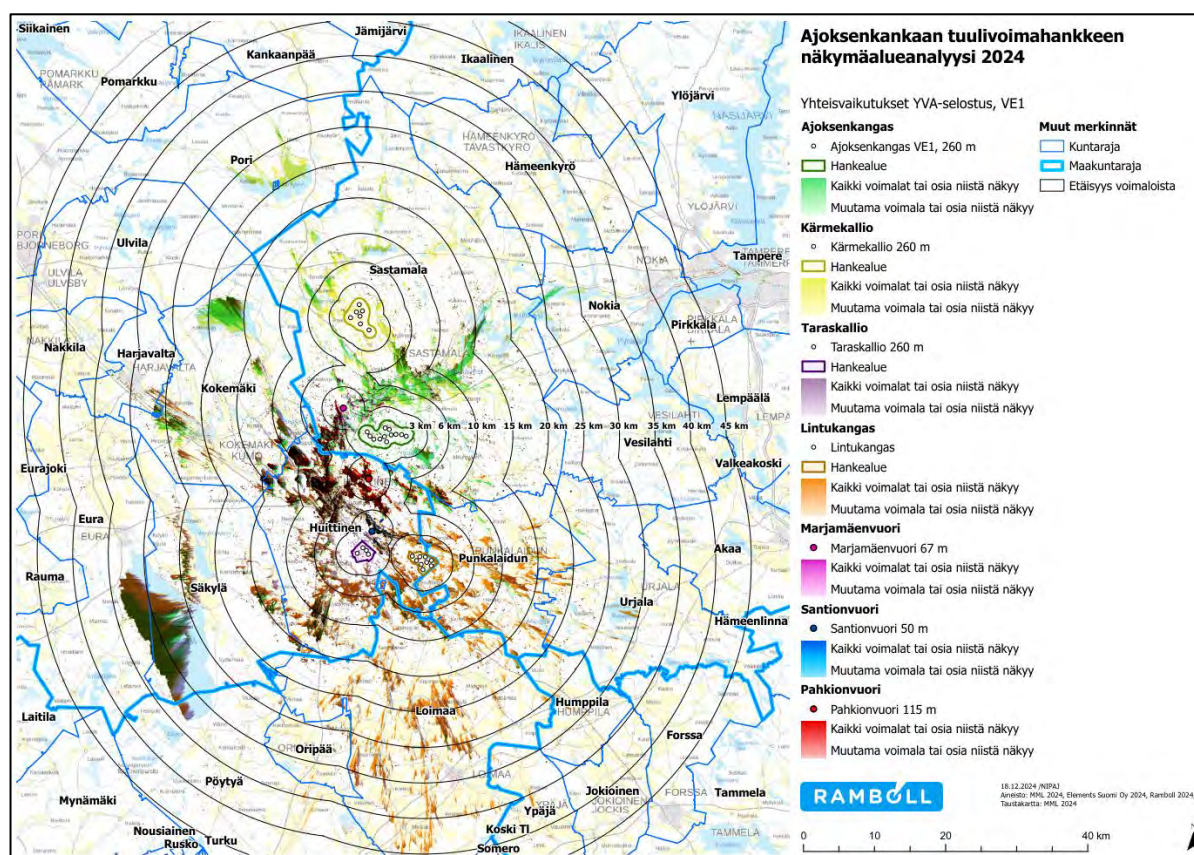
Kuva 3-1 Ajoksenkankaan tuulivoimahankeen ympärillä suunnitteilla, rakenteilla tai tuotannossa olevat tuuli-voima- sekä aurinkovoimahankkeet.

Taulukko 3-1. Maisemaan kohdistuvien yhteisvaikutusten arvioinnin näkymäalueanalyysissä ja tarkemmassa arvioinnissa huomioitavat tuulivoimahankeet.

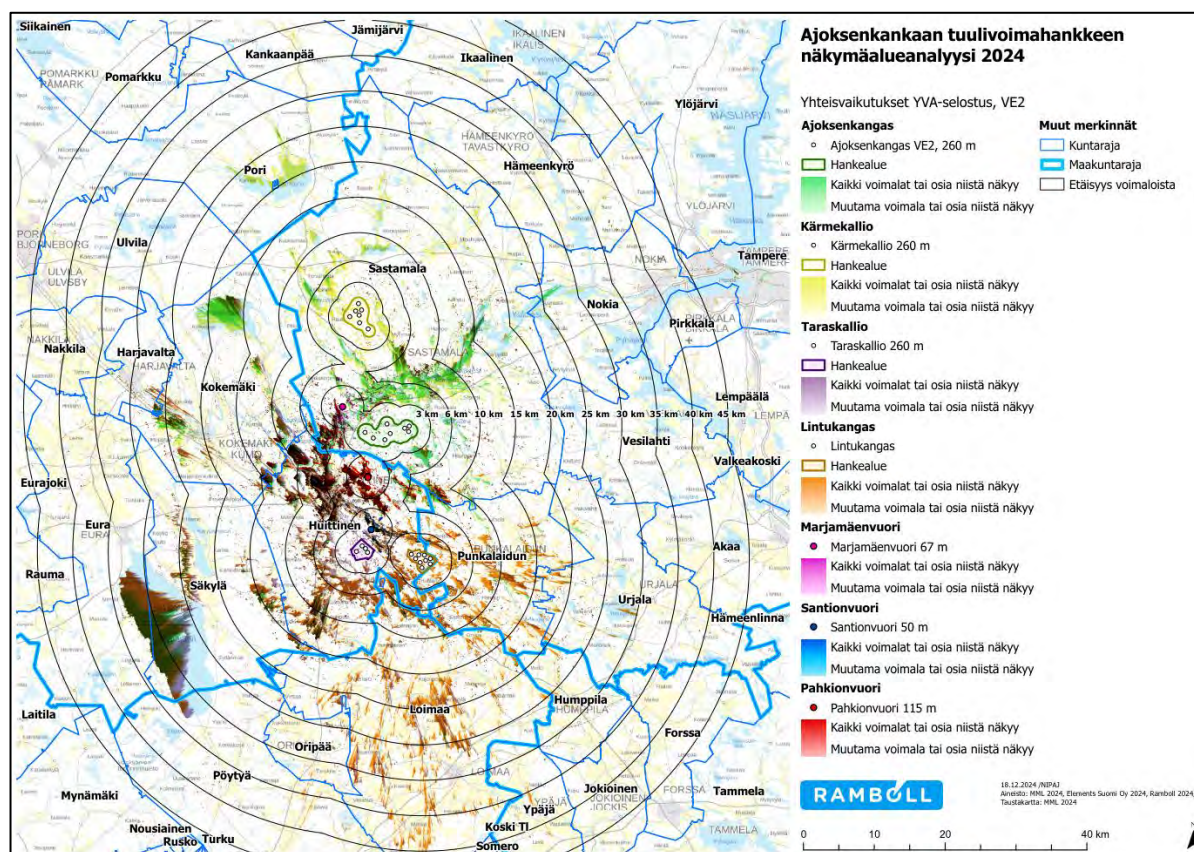
Hanke (toimija)	Voima- lamäärä (kpl)	Tila	Tuulivoimalan kokonaiskor- keus	Etäisyys lähimpien voimaloiden välillä VE1 / VE2
Marjamäenuori, Sastamala	1	Tuotannossa	67 m	4,8 km / 4,8 km
Pahkionvuori, Huittinen	2	Tuotannossa	115 m	5,5 km / 5,4 km
Kärmekeallio, Sastamala	5-7	YVA-selostus jul- kaistu	260 m	14,0 km / 13,7 km

<i>Santionvuori, Huittinen</i>	2	Tuotannossa	50 m	12,7 km / 12,9 km
<i>Taraskallio, Huittinen</i>	4	Yleiskaavoitus käynnissä	260 m	15,3 km / 15,3 km
<i>Lintukangas, Huittinen</i>	7–9	YVA-ohjelma jul- kaistu	300 m	15

Ajoksenkankaan hankkeen vaihtoehtojen VE1 ja VE2 maisemaan kohdistuvien yhteisvaikutusten arvioitiin olevan suurin piirtein samansuuruiset ja -laajuiset muiden hankkeiden kanssa, koska vaihtoehtojen näkymäalueet ovat suurin piirtein saman laajuiset (Kuva 3-2, Kuva 3-3). Kuitenkin vaihtoehdossa VE1 tuulivoimaloita on enemmän (enintään 12) kuin vaihtoehdossa VE2 (enintään 8), jolloin vaihtoehdon VE1 yhteisvaikutukset muiden hankkeiden kanssa ovat näkyvien tuulivoimaloiden suuremman lukumäärän takia hieman suuremmat kuin vaihtoehdon VE2.

Kuva 3-2 Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen vaihtoehdon VE1 ja ympäröivien tuulivoimahankkeiden näkymäalueanalyysit. Näkymäalueanalyysien perusteella ei voi päätellä, että kuinka paljon tuulivoimaloista voi tiettyyn paikkaan näkyä, analyysi laskee näkyvyyden tuulivoimalan kokonaiskorkeuden perusteella. Analyysi ei huomioi rakennetun ympäristön näkemäesteitä eikä metsien ulkopuolista puustoa.

Kuva 3-3 Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen vaihtoehdon VE2 ja ympäröivien tuulivoimahankkeiden näkymäalueanalyysit. Näkymäalueanalyysin perusteella ei voi päätellä, että kuinka paljon tuulivoimaloista voi tiettyyn paikkaan näkyä, analyysi laskee näkyvyyden tuulivoimalan kokonaiskorkeuden perusteella. Analyysi ei huomioi rakennetun ympäristön näkemäesteitä eikä metsien ulkopuolista puustoa.

Voimalahankkeiden yhteisvaikutukset maisemassa kohdistuvat erityisesti maisematilaltaan avoimille alueille, joita ovat alueen jokilaaksot peltoaukeineen sekä järvet ja avosuot. Koska jokilaaksot ovat alueen arvokkaimpia kulttuurimaisemia ja tiheimmin asuttuja alueita, tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutukset kohdistuvat selkeimmin maiseman herkimmille alueille. Myös järvimaisemat ja Isonsuon-Puurijärven kansallispuiston suomaismat ovat herkkiä maisemia luonnonmukaisuutensa ja virkistyskäyttöarvonsa takia. Yhteisvaikutusten voimakkuutta arvioitaessa on huomiotava, että näkymäalueanalyysi laskee tuulivoimaloiden näkyvyyden niiden kokonaiskorkeuden perusteella eikä analyysin perusteella voida todeta, näkyykö tuulivoimaloista esimerkiksi koko roottori vai vain lapojen kärjet. Näin ollen näkymäalueanalyysien perusteella voidaan arvioida vain alustavasti mahdollisia yhteisvaikutusalueita.

Eri hankkeiden tuulivoimaloiden näkyvyyttä maisemassa on havainnollistettu ns. 360°-havainnekuvin, jotka on julkaistu verkkosivulla: <https://3dee.fi/elements/sastamala/>. Havainnekuviin kuvauspaikat on esitetty kartalla luvussa 1.3.1 Havainnekuvat (Kuva 1–1).

Seuraavissa kappaleissa on arvioitu kuntakohtaisesti kyseisen kunnan alueelle kohdistuvia tuulivoimaloiden maisemallisia yhteisvaikutuksia.

Sastamala

Yhteisvaikutushavainnekuvia Sastamalan kunnan alueelta ovat (suluissa kerrottu kartalla Kuva 1–1 oleva kuvauspaikan numero ja kuvien katselusivulla oleva kuvauspaikan nimi):

- Keikyän taajama (kuvauspaikka 1, Pehula)
- Kiikan taajama (kuvauspaikka 2, Kiikka)
- Vammaskosken silta (kuvauspaikka 3, Vammala)
- Kokemäenjoen valtakunnallisesti arvokas maisema-alue (kuvauspaikka 6, Vinkkiläntie)
- Tyrvään vanha kirkko (kuvauspaikka 9, Tyrvään vanha kirkko).

Kaikkien edellä mainittujen 360-havainnekuvien kuvauspaikkoihin näkyy mallinnetuista hankkeista vain Ajoksenkankaan tuulivoimaloita, muiden hankkeiden tuulivoimalat jäävät näkemäesteiden taakse.

Sastamalassa tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutuksia maisemaan voi aiheutua Kärmekallion ja Ajoksenkankaan suunniteltujen tuulivoimaloiden näkymäalueille. Kärmekallion kanssa yhteiset näkymäalueet sijoittuvat näkymäalueanalyysin mukaan Rautaveden kulttuurimaiseman (VAMA 2021) länsi- ja keskiosien vesialueille ja Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle, Vaunujoen kulttuurimaisemien maakunnallisesti arvokkaalle alueelle, Vammalan keskustaajaman läntisille ranta-alueille ja Liekovedelle. Marjamäenvuoren yksi olemassa oleva tuulivoimala on verrattain pienikokoinen eikä aiheuta muiden hankkeiden kanssa merkittäviä yhteisvaikutuksia, vaikka sillä on Kokemäenjokilaaksossa paikoin yhteisiä näkymäalueita Ajoksenkankaan ja Kärmekallion tuulivoimaloiden kanssa.

Kokemäenjoen laaksossa, Liekovedellä ja Vaunujoen kulttuurimaisemassa Ajoksenkankaan ja Kärmekallion hankkeiden tuulivoimalat eivät näy samassa suunnassa, vaan katsojan täytyy kääntyä pohjoista ja etelää kohti nähdäkseen eri hankkeiden voimalat. Rautaveden selkävesiltä lännen suuntaan katsottaessa Ajoksenkankaan ja Kärmekallion voimaloita on mahdollista nähdä samassa, hyvin laajassa näkymässä lounaaseen-luoteeseen katsottaessa, mutta hankkeiden voimalat ovat melko etäällä toisistaan, ja vaikutusalue sijoittuu molempien hankkeiden välivaikutusalueelle. Rautaveden yhteisiltä näkymäalueilta on vähimmillään noin 12 km matka Kärmekallion lähimmälle tuulivoimalalle ja noin 9 km matka Ajoksenkankaan lähimmälle tuulivoimalalle. Vammalan keskustan länsirannoilla voi olla muutamia paikkoja, joista voi näkyä molempien hankkeiden tuulivoimaloita hyvin etäällä toisistaan, erittäin laajassa, lounaaseen-luoteeseen suuntautuvassa näkymässä, mutta etenkin Kärmekallion voimalat jäänevät enimmäkseen näkymäesteiden taakse piiloon. Ajoksenkankaan ja Kärmekallion tuulivoimahankkeiden maisemaan kohdistuvan yhteisvaikutuksen Liekovedelle ja Rautavedelle ympäristöineen ei arvioida olevan toisiaan huomattavasti vahvistavia tai yhteisvaikutukseltaan merkittäviä.

Ajoksenkankaan ja Kärmekallion tuulivoimalat näkyvät yhteisille näkymäalueille Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella laajimmin Liekoveden länsiosaan ja paikoin jokivarren peltoaukeille sekä joen pohjois- että eteläpuolilla. Koska hankkeet sijoittuvat jokilaaksoon nähden sen pohjois- ja eteläpuolelle, eivät eri hankkeiden voimalat näy samoissa näkymäsektoreissa. Kärmekallion tuulivoimalat näkynevät selkeimmin Kokemäenjoen

eteläpuolelle ja sieltä etäisyyttä niille on vähimmillään noin 10 km. VAMA-alueen pohjoisosassa yhteisiä näkymäalueita sijoittuu noin 4,3 km etäisyydelle Kärmeallion tuulivoimaloista ja yli 10 km etäisyydelle Ajoksenkankaan tuulivoimaloista Kärmeallion tuulivoimalat sijoittuvat VAMA-alueelta katsottuna melko kapeaan näkymäsektoriin. Ajoksenkankaan tuulivoimalat sijoittuvat alle 2 km etäisyydelle yhteisistä näkymäalueista ja voivat näkyä paikoin avoimimmissa maisemissa laajahkolla näkymäsektorilla. Taajamista näkymiä tuulivoimaloille ei juurikaan muodostu näkemäesteiden vuoksi. Paikat, joihin sekä Kärmeallion, että Ajoksenkankaan tuulivoimalat näkyvät, sijoittuvat laajimpien peltojen keskiosiin. Eri suunnissa näkyvät tuulivoimalat tai tuulivoimaloiden osat, voivat yhteisvaikutuksena vain hieman voimistaa VAMA-alueella taustamaiseman muutosta energiantuotannon maisemaksi.

Vaunujokilaakson alueelle näkyy laajasti Ajoksenkankaan ja Kärmeallion tuulivoimaloita kokonaiskorkeudella laadittujen näkymäalueanalyysien perusteella. Kärmeallion tuulivoimalat sijoittuvat lähimmillään Vaunujokilaaksosta noin 3,5 km etäisyydelle ja Ajoksenkankaan voimalat noin 7,5 km etäisyydelle. Kärmeallion tuulivoimalat näkyvät Vaunujokilaaksosta katseltaessa luoteen suunnassa melko kapeassa näkymäsektorissa. Ajoksenkankaan voimalat näkyvät alueen eteläisen puoliskon peltoaukeilta katseltaessa etelän suunnalla leveämmällä sektorilla. Kärmeallion ja Ajoksenkankaan yhteisvaikutukset Vaunujokilaaksossa arvioidaan korkeintaan hieman toisiaan voimistaviksi, kun alueella liikuttaessa tuulivoimaloita voi näkyä kahdella suunnalla.

Ylistenjärvelle näkyy Ajoksenkankaan hankkeen lisäksi Lintukankaan tuulivoimaloita sekä paikoin Taraskallion tuulivoimaloita. Ylistenjärven pohjoisrannoille ja keskiosaan samoilta näkymäalueille näkyy sekä Ajoksenkankaan että Lintukankaan tuulivoimaloita. Yhteisiltä näkymäalueilta luoteessa näkyville Ajoksenkankaan tuulivoimaloille etäisyyttä on vähimmillään noin 3,7 km ja etelässä näkyville Lintukankaan tuulivoimaloille noin 14 km. Lähimmillään noin 16,3 km etäisyydellä sijaitsevia Taraskallion tuulivoimaloita näkyy vain hyvin pienille alueille Ylistenjärven pohjoisrannoille. Ajoksenkankaan ja Lintukankaan maisemavaikutukset Ylistenjärvelle ovat hieman toisiaan voimistavia, kun paikoin tuulivoimaloita voi näkyä samoihin sijainteihin, mutta lintukankaan voimaloiden etäisyys järvelle on jo sen verran pitkä, että niiden vaikutus alueen maisemassa on melko vähäinen.

Sastamalan lounais-eteläosassa Rantakulman-Pärnänmaan peltoaukeille näkyy Ajoksenkankaan tuulivoimaloita lähimmillään noin 8,3 km etäisyydeltä luoteen suunnalta, Taraskallion tuulivoimaloita lähimmillään 12,3 km etäisyydeltä lounaan suunnalta ja Lintukankaan tuulivoimaloita noin 8,3 km etäisyydeltä etelän suunnalta. Huittisten puolelle sijoittuvat Pähkionvuoren 2 tuulivoimalaa voivat näkyä Rantakulman-Pärnänmaan peltoaukeille lähimmillään noin 10 km etäisyydellä, mutta niiden suhteellisen matalan korkeuden vuoksi, niillä ei ole huomattavaa maisemallista vaikutusta alueella. Eri tuulivoimahankkeiden tuulivoimaloiden yhteisiä näkymäalueita kohdistuu voimakaimmin peltoalueen keskiosiin Sammalajoen pohjoispuolelle. Melko pitkän etäisyyden, hankeluiden eri suuntiin sijoittumisen ja tuulivoimaloiden vain osittaisen näkymisen vuoksi yhteisvaikutuksen Rantakulman-Pärnänmaan peltoaukeille ei arvioida olevan kovin merkittävä.

Rantakulman-Pärnänmaan peltoaukeiden pohjoispuolella, Ylistenjärven vesialueilla voi järven keskiosissa näkyä pohjoisen suunnalla Ajoksenkankaan tuulivoimaloita noin 4 km etäisyydellä ja etelän suunnalla Lintukankaan tuulivoimaloita noin 13 km etäisyydellä. Kyseisten hankkeiden tuulivoimalat eivät näy samoilta ranta-alueille Ylistenjärvellä eikä niiden yhteisvaikutuksen järvimaisemassa arvioida olevan huomattava.

Santionvuoren yksi tuulivoimala ei näy Sastamalan kunnan alueelle.

Sastamalassa eri tuulivoimahankkeiden ja olemassa olevien tuulivoimaloiden yhteiset näkymäalueet sijoittuvat edellä mainituilla alueilla avoimille peltoaukeille sekä järvien vesialueille. Arviodut maisemalliset yhteisvaikutukset Sastamalan kunnan alueella ovat merkittävyydeltään vähäisiä kohteissa, joihin kohdistuu kahden tai useamman eri tuulivoimahankkeen tuulivoimaloiden näkyvyyttä, muualle yhteisvaikutuksia ei kohdistu. Eri tuulivoima-alueet ja olemassa olevat tuulivoimalat sijoittuvat melko etäälle toisistaan, eikä tuulivoimaloiden yhteismäärä ole kovin suuri, jolloin laajoja tuulivoimaloiden hallitsemia näkymiä ei synny.

Huittinen

Yhteisvaikutushavainnekuvia Huittisten kunnan alueelta ovat (suluissa kerrottu kartalla Kuva 1–1 oleva kuvauspaikan numero ja kuvien katselusivulla oleva kuvauspaikan nimi):

- Huittisten kirkko (kuvauspaikka 4, Huittinen)
- Vesiniitun peltoaukeat (kuvauspaikka 7, Vesiniityntie)
- Ronkansuon pitkospuut (kuvauspaikka 8, Ronkansuo)

Huittisissa Ajoksenkankaan näkymäalue yhdessä muiden tuulivoimahankkeiden näkymäalueiden kanssa sijoittuu näkymäalueanalyysien mukaan laajimmin Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle, Puurijärven-Isonsuon kansallispuistoon, Huittisten taajamaa ympäröiville peltoaukeille sekä useille peltoaukeille kuten Tryckärinmaan, Saviojanmaan ja Rekikosken peltoaukeille sekä Nanhiansuon turvetuotantoalueelle.

Kokemäenjokilaakson VAMA-alueelta ja kansallispuiston avosoilta, voi avautua näkymiä, joissa katsetta kääntämällä näkyy tuulivoimaloita pohjoisessa, idässä ja etelässä. Useimmiten näkymät eri hankkeiden tuulivoimaloille ovat melko rajoittuneita; tuulivoimaloista vain osa näkyy maismaa rajaavan metsän yläpuolella (esim. 360-kuvista kuvauspaikat 7, Vesiniityntie ja 8, Ronkansuo).

Kansallispuiston avosuot ja laajimmat eri hankkeiden yhteiset näkymäalueet sijoittuvat yli 10 km etäisyydelle lähimmistä alueelle näkyvistä tuulivoimaloista. 360-havainnekuvissa on havainnekuva kansallispuistoon ja VAMA-alueeseen kuuluvilta Ronkansuon pitkospuilta, minne näkyy kaakon suunnalla noin 16 km etäisyydellä Taraskallioon suunnitelluista tuulivoimaloista ja noin 20 km etäisyydellä Lintukankaalle suunnitelluista tuulivoimaloista metsän reunan yläpuolelle nousevia lapoja. Havainnekuvassa näkyy Ajoksenkankaalle suunniteltuja tuulivoimaloita koillisen suunnalla noin 16 km etäisyydellä. Vain Ajoksenkankaan tuulivoimaloista näkyy havainnekuvassa osasta koko roottori. Kaikkien kolmen hankkeen tuulivoimaloista voi näkyä pitkospuille osa lentoestevaloista. Ajoksenkankaan tuulivoimaloiden osalta kansallispuiston retkeilyreittien maisemamuutoksen suuruus arvioitiin kokonaisuudessaan vähäiseksi kielteiseksi, koska näkymiä tuulivoimaloille avautuu vain harvoilta reiteiltä ja pitkän etäisyyden sekä kapean näkymäsektorin vuoksi tuulivoimalat eivät ole maisemassa hallitsevia tai muuta sen luonnetta. Kansallispuiston alueelta näkyvät eri hankkeiden tuulivoimalat tai vähintään osa niiden lavoista, tuovat luonnonmukaiseen maisemaan taustalle muusta ympäristöstä poikkeavan häiriön, joka on useamman hankkeen yhteisvaikutuksena ainakin paikoin voimakkaampi kuin yhden yksittäisen hankkeen vaikutus. Melko pitkän

etäisyyden ja kansallispuiston alueelle näkyvien tuulivoimaloiden vähäisen määrän vuoksi yhteisvaikutus kansallispuiston retkeilykäytössä olevalle alueelle arvioidaan vähäiseksi.

Kokemäenjoen ja Loimijoen yhtymisalueen peltoaukeille VAMA-alueelta avautuu näkymiä pohjoisen suuntaan Kärmekekallion tuulivoimaloille (etäisyys lähimmille voimaloille lyhimmillään noin 20 km), koillisen suuntaan Ajoksenkankaan tuulivoimaloille (noin 6 km etäisyys) sekä kaakon suuntaan Taraskallion tuulivoimaloille (noin 9 km etäisyys) ja Lintukankaan tuulivoimaloille (etäisyys noin 15 km). 360-havainnekuviissa on havainnekuva Vesiniityntieltä (kuvauspaikka 7), minne näkyy koillisen suunnalla hieman muutamia Ajoksenkankaalle suunniteltujen tuulivoimaloiden rootoreita / lapoja, sekä noin 10 km etäisyydellä kaakon suunnalla Taraskallioon suunniteltuja tuulivoimaloita tilakeskuksen rakennusten ja puuston takaa. Havainnekuviassa näkyy selvästi Pahkionvuoren kaksi olemassa olevaa tuulivoimalaa noin 7 km etäisyydellä lännen suunnalla. Kokemäenjoen ja Loimijoen yhtymisalueen peltoaukeille lienee vähäinen merkitys Ajoksenkankaan ja Taraskallion tuulivoimaloiden yhteisvaikutuksella. Pahkionvuoren ja Santionvuoren tuulivoimalat voivat näkyä paikoin edellä mainitulla alueella, mutta matalampina ja määrällisesti vähäisinä voimaloina niillä ei arvioida olevan voimakasta maisemavaikutusta kohteessa.

Huittisten taajaman länsipuolella Tryyärinmaan, Saviojanmaan ja Rekikosken peltoaukeat sekä Nanhiansuon turvetuotantoalue sijoittuvat Taraskallion, Pahkionvuoren ja Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeiden väliselle alueelle, jolloin Pahkionvuoren voimalat sijaitsevat aivan vieressä ja muut hankkeet näkyvät etelässä ja pohjoisessa. Myös Lintukankaan tuulivoimalat voivat näkyä avoimilta alueilta paikoin. näkymät tuulivoimaloille ovat todennäköisesti kuitenkin paikoittaisia, eikä eri hankkeiden yhteisvaikutus maisemaan muodostu alueilla kovin merkittäväksi.

Huittisten keskustasta katsottaessa hankkeet sijoittuvat pohjoisesta idän kautta kaakkoon sijoittuvalle suunnalle, mutta tuulivoimalat jäävät todennäköisesti pääosin kokonaan rakennusten ja pihapuuston peittämiksi, kuten 360-havainnekuva Huittisten kirkolta osoittaa (kuvauspaikka 4, Huittinen). Taajamaa ympäröiviltä peltoaukeilta aukeaa eri hankkeiden tuulivoimaloiden yhteisiä näkymiä selkeimmin Pahkionvuoren ja Ajoksenkankaan tuulivoimaloille koillisen suuntaan eikä eri hankkeiden yhteisvaikutus näillä alueilla arvioida olevan kovin suuri.

Punkalaidun

Punkalaitumella Ajoksenkankaan ja muiden tuulivoimahankkeiden yhteiset näkymäalueet sijoittuvat näkymäalueanalyysin mukaan laajimmin Punkalaitumen luoteisosaan Pärnänmaantietä ympäröiville peltoaukeille ja hyvin vähäisesti Punkalaitumenjoen viljelymaisemien valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle sekä muutamille muille laajoille peltoaukeille. Ajoksenkankaan tuulivoimaloilla ei arvioida olevan mainittavaa maisemavaikutusta Punkalaitumenjoen viljelymaisemien VAMA-alueelle.

Ajoksenkankaan hankkeen osuus Punkalaitumelle ulottuvissa yhteismaisemavaikutuksissa on erittäin vähäinen kohdistuen voimakkaimmin Pärnänmaantietä ympäröiville peltoaukeille. Pärnänmaantien pelloilta katsottaessa maisemassa näkyy ainakin osittain Ajoksenkankaan suunniteltuja tuulivoimaloita luoteen suunnalla sekä Taraskallion ja Lintukankaan suunniteltuja tuulivoimaloita lounaan suunnalla niiden kaikkien sijaitessa noin 10–15 km:n säteellä.

Säkylä

Säkylässä eri tuulivoimahankkeiden yhteiset näkymäalueet sijoittuvat näkymäalueanalyysin mukaan Pyhäjärven järvenselälle sekä länsirantaan ja vähäisesti Matkusjoen laaksoon. Matkusjoen näkymäalueilla tarkastellut tuulivoimahankkeet sijoittuvat näkymien koillis-itäsektorille lähimmillään yli 10 km etäisyydelle ja Pyhäjärveltä etäisyyttä on yli 25 km lähimmille, Taraskallioon suunnitelluille tuulivoimaloille. Ajoksenkankaan hankkeen merkitys yhteisvaikutuksissa on todella pieni ja teoreettinen sen sijaitessa yli 25 km:n päässä kaikissa yhteisnäkymäalueista Säkylän kunnan alueella.

Kokemäki

Kokemäellä eri tuulivoimahankkeiden yhteiset näkymäalueet sijoittuvat näkymäalueanalyysin mukaan Sääksjärven järvenselälle ja koillisrantaan sekä Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle Kauvatsanjoen laaksoon, Puurijärven-Isonsuon kansallispuistoon ja Kokemäen keskustan länsipuolen peltoaukeille.

Tuulivoimahankkeiden yhteismaisemavaikutukset Kokemäellä ovat suhteellisen vähäiset, koska arvioidut tuulivoimahankkeet sijoittuvat Kärmekalliota ja Ajoksenkangasta lukuun ottamatta kaukomaisemaan ja eri hankkeiden välillä on laajoja tuulivoimavapaita alueita. Ajoksenkankaan tuulivoimalat näkyvät yhteisvaikutusalueilla lähimpää ja selkeimmin Puurijärvelle ja Korkeasuolle, minne hankkeella ei arvioida olevan vähäistä merkittävämpää maisemavaikutusta. Kyseiselle vaikutusalueelle Ajoksenkangasta kauempana sijaitsevat muut tuulivoimalat, Marjamäenvuoren yhtä matalaa tuulivoimalaa lukuun ottamatta ja eivät todennäköisesti voimista maisemavaikutusta.

Yhteenvedo tuulivoimaloiden yhteismaisemavaikutuksista

Eri tuulivoimahankkeiden yhteisnäkymäalueet Sastamalan, Huittisten, Punkalaitumen, Säkylän ja Kokemäen näkymäalueilla ovat pääpiirteittäin samankaltaiset kuin Ajoksenkankaan hankkeen tuulivoimaloiden näkymäalueet vaihtoehdossa VE1. Tuulivoimaloiden aiheuttamat yhteismaisemavaikutukset ovat kokonaisuudessaan hieman voimakkaammat, kuin pelkässä Ajoksenkankaan hankkeessa, koska näkyessään samoille alueille tuulivoimalat luovat kokonaisvaltaisemmin tuulivoiman tuotantoalueen tuntua maisemaan. Toisaalta havainnekuvien perusteella arvioituna yhteismaisemavaikutukset jäävät tarkastelukohteissa vähäisiksi, koska eri hankkeiden tuulivoimaloita ei juurikaan näy samoihin katselupisteisiin. Toisaalta havainnekuvat antavat käsityksen vain tietyistä, valikoiduista katselupisteistä näkyvästä maisemasta. Voimakkaimmin tuulivoimaloiden yhteisvaikutukset kohdistuvat laajimmille avoimille suo-, vesistö- ja peltoalueille ja erityisesti avoimien alueiden keskelle.

Ajoksenkankaan tuulivoimahankkeen kanssa arvioiduilla muilla tuulivoimahankkeiden ei arvioida mainittavasti voimistavan maisemavaikutusten merkittävyttä vaikutusalueilla, koska arvioidut hankkeet ovat verrattain pienikokoisia ja sijaitsevat melko etäällä toisistaan. Tuulivoimaloiden yhteismaisemavaikutukset heikentävät näkymäalueilla jonkin verran kansallispuiston alueen sekä järvimaisemien, kuten Rautaveden ja Liekoveden sekä Ylistenjärven luonnonmukaisuuden tuntua vesialueille keskittyvillä näkymäalueilla. Kulttuurimaisemissa, kuten Kokemäenjokilaaksossa tuulivoimalat lisäävät maisemaan oman ajallisen kerroksensa ja muuttavat maiseman mittakaavaa ja hierarkiaa toimien maamerkkeinä ja halliten maisemaa etenkin lähietäisyydellä sijaitessaan. Kokemäenjokilaakson VAMA-alueella ja Vaunujoen kulttuurimaiseman alueella eri suunnissa näkyvät Ajoksenkankaan ja Kärmekallion tuulivoimalat voivat yhteisvaikutuksena hieman voimistaa taustamaiseman muutosta energiantuotannon maisemaksi.

Tuuli- ja aurinkovoimaloiden yhteisvaikutukset maisemassa

Aurinkovoimala-alueiden maisemavaikutukset ovat pääosin hyvin paikallisia, koska yli kolmemetrinen pensaikko tai taimikko tai täysikasvuinen metsä estävät yleensä hyvin aurinkopaneelien näkymisen. Tuulivoimaloiden maisemavaikutukset kohdistuvat usein aurinkovoima-alueille, koska ne ovat laajoja, avoimia alueita. Tuulivoimaloiden maisemavaikutukset eivät heikennä aurinkovoimalueiden maisemaa, joka on lähtökohtaisesti teollinen tuotantomaisema. Aurinkovoimaloiden ja tuulivoimaloiden merkittävimmät yhteisvaikutukset kohdistuvat aurinkovoimaloiden välittömässä läheisyydessä sijaitseviin avoimiin pihapiireihin ja muihin mahdollisiin avoimiin maisemiin, joissa tuulivoimalat voimistavat aurinkopaneelien lisäksi entisestään teollisen tuotantoalueen tuntua ja heikentävät maiseman viihtyisyyttä. Aurinko- ja tuulivoimaloiden yhteisvaikutukset voivat täten olla merkittävyydeltään paikallisesti suuria kielteisiä, mutta yhteisvaikutukset loppuvat viimeistään noin kilometrin päässä aurinkopaneeleista, kun aurinkovoimaloita ei enää näy. Aurinkopaneelien maisemavaikutuksia on helppoa vähentää säästämällä tai istuttamalla suojaavaa kasvillisuutta paneelikenttien ympärille.

4. LÄHTEET

Lähteet

- Alatalo, J., & Nyman, M. (2014). *Maaseudun kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet : Ehdotus Satakunnan ja Varsinais-Suomen arvokkaiksi maisema-alueiksi 2014*. Varsinais-Suomen ELY-keskus.
- Heikkinen, R., & Husa, J. (1995). *Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Turun ja Porin läänissä*. Vesi- ja ympäristöhallitus.
- Heilu Oy. (2024). *Sastamala. Ajoksenkangas. Tuulivoimapuistoalueen ja sähkönsiirtoreittien arkeologinen inventointi 2024*.
- Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy. (2016). *Pirkanmaan arkeologisen perinnön ominais- ja erityispiirteiden yleiskuvaus. Pirkanmaan maakuntakaava 2040*. Pirkanmaan liitto.
- Kumpulainen, M. (2021). *Maisemaan sidotut muinaisjäännökset*. Keski-Suomen Museo.
- Kumpulainen, M. (2021). *Maisemaan sidotut muinaisjäännökset*. Keski-Suomen Museo. Hentet fra <https://keskisuomi.fi/wp-content/uploads/2022/03/Maisemaan-sidotut-muinaisjaannokset.pdf>
- Maisema-alue työryhmä. (1993). *Maisemanhoito : maisema-alue työryhmän mietintö I*. Ympäristöministeriö.
- Metsähallitus. (u.d.). *Puurijärvi - Isosuo kansallispuisto*. Hentet fra Luontoon: <https://www.luontoon.fi/puurijarvi-isosuo>
- Museovirasto. (2005). *Mottinen, kiinteä muinaisjäännös, Sastamala*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna: <https://www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.988010008>
- Museovirasto. (2. 12 2005). *Räätikäs vuori, Huittinen, kiinteä muinaisjäännös*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna, Arkeologiset kohteet.
- Museovirasto. (2007). *Isonojan pelto, kiinteä muinaisjäännös, Sastamala*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna: <https://www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.988010001>
- Museovirasto. (2007). *Kuninkaanlähde D, löytöpaikka, Sastamala*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna: <https://www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.1000003676>
- Museovirasto. (2007). *Teukkulan vuori, kiinteä muinaisjäännös, Sastamala*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna: <https://www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.988010006>
- Museovirasto. (2008). *Karkun kirkko* . Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna: https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200451
- Museovirasto. (2008). *Kauvatsan kirkko*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna: https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200454
- Museovirasto. (2008). *Kiikoisten kirkko*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna.: https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200458
- Museovirasto. (2008). *Kokemäen kirkko*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna: https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200461
- Museovirasto. (2008). *Köyliön kirkko* . Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna: https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200466

- Museovirasto. (2008). *Mouhijärven kirkko*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna:
https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200486
- Museovirasto. (2008). *Suoniemen kirkko*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna.:
https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200584
- Museovirasto. (2008). *Tottijärven kirkko*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna:
https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200585
- Museovirasto. (2008). *Vampulan kirkko*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna:
https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200541
- Museovirasto. (2009). *Emil Danielssonin erämaa-ateljee*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1967
- Museovirasto. (2009). *Eskolan ja Tervämäen kylät*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4638
- Museovirasto. (2009). *Huittisten kirkko ja sen ympäristö*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1486
- Museovirasto. (2009). *Huovintie*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1597
- Museovirasto. (2009). *Hämeenkankaan- ja Kyrönkankaantie*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4050
- Museovirasto. (2009). *Kaltsilan, Uudenkylän ja Vanhankylän viljelymaisema*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4085
- Museovirasto. (2009). *Karkun taajama*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4084
- Museovirasto. (2009). *Kauniaisten ja Kuljun kartanot*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=3994
- Museovirasto. (2009). *Kauvatsan kirkonseutu*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1979
- Museovirasto. (2009). *Kiikan kirkko*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna:
https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200457
- Museovirasto. (2009). *Kokemäen kirkonseutu*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1487
- Museovirasto. (2009). *Kokemäenjoen voimalaitokset*. Hentet fra
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1969

- Museovirasto. (2009). *Kokemäenkartanon historiallinen maisema*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=3992
- Museovirasto. (2009). *Köyliönsaaren Vanhakartanon ja kirkon historiallinen maisema*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?kohde_id=87
- Museovirasto. (2009). *Lähteenmäen torppa*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4049
- Museovirasto. (2009). *Nanhian kylä*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY: https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1975
- Museovirasto. (2009). *Peipohjan rautatieasema-alue*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4230
- Museovirasto. (2009). *Punkalaitumen keskustan kylämaisema*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1988
- Museovirasto. (2009). *Punkalaitumen kirkko*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna:
https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200508
- Museovirasto. (2009). *Punkalaitumenjoen kylä- ja viljelymaisema*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4542
- Museovirasto. (2009). *Pyhän Henrikin saarnahuone ja sen historiallinen ympäristö*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=960
- Museovirasto. (2009). *Raijalan kylä*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1976
- Museovirasto. (2009). *Salokunnan kirkko*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=5167
- Museovirasto. (2009). *Sarkolan ja Vahalahden kyläkeskukset*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4082
- Museovirasto. (2009). *Sastamalan kirkkomaisema*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1966
- Museovirasto. (2009). *Tyrvään rautatieasema*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4184
- Museovirasto. (2009). *Tyrvään vanhan kirkon maisema*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1965
- Museovirasto. (2009). *Vammalan kirkko*. Hentet fra Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY:
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=2273

- Museovirasto. (2010). *Tyrvään kirkko*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna:
https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200535
- Museovirasto. (2012). *Tyrvään vanha kirkko*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna:
https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200536
- Museovirasto. (2014). *Kuninkaanlähde, mahdollinen muinaisjäännös, Sastamala*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna: <https://www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.1000024516>
- Museovirasto. (2015). *Lammelan hautausmaa, kiinteä muinaisjäännös, Sastamala*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna: <https://www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.988010009>
- Museovirasto. (2019). *Raukko, muu kulttuuriperintökohde, Sastamala*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna: <https://www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.1000037382>
- Museovirasto. (16. 1 2019). *Ruoskakivenmäki, mahdollinen muinaisjäännös, Sastamala*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna: <https://www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.1000034433>
- Museovirasto. (2021). *Jännimäki, kiinteä muinaisjäännös, Sastamala*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna: <https://www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.1000006846>
- Museovirasto. (15. 6 2023). *Kaukolan-Tyrväänkylän muinaisjäännökset*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna, VARK-alueet:
https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/VARKL/asp/v_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=912010017
- Museovirasto. (2023). *Kuninkaanlähde B, muu kulttuuriperintökohde, Sastamala*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna: <https://www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.1000006852>
- Museovirasto. (15. 6 2023). *Roismalan Ristimäki*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna, VARK-alueet:
https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/VARKL/asp/v_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=912010002
- Museovirasto. (15. 6 2023). *Räätikäsvuori*. Hentet fra Kulttuuriympäristön palveluikkuna, VARK-alueet:
https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/VARKL/asp/v_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=102010015
- Museovirasto. (2024). *Kulttuuriympäristön palveluikkuna, Arkeologiset kohteet*. Hentet 3. 10 2024 fra https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_default.aspx
- Museovirasto. (2025). *Kulttuuriympäristön palveluikkuna, Ohjeita tietojen hakuun*. Hentet 10. 2 2025 fra https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_ohje.aspx
- Nyman, M. (2013). *Tietoa maisemasta ja suuntaviivoja suunnittelun tueksi. Opas 9 / 2013*. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.
- Pirkanmaan liitto. (2016). *Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016*. Hentet fra https://maakuntakaava2040.pirkanmaa.fi/sites/default/files/raku_27052016.pdf
- Pirkanmaan liitto. (2017). *Pirkanmaan maakuntakaava 2040. Kaavaselostus*. Tampere: Pirkanmaan liitto. Hentet fra https://maakuntakaava2040.pirkanmaa.fi/sites/default/files/Kaavaselostus_MKV_27032017_pienempi.pdf
- Pirkanmaan liitto. (u.d.). *Kulttuurimaisemat - kohdekortti Sastamala*. Pirkanmaan maakuntakaava 2040. Hentet fra https://maakuntakaava2040.pirkanmaa.fi/sites/default/files/Sastamala_0.pdf

- Ramboll Finland Oy. (2023). *Satakunnan maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt 2023, Huittinen*. Satakuntaliitto. Hentet fra <https://satakunta.fi/wp-content/uploads/2023/04/Huittinen.pdf>
- Ramboll Finland Oy. (2023). *Satakunnan maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, Kokemäki*. Satakuntaliitto. Hentet fra <https://satakunta.fi/wp-content/uploads/2023/04/Kokemaki.pdf>
- Ranta, H. (2. 6 2019). *Muinaislinna*. Hentet fra Arkeologisen kulttuuriperinnön opas: <https://akp.nba.fi/wiki/muinaislinna>
- Rautamäki. (1990). *Maakunnallinen maisemaselvitys, Varsinais-Suomi*.
- Satakunnan Museo. (2005). *Ala-Penttilä ja Ylä-Penttilä*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: <https://www.y-pakki.fi/to.aspx?id=4.202060>
- Satakunnan Museo. (2005). *Hakuni*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005K_det.aspx?ID=200805
- Satakunnan Museo. (2005). *Huhkolan kartanoalue*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005K_det.aspx?ID=200806
- Satakunnan Museo. (2005). *Huru*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005K_det.aspx?ID=200888
- Satakunnan Museo. (2005). *Härkälä*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005K_det.aspx?ID=200866
- Satakunnan Museo. (2005). *Jalonojan kylä ja kulttuurimaisema*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005_det.aspx?ID=100281
- Satakunnan Museo. (2005). *Karhiniemen tie*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005_det.aspx?ID=100178
- Satakunnan Museo. (2005). *Kauvatsanjoen kulttuurimaisema välillä Rutuna-Lievikoski*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005_det.aspx?ID=100217
- Satakunnan Museo. (2005). *Kirkon ympäristö, Lauttakylä*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005_det.aspx?ID=100121
- Satakunnan Museo. (2005). *Kokemäenjoen kulttuurimaisema*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005_det.aspx?ID=100177
- Satakunnan Museo. (2005). *Lauhan kulttuurimaisema*. Hentet fra Y-pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005_det.aspx?ID=100179
- Satakunnan Museo. (2005). *Lauttakylän funktionalistiset liikerakennukset*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005_det.aspx?ID=100172
- Satakunnan Museo. (2005). *Loimijoen kulttuurimaisema*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005_det.aspx?ID=100102
- Satakunnan Museo. (2005). *Mattila*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005K_det.aspx?ID=202076

- Satakunnan Museo. (2005). *Nanhian kulttuurimaisema*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005_det.aspx?ID=100176
- Satakunnan Museo. (2005). *Norri*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005K_det.aspx?ID=200894
- Satakunnan Museo. (2005). *Pelto-Laurila*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005K_det.aspx?ID=202075
- Satakunnan Museo. (2005). *Punkalaitumenjoen kulttuurimaisema välillä Hirvelä - Riesola - Rieskala - Hurula - Hakuni - Suttila*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005_det.aspx?ID=100103
- Satakunnan Museo. (2005). *Raijalan kylä ja kulttuurimaisema*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005_det.aspx?ID=100180
- Satakunnan Museo. (2005). *Rekikosken koulu (Rekikosken kylätalo, Kallio)*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005K_det.aspx?ID=202129
- Satakunnan Museo. (2005). *Takala*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005K_det.aspx?ID=202074
- Satakunnan Museo. (2005). *Talo-Seppä*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005K_det.aspx?ID=200886
- Satakunnan Museo. (2005). *Ytti*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_2005K_det.aspx?ID=200136
- Satakunnan Museo. (2006). *Kantaurila (Laurila)*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_kohde_det.aspx?ID=200896
- Satakunnan Museo. (2006). *Mattila (tontti Ihantola)*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_kohde_det.aspx?ID=200897
- Satakunnan Museo. (2006). *Mäenpää*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_kohde_det.aspx?ID=200892
- Satakunnan Museo. (2006). *Raska*. Hentet fra Y-Pakki, Satakunnan rakennusperintötietokanta: https://www.y-pakki.fi/asp/ypakki_kohde_det.aspx?ID=200880
- Tammi, I., & Majuri, L. (2016). *Merkittävät kiinteiden muinaisjäännösten keskittymät Pirkanmaalla. Pirkanmaan maakuntakaava 2040*. Pirkanmaan liitto. Hentet fra https://maakuntakaava2040.pirkanmaa.fi/sites/default/files/Merkittavat_kiinteiden_muinaisjaannosten_keskittymat_Pirkanmaalla_isbn.pdf
- Ympäristöministeriö. (2024). *Maisemavaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa: Päivitys 2024. Ympäristöministeriön julkaisuja 2024:29*. Helsinki: Ympäristöministeriö. Hentet fra <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-176-4>
- Ympäristöministeriö; Suomen ympäristökeskus. (2021). *Pirkanmaa. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. VAMA 2021*. Hentet fra https://www.ymparisto.fi/sites/default/files/documents/VAMA%202021_6%20Pirkanmaa.pdf

Ympäristöministeriö; Suomen ympäristökeskus. (2021). *Satakunta. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. VAMA 2021.*

Liite 1 Herkkyyden arviointikriteerit

Taulukko 0-1. Maiseman, kulttuuriympäristön ja hankealueen ulkopuolisen arkeologisen kulttuuriperinnön herkkyyden arviointikriteerit tuulivoimaloiden ja sähkönsiirron maisemavaikutusten arvioinnissa.

Herkkyyden	Arvioitavat osatekijät			
	Lainsäädäntö, luokiteltu arvo: maiseman ja kulttuuriympäristön arvokohteet sekä -alueet perustuen lainsäädäntöön, ohjelmiin, kaavoitukseen ja erillisinven-tointeihin.	Yhteiskunnallinen merkitys: maisemallinen merkitys vakitukselle tai vapaa-ajan asumiselle, virkistyskäytölle, luonto- tai kulttuuri-matkailulle.	Kyky sietää muutoksia: maisematyyppi ja maiseman luonne, ihmisen toiminnot maisemassa, ympäristön ajallinen luonne ja toimintojen jatkuvuus.	Kyky sietää muutoksia: maisemakuva, erityispiirteet, näkymäsektorit ja maamerkit.
Vähäinen	Ei luokiteltua arvoa	Ei merkitystä tai vähäinen maisemallinen merkitys pienelle joukolle ihmisiä.	Luonteeltaan teollinen tai tuotannollinen maisema, jossa ihmisen vaikutus on selvästi hallitsevaa . Esim. tehokkaasti rakennetut alueet ja energiantuotantoalueet, liikennealueet, teolliset alueet. Ympäristön ajallinen luonne on moderni tai teollinen.	Maisemakuva on pääosin rikkonainen ja epäyhtenäinen. Maisemassa on maisemavaurioita. Vaikutuskohteelta ei avaudu merkittäviä näkymiä suunniteltujen tuulivoimaloiden tai sähkönsiirtolinjan suuntaan. Vaikutuskohteella ei ole maamerkkejä. Vaikutuskohde ei ole seudun maiseman piirteiden tai identiteetin hahmottamisen kannalta erityinen.
Kohtalainen	Paikallinen tai maakunnallinen	Maisemallista merkitystä vakitukselle tai vapaa-ajan asumiselle, paikalliselle ja / tai maakunnalliselle virkistyskäytölle ja / tai maakunnalliselle luonto- tai kulttuurimatkailemalle.	Maisema, jossa on ihmisen vaikutusta, mutta se ei ole luonteeltaan teollista . Esim. suurimittakaavaiset maatalousalueet, talousmetsät, voimakkaasti rakennetut matkailualueet. Ympäristön arvokkaat ominaispiirteet synnyttänyt tai arvokasta ympäristöä aiemmin leimannut toiminta on muuttunut tai muutoksessa.	Maisemakuva on paikoin epäyhtenäinen ja pääosin tavanomainen. Vaikutuskohteelta avautuu joitakin näkymiä suunniteltujen tuulivoimaloiden tai sähkönsiirtolinjan suuntaan. Vaikutuskohteella on maamerkkejä, mutta ei erityisen edustavia. Vaikutuskohteella on jonkin verran merkitystä seudun maiseman piirteiden tai identiteetin hahmottamisen kannalta.
Suuri	Valtakunnallinen	Maisemallista merkitystä ylimaakunnalliselle , virkistyskäytölle, luonto- tai kulttuurimatkailemalle.	Maisema, jossa ihmisen vaikutus on vähäistä tai luontevasti maisemaan sovitettua . Esim. perinteinen maaseudun kulttuuriympäristö, tavanomaiset vaara- tai tunturimaisemat, maisemakuvassa erottuvat eheät ja merkittävät selänteiden lakialueet. Ympäristön arvokkaat ominaispiirteet synnyttänyt toiminta jatkuu tai arvokasta ympäristöä leimaava toiminta on jatkunut	Maisemakuva on yhtenäinen ja eheä sekä vaikuttava. Vaikutuskohteelta avautuu tärkeitä näkymiä suunniteltujen tuulivoimaloiden tai sähkönsiirtolinjan suuntaan. Vaikutuskohteella on vähintään yksi edustava maamerkki. Vaikutuskohteella on erityistä merkitystä seudun maiseman piirteiden tai identiteetin hahmottamisen kannalta.

			pitkään samantyyppisenä.	
Erittäin suuri	Kansainvälinen	Maisemallista merkitystä kansainväliselle luonto- tai kulttuurimatkailulle.	Maisema, joka on pääosin koskematonta luonnonmaisemaa tai erityisen hyvin historialliset piirteet säilyttäneitä kulttuuriympäristöä. Esim. luonnonympäristö, jossa ei ole lainkaan ihmisen toiminnan merkkejä, erämaiset alueet, suurtunturit, harvinainen tai ainutlaatuinen kulttuuriympäristö. Ympäristön arvokkaiden ominaispiirteiden ajallinen luonne on pääosin historiallinen tai muuttumaton.	Maisemakuva on yhtenäinen ja eheä sekä erityisen vaikuttava. Vaikutuskohteelta avautuu erityisen tärkeitä näkymiä suunniteltujen tuulivoimaloiden tai sähkönsiirtolinjan suuntaan. Vaikutuskohteella useita edustavia maa-merkkejä. Vaikutuskohteella on ainutlaatuista merkitystä seudun maiseman piirteiden tai identiteetin hahmottamisen kannalta.

Taulukko 0-2. Hankealueella sijaitsevan arkeologisen kulttuuriperinnön herkkyyden arviointikriteerit tuuli- ja aurinkovoimaloiden ja sähkönsiirron vaikutusten arvioinnissa.

Vähäinen	Tämä luokka ei ole käytössä arkeologisen kulttuuriperinnön arvioinnissa.
Kohtalainen	Muu kulttuuriperintökohde tai mahdollinen muinaisjäännös.
Suuri	Muinaismuistolailla suojeltu kiinteä muinaisjäännös.
Erittäin suuri	Valtakunnallisesti merkittävä arkeologinen alue (VARK) tai UNESCO:n maailmanperintökohde.

Liite 2 Muutoksen suuruuden arviointikriteerit

Taulukko 0-1. Maisema- ja kulttuuriympäristövaikutusten sekä hankealueen ulkopuoliseen arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvan muutoksen suuruuden arviointikriteerit tuulivoimaloiden vaikutusten arvioinnissa.

Muutoksen suuruus	Arvioitavat osatekijät			
	Tuulivoimaloiden etäisyys ja näkyvyys vaikutuskohteen alueella: Kuinka kaukana / millä etäisyysvyöhykkeellä vaikutuskohde sijaitsee? Miten / kuinka paljon muutos näkyy vaikutuskohteessa?	Maiseman ja kulttuuriympäristön tärkeiden ominaispiirteiden sekä maiseman visuaalisen luonteen muutos: Heikentääkö muutos maiseman tai kulttuuriympäristön tärkeiden ominaispiirteiden säilymisen mahdollisuuksia? Aiheuttaako muutos maisemakuvan eheyden, yhtenäisyyden tai mittakaavan rikkoutumisen tai muunlaisen häiriön maisemaan?	Maamerkit ja muut erityiset maisemakohteet: Heikentyykö maamerkin tai muun erityisen kohteen asema maisemassa?	Maiseman kokeminen: Muuttuuko maiseman luonne niin, että alueen käyttö ja/tai kokemus alueesta muuttuu kielteiseen suuntaan?
Ei muutosta	Tuulivoimalat sijaitsevat teoreettisella maksiminäkyvyysalueella tai sitä kauempana. Ei näkyvyyttä.	Ei muutosta.	Ei muutosta.	Ei muutosta.
Vähäinen	Tuulivoimalat sijaitsevat kauko-vaikutusalueella . Muutos näkyy arvioidussa kohteessa vähäisesti : kapeat näkymäsektorit, tuulivoimalat jäävät pääosin maastonmuotojen tai muiden näkemäesteiden taakse, tuulivoimalat peittävät vain vähäisesti horisonttia.	Vähäinen heikennys. Vähäinen muutos.	Heikentyy hieman.	Muuttuu hieman .
Kohtalainen	Tuulivoimalat sijaitsevat kauko- tai väli-vaikutusalueella . Muutos näkyy arvioidussa kohteessa paikoin : melko kapeat näkymäsektorit, tuulivoimalat jäävät melko usein maastonmuotojen tai muiden näkemäesteiden taakse, tuulivoimalat peittävät paikoin horisonttia.	Jonkin verran heikennystä. Muutoksia paikoin. Esim. Historiallisesti arvokkaan kulttuurimaiseman visuaaliset ominaisuudet ja maiseman historiallinen tunnelma häiriintyvät jonkin verran .	Heikentyy jonkin verran.	Muuttuu osittain .
Suuri	Tuulivoimalat sijaitsevat välitai lähivaikutusalueella . Muutos näkyy arvioidussa kohteessa melko laajalle alueelle , paikoin laajoissa näkymäsektoreissa ja usein esteettömästi, tuulivoimalat peittävät melko laajasti horisonttia.	Oleellinen heikennys. Huomattavia muutoksia melko laajalle alueelle. Esim. Historiallisesti arvokkaan kulttuurimaiseman visuaaliset ominaisuudet ja maiseman historiallinen tunnelma häiriintyvät huomattavasti .	Heikentyy huomattavasti.	Muuttuu selvästi .
Erittäin suuri	Tuulivoimalat sijaitsevat lähi-vaikutusalueella / välittömässä lähiympäristössä . Muutos näkyy arvioidussa kohteessa laajalle alueelle , laajoissa näkymäsektoreissa ja es-	Huomattavia muutoksia laajalle alueelle. Muutos mitätöi maiseman tai kulttuuriympäristön tärkeiden ominaispiirteiden säilymisen mahdollisuudet.	Mitätöityy.	Myönteinen kokemus tai myönteiseksi koettu käyttö estyy kokonaan .

	teettömästi, tuulivoimat peittävät laajasti horisonttia.	Esim. Historiallisesti arvokkaan kulttuurimaiseman visuaaliset ominaisuudet ja maiseman historiallinen tunnelma katoavat muutoksen myötä.		
--	--	--	--	--

Taulukko 0-2. Maiseman ja kulttuuriympäristön muutoksen suuruuden arviointikriteerit sähkönsiirron vaikutusten arvioinnissa rakentamisen ja maisemoinnin jälkeiselle ajalle. Huom! Ilmajohtojen vaikutusten arvioinnissa huomioidaan taulukon kaikki sarakkeet, kun taas maakaapeleiden vaikutusten arvioinnissa huomioidaan vain kolme viimeisintä saraketta. Maakaapelin etäisyyttä ja näkyvyyttä vaikutuskohteeseen ei huomioida, koska rakentamisen ja maisemoinnin jälkeen maakaapeli ei näy maisemassa.

Muutoksen suuruus	Arvioitavat osatekijät			
	Ilmajohdon etäisyys ja näkyvyys vaikutuskohteen alueella: Kuinka kaukana vaikutuskohde sijaitsee? Mitä / kuinka paljon muutos näkyy vaikutuskohteessa?	Maiseman ja kulttuuriympäristön tärkeiden ominaispiirteiden sekä maiseman visuaalisen luonteen muutos: Heikentääkö muutos maiseman tai kulttuuriympäristön tärkeiden ominaispiirteiden säilymisen mahdollisuuksia? Aiheuttaako muutos maisemakuvan eheyden, yhtenäisyyden tai mittakaavan rikkoutumisen tai muunlaisen häiriön maisemaan?	Maamerkit ja muut erityiset maisemakohteet: Heikentyykö maamerkin tai muun erityisen kohteen asema maisemassa?	Maiseman kokeminen: Muuttuuko maiseman luonne niin, että alueen käyttö ja/tai kokemus alueesta muuttuu kielteiseen suuntaan?
Ei muutosta	Ilmajohto sijaitsee yli 2 km:n päässä vaikutuskohteesta. Ei näkyvyyttä tai merkittävää näkyvyyttä.	Ei muutosta tai ainoastaan rakentamisen aikainen muutos Esim. Ilmajohto ei aiheuta muutoksia teollisen ympäristön tai suurimittakaavaisen liikenneympäristön maiseman luonteeseen tai ominaispiirteisiin, koska edustaa samaa mittakaavaa ja tyyliä. Esim. Maakaapeli ei näy maisemassa rakentamisen ja maisemoinnin jälkeen eikä sen takia tarvitse poistaa puustoa. Maakaapeli kulkee pellolla, tien alla tai luis-kassa tai vesialueen pohjaa pitkin.	Ei muutosta.	Ei muutosta.
Vähäinen	Vaikutuskohde sijaitsee ilmajohdon näkyvyysalueella dominanssivyöhykkeen ulkopuolella (yli 10 x maston korkeus = yli 200 m päässä ilmajohdosta). Muutos näkyy arvioidussa kohteessa vähäisesti : ilmajohto on etäällä näkyen vain heikosti.	Vähäinen heikennys tai vähäinen muutos. Esim. Ilmajohto näkyy vasten korkeampaa tai massiivisempaa taustaa, kuten metsänreunaa, sulautuen taustaan. Ilmajohto kulkee avoimella alueella, kuten pellolla, sulautuen maisemaan. Esim. Maakaapeli ei näy maisemassa rakentamisen ja maisemoinnin jälkeen, mutta sen takia joudutaan kaatamaan jonkin verran puita, joiden kaataminen vaikuttaa maisemaan kuitenkin vain vähäisesti. Maakaapelin takia joudutaan kaatamaan yksittäisiä puita tai metsänreunassa sijaitsevia puita.	Heikentyy hieman.	Muuttuu hieman.
Kohtalainen	Vaikutuskohde sijaitsee ilmajohdon näkyvyysalueella dominanssivyöhykkeen ulko-	Jonkin verran heikennystä. Muutoksia paikoin.	Heikentyy jonkin verran.	Muuttuu osittain.

	puolella (yli 10 x maston korkeus = yli 200 metrin päässä). Muutos näkyy arvioidussa kohteessa kohtalaisesti: ilmajohto näkyy maisemassa selkeästi mutta melko pienikokoisena.	Esim. Historiallisesti arvokkaan kulttuuri- maiseman visuaalinen eheys ja maiseman historiallinen tunnelma häiriintyvät jonkin verran eri aikakautta ja tyyliä edustavan ilmajohtolinjan takia. Esim. Ilmajohto- tai maakaapelilinja heikentävät jonkin verran esim. asuinalueen, haja-asutusalueen, maaseutumaisen tai metsämaiseman visuaalista eheyttä muodostamalla metsään puuttoman linjan.		
Suuri	Vaikutuskohde sijaitsee ilmajohtodominanssivyöhykkeellä (3–10 x maston korkeus = 60–200 m ilmajohtodosta) tai lähivyöhykkeellä (0–3 x maston korkeus = 0–60 m ilmajohtodosta). Muutos näkyy arvioidussa kohteessa keskeisesti: Ilmajohto näkyy maisemassa selkeästi ja suurikokoisena.	Oleellinen heikennys. Huomattavia muutoksia melko laajalle alueelle. Esim. Historiallisesti arvokkaan kulttuuri- maiseman visuaaliset ominaisuudet, kuten pienipiirteisyys ja pienimittakaavaisuus ja maiseman historiallinen tunnelma häiriintyvät huomattavasti eri aikakautta, tyyliä ja mittakaavaa edustavan ilmajohtolinjan takia. Esim. Asuinympäristön tai maaseutumaisen ominaispiirteet ja viihtyisyys häiriintyvät huomattavasti ilmajohtolinjan takia. Ilmajohto hallitsee maisemaa. Esim. Ilmajohto- tai maakaapelilinja sijoittuvat puustoiselle alueelle tai puustoiseen rinteeseen aiheuttaen kauas näkyvän puuttoman, suoran linjan tai aukon puustoon heikentäen huomattavasti esim. kulttuurimaiseman visuaalista eheyttä ja historiallista tunnelmaa tai maiseman luonnonmukaisuuden tuntua.	Heikentyy huomattavasti.	Muuttuu selvästi .
Erittäin suuri	Vaikutuskohde sijaitsee ilmajohtolähivyöhykkeellä (0–3 x maston korkeus = 0–60 m ilmajohtodosta). Muutos näkyy arvioidussa kohteessa keskeisesti: Ilmajohto näkyy alueella erittäin suurikokoisena tai alueella täytyy nostaa katseensa nähdäkseen maston kokonaisuudessaan.	Keskeinen heikennys. Huomattavia muutoksia laajalle alueelle. Esim. Muutos mitätöi maiseman tai kulttuuriympäristön tärkeiden ominaispiirteiden säilymisen mahdollisuudet. Esim. Historiallisesti arvokkaan kulttuuri- maiseman visuaaliset ominaisuudet ja maiseman historiallinen tunnelma katoavat muutoksen myötä. Ilmajohto hallitsee maisemaa.	Mitätöityy.	Myönteinen kokemus tai myönteiseksi koettu käyttö estyy kokonaan .

Taulukko 0-3. Tuuli- ja aurinkovoimaloiden sekä sähkönsiirron hankealueilla sijaitsevaan arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvan muutoksen suuruuden arviointikriteerit.

Erittäin suuri + + + +	Hanketta varten tehdyissä inventoinneissa löytyy runsaasti aiemmin tuntematonta arkeologista kulttuuriperintöä.
Suuri + + +	Hanketta varten tehdyissä inventoinneissa löytyy useita aiemmin tuntemattomia arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita.

Keskisuuri + +	Hanketta varten tehdyissä inventoinneissa löytyy muutamia aiemmin tuntemattomia arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita.
Pieni +	Hanketta varten alueella on tehty arkeologisen kulttuuriperinnön inventointi, jonka perusteella aiemmin tuntemattomia arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita ei löydy.
Ei muutosta	Riskiä kiinteän muinaisjäännöksen tai muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiseen ei ole. Kiinteä muinaisjäännös tai muu kulttuuriperintökohde sijoittuu yli 50 m päähän suunniteltujen uusien tai parannettavien teiden keskilinjasta, yli 100 m päähän voimajohtokäytävän keskilinjasta ja/tai yli 200 m päähän suunnitellun tuulivoimalan keskipisteestä.
Pieni -	Riski kiinteän muinaisjäännöksen tai muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiseen on vähäinen. Kiinteä muinaisjäännös tai muu kulttuuriperintökohde sijoittuu 30–50 m (tien kaarteiden läheisyydessä 40–50 m*) päähän suunniteltujen uusien tai parannettavien teiden keskilinjasta, 60–100 m päähän voimajohtokäytävän keskilinjasta ja/tai 150–200 m päähän suunnitellun tuulivoimalan keskipisteestä.
Keskisuuri - -	Riski kiinteän muinaisjäännöksen tai muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiseen on kohtalainen. Kiinteä muinaisjäännös tai muu kulttuuriperintökohde sijoittuu 15–30 m (tien kaarteiden läheisyydessä 30–40 m*) päähän suunniteltujen uusien tai parannettavien teiden keskilinjasta, 40–60 m päähän voimajohtokäytävän keskilinjasta ja/tai 100–150 m päähän suunnitellun tuulivoimalan keskipisteestä.
Suuri - - -	Riski kiinteän muinaisjäännöksen tai muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiseen on suuri. Kiinteä muinaisjäännös tai muu kulttuuriperintökohde sijoittuu 5–15 m (tien kaarteiden läheisyydessä 15–30 m*) päähän suunniteltujen uusien tai parannettavien teiden keskilinjasta, 21–40 m päähän voimajohtokäytävän keskilinjasta ja/tai 50–100 m päähän suunnitellun tuulivoimalan keskipisteestä.
Erittäin suuri - - - -	Riski kiinteän muinaisjäännöksen tai muun kulttuuriperintökohteen vaurioitumiseen on erittäin suuri. Kiinteä muinaisjäännös tai muu kulttuuriperintökohde sijoittuu alle 5 m (tien kaarteiden läheisyydessä alle 15 m*) päähän suunniteltujen uusien tai parannettavien teiden keskilinjasta, alle 21 m päähän voimajohtokäytävän keskilinjasta ja/tai alle 50 m päähän suunnitellun tuulivoimalan keskipisteestä.

*) Ajoinleveys on n. 6 metriä, kuitenkin vähintään 5 metriä. Teiden reunaluiskien ja työkonien vaatiman tilan vuoksi kasvillisuutta ja puustoa on raivattava tielinjausten kohdalta kokonaisuudessaan 12–15 metrin leveydeltä. Erikoispitkien kuljetusten vaatiman tilan vuoksi (lavat ja tornin osat), tien kaarteissa raivattavan alueen leveys saattaa olla jopa yli 30 metriä.